

SZKOŁA POLICJI W PIŁE

**Zbigniew Bogusz
Hanna Bigielmajer**

PRZESZUKANIE

PIŁA 2019

Redakcja językowa:

Waldemar Hałuja

Skład komputerowy:

Zbigniew Bogusz

Hanna Bigielmajer

Redakcja techniczna:

Zbigniew Bogusz

Hanna Bigielmajer

Waldemar Hałuja

Druk:

Lilla Bukłaha

Zatwierdzam i wprowadzam
do użytku jako materiał pomocniczy do zajęć

**Zastępca Komendanta
Szkoły Policji w Pile**

mł. insp. Michał Kominowski

Wydawnictwo Szkoły Policji w Pile

Wydanie I

Druk: Pracownia poligraficzna SP w Pile

Nakład egz., zam. nr

SPIS TREŚCI

WSTĘP	4
WYKAZ UŻYTYCH SKRÓTÓW	5
1. ZATRZYMANIE RZECZY	6
2. PRZESZUKANIE – ISTOTA, ZAKRES, PODMIOTY UPRAWNIONE DO DOKONANIA TEJ CZYNNOŚCI	14
3. CELE I RODZAJE PRZESZUKANIA	16
4. PODSTAWY PRAWNE PRZESZUKANIA POMIESZCZEŃ I INNYCH MIEJSC ORAZ OSOBY, JEJ ODZIEŻY I PODRĘCZNYCH PRZEDMIOTÓW	18
5. PODSTAWY FAKTYCZNE PRZESZUKANIA POMIESZCZEŃ I INNYCH MIEJSC ORAZ OSOBY, JEJ ODZIEŻY I PODRĘCZNYCH PRZEDMIOTÓW	20
6. DOKUMENTY UPRAWNIAJĄCE DO DOKONANIA PRZESZUKANIA ORAZ ZATRZYMANIA RZECZY I ICH ZASTOSOWANIE	27
7. CZYNNOŚCI ZBLIŻONE DO PRZESZUKANIA	37
8. WYMOGI PROCESOWE PRZEPROWADZANIA PRZESZUKANIA.....	43
9. PRZYGOTOWANIE DO PRZESZUKANIA	53
10. TAKTYKA PRZEPROWADZANIA PRZESZUKANIA POMIESZCZEŃ, RZECZY I OSOBY	63
10.1. Przeszukanie pomieszczeń.....	63
10.2. Metody przeszukania	75
10.3. Sposoby ukrywania przedmiotów.....	80
10.4. Przeszukanie pomieszczeń niezamieszkałych	83
10.5. Przeszukanie pomieszczeń zajętych przez wojsko	84
10.6. Przeszukanie pomieszczeń lub miejsc zamkniętych należących do instytucji państwowej lub samorządowej	85
10.7. Przeszukanie systemu informatycznego	87
10.8. Przeszukanie na terenie uczelni wyższej	92
10.9. Przeszukanie terenu (miejsca)	93
10.10. Przeszukanie osoby	99
10.11. Przeszukanie rzeczy	105
10.12. Przeszukanie samochodu	106
10.13. Przeszukanie jachtu lub niewielkiej jednostki pływającej	108
11. SPOSÓB POSTĘPOWANIA Z PRZEDMIOTAMI I DOKUMENTAMI ZABEZPIECZONYMI W TOKU PRZESZUKANIA	110
12. DOKUMENTOWANIE PRZESZUKANIA OSÓB, POMIESZCZEŃ I RZECZY ORAZ ZATRZYMANIA RZECZY.....	121
BIBLIOGRAFIA	168

WSTĘP

Art. 50 Konstytucji RP:

„Zapewnia się nienaruszalność mieszkania. Przeszukanie mieszkania, pomieszczenia lub pojazdu może nastąpić jedynie w przypadkach określonych w ustawie i w sposób w niej określony.”

Jednym z celów postępowania przygotowawczego, zgodnie z treścią art. 297 § 1 pkt 5 k.p.k., jest zebranie, zabezpieczenie i w niezbędnym zakresie utrwalenie dowodów dla sądu. Zatem Policja, jako organ ścigania, jest zobowiązana do prowadzenia czynności poszukiwawczych, mających na celu ujawnienie i zabezpieczenie dowodów w celu pociągnięcia sprawcy przestępstwa do odpowiedzialności karnej. Służą temu różne czynności procesowe uregulowane przez k.p.k., w tym zwłaszcza przeszukiwanie i zatrzymanie rzeczy.

Przeszukanie jest czynnością trudną z racji pomysłowości sprawców, a przedmioty zabezpieczone w wyniku tej czynności procesowej stanowią często koronny dowód w prowadzonym postępowaniu karnym.

Celem tej publikacji i zamysłem jej autorów jest przybliżenie problematyki przeszukiwania w aspekcie teoretycznym, procesowym i taktycznym. Podjęcie pracy nad tematyką przeszukiwania wynika z różnorodności i wielopłaszczyznowości występujących na tym tle problemów. Mało jest również opracowań, które odnoszą się do zagadnienia przeszukiwania w sposób kompleksowy.

Publikacja dedykowana jest w szczególności policjantom służby kryminalnej wykonującym czynności dochodzeniowo-śledcze i operacyjno-rozpoznawcze oraz słuchaczom szkolenia zawodowego podstawowego.

Opracowanie uwzględnia stan prawny na dzień 23 września 2019 r. Zostało wzbogacone o aktualną literaturę przedmiotu, orzecznictwo sądowe, wyciągi z aktów prawnych oraz liczne przykłady, dzięki czemu stanowi kompendium wiedzy z zakresu przeszukiwania.

Autorzy

WYKAZ UŻYTYCH SKRÓTÓW

- Dz.U. - Dziennik Ustaw;
- Dz.Urz. - Dziennik Urzędowy;
- k.c. - ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny (t.j. Dz.U. z 2019 r., poz. 1145, 1495);
- k.k. - ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 1600 z późn. zm.);
- k.k.s. - ustawa z dnia 10 września 1999 r. – Kodeks karny skarbowy (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 1958 z późn. zm.);
- k.p.c. - ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. z 2019 r., poz. 1460);
- k.p.k. - ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 1987 z późn. zm.);
- k.p.w. - ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. - Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz.U. z 2019 r., poz. 1120, 1123, 1556);
- k.w. - ustawa z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (t.j. Dz.U. z 2019 r., poz. 821);
- KGP - Komendant Główny Policji, Komenda Główna Policji;
- Konstytucja RP - Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. z 1997 r., nr 78, poz. 483);
- Reg. prok. - Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 kwietnia 2016 r. - Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury (t.j. Dz.U. z 2017 r., poz. 1206);
- u o p. - ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (t.j. Dz.U. z 2019 r., poz. 161, 125, 1091);
- Wytyczne nr 3 KGP - Wytyczne nr 3 Komendanta Głównego Policji z dnia 30 sierpnia 2017 r. w sprawie wykonywania niektórych czynności dochodzeniowo - śledczych przez policjantów (Dz.Urz. KGP z dnia 7 września 2017 r., poz. 59);
- Zarządzenie nr 4 KGP - Zarządzenie nr 4 Komendanta Głównego Policji z dnia 9 lutego 2017 r. w sprawie niektórych form organizacji i ewidencji czynności dochodzeniowo-śledczych Policji oraz przechowywania przez Policję dowodów rzeczowych uzyskanych w postępowaniu karnym (Dz.Urz. KGP z dnia 10 lutego 2017 r., poz. 9).

1. ZATRZYMANIE RZECZY

Zatrzymanie rzeczy należy odróżnić od przeszukania. Jest ono odrębną od przeszukania czynnością procesową. Może być to czynność samoistna lub poprzedzająca przeszukiwanie. Polega na przejściu przez organ procesowy od osoby, od której rzecz zostaje zatrzymana, faktycznego, tj. fizycznego władztwa nad rzeczą, a co za tym idzie - prawa do dysponowania i rozporządzania nią. Przejęcie władztwa nad rzeczą może mieć charakter przejściowy, co będzie miało miejsce np. w sytuacji, kiedy zatrzymana uprzednio rzecz zostanie przez organ procesowy uprawnionej osobie zwrócona, z uwagi na stwierdzenie jej zbędności w postępowaniu karnym, albo trwałe, gdy dojdzie do sprzedaży rzeczy w trybie art. 232 k.p.k. lub orzeczenia przepadku przedmiotu przez sąd.

Postanowieniem z dnia 13 listopada 2002 r., sygn. II KKN 121/01 Sąd Najwyższy orzekł, że wydanie rzeczy mogących stanowić dowód w sprawie, stosownie do obowiązku wynikającego z art. 217 § 1 k.p.k., bądź znalezienie takich przedmiotów w toku przeszukania po myśli art. 219 § 1 k.p.k., tworzy stan wejścia w ich władanie przez uprawniony organ procesowy, a tym samym ich zajęcie poprzez zatrzymanie na czas niezbędny dla postępowania karnego do wykonania określonych w nim czynności.

Według „Słownika języka polskiego” PWN pod redakcją W. Doroszewskiego¹, „*zatrzymać - zatrzymywać*” to spowodować, że coś przestanie się poruszać, spowodować, że coś przestanie funkcjonować, zahamować rozwój lub przebieg czegoś, nie pozwolić komuś odejść skądś, zachować coś dla siebie lub dla kogoś, uniemożliwić wydostanie się czegoś na zewnątrz, aresztować kogoś do czasu wyjaśnienia sprawy, na mocy prawa, odebrać komuś rzecz, której posiadanie lub użytkowanie jest nielegalne.

Definicja legalna rzeczy zawarta została w art. 45 k.c. Rzeczami w rozumieniu k.c. są tylko przedmioty materialne. Nie są, jak stwierdził w swym wyroku z dnia 30 marca 2006 r., sygn. II AKa 9/06 Sąd Apelacyjny w Katowicach, dowodami rzeczowymi, przedmiotami w rozumieniu art. 44 k.k., ślady zabezpieczone na miejscu przestępstwa (np. ślady krwi, ślady zapachowe, ślady daktyloskopijne), a w konsekwencji nie jest możliwe orzeczenie ich przepadku. Ze swojej istoty nie mogą do nikogo należeć, w tym znaczeniu, iż nikomu nie przysługują prawa do nich. Nie jest zatem możliwe orzeczenie ich przepadku, ale również rozstrzygnięcie w trybie art. 230, 231 i 232 k.p.k. Zwykle stanowią bowiem integralną część ekspertyzy, a jeżeli nie, mogą służyć jej wykonaniu. Nie są to rzeczy w rozumieniu art. 45 k.c., tym

¹ <http://sjp.pwn.pl/doroszewski/lista> (dostęp: 10.04.2018 r.).

samym nie jest możliwe zadysponowanie nimi w trybie art. 44 k.k. Podobne stanowisko w sprawie uznania za dowód rzeczowy śladu kryminalistycznego zajęła również Prokuratura Krajowa (pismo nr PR I 820 – 9/09 Prokuratury Krajowej z dnia 27 lipca 2009 r.).

Zatrzymanie rzeczy zostało uregulowane w rozdziale 25 k.p.k. (**patrz załącznik nr 1 do opracowania**). W tym samym rozdziale uregulowano także instytucję przeszukania. Niektóre przepisy k.p.k. odnoszące się do zatrzymania rzeczy mają zastosowanie do przeszukania i na odwrót.

Podstawę prawną zatrzymania rzeczy stanowi **art. 217 § 1 k.p.k.**, zgodnie z którym zatrzymanie rzeczy obejmuje:

- 1) rzeczy mogące stanowić dowód w sprawie;
- 2) rzeczy podlegające zajęciu w celu zabezpieczenia:
 - kar majątkowych (kara grzywny);
 - środków karnych o charakterze majątkowym (świadczenie pieniężne);
 - przypadku (przepadek przedmiotów pochodzących bezpośrednio z przestępstwa albo przepadek równowartości takich przedmiotów, przepadek przedmiotów, które służyły lub były przeznaczone do popełnienia przestępstwa albo przepadek równowartości takich przedmiotów, przepadek korzyści majątkowej osiągniętej z przestępstwa albo jej równowartości, przepadek przedsiębiorstwa, które służyło do popełnienia przestępstwa lub ukrycia osiągniętej z niego korzyści albo przepadek równowartości takiego przedsiębiorstwa);
 - środków kompensacyjnych albo roszczeń o naprawienie szkody (nawiązka, obowiązek naprawienia, w całości albo w części, wyrządzonej przestępstwem szkody, obowiązek zadośćuczynienia za doznaną krzywdę).

Pojęcie „**rzeczy mogących stanowić dowód w sprawie**” rozszerza § 159 Reg. prok. Zatrzymaniu w drodze dobrowolnego wydania lub odebrania albo po uprzednim przeszukaniu podlegają rzeczy mogące stanowić dowód w sprawie, które:

- 1) służyły lub były przeznaczone do popełnienia przestępstwa (np. broń, łomy, łamaki, środki i urządzenia służące do fałszowania, dokumenty);
- 2) zachowały na sobie ślady przestępstwa (w szczególności w postaci substancji, deformacji, odkształceń, odwzorowań, cech zjawiskowych, np. ubranie sprawcy ze śladami krwi, wydzielin lub wydalin, z mikrośladami);

- 3) pochodzą bezpośrednio lub pośrednio z przestępstwa (np. rzeczy stanowiące przedmiot kradzieży, oszustwa, fałszywe pieniądze lub dokumenty, przedmioty pochodzące z przemytu);
- 4) mogą służyć jako środek dowodowy do wykrycia sprawcy czynu lub ustalenia przyczyn i okoliczności przestępstwa (np. notatki, zapiski, adresy, również na komputerowych nośnikach informacji, świadczące o działalności przestępczej lub kontaktach przestępczych, buty, których odciski zostały pozostawione na miejscu przestępstwa) albo których posiadanie bez zezwolenia jest zabronione (np. broń palna, broń biała, amunicja, materiały wybuchowe, środki odurzające, substancje psychotropowe).²

Rzeczy podlegające zatrzymaniu należy wydać:

- na żądanie sądu lub prokuratora,
- a w wypadkach niecierpiących zwłoki - także na żądanie Policji lub innego uprawnionego organu. Na podstawie art. 312 k.p.k. uprawnienia Policji przysługują również: organom Straży Granicznej, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Krajowej Administracji Skarbowej, Centralnego Biura Antykorupcyjnego oraz Żandarmerii Wojskowej, w zakresie ich właściwości. Ponadto innym organom przewidzianym w przepisach szczególnych.

Zatrzymanie rzeczy może nastąpić jedynie na podstawie dokumentów wymienionych w art. 220 § 2 i 3 k.p.k. **Dokumentami uprawniającymi do zatrzymania rzeczy są:**

- 1) postanowienie sądu lub prokuratora o żądaniu wydania rzeczy; o przeszukaniu;
- 2) nakaz kierownika jednostki;
- 3) legitymacja służbowa.

Ich zastosowanie oraz tryb postępowania organów procesowych w sytuacji zatrzymania rzeczy w wypadkach niecierpiących zwłoki (art. 308 § 1 k.p.k.) opisano w rozdziale 6 niniejszego opracowania - Dokumenty uprawniające do dokonania przeszukania oraz zatrzymania rzeczy i ich zastosowanie.

Zatrzymanie rzeczy jest możliwe wówczas, gdy z okoliczności sprawy wynika, że rzecz może stanowić dowód w sprawie lub podlega zajęciu (zatrzymanie rzeczy podlegają-

² Por. Hampelski R., Bogusz Z.: Przeszukanie. Szkoła Policji w Pile, Piła 2007, s. 12.

cych zajęciu następuje w związku z tymczasowym zajęciem mienia ruchomego osoby podejrzanej/podejrzanego - art. 295 § 2 k.p.k.).

Wydanie rzeczy uprawnionemu organowi może nastąpić dobrowolnie (art. 217 § 2 k.p.k.), a w razie odmowy dobrowolnego wydania rzeczy można przeprowadzić jej odebranie - przepisy art. 220 § 3 k.p.k. i art. 229 k.p.k. stosuje się odpowiednio (art. 217 § 5 k.p.k.).

Odebranie wiąże się z zastosowaniem przymusu, dotyczy rzeczy znajdujących się „na widoku” (np. osoba, której rzecz odbieramy, trzyma ją w ręku) i nie jest związane z poszukiwaniem³, które jest charakterystyczne dla przeszukania. Odebranie rzeczy następuje dopiero wówczas, gdy osoba mająca rzecz podlegającą wydaniu odmówi jej dobrowolnego wydania organowi procesowemu (art. 217 § 2 i 5 k.p.k.).

Zgodnie z przepisem art. 287 § 1 i 2 k.p.k. w zw. z art. 285 § 1 k.p.k., na osobę, która bezpodstawnie uchyła się od wydania przedmiotu, można nałożyć karę pieniężną w wysokości do 3.000 złotych. Tych środków nie stosuje się jednak do stron, ich obrońców i pełnomocników, a w zakresie kary za niedopełnienie obowiązku wydania rzeczy – także do osób, które mogą uchylić się od złożenia zeznań (art. 287 § 4 k.p.k.).

To, w jaki sposób rzecz została zatrzymana, tzn. czy została ona przez osobę wydana dobrowolnie czy została jej ona odebrana, należy uwzględnić w treści protokołu zatrzymania rzeczy oraz w załączonym do niego spisie i opisie rzeczy.

Policjant, dokonując zatrzymania rzeczy, powinien:

1. Przedstawić się, podając stopień, imię i nazwisko w sposób umożliwiający odnotowanie tych danych. Ponadto, policjant nieumundurowany zobowiązany jest okazać legitymację służbową w taki sposób, aby zainteresowany miał możliwość odczytać i zanotować numer i organ, który wydał legitymację, oraz nazwisko policjanta (art. 61 ust. 1 u o p.).
2. Wylegitymować osobę, od której rzecz zatrzymuje, w celu ustalenia jej tożsamości (na podstawie art. 15 ust. 1 pkt 1 u o p.).
3. Okazać osobie, od której rzecz ma zostać zatrzymana, dokument uprawniający policjanta do dokonania zatrzymania rzeczy, tj. postanowienie sądu lub prokuratora, a w wypadkach niecierpiących zwłoki, gdy takie postanowienie nie mogło być wydane, nakaz kierownika jednostki Policji lub legitymację służbową (art. 220 § 2 i 3 k.p.k.).
4. Wezwać osobę mającą rzecz podlegającą wydaniu do wydania jej dobrowolnie (art. 217 § 2 k.p.k.). W razie odmowy dobrowolnego wydania rzeczy można przeprowadzić jej

³ Bratoszewski J., Gostyński Z., Stefański R. A. i inni: Kodeks postępowania karnego – komentarz. Tom I, Dom Wydawniczy ABC, wydanie II, Warszawa 2003, s. 973.

odebranie (art. 217 § 5 k.p.k.), jednak pod warunkiem, że rzecz znajduje się na widoku i nie ma konieczności jej poszukiwania – w przeciwnym razie należy przeprowadzić przeszukanie.

5. Pamiętać, że podczas zatrzymania rzeczy może być obecna osoba przybrana przez prowadzącego czynność (art. 224 § 2 k.p.k.).
6. Spisać protokół zatrzymania rzeczy. Z zatrzymania rzeczy, danych informatycznych lub nośników zawierających dane informatyczne sporządza się odpowiednio protokół zatrzymania rzeczy (danych informatycznych), gdy zatrzymanie nastąpiło w wyniku dobrowolnego wydania lub protokół przeszukania, gdy zatrzymanie nastąpiło w wyniku dobrowolnego wydania już po rozpoczęciu przeszukania lub ujawnienia w toku czynności przeszukania (§ 70 ust. 2 Wytycznych nr 3 KGP). Protokołu (protokołu zatrzymania rzeczy) można nie sporządzać, jeżeli rzecz łączy się do akt sprawy (art. 217 § 3 k.p.k.). Do akt sprawy można załączyć (i w aktach sprawy można przechowywać) m.in. dokumenty: podrobione zaświadczenie o zatrudnieniu i zarobkach, umowę kredytu, umowę pożyczki, podrobioną receptę lekarską, podrobiony dowód osobisty, przerobioną legitymację szkolną, podrobiony weksel, fakturę VAT, umowę kupna – sprzedaży samochodu, podrobiony mandat karny itp. Powyższe nie zwalnia prowadzącego czynność z obowiązku wręczenia osobie, która rzecz wydała, pokwitowania zabranych rzeczy (stanowi je kopia spisu i opisu rzeczy) i ujęcia rzeczy jako załącznika do innego protokołu niż protokół zatrzymania rzeczy, np. do protokołu przesłuchania świadka lub protokołu przyjęcia ustnego zawiadomienia o przestępstwie i przesłuchania świadka, ponieważ wprowadzenie dowodu do procesu karnego powinno mieć formę protokolarną. Jednocześnie w protokole należy zawrzeć wzmiankę o pouczeniu osoby, u której czynność przeprowadzono, że ma prawo złożyć wniosek o sporządzenie i doręczenie postanowienia sądu/prokuratora w przedmiocie zatwierdzenia czynności, jeżeli takie postanowienie nie było wydane wcześniej. Słuszny wydaje się pogląd, że jeżeli załączona do akt sprawy rzecz, np. wspomniany dokument, nie nosi śladów przestępstwa i interesuje nas jedynie jego zawartość intelektualna, to nie ma potrzeby dokonywania jego oględzin i spisywania protokołu oględzin.
7. **Natychmiast** wręczyć osobom zainteresowanym pokwitowanie stwierdzające, jakie przedmioty i przez kogo zostały zatrzymane. Pokwitowanie stanowi spis i opis rzeczy, który sporządza się w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach. Jego kopię należy wręczyć osobie, od której rzecz zatrzymano (odbiór kopii spisu i opisu rzeczy osoba ta kwituje w protokole zatrzymania rzeczy, składając swój podpis na ostatniej stronie tego pro-

tokołu), natomiast oryginał należy dołączyć do akt głównych sprawy jako załącznik do protokołu zatrzymania rzeczy (art. 228 § 3 k.p.k.).

8. Odpowiednio zabezpieczyć (nie tylko procesowo, ale również pod względem techniczno - kryminalistycznym) wszelkie przedmioty stanowiące dowód przestępstwa lub noszące ślady przestępstwa nadające się do badań (np. piłę do metalu, nóż z plamami krwi, odzież sprawcy zgwałcenia) i, jeżeli jest taka konieczność, przekazać je do badań właściwemu biegłemu.
9. Zabrać zatrzymane rzeczy albo oddać je na przechowanie osobie godnej zaufania, z zaznaczeniem obowiązku przedstawienia na każde żądanie organu prowadzącego postępowanie (po dokonaniu oględzin, sporządzeniu spisu i opisu). Oddanie na przechowanie nie dotyczy rzeczy, których posiadanie jest zabronione (art. 228 § 1 i 2 k.p.k., art. 230 § 3 k.p.k.). Osobą godną zaufania jest osoba, która daje rękojmię, że należycie zabezpieczy powierzoną jej rzecz oraz przedstawi ją na każde wezwanie organu procesowego. Przedmioty nie mogą być przekazane osobie podejrzanej lub oskarżonej, u której dokonano ich zajęcia (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 kwietnia 2000 r., sygn. II CKN 256/00). Jest bowiem rzeczą oczywistą, że osoby takie są bezpośrednio zainteresowane wynikiem prowadzonego przeciw nim postępowania, a co zatem idzie nie mogą być uznane za osoby godne zaufania. W razie przekazania rzeczy osobie godnej zaufania, policjant sporządza w jednym egzemplarzu protokół oddania rzeczy na przechowanie i w dwóch egzemplarzach wykaz rzeczy oddanych na przechowanie, którego kopię pozostawia się u osoby zobowiązanej do przechowania rzeczy jako pokwitowanie.
10. Przeprowadzić zatrzymanie rzeczy zgodnie z celem tej czynności, z zachowaniem umiaru, oraz w granicach niezbędnych dla osiągnięcia celu tej czynności przy zachowaniu należytej staranności, w poszanowaniu prywatności i godności osób, których ta czynność dotyczy, oraz bez wyrządzania niepotrzebnych szkód i dolegliwości (art. 227 k.p.k.).
11. **Niezwłocznie** przekazać pismo lub inny dokument bez odczytywania prokuratorowi lub sądowi w opieczętowanym opakowaniu, jeżeli kierownik instytucji państwowej lub samorządowej albo też osoba, u której dokonano zatrzymania rzeczy, oświadczy, że pismo lub inny dokument zawiera informacje niejawne (oznaczone klauzulą „tajne” lub „ściśle tajne”) lub wiadomości objęte tajemnicą zawodową lub inną tajemnicą prawnie chronioną albo ma charakter osobisty (art. 225 § 1 k.p.k.). Powyższy tryb nie obowiązuje w stosunku do pism lub innych dokumentów, które zawierają informacje niejawne o klauzuli „zastrzeżone” lub „poufne” albo dotyczą tajemnicy zawodowej lub innej tajemnicy prawnie chronionej, jeżeli ich posiadaczem jest osoba podejrzana o popełnienie prze-

stępstwa, ani w stosunku do pism lub innych dokumentów o charakterze osobistym, których jest ona posiadaczem, autorem lub adresatem (art. 225 § 2 k.p.k.). Natomiast jeżeli obrońca lub inna osoba, od której żąda się wydania rzeczy, oświadczy, że pisma lub inne dokumenty obejmują okoliczności związane z wykonywaniem funkcji obrońcy, organ dokonujący czynności pozostawia te dokumenty wymienionej osobie bez zapoznawania się z ich treścią lub wyglądem. Jeżeli jednak oświadczenie osoby niebędącej obrońcą budzi wątpliwości, organ dokonujący czynności przekazuje te dokumenty z zachowaniem rygorów określonych w art. 225 § 1 k.p.k. sądowi, który po zapoznaniu się z dokumentami zwraca je w całości lub w części, z zachowaniem rygorów określonych w art. 225 § 1 k.p.k., osobie, od której je zabrano, albo wydaje postanowienie o ich zatrzymaniu dla celów postępowania (art. 225 § 3 k.p.k.).

12. Przestrzegać zasady, że zatrzymaną dokumentację psychiatryczną organ prowadzący czynność przekazuje w opieczętowanym opakowaniu prokuratorowi lub sądowi bez wcześniejszego odczytywania (art. 225 § 1 i 4 k.p.k.).
13. Pouczyć osobę, która w trybie art. 308 § 1 k.p.k. wydała rzecz dobrowolnie, że ma ona prawo niezwłocznie złożyć wniosek o sporządzenie i doręczenie jej postanowienia sądu lub prokuratora o zatwierdzeniu zatrzymania (art. 217 § 4 k.p.k.).
14. W przypadku odebrania przymusowego rzeczy w trybie art. 308 § 1 k.p.k. pouczyć osobę, od której rzecz odebrano, o prawie zgłoszenia do protokołu żądania doręczenia jej postanowienia sądu lub prokuratora w przedmiocie zatwierdzenia zatrzymania (art. 220 § 3 k.p.k.).
15. Pouczyć osoby, których prawa zostały naruszone, o możliwości złożenia w terminie **7 dni** od daty dokonania czynności (termin zawity - po jego upływie dokonanie czynności jest bezskuteczne, może być jednak przywrócony, ale powodem przywrócenia może być tylko przyczyna niezależna od strony) zażalenia, o którym mowa w art. 236 k.p.k. (np. na postanowienie dotyczące zatrzymania rzeczy i w przedmiocie dowodów rzeczowych oraz na inne czynności). Zażalenie na postanowienie wydane lub czynność dokonaną w postępowaniu przygotowawczym rozpoznaje sąd rejonowy, w okręgu którego prowadzone jest postępowanie. Jeśli postanowienie albo zarządzenie wydał referendarz sądowy, stosuje się art. 93a § 3 i 4 k.p.k.
16. Pouczyć osobę, od której rzecz zatrzymano, o możliwości złożenia w terminie **7 dni** od daty zatrzymania rzeczy (termin zawity) zażalenia do właściwego miejscowo prokuratora na sposób prowadzenia czynności na podstawie art. 15 ust. 7 u o p.

17. W przypadku, gdy zatrzymanie rzeczy nastąpiło bez uprzedniego polecenia sądu lub prokuratora, a w ciągu **7 dni** od dnia czynności nie nastąpiło jej zatwierdzenie, niezwłocznie zwrócić zatrzymane rzeczy osobie uprawnionej (nie dotyczy rzeczy, których posiadanie jest zabronione – art. 230 § 3 k.p.k.), chyba że nastąpiło dobrowolne wydanie, a osoba ta nie złożyła wniosku o sporządzenie i doręczenie jej postanowienia sądu lub prokuratora o zatwierdzeniu czynności (art. 230 § 1 k.p.k., art. 217 § 4 k.p.k.).
18. Wykonać inne czynności, np., o ile jest taka potrzeba, na podstawie art. 205 k.p.k. wezwać do udziału w zatrzymaniu rzeczy specjalistę - technika kryminalistyki.

2. PRZESZUKANIE – ISTOTA, ZAKRES, PODMIOTY UPRAWNIONE DO DOKONANIA TEJ CZYNNOŚCI

Kodeks postępowania karnego nie zawiera materialnoprawnej definicji „przeszukania”, pozostawiając to doktrynie i orzecznictwu, które dotychczas nie wypracowały jednolitego pojęcia. Proponowane definicje zawierają istotne różnice. Ich źródłem jest przede wszystkim przedmiot, któremu mają służyć, a mianowicie kryminalistyce czy procesowi karnemu. Słusznie twierdzi Z. Uniszewski, że definicje przeszukania, opracowane na użytek kryminalistyki, mogą eksponować i inne elementy niż te wynikające z zasad ostrożnej wykładni gramatycznej i celowościowej przepisów postępowania karnego. Według Z. Czczota i M. Czubałskiego przeszukanie to czynność procesowa mająca na celu znalezienie przedmiotów mogących stanowić określony rzeczowy środek dowodowy. Celem przeszukania jest odnalezienie i zatrzymanie przedmiotów, które pozostają w ścisłym związku z przestępstwem. M. Cieślak definiuje przeszukanie jako przymusowy sposób przeszukiwania osób lub rzeczy dla celów procesu karnego. Z kolei T. Hanausek twierdzi, iż przeszukanie jest to określona przez k.p.k. czynność kryminalistyczna, nastawiona na znalezienie przedmiotów lub osób. Na uwagę zasługuje określenie sformułowane przez T. Grzegorzycyka, według którego przeszukanie to wykrywcza czynność dowodowa, będąca jednocześnie środkiem przymusu pozwalającym na legalne wkroczenie w sferę konstytucyjnie gwarantowanych praw i wolności osobistych w postaci nietykalności osobistej (art. 41 ust. 1 Konstytucji RP) i nienaruszalności mieszkania (art. 50 Konstytucji RP).⁴ Ze względu na jej wykrywczy charakter, unormowano ją jednak w przepisach o dowodach, nie zaś w środkach przymusu procesowego.

Jest ono czynnością procesową polegającą na dokładnym oglądaniu pomieszczeń, innych miejsc, rzeczy lub osób, mającą na celu przede wszystkim ujawnienie przedmiotów mogących stanowić dowód w sprawie lub podlegających zajęciu, a także wykrycie lub zatrzymanie albo przymusowe doprowadzenie osoby podejrzanej.

Przeszukanie przeprowadza się niezależnie od woli i zachowania się osoby, z możliwością użycia siły niezbędnej do pokonania oporu osoby lub/i do pokonania przeszkody czy zabezpieczenia.

Jednocześnie oddzielić należy przeszukanie od zatrzymania rzeczy, które normuje art. 217 k.p.k. Od zatrzymania rzeczy przeszukanie różni się przede wszystkim wyższym stopniem ingerencji, gdyż łączy się z penetracją pomieszczeń, odzieży, a nieraz także i ciała,

⁴ Kaznowski A.: Problematyka przeszukania mieszkania; w: Prokuratura i Prawo nr 4/2010, s. 64 – 65, wraz z cytowaną tam literaturą.

co przy zatrzymaniu rzeczy nie występuje. Przeszukanie jest środkiem bardziej inwazyjnym niż zatrzymanie rzeczy.

Przeszukanie mające na celu odebranie rzeczy jest funkcjonalnie związane z jej zatrzymaniem; konieczność jego przeprowadzenia zachodzi w razie odmowy wydania rzeczy lub niemożności jej odebrania⁵ (kiedy rzecz nie znajduje się na widoku, jest ukryta). Zatem, jeśli nie ma możliwości zabezpieczenia rzeczy mogących stanowić dowód w sprawie lub podlegających zajęciu w drodze zatrzymania rzeczy na podstawie art. 217 k.p.k., przeprowadza się przeszukanie.

Przy czynności procesowej, jaką jest przeszukanie:

- rzeczy mogą zostać ujawnione w wyniku ich znalezienia przy osobie przeszukiwanej albo w pomieszczeniu lub w innym miejscu, które przeszukaniu podlega;
- rzeczy mogą być wydane dobrowolnie przez osobę, której przeszukanie dotyczy, po wezwaniu dokonującego czynność, co może mieć miejsce przed rozpoczęciem czynności przeszukania albo już po jej rozpoczęciu;
- rzeczy będące w zainteresowaniu organów ścigania mogą zostać osobie przymusowo odebrane.

To, w jaki sposób rzecz została w trakcie przeszukania ujawniona, należy uwzględnić w treści protokołu przeszukania oraz w spisie i opisie rzeczy stanowiącym załącznik do protokołu przeszukania, gdzie należy oddzielnie opisać rzeczy wydane dobrowolnie, oddzielnie rzeczy ujawnione w toku przeszukania, natomiast w przypadku znalezienia poszukiwanych rzeczy w miejscu wskazującym na ich celowe ukrycie, należy to miejsce szczegółowo opisać.

Przeszukania może dokonać (przeprowadzić):

- prokurator;
- Policja lub inny wskazany w ustawie organ, np. organy finansowe w sprawach o czyny zabronione z k.k.s. – na polecenie sądu lub prokuratora;
- Policja i inne ustawowo uprawnione organy, samodzielnie, w wypadkach niecierpiących zwłoki, gdy postanowienie sądu lub prokuratora nie mogło być wydane, w oparciu o nakaz kierownika jednostki lub legitymację służbową (art. 220 § 1 i 3 k.p.k.).⁶

Przeszukania nie dokonuje sąd (sąd może wydać postanowienie o żądaniu wydania rzeczy; o przeszukaniu).

⁵ Bratoszewski J., Gostyński Z., Stefański R. A. i inni: Kodeks... op. cit., s. 980.

⁶ Por. Grzegorzczak T., Tylman J.: Polskie postępowanie karne. LexisNexis Sp. z o. o., wydanie 8, Warszawa 2011, s. 556.

3. CELE I RODZAJE PRZESZUKANIA

Zgodnie z art. 219 § 1 k.p.k., celem przeszukania jest:

- wykrycie lub zatrzymanie albo przymusowe doprowadzenie osoby podejrzanej (*ad minori ad maius* także podejrzanego i oskarżonego);
- znalezienie rzeczy mogących stanowić dowód w sprawie;
- znalezienie rzeczy podlegających zajęciu w postępowaniu karnym (art. 295 § 2 k.p.k.) - czynność przeszukania może mieć również na celu ujawnienie przedmiotów objętych późniejszym zabezpieczeniem majątkowym, przy czym okoliczność ta powinna być wskazana w treści postanowienia o przeszukaniu. (...) W praktyce najczęściej przeszukanie jest planowym i celowym działaniem zmierzającym do tymczasowego zajęcia mienia ruchomego. Dotyczy to zwłaszcza sytuacji ustalenia, że mienie ruchome będące w posiadaniu podejrzanego lub osoby podejrzanej, może zostać ukryte. (...) Jeżeli w toku czynności w celu tymczasowego zajęcia mienia ruchomego wyniknie potrzeba dokonania przeszukania pomieszczeń lub osoby, można sporządzić dwa odrębne protokoły: protokół przeszukania oraz protokół tymczasowego zajęcia, ewentualnie jeden z przeszukania i zatrzymania rzeczy.⁷

Ponadto, celem przeszukania jest:

- odnalezienie ofiary przestępstwa albo jej zwłok;
- odnalezienie paszportu lub innego dokumentu uprawniającego do przekroczenia granicy, jeżeli zachodzi potrzeba wydania zakazu opuszczania kraju przez podejrzanego (art. 277 § 2 k.p.k.);
- odnalezienie dokumentów potrzebnych do odtworzenia zaginionych lub zniszczonych akt postępowania karnego (art. 163 § 1 k.p.k.);
- znalezienie danych informatycznych lub systemu informatycznego w zakresie danych przechowywanych w tym urzędzeniu lub systemie, albo na nośniku, w tym też korespondencji przesyłanej pocztą elektroniczną (art. 236a k.p.k.);
- zatrzymanie i przymusowe doprowadzenie osoby podejrzanej albo podejrzanego na podstawie zarządzenia prokuratora, jeżeli zachodzi uzasadniona obawa, że nie stawią się na wezwanie w celu przeprowadzenia z ich udziałem czynności, o których mowa w art. 313 § 1 k.p.k. lub art. 314 k.p.k. (przedstawienie zarzutu, zmiana, uzupełnienie

⁷ Metodyka zabezpieczeń majątkowych - opracowanie Zespołu zadaniowego do spraw opracowania metodyki postępowania w związku z zabezpieczeniem majątkowym, Warszawa 2018, s. 43-44.

zarzutu), albo badań lub czynności, o których mowa w art. 74 § 2 lub 3 k.p.k., mogą w inny bezprawny sposób utrudniać postępowanie lub gdy zachodzi potrzeba niezwłocznego zastosowania środka zapobiegawczego (art. 247 § 1 i 2 k.p.k.). Na podstawie art. 247 § 3 k.p.k. w związku z takim zatrzymaniem można zarządzić przeszukanie (przepisy art. 220-222 k.p.k. i art. 224 k.p.k. stosuje się odpowiednio). Ponadto, jeżeli miejsce pobytu oskarżonego lub osoby podejrzanej nie jest znane, zarządza się jego poszukiwanie (art. 278 k.p.k.), i przepis art. 247 k.p.k. stosuje się odpowiednio;

- ustalenie miejsca pobytu osoby podlegającej przymusowemu odebraniu - art. 598^{11a} k.p.c. (**patrz załącznik nr 2 do opracowania**).

Na podstawie art. 219 § 1 i § 2 k.p.k. oraz art. 236a k.p.k. przeszukanie może objąć:

- pomieszczenia (mieszkania i inne lokale);
- inne miejsca (ustawa ich nie określa, np. środki transportu, miejsca otwarte);
- osobę, jej odzież i podręczne przedmioty;
- urządzenia zawierające dane informatyczne;
- system informatyczny;
- nośnik zawierający dane informatyczne.

Zaznaczyć trzeba, że celem przeszukania może być uzyskanie nie tylko dowodów obciążających, ale też świadczących o niewinności oskarżonego.⁸

Przeszukanie dotyczyć może nie tylko osoby podejrzanej (podejrzanego) o popełnienie czynu zabronionego, ale także podmiotów, które żadnych działań przestępnych nie dokonały, a w orbitę procesu karnego weszły na zasadzie splotu okoliczności⁹, np. w sytuacji, kiedy osoba podejrzana (podejrzany) przekazała przedmioty pochodzące z przestępstwa, a będące w zainteresowaniu organu procesowego, osobie postronnej w celu ich przechowania.

⁸ Bratoszewski J., Gostyński Z., Stefański R. A. i inni: Kodeks... op. cit., s. 979.

⁹ Grajewski J., Paprzycki L. K., Płachta M.: Kodeks postępowania karnego. Komentarze Zakamycza. Komentarz do art. 1-424 k.p.k. Tom I, wydanie I, Kantor Wydawniczy Zakamycze, Oddział Polskich Wydawnictw Profesjonalnych Sp. z o. o., Kraków 2003, s. 570.

4. PODSTAWY PRAWNE PRZESZUKANIA POMIESZCZEŃ I INNYCH MIEJSC ORAZ OSOBY, JEJ ODZIEŻY I PODRĘCZNYCH PRZEDMIOTÓW

Zgodnie z art. 15 ust. 1 pkt 4 u o p., policjanci wykonując czynności, o których mowa w art. 14 tejże ustawy, mają prawo: przeszukiwania osób i pomieszczeń w trybie i przypadkach określonych w przepisach k.p.k. i innych ustaw.

Podstawa prawna przeszukania została zawarta w rozdziale 25 (Zatrzymanie rzeczy. Przeszukanie) k.p.k. i stanowi ją zasadniczo art. 219.

Na podstawie art. 219 § 1 k.p.k. w celu wykrycia lub zatrzymania albo przymusowego doprowadzenia osoby podejrzanej, a także w celu znalezienia rzeczy mogących stanowić dowód w sprawie lub podlegających zajęciu w postępowaniu karnym, można dokonać przeszukania pomieszczeń i innych miejsc, jeżeli istnieją uzasadnione podstawy do przypuszczenia, że osoba podejrzana lub wymienione rzeczy tam się znajdują. Natomiast w oparciu o art. 219 § 2 k.p.k. w celu znalezienia rzeczy wymienionych w § 1 art. 219 k.p.k. i pod warunkiem określonym w tym przepisie oraz z uwzględnieniem zasad i granic określonych w art. 227 k.p.k. można też dokonać przeszukania osoby, jej odzieży i podręcznych przedmiotów.

Jeżeli przeszukanie dotyczy urządzenia zawierającego dane informatyczne lub systemu informatycznego, w zakresie danych przechowywanych w tym urządzeniu lub systemie albo na nośniku, w tym korespondencji przesyłanej pocztą elektroniczną, to tego rodzaju przeszukanie zostanie przeprowadzone w oparciu o art. 219 § 1 k.p.k. w zw. z art. 236a k.p.k.

W procedurze wykroczeniowej podstawą prawną przeszukania jest art. 44 k.p.w. Przeszukanie pomieszczeń i innych miejsc zostało spenalizowane w art. 44 § 1 k.p.w., zgodnie z którym w celu znalezienia i zatrzymania przedmiotów podlegających oględzinom lub mogących stanowić dowód rzeczowy, Policja, a w toku czynności wyjaśniających również inne organy je prowadzące, mogą dokonać przeszukania pomieszczeń i innych miejsc, jeżeli istnieją uzasadnione podstawy do przypuszczenia, że przedmioty te lub dowody tam się znajdują. Przepis § 1 art. 44 k.p.w. stosuje się odpowiednio do przeszukania osoby, jej odzieży lub podręcznych przedmiotów, a przeszukanie osoby odbywa się z uwzględnieniem zasad i granic określonych w art. 227 k.p.k. (art. 44 § 2 k.p.w.). W sprawach o wykroczenia przeszukanie następuje na mocy postanowienia prokuratora lub sądu (art. 44 § 3 k.p.w.). W wypadkach niecierpiących zwłoki, jeżeli postanowienie nie mogło być uprzednio wydane, można przeprowadzić przeszukanie bez takiego postanowienia, jednak organ dokonujący tej czynności zobowiązany jest następnie zwrócić się niezwłocznie do prokuratora o zatwierdzenie przeszukania. Na żądanie osoby, u której dokonano przeszukania, doręcza się jej w terminie **14 dni**

postanowienie w przedmiocie zatwierdzenia przeszukania. O prawie wystąpienia z takim żądaniem należy ją pouczyć (art. 44 § 4 k.p.w.). Przy przeprowadzaniu przeszukania i zatrzymania przedmiotów w trybie k.p.w. stosuje się odpowiednio przepisy art. 217, 221–234 i 236 k.p.k. (art. 44 § 5 k.p.w.).

Podstawy prawne przeszukania odnajdujemy także w wybranych ustawach szczególnych, m.in. w:

- ustawie z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. z 2019 r., poz. 1460) – art. 598^{11a}, art. 814;
- ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 800 z późn. zm.) - art. 288 § 1 pkt 2;
- ustawie z dnia 16 listopada 2016 r. o Krajowej Administracji Skarbowej (t.j. Dz.U. z 2016 r., poz. 1947 z późn. zm.) – art. 64 ust. 1 pkt 6, art. 64 ust. 2 pkt 2, art. 77;
- ustawie z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (t.j. Dz.U. z 2018 r., 798) - art. 91;
- ustawie z 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 969) - art. 32b § 2 pkt 2;
- ustawie z 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 1614) - art. 108 ust 5 pkt 5.

5. PODSTAWY FAKTYCZNE PRZESZUKANIA POMIESZCZEŃ I INNYCH MIEJSC ORAZ OSOBY, JEJ ODZIEŻY I PODRĘCZNYCH PRZEDMIOTÓW

Podstawa faktyczna przeszukania wynika z treści art. 219 k.p.k. i jest nią zaistnienie **uzasadnionych podstaw do przypuszczenia**, że w pomieszczeniu lub w innym miejscu znajduje się osoba podejrzana (podejrzany, oskarżony) lub rzeczy mogące stanowić dowód w sprawie lub podlegające zajęciu w postępowaniu karnym, albo że przy osobie, w jej odzieży i podręcznych przedmiotach takie rzeczy się znajdują.

Zawarte w przepisie art. 219 k.p.k. sformułowanie „uzasadnione podstawy do przypuszczenia” nie oznacza, że organ uprawniony do przeszukania musi mieć pewność, że w wyniku przeprowadzenia przeszukania zostanie osiągnięty jego cel. Przypuszczenie to przekonanie oparte na konkretnych dowodach, co prawda nie takich, które świadczą o pewności i nie jest to duże prawdopodobieństwo graniczące z pewnością, ale nie jest to też przypuszczenie mające oparcie tylko w intuicji. Nie wystarczą więc domysły czy niepotwierdzone pomówienia. Powinno istnieć obiektywne prawdopodobieństwo, iż cel przeszukania zostanie uzyskany.

Mając na względzie powyższe, organ uprawniony nie może dokonać przeszukania samoistnie, bez posiadania wiarygodnej wiadomości. Musi dysponować wiedzą, która została uzyskana i odpowiednio udokumentowana w ramach toczącego się postępowania. Potrzeba udokumentowania pochodzenia takiej wiedzy odpada w przypadkach niecierpiących zwłoki, gdzie trudno oczekiwać wyklarowanych kierunków pochodzenia informacji, np. w sytuacji, w której przeszukanie jest pierwszą czynnością procesu karnego. Z punktu widzenia prawa do prywatności ważny jest wymóg weryfikowania takich stanów wiedzy. Należy postulować, by pochodziły one ze źródeł, które mogą później występować w roli środka dowodowego.¹⁰

Zasadne zatem staje się pytanie, jakie wymogi powinny spełniać informacje składające się na uzasadnione podstawy do przeprowadzenia przeszukania. Czy mogą to być każde informacje, czy też powinny to być jedynie informacje uzyskane w toku procesu karnego? W literaturze uznaje się, że uzasadnione podstawy powinny znaczyć coś więcej niż plotka czy przypadkowo uzyskana informacja.

Przeszukanie, będąc czynnością procesową, może być przeprowadzone tylko w toku postępowania karnego. Jest dopuszczalne również w ramach postępowania w niezbędnym

¹⁰ Por. Charzewski P.: Przeszukanie osoby i mieszkania w świetle prawa do prywatności; w: publikacji książkowej pod. red. M. Zelka zawierającej referaty wygłoszone przez uczestników konferencji „Taktyki i technika kryminalistyczna – wczoraj, dziś, jutro”, która odbyła się 7–8.01.2009 r. w Legionowie, s. 46.

zakresie, co w wyraźny sposób wynika z art. 308 § 1 k.p.k. Nie jest natomiast dopuszczalne przeprowadzenie przeszukania w toku postępowania sprawdzającego w trybie art. 307 k.p.k., które ma na celu potwierdzenie informacji o podejrzeniu zaistnienia przestępstwa. Za nadużycie procesowe należy uznać sytuację, gdy dokonywane jest przeszukiwanie w sprawie, w której z istoty popełnionego przestępstwa wynika brak potrzeby zarządzenia przeszukania jako środka do poszukiwania dowodów, np. w sprawie o znieważenie funkcjonariusza publicznego.¹¹

Podstawę faktyczną przeszukania stanowią ustalenia, których źródłem mogą być:

1. Informacje wynikające z treści zeznań zawartych w protokole przyjęcia ustnego zawiadomienia o przestępstwie i przesłuchania w charakterze świadka osoby zawiadamiającej.
2. Zeznania świadka złożone do protokołu przesłuchania świadka, który np.:
 - wskazuje miejsce, gdzie ukrył się sprawca przestępstwa;
 - wskazuje na miejsce, gdzie ukrywana jest dokumentacja finansowo-księgową, którą należy zabezpieczyć oraz przekazać do badań biegłemu z zakresu rachunkowości celem wydania opinii do sprawy dotyczącej działania na szkodę spółki, wybiórczego zaspakajania wierzycieli, fałszowania sprawozdań finansowo – księgowych.
3. Uwiarygodnione wyjaśnienia podejrzanego złożone do protokołu przesłuchania podejrzanego, który przykładowo:
 - wskazuje miejsce, gdzie ukrył się współsprawca czynu;
 - wskazuje pasera;
 - wskazuje miejsce, w którym ukryte zostały przedmioty służące do popełnienia przestępstwa, przedmioty pochodzące z przestępstwa (np. „fanty” pochodzące z kradzieży z włamaniem do mieszkania, do salonu jubilerskiego, środki pieniężne pochodzące z wyłudzonego kredytu bankowego, przywłaszczony pojazd stanowiący własność firmy leasingowej, która wypowiedziała leasingobiorcy umowę leasingu w związku z brakiem wpłat kolejnych rat leasingowych i wezwała go do wydania pojazdu – przedmiotu leasingu, czego leasingobiorca nie zrobił).
4. Zatrzymanie osoby na gorącym uczynku popełnienia przestępstwa lub bezpośrednio po jego popełnieniu, np.:
 - zatrzymanie sprawcy kradzieży z włamaniem do mieszkania lub do pojazdu, sprawcy rozbój czy kradzieży rozbójniczej uzasadnia przypuszczenie, że przy osobie tej znajdują się

¹¹ Por. Grajewski J.: Komentarz aktualizowany do art. 219 k.p.k., stan prawny na 2012.02.14 (<http://www.e-omega.lex.pl>).

rzeczy pochodzące z przestępstwa lub służące do jego popełnienia; może też uzasadniać przypuszczenie, że w mieszkaniu tej osoby lub osób dla niej bliskich znajdują się przedmioty pochodzące z tych przestępstw lub służące do ich popełnienia;

- bezpośredni pościg za sprawcą przestępstwa, umożliwiający zlokalizowanie pomieszczenia, w którym ścigany się ukrył, daje podstawę faktyczną do przeszukania tego pomieszczenia w celu odnalezienia sprawcy przestępstwa i dowodów jego popełnienia – w tym wypadku spostrzeżenia policjanta, który podjął taki pościg powinny być udokumentowane notatką urzędową, ponadto policjant powinien zostać szczegółowo przesłuchany w charakterze świadka;
- zatrzymanie przez funkcjonariuszy Policji sprawcy usiłowania wyłudzenia kredytu bankowego stanowi podstawę faktyczną do przeszukania osoby sprawcy, jego odzieży i podręcznych przedmiotów, jak i zajmowanych przez niego pomieszczeń, w celu odnalezienia sfalszowanych, stwierdzających nieprawdę zaświadczeń o zatrudnieniu i zarobkach, pieczętek nagłówkowych firm, którymi posłużono się przy wystawianiu fałszywego zaświadczenia, telefonów komórkowych, w których mogą się znajdować numery telefonów, połączenia telefoniczne czy też wiadomości tekstowe typu SMS do/od współsprawców oszustwa, oraz w celu ujawnienia umów kredytowych, które mogą być pomocne w ustaleniu innych prób wyłudzeń albo skutecznych wyłudzeń, tzw. słupów czy pokrzywdzonych banków;
- zatrzymanie przez funkcjonariuszy Policji na gorącym uczynku sprawcy usiłowania oszustwa metodą „na wnuczka” w momencie, kiedy pokrzywdzony przekazuje sprawcy kopertę z pieniędzmi (po uprzednim, telefonicznym powiadomieniu funkcjonariuszy Policji, którzy następnie po otrzymaniu tej informacji podjęli obserwację), stanowi podstawę faktyczną do przeprowadzenia przeszukania osoby sprawcy, jego odzieży i podręcznych przedmiotów, jak i zajmowanych przez niego pomieszczeń w celu odnalezienia innych rzeczy, które mogą być pomocne w ustaleniu innych przypadków tego typu oszustw i pokrzywdzonych – celem przeszukania będzie ujawnienie środków pieniężnych, odręcznych zapisków z danymi osobowo - adresowymi osób starszych, książek telefonicznych z zakreślonymi nazwiskami osób i numerami telefonów, telefonów komórkowych, z których sprawca wykonywał połączenia do pokrzywdzonego;
- poprzedzone obserwacją doraźną zatrzymanie przez patrol Policji osoby, która – działając wbrew przepisom k.k.s. – oferuje do sprzedaży ulicznym przechodniom wyroby spirytusowe lub wyroby tytoniowe bez polskich znaków akcyzy, daje podstawę faktyczną do

przeszukania tej osoby, jej odzieży i podręcznych przedmiotów, jak również przeszukania pomieszczeń, które ta osoba zajmuje, w celu ujawnienia innych takich wyrobów.

5. Zatrzymanie osoby w związku z poszukiwaniami prowadzonymi przez organy ścigania, np. poszukiwanego listem gończym.
6. Wątpliwości co do prawdziwości oświadczenia złożonego przez członka rodziny, np. rodzica podejrzanego, który otworzył drzwi mieszkania policjantom i powiedział, że syna w danej chwili nie ma w mieszkaniu, w sytuacji, kiedy policjanci udali się do miejsca pobytu podejrzanego, wobec którego, w związku z prowadzonym postępowaniem przygotowawczym, prokurator na podstawie art. 247 k.p.k. wydał zarządzenie o zatrzymaniu i przymusowym doprowadzeniu, ponieważ podejrzanym uchyla się od wykonania z jego udziałem czynności procesowych, np. ogłoszenia postanowienia o przedstawieniu, zmianie czy też uzupełnieniu zarzutu, przesłuchania w charakterze podejrzanego, przebadania przez biegłych z zakresu psychiatrii sądowej w celu ustalenia stanu jego poczytalności w chwili popełnienia czynu zabronionego (tzw. *tempore criminis*) i wydania opinii sądo-wo-psychiatrycznej.
7. Wątpliwości co do wiarygodności oświadczenia złożonego przez podejrzanego, który twierdzi, że nie posiada mienia ruchomego podlegającego tymczasowemu zajęciu, a zachodzi obawa usunięcia tego mienia albo sytuacja, kiedy podejrzanym, po wezwaniu przez organ procesowy, odmówi wydania rzeczy podlegających zajęciu w postępowaniu karnym - na zasadzie art. 295 § 2 k.p.k. w zw. z art. 217- 235 k.p.k. można dokonać przeszukania, np. pod kątem ujawnienia środków pieniężnych w celu wydania przez prokuratora postanowienia o zabezpieczeniu majątkowym.
8. Uzasadnione podejrzenie posiadania przedmiotów pochodzących z przestępstwa, służących do jego popełnienia lub których posiadanie bez wymaganego zezwolenia jest zabronione, np.:
 - w trakcie legitymowania przez patrol Policji osoba legitymowana odrzuca na ziemię woreczek z zawartością białego proszku lub suszu roślinnego (środków odurzających/substancji psychotropowych) albo woreczek taki zostaje przy osobie ujawniony w wyniku kontroli osobistej przeprowadzonej w celu ustalenia, czy legitymowany posiada przy sobie dokument tożsamości, gdy umyślnie wprowadza on policjantów w błąd co do swojej tożsamości (art. 65 k.w.); w sytuacji posiadania - wbrew przepisom ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii - środków odurzających lub substancji psychotropowych istnieje uzasadniona podstawa faktyczna do przeszukania tej osoby, jej odzieży i podręcznych przedmiotów, jak również podstawa faktyczna do przeszukania zajmowanych przez nią

pomieszczeń, w których mogą znajdować się podobne środki/substancje – należy więc dokonać przeszukania w celu ich odnalezienia;

- prowadzenie postępowania przygotowawczego dotyczącego pobierania z Internetu i rozpowszechniania treści chronionych prawem autorskim wiąże się z koniecznością zabezpieczenia sprzętu komputerowego, który służył jako narzędzie do popełnienia tego przestępstwa, i przekazaniem go do badań biegłemu z zakresu informatyki celem wydania opinii – w tym celu konieczne może być przeprowadzenie przeszukania pomieszczeń zajmowanych przez osobę, która – działając wbrew przepisom ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych – pobierała i rozpowszechniała chronione prawem autorskim pliki (organizacje zbiorowego zarządzania prawami autorskimi prowadzą w sieci monitoring w celu odnajdywania osób udostępniających pliki i przesyłają stosowne zawiadomienia do Policji).
9. Ustalenia poczynione w toku postępowania przygotowawczego, m.in. odpowiedzi na wydane przez prokuratora postanowienia o zwolnieniu z tajemnicy służbowej, o żądaniu wydania rzeczy, uzyskane od dostawcy usług internetowych, administratora internetowego portalu aukcyjnego lub portalu społecznościowego, w zakresie danych osobowo – adresowych oraz numeru IP komputera, z którego logował się sprawca oszustw internetowych, osoba rozpowszechniająca pornografię dziecięcą, osoba publikująca materiały o treściach rasistowskich czy faszystowskich, stręczyciel, pośrednik w handlu żywymi organami, pośrednik w „praniu brudnych pieniędzy”, sprawca nielegalnego transferowania za granicę środków płatniczych, sprawca stalkingu (uporczywego nękania) albo gróźb karalnych kierowanych drogą mailową – w ww. sytuacjach istnieje podstawa faktyczna, wręcz konieczność przeprowadzenia przeszukania pomieszczeń w celu ujawnienia sprzętu komputerowego, który służył do popełnienia tego typu przestępstw.
 10. Uzasadnione podejrzenie o udział osoby w przestępstwie, powzięte przez funkcjonariusza Policji na podstawie konkretnej sytuacji, własnych obserwacji i spostrzeżeń, np.: osoba na widok funkcjonariusza ucieka, zmienia kierunek marszu, ukradkiem przenosi bagaże, przenosi przedmioty tego samego rodzaju, co do których złożono zawiadomienie o przestępstwie, znajduje się w pobliżu miejsca popełnienia przestępstwa czy też wołania o pomoc (udokumentowanie w formie notatki urzędowej, szczegółowe przesłuchanie policjantów w charakterze świadków).
 11. Ustalenia i wnioski zawarte w opinii biegłego (powołanego w drodze wydania postanowienia o dopuszczeniu dowodu z opinii biegłego) identyfikujące osobę sprawcy przestępstwa:

- sprawcę zabójstwa - na podstawie pozostawionego na miejscu zdarzenia kodu DNA przekazanego do badań biegłemu z zakresu genetyki;
 - sprawcę podrobienia dokumentów - na podstawie wzorów pisma ręcznego zabezpieczonych w toku prowadzonego postępowania przygotowawczego, które były przedmiotem opinii wydanej przez biegłego z zakresu badania dokumentacji.
12. Oględziny miejsca zdarzenia (udokumentowane protokołem oględzin), w wyniku których zabezpieczone zostały ślady i dowody popełnienia czynu zabronionego, wskazujące np. na osobę sprawcy:
- na miejscu dokonanego zabójstwa na tle rabunkowym sprawcy wypadł z kieszeni portfel, w którym znajdował się jego dowód osobisty, albo zarejestrowany na niego telefon komórkowy – zaistniała podstawa faktyczna, aby dokonać przeszukania pomieszczeń zajmowanych przez tę osobę;
 - sprawca pozostawił na miejscu zdarzenia (np. w mieszkaniu, do którego się włamał) odbitki linii papilarnych, które zostały zabezpieczone podczas oględzin miejsca zdarzenia przez technika kryminalistki - jak się okazało, figurowały one w policyjnej bazie AFIS (Automatyczny System Identyfikacji Daktyloskopijnej - system komputerowy umożliwiający szybkie wykrywanie sprawców przestępstw na podstawie pozostawionych przez nich na miejscu zdarzenia śladów linii papilarnych), ponieważ sprawca był w przeszłości notowany przez Policję i daktyloskopowany, co doprowadziło do ustalenia tożsamości sprawcy - zaistniała więc podstawa faktyczna do przeszukania pomieszczeń zajmowanych przez ustalonego w ten sposób sprawcę;
 - podjęcie tropu przez psa służbowego na miejscu zdarzenia i doprowadzenie do określonego obiektu stanowi podstawę faktyczną do przeszukania tego obiektu.
13. Rozpoznanie przez świadka sprawcy przestępstwa w drodze okazania bezpośredniego, dyskretnego (np. z użyciem lustra fenickiego) albo okazania pośredniego (tablicy pogłądowej) również uzasadnia przeszukanie.
14. Udokumentowane meldunkiem informacyjnym, uwiarygodnione i zweryfikowane ustaleniami poczynionymi w ramach prowadzonej kontroli operacyjnej oraz obserwacji planowej prowadzonej przez wydział techniki operacyjnej komendy wojewódzkiej Policji informacje uzyskane od osobowego źródła informacji, dotyczące np. lokalizacji miejsca, w którym hoduje się plantacje konopi indyjskich.

Wskazane powyżej okoliczności są jedynie przykładami sytuacji mogących stanowić podstawę faktyczną do dokonania przeszukania. Ich katalog z pewnością nie został wyczerpany.

Rekapitulując, podstawy faktyczne do przeprowadzenia przeszukania mogą być różnorodne, ale każdorazowo powinny być potwierdzone i udokumentowane w aktach postępowania przygotowawczego. Nie powinno się dokonywać czynności procesowej, jaką jest przeszukanie, bazując na niezweryfikowanych informacjach, w szczególności uzyskanych w toku czynności operacyjno – rozpoznawczych. W sytuacji, gdy Policja dysponuje jedynie materiałami operacyjnymi, to muszą to być materiały wiarygodne, sprawdzone i operacyjnie potwierdzone (przekształcenie materiałów operacyjnych w procesowe następuje w drodze sporządzenia notatki urzędowej, w której należy opisać okoliczności uzasadniające dokonanie przeszukania, nie ujawniając źródła uzyskania informacji). Istotne jest więc, aby decyzje o przeprowadzeniu przeszukania były podejmowane z dużą rozwagą i ostrożnością.¹²

¹² Por. Czyżyk P., Karczmarczyk M., Kosiński J.: Zatrzymanie rzeczy, przeszukanie, sprawdzenie osoby, kontrola osobista – taktyka realizacji. Wybrane zagadnienia. Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, Szczytno 2013, s. 14.

6. DOKUMENTY UPRAWNIAJĄCE DO DOKONANIA PRZESZUKANIA ORAZ ZATRZYMANIA RZECZY I ICH ZASTOSOWANIE

Przeszukanie, jak również zatrzymanie rzeczy, może nastąpić jedynie na podstawie dokumentów, o których mowa w art. 220 § 2 i 3 k.p.k. **Dokumentami uprawniającymi do dokonania przeszukania/zatrzymania rzeczy są:**

- 1) postanowienie sądu lub prokuratora o żądaniu wydania rzeczy; o przeszukaniu;
- 2) nakaz kierownika jednostki;
- 3) legitymacja służbowa.

Ustawodawca ujednolicił dokumenty, na podstawie których ww. czynności procesowe mogą być przeprowadzone. Kolejność, w jakiej zostały one wymienione, nie jest przypadkowa.

Co do zasady, podstawowym dokumentem uprawniającym do przeprowadzenia przeszukania jest postanowienie o żądaniu wydania rzeczy; o przeszukaniu wydane przez sąd lub prokuratora. Natomiast nakaz przeszukania lub legitymacja służbowa mogą stanowić podstawę do przeprowadzenia przeszukania tylko w wypadkach niecierpiących zwłoki, jeżeli sąd lub prokurator nie mógł wcześniej takiego postanowienia wydać.

Do wypadków niecierpiących zwłoki należy zaliczyć sytuację, w której każda zwłoka prowadzi do utraty lub zniekształcenia (zniszczenia) śladów i dowodów. Okoliczność, czy w konkretnej sytuacji zachodzi „wypadek niecierpiący zwłoki” (art. 308 § 1 k.p.k.) jest sprawą ocenną, przy czym ocena, czy taki wypadek zachodzi, należy do organów prowadzących postępowanie przygotowawcze, które muszą brać pod uwagę m.in. możliwość wcześniejszego porozumienia się osoby, która będzie przesłuchana, ze świadkami lub innymi osobami uczestniczącymi w przestępstwie, co może grozić porozumieniem się tych osób i utrudnieniem w ten sposób dotarcia do prawdy (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 kwietnia 2012 r., sygn. II KK 313/11).

Jeżeli w toku czynności dochodzeniowo - śledczych policjant poweźmie decyzję o celowości przeprowadzenia przeszukania, zwraca się do prokuratora z wnioskiem o wydanie postanowienia na tę okoliczność. Inaczej mówiąc, jest to tzw. przeszukanie zaplanowane. Jest to zarazem sytuacja najbardziej komfortowa i bezpieczna pod względem prawnym dla policjantów, którzy postanowienie sądu lub prokuratora realizują, ponieważ czynność przeszukania jest z góry zatwierdzona. Zgodnie z § 66 ust. 1 - 2 Wytycznych nr 3 KGP, policjant występuje do prokuratora z wnioskiem o wydanie postanowienia o zatrzymaniu rzeczy lub danych informatycznych albo przeszukaniu, wskazując w nim cel tej czynności, ze wskazaniem

osoby podejrzanej, która ma być wykryta, zatrzymana lub przymusowo doprowadzona, albo rzeczy lub danych informatycznych, które mają być znalezione lub zatrzymane, jak również imię, nazwisko i adres osoby (nazwę i adres instytucji), u której czynności te mają być przeprowadzone. W uzasadnieniu wniosku należy przedstawić dowody lub przytoczyć okoliczności dające podstawę do przypuszczenia, że osoba podejrzana lub wymienione rzeczy albo dane informatyczne znajdują się we wskazanym miejscu lub urządzeniu albo systemie informatycznym.

Tę samą decyzję może podjąć prokurator z własnej inicjatywy w ramach prowadzonego postępowania przygotowawczego, zlecając przeprowadzenie przeszukania Policji, bądź też samodzielnie przeprowadzając przeszukanie (z udziałem bądź bez udziału Policji).¹³

W postanowieniu o przeszukaniu, które wydaje prokurator, należy podać cel tej czynności, ze wskazaniem osoby podejrzanej, która ma być wykryta, zatrzymana lub przymusowo doprowadzona, albo rzeczy, które mają być znalezione lub zatrzymane, jak również imię, nazwisko i adres osoby (nazwę i adres instytucji), u której czynności te mają być przeprowadzone, oraz organ wykonujący czynność. W uzasadnieniu postanowienia należy przedstawić dowody lub przytoczyć okoliczności dające podstawę do przypuszczenia, że osoba podejrzana lub wymienione rzeczy znajdują się w miejscu wskazanym w postanowieniu. W razie zarządzenia zatrzymania i przymusowego doprowadzenia osoby podejrzanej należy ponadto wykazać istnienie przesłanek wymienionych w art. 247 § 1 k.p.k.¹⁴

Według brzmienia § 66 ust. 3 Wytycznych nr 3 KGP, w razie konieczności dokonania na podstawie art. 217 § 1 i 5 k.p.k. w zw. z art. 236a. k.p.k. zatrzymania rzeczy, danych informatycznych lub nośników zawierających dane informatyczne albo przeprowadzenia na podstawie art. 220 § 3 k.p.k. w zw. z art. 236a. k.p.k. przeszukania osoby, miejsca lub systemu informatycznego, kierownik jednostki Policji może wystawić nakaz wydania rzeczy lub nośników zawierających dane informatyczne albo nakaz przeszukania, w których wskazuje:

- 1) cel czynności, ze wskazaniem rzeczy lub nośników zawierających dane informatyczne, które mają być odnalezione lub zatrzymane;
- 2) imię, nazwisko i adres osoby, która ma być zatrzymana albo przymusowo doprowadzona – w przypadku przeszukania dokonywanego w tym celu;
- 3) imię, nazwisko i adres osoby, u której ma być przeprowadzona czynność lub nazwę i adres instytucji, w której ma być przeprowadzona czynność;

¹³ Por. Baran M., Sielecki P., Wasik A.: Podręcznik policjanta pionu prewencji. Wydawnictwo Szkoły Policji w Katowicach 2007, s. 51 - 52.

¹⁴ § 161 Reg. prok.

4) dane policjanta kierującego czynnością.

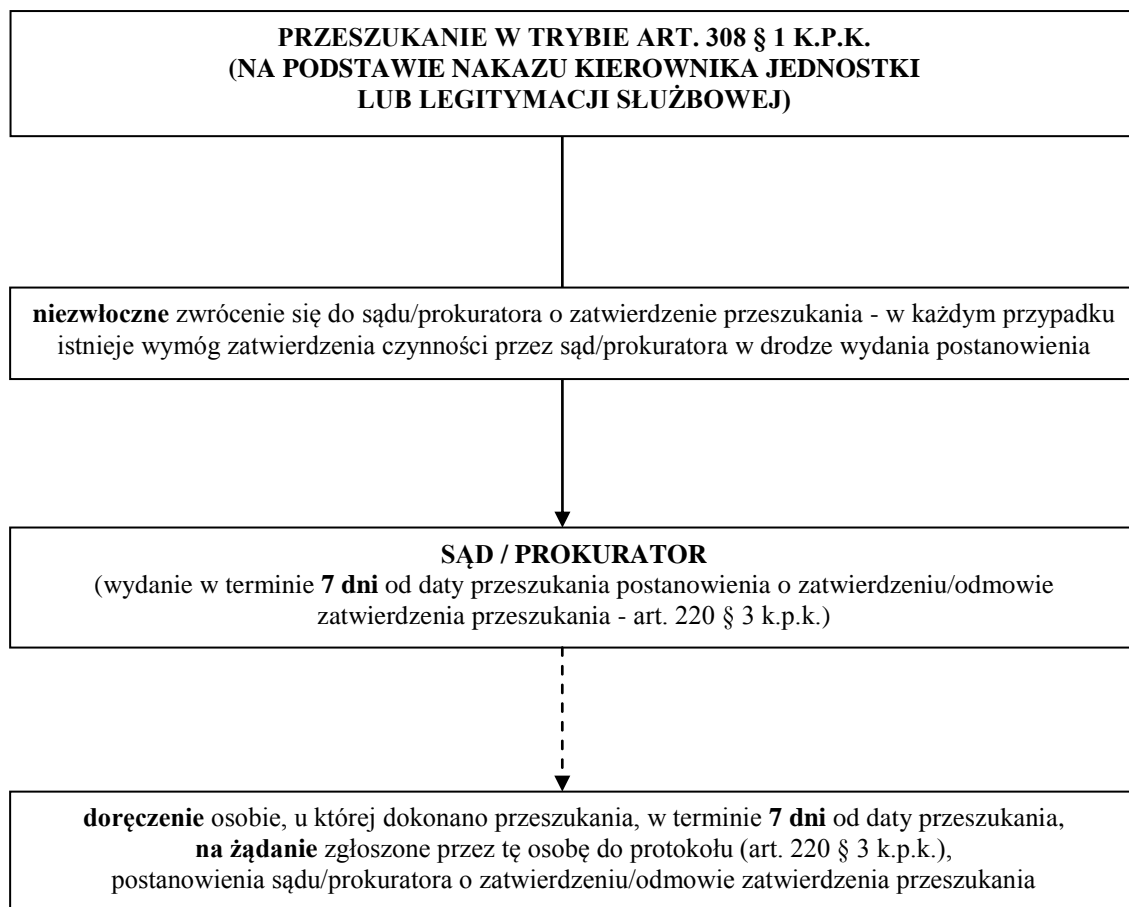
Jednakże policjant może dokonać przeszukania w oparciu o nakaz kierownika jednostki jedynie w wypadkach niecierpiących zwłoki (art. 308 § 1 k.p.k.), kiedy nie ma możliwości wydania przez prokuratora postanowienia o żądaniu wydania rzeczy; o przeszukaniu, co może mieć miejsce np. w porze nocnej, w dni świąteczne i poza godzinami urzędowania prokuratury oraz w sytuacji, kiedy wszelka zwłoka spowodowana czasem koniecznym do uzyskania postanowienia od prokuratora (także w toku formalnie wszczętego dochodzenia lub śledztwa) mogłaby doprowadzić do utraty, zniekształcenia lub zniszczenia śladów i dowodów przestępstwa czy też do ucieczki osoby podejrzanej z miejsca, w którym, jak np. wynika z zeznań świadka, taka osoba się ukrywa.

Przeszukania na podstawie legitymacji służbowej policjant może dokonać tylko wówczas, gdy nie ma możliwości uzyskania nakazu kierownika swojej jednostki (również po formalnym wszczęciu dochodzenia lub śledztwa) lub postanowienia prokuratora o żądaniu wydania rzeczy; o przeszukaniu. Taka konieczność może zaistnieć zwłaszcza podczas działań w pościgu, w czasie ujęcia sprawcy na gorącym uczynku popełnienia czynu zabronionego, gdy istnieje realna groźba ucieczki osoby podejrzanej lub groźba dokonania innego przestępstwa, w czasie poważnego zagrożenia, w czasie klęski żywiołowej, kiedy nie ma czasu ani możliwości dotarcia do jednostki Policji, żeby uzyskać nakaz przeszukania kierownika jednostki, albo do prokuratury, by uzyskać postanowienie prokuratora. Zatem legitymacja służbowa, jako dokument uprawniający policjanta do przeprowadzenia przeszukania, ma zastosowanie jedynie w sytuacjach wyjątkowych, gdy istnieje potrzeba natychmiastowego działania.

W tym miejscu należy przypomnieć, iż jedynym dokumentem, na podstawie którego Policja może przeprowadzić przeszukanie w celu ustalenia miejsca pobytu osoby podlegającej przymusowemu odebraniu (art. 598^{11a} k.p.c.), jest postanowienie sądu.

Przeszukanie w trybie art. 308 § 1 k.p.k.: termin 7 dni (na zatwierdzenie czynności) / 7 dni (na doręczenie postanowienia), liczony od daty przeszukania (patrz schemat nr 1). W przypadku dokonania przeszukania w trybie art. 308 § 1 k.p.k., tj. na podstawie nakazu kierownika jednostki albo legitymacji służbowej, organ dokonujący przeszukania **niezwłocznie** zwraca się do sądu lub prokuratora o zatwierdzenie przeszukania. Przeszukanie dokonane na podstawie nakazu kierownika jednostki lub legitymacji służbowej zawsze wymaga zatwierdzenia przez sąd/prokuratora w drodze wydania postanowienia - w terminie **7 dni** od daty przeszukania (termin prekluzyjny - termin nieprzywracalny, czynności dokona-

ne po jego przekroczeniu są bezskuteczne). Dodatkowo, jeżeli osoba, u której dokonano przeszukania, zgłosi do protokołu żądanie doręczenia jej postanowienia sądu lub prokuratora w przedmiocie zatwierdzenia (o prawie zgłoszenia żądania należy ją pouczyć - art. 220 § 3 k.p.k.), to postanowienie to należy jej doręczyć w terminie **7 dni** od daty przeszukania (termin instrukcyjny; wystarczy więc, aby przed jego upływem nastąpiło nadanie pisma procesowego za pokwitowaniem odbioru w placówce operatora pocztowego w rozumieniu ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. – Prawo pocztowe).

Schemat nr 1. Przeszukanie w trybie art. 308 § 1 k.p.k.

Źródło: opracowanie własne.

Dwojaki sposób postępowania obowiązuje przy zatrzymaniu rzeczy dokonany w trybie art. 308 § 1 k.p.k., tj. na podstawie nakazu kierownika jednostki lub legitymacji służbowej. Procedura postępowania będzie zależała od tego, czy zatrzymana rzecz została wydana przez osobę dobrowolnie czy została jej odebrana (**patrz schemat nr 2**).

1. Zatrzymanie rzeczy wydanej dobrowolnie w trybie art. 308 § 1 k.p.k.: termin 7 dni (na zatwierdzenie czynności) / 14 dni (na wydanie postanowienia), liczony od daty zatrzymania rzeczy.

Przy **dobrowolnym wydaniu rzeczy dokonany** w trybie art. 308 § 1 k.p.k. osoba, która taką rzecz wydała, ma prawo **niezwłocznie** złożyć wniosek o sporządzenie i doręczenie jej postanowienia sądu lub prokuratora o zatwierdzeniu zatrzymania, o czym należy ją pouczyć (art. 217 § 4 k.p.k.). W razie złożenia takiego wniosku, sporządzenie (wydanie) postanowienia w przedmiocie zatwierdzenia czynności przez sąd lub prokuratora musi nastąpić w terminie **7 dni** od daty zatrzymania rzeczy (termin prekluzyjny) - art. 230 § 1 k.p.k., natomiast doręczenie takiego postanowienia powinno nastąpić w terminie **14 dni** od daty zatrzymania rzeczy (termin instrukcyjny; wystarczy, aby przed jego upływem nastąpiło nadanie pisma procesowego za pokwitowaniem odbioru w placówce operatora pocztowego w rozumieniu ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. – Prawo pocztowe) - art. 217 § 4 k.p.k. Zatem organ dokonujący zatrzymania rzeczy, mając na uwadze konieczność dochowania terminów procesowych, jeżeli osoba, która wydała rzecz dobrowolnie, złoży do protokołu wniosek o sporządzenie i doręczenie jej postanowienia w przedmiocie zatwierdzenia zatrzymania rzeczy, jest zobowiązany **niezwłocznie** zwrócić się do sądu lub prokuratora o wydanie postanowienia w przedmiocie zatwierdzenia zatrzymania rzeczy tak, aby w terminie **7 dni** od daty zatrzymania rzeczy nastąpiło zatwierdzenie czynności w drodze wydania postanowienia i aby w terminie **14 dni** od daty zatrzymania rzeczy nastąpiło doręczenie tego postanowienia osobie, która rzecz wydała. Konkludując, w przypadku niezłożenia do protokołu przez osobę, która wydała zatrzymaną rzecz dobrowolnie, wniosku w zakresie sporządzenia i doręczenia jej postanowienia w przedmiocie zatwierdzenia zatrzymania rzeczy, nie ma wymogu zwracania się do sądu lub prokuratora o zatwierdzenie zatrzymania rzeczy.

2. Zatrzymanie rzeczy odebranej przymusowo w trybie art. 308 § 1 k.p.k.: termin 7 dni (na zatwierdzenie czynności) / 7 dni (na wydanie postanowienia), liczony od daty zatrzymania rzeczy.

W przypadku **odebrania przymusowego rzeczy** w trybie art. 308 § 1 k.p.k. należy pouczyć osobę, od której rzecz odebrano, o prawie zgłoszenia do protokołu żądania doręczenia jej postanowienia sądu lub prokuratora w przedmiocie zatwierdzenia zatrzymania (art. 220 § 3 k.p.k.). Trzeba przy tym pamiętać, że niezależnie od tego, czy ww. osoba żąda czy nie

żąda doręczenia jej postanowienia w przedmiocie zatwierdzenia czynności, należy **zawsze i niezwłocznie** zwrócić się do sądu lub prokuratora o zatwierdzenie zatrzymania rzeczy. Zatrzymanie takie w każdym przypadku (podobnie jak przeszukanie dokonane w wypadkach niecierpiących zwłoki) wymaga zatwierdzenia przez sąd lub prokuratora w drodze wydania postanowienia - w terminie **7 dni** od daty zatrzymania rzeczy (termin prekluzyjny) - art. 230 § 1 k.p.k. Postanowienie sądu lub prokuratora w przedmiocie zatwierdzenia czynności podlega doręczeniu osobie, od której rzecz odebrano, jednak tylko na zgłoszone przez nią do protokołu żądanie. W razie zgłoszenia takiego żądania doręczenie powinno nastąpić w terminie **7 dni** od daty czynności (termin instrukcyjny; wystarczy, aby przed jego upływem nastąpiło nadanie pisma procesowego za pokwitowaniem odbioru w placówce operatora pocztowego w rozumieniu ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. – Prawo pocztowe). Zatem organ dokonujący zatrzymania rzeczy w drodze jej odebrania jest zobligowany **niezwłocznie** zwrócić się do sądu lub prokuratora o zatwierdzenie zatrzymania rzeczy tak, aby w terminie **7 dni** od daty zatrzymania nastąpiło zatwierdzenie czynności poprzez wydanie postanowienia i aby w terminie **7 dni** od daty zatrzymania nastąpiło doręczenie tego postanowienia osobie, której rzecz została odebrana – samo doręczenie nastąpi oczywiście tylko wtedy, gdy do protokołu zostanie zgłoszone żądanie w tym zakresie.

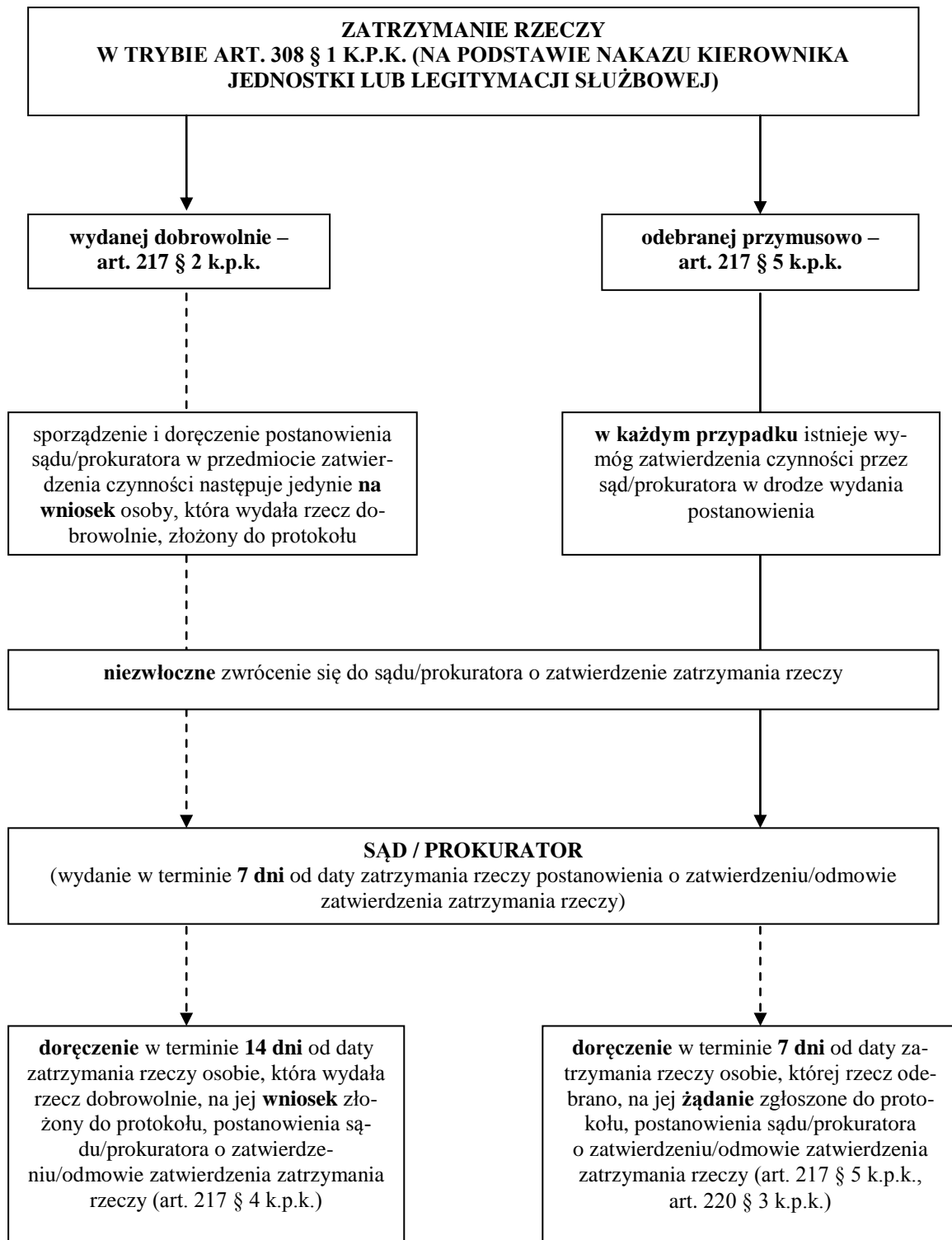
Jeżeli zatrzymanie rzeczy nastąpiło bez uprzedniego polecenia sądu lub prokuratora, a w ciągu **7 dni** od dnia czynności nie nastąpiło jej zatwierdzenie, należy niezwłocznie zwrócić zatrzymane rzeczy osobie uprawnionej, chyba że nastąpiło dobrowolne wydanie, a osoba ta nie złożyła wniosku o sporządzenie i doręczenie jej postanowienia sądu lub prokuratora o zatwierdzeniu czynności (art. 230 § 1 k.p.k. w zw. z art. 217 § 4 k.p.k.). Powyższy tryb nie dotyczy rzeczy, których posiadanie jest zabronione (art. 230 § 3 k.p.k.).

Prokurator, podejmując decyzję w przedmiocie zatwierdzenia zatrzymania rzeczy lub przeszukania, ustala, czy dokonanie przeszukania i zatrzymania rzeczy na podstawie nakazu kierownika właściwej jednostki Policji lub legitymacji służbowej jej funkcjonariusza było uzasadnione oraz czy postanowienie prokuratora o zarządzeniu przeszukania nie mogło być uprzednio wydane, a także czy czynności te zostały przeprowadzone i udokumentowane zgodnie z przepisami k.p.k.¹⁵ Bada więc zasadność, legalność i prawidłowość przeprowadzonych czynności. Powinien ustosunkować się do przyczyn, dla których organ dokonujący przeszukania/zatrzymania rzeczy nie zwrócił się o uprzednie wydanie postanowienia o żądaniu wydania rzeczy; o przeszukaniu. Chodzi o wskazanie uzasadnienia przemawiającego za tym,

¹⁵ § 160 Reg. prok.

iż rzeczywiście czynność była dokonana w wypadku niecierpiącym zwłoki. Postanowienie o żądaniu wydania rzeczy; o przeszukaniu, jak również postanowienie o zatwierdzeniu zatrzymania rzeczy/przeszukania wydane przez prokuratora powinno zawierać, poza obowiązkowymi elementami wskazanymi w art. 94 k.p.k., przede wszystkim argumenty wskazujące na zasadność dokonania przedmiotowej czynności. Nie do przyjęcia jest jedynie ogólne wskazanie w postanowieniu o żądaniu wydania rzeczy; o przeszukaniu wydanym przez prokuratora czy też w nakazie wydania rzeczy; przeszukania wydanym przez kierownika jednostki, że celem przeszukania jest odnalezienie przedmiotów mogących stanowić dowód przestępstwa, pochodzących z przestępstwa lub których posiadanie jest zabronione, bez sprecyzowania, o jakie przedmioty konkretnie chodzi, gdyż może to świadczyć o braku merytorycznych (faktycznych) podstaw do zarządzenia przeszukania. Powyższe powinien mieć na względzie policjant, który występuje do prokuratora z wnioskiem o wydanie postanowienia o żądaniu wydania rzeczy; o przeszukaniu czy też postanowienia w przedmiocie zatwierdzenia zatrzymania rzeczy/przeszukania dokonanego na podstawie nakazu kierownika jednostki albo legitymacji służbowej, aby uniknąć sytuacji, kiedy prokurator odmówi zatwierdzenia czynności. Skutek wydania postanowienia o odmowie zatwierdzenia zatrzymania rzeczy; przeszukania jest identyczny jak w przypadku niewydania postanowienia w ogóle, tj. koniecznym jest niezwłoczne zwrócenie rzeczy, przy czym obowiązek zwrotu nie dotyczy rzeczy, których posiadanie jest zabronione, np. posiadanych bez zezwolenia środków odurzających, materiałów wybuchowych, broni palnej itp.

Zgodnie z art. 236 § 1 k.p.k., na postanowienie dotyczące przeszukania i zatrzymania rzeczy przysługuje zażalenie osobom, których prawa zostały naruszone; zażalenie na postanowienie wydane lub czynność dokonaną w postępowaniu przygotowawczym rozpoznaje sąd rejonowy, w okręgu którego prowadzone jest postępowanie.

Schemat nr 2. Zatrzymanie rzeczy w trybie art. 308 § 1 k.p.k.

Źródło: opracowanie własne.

Nadmienić należy, że **zlecenie innej jednostce Policji** przeszukania lub zatrzymania rzeczy albo przeszukania systemu informatycznego lub zatrzymania danych informatycznych bez postanowienia sądu lub prokuratora może nastąpić jedynie w wypadkach niecierpiących zwłoki, gdy uzyskanie postanowienia nie było możliwe, a zwłoka mogłaby doprowadzić do utraty rzeczy lub danych informatycznych mogących stanowić dowody w sprawie. Zlecenie może być przekazane telegramem, faksem, pocztą elektroniczną i powinno zawierać w szczególności dane osoby zlecającej wykonanie czynności, numer sprawy, a także informacje dotyczące rzeczy lub danych informatycznych podlegających zatrzymaniu. Nakaz przeszukania lub zatrzymania rzeczy albo danych informatycznych wydaje wówczas kierownik jednostki Policji, która ma wykonać czynność. Następnie Policja występuje o zatwierdzenie czynności do prokuratora właściwego do sprawowania nadzoru nad postępowaniem, w ramach którego czynność została wykonana. W przypadku istnienia zagrożenia dotrzymania terminu zatwierdzenia czynności lub terminu doręczenia osobie postanowienia w przedmiocie zatwierdzenia czynności, jednostka Policji wykonująca czynność może wystąpić z wnioskiem o jej zatwierdzenie do prokuratora właściwego dla miejsca wykonania czynności.¹⁶

Możliwość zatrzymania rzeczy przez Policję na podstawie nakazu kierownika jednostki lub legitymacji służbowej nie dotyczy zatrzymania korespondencji i przesyłek oraz danych, o których mowa w art. 180c i 180d ustawy z dnia 16 lipca 2004 r. – Prawo telekomunikacyjne (Dz.U. z 2017 r., poz. 1907 z późn. zm.), jeżeli mają znaczenie dla toczącego się postępowania. Tylko sąd lub prokurator mają prawo je otwierać lub zarządzić ich otwarcie - art. 218 § 1 k.p.k. Zatrzymanie tego rodzaju może nastąpić tylko na podstawie postanowienia wydanego przez sąd lub prokuratora (zarówno w fazie *in rem*, jak i *ad personam*, bez względu na formę, w jakiej postępowanie przygotowawcze jest prowadzone, a rolą Policji jest jedynie wystąpienie do prokuratora z odpowiednim wnioskiem). Związany jest też z tym obowiązek nałożony na urzędy, instytucje i podmioty prowadzące działalność telekomunikacyjną niezwłocznego zabezpieczenia, na żądanie sądu lub prokuratora zawartych w postanowieniu, na czas określony, nieprzekraczający jednak **90 dni**, danych informatycznych przechowywanych w urządzeniach zawierających te dane, na nośniku lub w systemie informatycznym (art. 218a § 1 k.p.k.). Postanowienie sądu/prokuratora doręcza się adresatom korespondencji oraz abonentowi telefonu lub nadawcy, którego wykaz połączeń lub innych przekazów informacji został wydany. Doręczenie postanowienia może być odroczone na czas oznaczony, niezbędny ze względu na dobro sprawy, lecz nie później niż do czasu prawomocnego zakończenia po-

¹⁶ § 23 ust. 1-4 Zarządzenia nr 4 KGP.

stępowania. Pozbawioną znaczenia dla postępowania karnego korespondencję i przesyłki należy niezwłocznie zwrócić właściwym urzędom, instytucjom lub przedsiębiorstwom (art. 218 § 2 i 3 k.p.k.), a pozbawione znaczenia dla postępowania karnego dane informatyczne należy niezwłocznie zwolnić spod zabezpieczenia (art. 218a § 2 k.p.k.).

W kontekście art. 218 k.p.k. pojawia się problem, jak postępować, kiedy zaistnieje wypadek niecierpiący zwłoki i zachodzi konieczność działania w trybie art. 308 § 1 k.p.k., w sytuacji, gdy mamy do czynienia z wiarygodną informacją, że w przesyłce pocztowej znajdują się np. środki odurzające albo tabletki na potencję w znacznej ilości, skoro Policja nie może dokonać zatrzymania korespondencji i przesyłek na podstawie nakazu kierownika jednostki lub legitymacji służbowej. Z mocy ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. o Krajowej Administracji Skarbowej (Dz.U. z 2016 r., poz. 1947 z późn. zm.) uprawnienia do kontroli i rewizji przesyłek pocztowych (bez konieczności wcześniejszego uzyskania postanowienia sądu/prokuratora) posiadają funkcjonariusze Służby Celno-Skarbowej. Kontroli takiej podlegają przesyłki pocztowe w rozumieniu art. 3 pkt 21 ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. – Prawo pocztowe (t.j. Dz.U. z 2017 r., poz. 1481).

7. CZYNNOŚCI ZBLIŻONE DO PRZESZUKANIA

Drugim, zaraz po legitymowaniu, najczęściej wykorzystywanym przez policjantów uprawnieniem, jest **kontrola osobista**, potocznie i błędnie nazywana przeszukaniem osoby. W praktyce występują problemy w rozróżnianiu tych czynności. Dla osób patrzących z zewnątrz przebieg tych czynności jest bardzo podobny. Są to natomiast dwa samodzielne uprawnienia, podlegające zupełnie innej procedurze i umocowane na podstawie różnych przepisów prawa.

Podstawę prawną kontroli osobistej stanowi art. 15 ust. 1 pkt 5 u o p. Na podstawie tego samego przepisu policjant ma również prawo przeglądania zawartości bagaży i sprawdzania ładunków w portach i na dworcach oraz w środkach transportu lądowego, powietrznego i wodnego.

Kontrola osobista jest czynnością administracyjno – porządkową (z akcentem na czynność porządkową), z kolei przeszukanie to czynność procesowa. Zakres kontroli osobistej jest mniejszy niż przeszukania. Osobę poddaną przeszukaniu można całkowicie rozebrać, prześwietlić promieniami RTG, poddać badaniu USG, a nawet podać jej środki przeczyszczające, co przy kontroli osobistej jest niedopuszczalne. Osoba poddawana kontroli osobistej musi pozostać co najmniej częściowo ubrana.

Kontrola osobista jest mniej sformalizowana niż przeszukanie. Do jej przeprowadzenia nie jest potrzebny nakaz kierownika jednostki czy postanowienie prokuratora. W przeciwieństwie do przeszukania nie zawsze wymaga spisania protokołu. Protokół sporządza się w przypadku, gdy osoba kontrolowana zgłosiła takie żądanie bezpośrednio po dokonaniu kontroli osobistej oraz w przypadku, gdy w toku kontroli znaleziono broń lub przedmioty, o których mowa w art. 15 ust. 1 pkt 5 u o p. W pozostałych sytuacjach policjant dokumentuje przeprowadzoną czynność w dokumentacji służbowej, w szczególności w notatniku służbowym lub notatce służbowej.

Kontrola osobista nie podlega zatwierdzeniu przez prokuratora. Oprócz policjanta może ją przeprowadzić m.in. strażnik miejski (strażnik miejski nie może dokonać przeszukania), ale uprawnienia takiego nie posiada np. pracownik ochrony. Ma ona za zadanie ułatwić i usprawnić codzienną pracę policjantów podczas podejmowanych przez nich interwencji, zwłaszcza w sytuacji, kiedy pojawi się uzasadnione podejrzenie popełnienia czynu zabronionego pod groźbą kary, gdy brak jeszcze podstaw do dokonania przeszukania. Może być ona przeprowadzona przed zatrzymaniem osoby, kiedy jeszcze nie wiadomo, czy do zatrzymania osoby w ogóle dojdzie. Konieczność jej przeprowadzenia może być powodem legitymowania

osoby (np. osoba na widok patrolu policyjnego schowała do wewnętrznej kieszeni kurtki otwartą puszkę z piwem, które spożywała w miejscu objętym zakazem spożywania alkoholu, po czym oświadczyła policjantom, że nie posiada przy sobie żadnego napoju alkoholowego) albo może się pojawić dopiero w trakcie legitymowania osoby (np. gdy osoba legitymowana, która dopuściła się wykroczenia z art. 145 k.w., odmówiła okazania dokumentu tożsamości policjantowi).

Przeszukanie, w przeciwieństwie do kontroli osobistej, jest czynnością procesową realizowaną w konkretnej sprawie i dotyczy określonego przestępstwa. Należy zaznaczyć, że po procesowym zatrzymaniu sprawcy przestępstwa lub sprawcy wykroczenia, nie powinno się przeprowadzać czynności administracyjno – porządkowej w postaci kontroli osobistej, lecz przeszukanie osoby odpowiednio w trybie art. 219 § 2 k.p.k. albo art. 44 § 2 k.p.w., o ile będą ku temu podstawy.

Policjanci mają prawo dokonywania kontroli osobistej:

a) w razie istnienia uzasadnionego podejrzenia popełnienia czynu zabronionego pod groźbą kary (podstawa faktyczna) lub

b) w celu znalezienia:

- broni lub innych niebezpiecznych przedmiotów mogących służyć do popełnienia czynu zabronionego pod groźbą kary lub
- przedmiotów, których posiadanie jest zabronione, lub mogących stanowić dowód w postępowaniu prowadzonym w związku z realizacją zadań, o których mowa w art. 1 ust. 2 pkt 1, 2, 3a, 4, 4a, 6 i 7 u o p., oraz przepisów innych ustaw określających zadania Policji lub
- przedmiotów podlegających przepadkowi w przypadku uzasadnionego przypuszczenia posiadania przez osobę broni lub takich przedmiotów lub uzasadnionego przypuszczenia ich użycia do popełnienia czynu zabronionego pod groźbą kary

- na zasadach i w sposób określony w art. 15d i art. 15e u o p.¹⁷ (**patrz załącznik nr 5 do opracowania**).

¹⁷ Obecny kształt przepisów normujących kontrolę osobistą i przeszukanie osoby jest skutkiem wyroku z dnia 14 grudnia 2017 r. Trybunału Konstytucyjnego, sygn. K 17/14, zgodnie z którym poprzednio obowiązujące przepisy, tj.:

1. Art. 219 § 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2017 r. poz. 1904) w zakresie, w jakim przewiduje przeszukanie osoby, nie określając granic tego przeszukania, jest niezgodny z art. 41 ust. 1 i art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

2. Art. 44 § 2 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. - Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz. U. z 2016 r. poz. 1713, ze zm.) w zakresie, w jakim przewiduje przeszukanie osoby, nie określając granic tego przeszukania, jest niezgodny z art. 41 ust. 1 i art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

Osobie kontrolowanej przysługuje prawo do złożenia zażalenia do sądu rejonowego właściwego ze względu na miejsce dokonania kontroli osobistej, w terminie **7 dni** od dnia jej dokonania (termin zawity), w celu zbadania zasadności, legalności oraz prawidłowości dokonania kontroli osobistej (art. 15d ust. 11 u o p.), o czym należy osobę poddaną kontroli osobistej pouczyć. Zatem, w razie złożenia zażalenia, sąd będzie badać, czy istniały podstawy do przeprowadzenia kontroli, czy zastosowany zakres i metody sprawdzeń były zgodne z przepisami ustawy i czy były podyktowane okolicznościami sprawy oraz czy zachowano wszelkie wymogi proceduralne. Konsekwencją prawną stwierdzenia bezzasadności, nielegalności i nieprawidłowości dokonania kontroli jest zawiadomienie przez sąd prokuratora i kierownika jednostki organizacyjnej Policji nadrzędnej nad jednostką organizacyjną, w której pełni służbę policjant, który dokonał kontroli.¹⁸

Sposób dokumentowania kontroli osobistej został uregulowany w Rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 7 maja 2019 r. w sprawie dokumentowania przez policjantów kontroli osobistej oraz przeglądania zawartości bagaży lub sprawdzania ładunków (Dz.U. z 2019 r., poz. 904). Przedmiotowe rozporządzenie określa wzory obowiązujących protokołów oraz sposób postępowania Policji w przypadku złożenia zażalenia na dokonanie kontroli osobistej.

A co w przypadku, gdy osoby zatrzymanej nie poddano kontroli osobistej, a po jej zatrzymaniu brak podstaw faktycznych do przeprowadzenia przeszukania? Przykładem może być zatrzymanie sprawcy słownego znieważenia funkcjonariusza publicznego, gdy de facto nie było podstaw do kontroli osobistej, a po zatrzymaniu brak podstaw do procesowego przeszukania osoby.¹⁹

W opisywanej powyżej sytuacji będzie miała zastosowanie inna, niż kontrola osobista, czynność zbliżona do przeszukania, a mianowicie **sprawdzenie prewencyjne**.

Podstawę prawną sprawdzenia prewencyjnego stanowi art. 15 ust. 1 pkt 9 u o p. Policjanci wykonując czynności, o których mowa w art. 14 u o p., tj. czynności operacyjno-

3. Art. 15 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2017 r. poz. 2067) w zakresie, w jakim uprawnia policjantów do dokonywania kontroli osobistej, nie określając granic tej kontroli, jest niezgodny z art. 41 ust. 1 i art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

4. Art. 15 ust. 7 ustawy o Policji w zakresie, w jakim nie przewiduje sądowej kontroli zgodności z prawem dokonywania kontroli osobistej, jest niezgodny z art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji.

Nowe zasady dokonywania kontroli osobistej zostały określone w ustawie z dnia 14 grudnia 2018 r. o zmianie ustawy o Policji oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r., poz. 2399). Granice przeszukania osoby zostały określone w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zmianie ustawy kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2019 r., poz. 1694).

¹⁸ Zob. Michalska – Będzielewska M.: Zmiany w art. 15 ustawy o Policji; w: *Policja* 997 Nr 2(167), luty 2019 r., s. 47.

¹⁹ Zob. Babieracki G.: *Kontrola osobista – materiał dydaktyczny*. Szkoła Policji w Słupsku, Słupsk 2010, s. 9.

rozpoznawcze, dochodzeniowo-śledcze i administracyjno-porządkowe, jak również czynności na polecenie sądu, prokuratora, organów administracji państwowej i samorządu terytorialnego (w zakresie, w jakim obowiązek ten został określony w odrębnych ustawach), mają m.in. prawo dokonywania sprawdzenia prewencyjnego w celu ochrony przed bezprawnymi zamachami na życie lub zdrowie osób lub mienie lub w celu ochrony przed nieuprawnionymi działaniami skutkującymi zagrożeniem życia lub zdrowia lub bezpieczeństwa i porządku publicznego lub:

- a) zapobiegania zdarzeniom o charakterze terrorystycznym - osób w związku z ich dostępem na teren obiektów lub obszarów ochraniających przez Policję lub w związku z zabezpieczeniem przez Policję imprez masowych lub zgromadzeń, bagaży lub przedmiotów posiadanych przez te osoby, a także środków transportu lądowego, powietrznego lub wodnego lub pojazdów, którymi się poruszają w związku z dostępem do tych obiektów lub obszarów,
- b) znalezienia i odebrania przedmiotów, których użycie ze względu na ich właściwości może spowodować zagrożenie życia lub zdrowia lub bezpieczeństwa przeprowadzonych czynności osób:
 - doprowadzanych przez Policję na polecenie lub zarządzenie uprawnionego organu lub w związku z realizacją czynności określonych przepisami prawa lub osób w stanie nietrzeźwości doprowadzanych przez Policję w celu wytrzeźwienia do siedziby jednostki organizacyjnej Policji lub innego miejsca określonego przepisami prawa lub wskazanego przez uprawniony organ, na polecenie lub zarządzenie którego dokonuje się doprowadzenia, w tym osób doprowadzanych umieszczonych w jednostkach organizacyjnych Policji w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia,
 - zatrzymywanych w przypadkach określonych w art. 15 ust. 1 pkt 2-3 u o p. (zatrzymanie osoby w trybie i przypadkach określonych w przepisach k.p.k. i innych ustaw, zatrzymanie penitencjarne, zatrzymanie prewencyjne),
 - osób zatrzymanych, przyjmowanych do jednostek organizacyjnych Policji do pomieszczeń dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, pokoi przejściowych, tymczasowych pomieszczeń przejściowych lub policyjnych izb dziecka lub umieszczanych w tych pomieszczeniach,
 - pozbawionych wolności, w tym przebywających w zakładach karnych, aresztach śledczych, zakładach poprawczych, schroniskach dla nieletnich, policyjnych izb dziecka lub innych ośrodkach dla nieletnich, a także osób skazanych lub tymczasowo aresztowanych przekazywanych na podstawie umów międzynarodowych, podczas wykonywania w

stosunku do tych osób przez Policję, na polecenie sądu lub prokuratora, czynności polegających na przemieszczaniu tych osób w związku z wykonywaniem czynności procesowych lub innych czynności określonych przez sąd lub prokuratora;

Sprawdzenie prewencyjne jest czynnością mającą charakter prewencyjny, na co wskazuje użyty w jej nazwie przymiotnik „prewencyjne”. Jego celem jest przede wszystkim zapewnienie bezpieczeństwa fizycznego policjantom realizującym zatrzymanie i doprowadzenie osób. Po zatrzymaniu osoby podejrzanej o popełnienie przestępstwa, jeżeli nie ma podstawy faktycznej do przeszukania, policjant ma wręcz obowiązek sprawdzenia osoby zatrzymanej pod kątem posiadania przez nią przedmiotów niebezpiecznych, mogących stanowić zagrożenie dla niej samej lub policjanta.

Natomiast jeśli policjant, w związku z zatrzymaniem osoby podejrzanej o popełnienie przestępstwa (np. sprawcy kradzieży), będzie miał podstawy do przeprowadzenia przeszukania osoby, to w ramach przeszukania dokona jednocześnie jej sprawdzenia pod kątem, czy nie posiada ona przy sobie przedmiotów, których posiadanie co prawda nie jest zabronione, takich jak nóż czy żyłtka, ale które są niebezpieczne. Wówczas dojdzie do konsumpcji sprawdzenia prewencyjnego przez przeszukanie, tzn. przeszukanie pochłonie sprawdzenie prewencyjne.

Sprawdzenie prewencyjne odbywa się na zasadach i w sposób określony w art. 15g u o p. (**patrz załącznik nr 5 do opracowania**). W przypadku określonym w przepisie art. 15g ust. 6 u o p. sprawdzenie prewencyjne traktuje się jako kontrolę osobistą. Ponadto, według treści przepisu art. 15g ust. 5 u o p., do sprawdzenia prewencyjnego stosuje się odpowiednio niektóre przepisy dotyczące kontroli osobistej. Aby je prawidłowo przeprowadzić, niezbędna jest więc znajomość przepisów dotyczących kontroli osobistej.

Nie można automatycznie przejść z czynności administracyjno – porządkowej, jaką jest kontrola osobista, w tryb czynności procesowej (przeszukania) – postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 stycznia 2004 r., sygn. IV KK 234/03. W razie znalezienia w toku kontroli osobistej przedmiotów zabronionych, niedopuszczalne jest przeprowadzenie czynności przeszukania w trybie art. 219 k.p.k., chyba że zachodzą uzasadnione podstawy do przypuszczenia, że ujawnimy kolejne rzeczy mogące stanowić dowód w sprawie lub podlegające zajęciu w postępowaniu karnym, przy czym ujawnionych wcześniej przedmiotów nie wpisuje się do protokołu przeszukania, lecz do protokołu z dokonania kontroli osobistej. Innymi słowy, jeżeli zaistniała podstawa faktyczna do przeprowadzenia przeszukania osoby, to w proto-

kole przeszukania mogą zostać ujęte jedynie „kolejne przedmioty”, które zostały przy niej ujawnione.

W celu prawidłowego wprowadzenia do postępowania karnego przedmiotów znalezionych w ramach kontroli osobistej, konieczne jest przesłuchanie policjantów, którzy dokonali ujawnienia, a także osoby, u której rzecz została ujawniona, zaś ujawnioną rzecz należy poddać oględzinom. Należy przy tym położyć mocny akcent na prawidłowość procesowego i techniczno - kryminalistycznego zabezpieczenia śladów i dowodów.

Niedopuszczalne jest również, aby w sytuacji, kiedy na widok policyjnego patrolu osoba odrzuciła na ziemię woreczek, w którym znajduje się biały proszek czy też susz roślinny, w razie istnienia uzasadnionego podejrzenia, że w woreczku tym może się znajdować środek odurzający lub substancja psychotropowa, policjant ujął go w protokole przeszukania osoby, jej odzieży i podręcznych przedmiotów, skoro fizycznie go przy tej osobie w trakcie przeszukania nie było, bo znajdował się np. na chodniku. W takim przypadku należy spisać protokół oględzin miejsca ujawnienia woreczka wraz z zawartością, a policjantów, którzy dokonali jego ujawnienia należy szczegółowo przesłuchać w charakterze świadka z uwzględnieniem okoliczności, czy widzieli, kto woreczek odrzucił (zwłaszcza wtedy, gdy interwencję podjęto jednocześnie wobec kilku osób, które stały obok siebie), z jakiej odległości to widzieli, o jakiej porze dnia i jaka była wtedy widoczność. Dopiero „kolejne przedmioty”, ujawnione w toku przeszukania przy osobie, która woreczek z „podejrzaną” zawartością uprzednio odrzuciła, podlegają wpisaniu do protokołu przeszukania osoby, jej odzieży i podręcznych przedmiotów. Często okazuje się, że przy osobie takiej przeprowadzone przeszukiwanie daje wynik negatywny.

Analogicznie, w razie ucieczki i porzucenia przez sprawcę na widok policjantów samochodu, w którym znajdują się środki odurzające albo inne rzeczy, których posiadanie bez zezwolenia jest zabronione, będące np. przedmiotem przemytu, skoro pojazdu takiego nie ma od kogo zatrzymać, bo w miejscu jego ujawnienia nie ma jego posiadacza, należałoby przeprowadzić oględziny pojazdu i znalezionych w nim rzeczy, wprowadzając je tym samym procesowo do postępowania karnego. W takim przypadku należy też przesłuchać w charakterze świadka policjantów, którzy dokonali ujawnienia i uzyskać od nich szczegółową notatkę urzędową.

8. WYMOGI PROCESOWE PRZEPROWADZANIA PRZESZUKANIA

Przeszukanie jest jedną z bardziej skomplikowanych czynności procesowych. Z tego też względu, celem zachowania porządku proceduralnego i zapewnienia sobie, jak i uczestnikom czynności, bezpieczeństwa prawnego, policjant, dokonując przeszukania, powinien postępować według określonego algorytmu. Algorytm ten wynika w szczególności z wymogów procesowych przeszukania określonych w k.p.k. Pomocne są także instrukcje zawarte w Wytycznych nr 3 KGP (**patrz załącznik nr 3 do opracowania**) oraz zapisy u o p. odnoszące się do sfery uprawnień i obowiązków funkcjonariusza Policji.

Policjant dokonujący przeszukania powinien:

1. Przedstawić się, podając stopień, imię i nazwisko w sposób umożliwiający odnotowanie tych danych. Ponadto policjant nieumundurowany zobowiązany jest okazać legitymację służbową w taki sposób, aby zainteresowany miał możliwość odczytać i zanotować numer i organ, który wydał legitymację, oraz nazwisko policjanta (art. 61 ust. 1 u o p.).
2. Wylegitymować osobę, u której ma nastąpić przeszukanie, w celu ustalenia jej tożsamości (na podstawie art. 15 ust. 1 pkt 1 u o p.).
3. Okazać osobie, u której przeszukanie ma być przeprowadzone, dokument uprawniający policjanta do dokonania przeszukania, tj. postanowienie sądu lub prokuratora, a w wypadkach niecierpiących zwłoki, gdy takie postanowienie nie mogło być wydane, nakaz kierownika jednostki Policji lub legitymację służbową (art. 220 § 2 i 3 k.p.k.).
4. Osobę, u której ma nastąpić przeszukanie, przed rozpoczęciem czynności zawiadomić o jej celu i wezwać do dobrowolnego wydania poszukiwanych przedmiotów (art. 224 § 1 k.p.k.). Policjant kierujący przeszukaniem powinien najpierw zażądać od osoby, której czynność dotyczy, dobrowolnego wydania rzeczy lub danych informatycznych, dla odnalezienia których zarządzono przeszukanie. Gdy wszystkie żądane rzeczy lub dane informatyczne zostały dobrowolnie wydane i nie zachodzi podejrzenie, że w pomieszczeniu mogą znajdować się inne rzeczy albo w urządzeniu zawierającym dane informatyczne lub systemie informatycznym inne dane informatyczne mogące stanowić dowód przestępstwa, pochodzące z przestępstwa lub których posiadanie jest zabronione, należy odstąpić od przeszukania (§ 70 ust. 1 Wytycznych nr 3 KGP). Jeżeli policjant w toku czynności przeszukania poweźmie przypuszczenie, że w miejscu dokonywania czynności mogą znajdować się rzeczy mogące stanowić dowód w innej sprawie lub podlegające zajęciu w postępowaniu karnym albo dane informatyczne, które nie zostały ujęte w po-

stanowieniu sądu lub prokuratora i nie mają związku z postępowaniem przygotowawczym, w ramach którego przeprowadza się przeszukanie, kontynuuje przeszukanie, a po ich znalezieniu wpisuje je do protokołu z tej czynności i zabezpiecza. Powyższe zalecenie stosuje się odpowiednio w razie przypuszczenia, że w pomieszczeniu znajduje się osoba podlegająca zatrzymaniu lub przymusowemu doprowadzeniu (§ 69 ust. 1 – 2 Wytocznych nr 3 KGP).

5. Pamiętać, że podczas przeszukania może być obecna osoba przybrana przez prowadzącego czynność. Podczas przeszukania ma prawo być obecna również osoba, u której ma nastąpić przeszukanie, o czym należy ją pouczyć (art. 224 § 2 k.p.k.). Należy podkreślić, iż jest to uprawnienie, a nie obowiązek osoby, u której przeszukanie następuje, i nie można jej do udziału w przeszukaniu zmusić, gdyż mogłoby to skutkować odpowiedzialnością karną z art. 191 § 1 k.k. czy też z art. 246 k.k. Czy można zatem kontynuować przeszukanie w przypadku, kiedy osoba, u której się ono odbywa, a która nie została zatrzymana (np., kiedy przeszukanie ma miejsce u świadka), kategorycznie oświadczy prowadzącemu tę czynność, że chce pomieszczenie, w którym przeszukanie ma się rozpocząć albo już trwa, opuścić, że nie chce w tej czynności uczestniczyć. W tej sytuacji prowadzący czynność powinien, mając na względzie przede wszystkim swoje bezpieczeństwo prawne, przybrać do udziału w tej czynności inną osobę (znane są przecież liczne przypadki pomówienia policjantów o dokonanie kradzieży rzeczy z miejsca, gdzie przeszukanie było prowadzone). Ustawa nie określa bliżej, z wyjątkiem osób przywołanych przez dokonującego przeszukanie (art. 224 § 3 k.p.k.), kto może być przybrany do tej czynności. W literaturze wskazuje się różne cechy, jakim powinny one odpowiadać, a mianowicie, by funkcję tę przyjęli dobrowolnie, bez jakiegokolwiek presji, a zwłaszcza nacisków, byli bezstronni, obiektywnie zdolni czynić trafne spostrzeżenia tego, co dzieje się w ich obecności i odtwarzać te spostrzeżenia oraz mieć pełną zdolność do czynności prawnych, cieszyli się odpowiednią reputacją w swoim otoczeniu, byli lojalni, nie byli karani, lecz w praktyce zalecenia te trudno zrealizować. Obecność tych osób ma sprzyjać przestrzeganiu przepisów przez organy procesowe dokonujące przeszukania, a także chronić te organy przed bezpodstawnymi zarzutami w przedmiocie prawidłowości przeszukania. Zadaniem tych osób jest obserwowanie przebiegu przeszukania; pełnią oni bierną rolę. Podpisują oni protokół przeszukania oraz mogą zgłosić zarzuty co do jego treści (art. 150 § 1 i 2 k.p.k.).²⁰

²⁰ Bratoszewski J., Gostyński Z., Stefański R. A. i inni: Kodeks... op. cit., s. 985 - 986.

6. Pamiętać, że podczas przeszukania może być obecna osoba wskazana przez tego, u kogo dokonuje się przeszukania, jeżeli nie uniemożliwia to przeszukania albo nie utrudnia go w istotny sposób (art. 224 § 2 k.p.k.). Osobę, u której ma nastąpić przeszukanie, o prawie tym należy pouczyć. Taką osobą może być np. krewny lub znajomy.
7. Przywołać do przeszukania przynajmniej jednego dorosłego domownika lub sąsiada, jeżeli przy przeszukaniu nie ma na miejscu gospodarza lokalu (art. 224 § 3 k.p.k.). Przez gospodarza lokalu należy rozumieć odpowiednio jego właściciela (współwłaściciela) albo najemcę (wspólnajemcę), z tym że jeżeli lokal przynależny jest do dwojga lub więcej osób (np. współmałżonków, do dwóch współników), to obecność jednego z nich oznacza obecność gospodarza lokalu.
8. Przeszukiwać osobę i odzież na niej, w miarę możliwości, za pośrednictwem osoby tej samej płci (art. 223 k.p.k.). Jeżeli jednak istnieją trudności z dokonaniem takiego przeszukania przez osobę tej samej płci, może je przeprowadzić osoba płci przeciwnej. Ma to miejsce przede wszystkim w wypadkach niecierpiących zwłoki, np. na miejscu zatrzymania osoby podejrzanej.²¹
9. Przestrzegać zasady, że przeszukania pomieszczeń zamieszkałych można dokonać w porze nocnej tylko w wypadkach niecierpiących zwłoki. Za porę nocną uważa się czas od godziny 22:00 do godziny 6:00 (art. 221 § 1 k.p.k.). Przeszukanie rozpoczęte za dnia można prowadzić nadal, mimo nastania pory nocnej (art. 221 § 2 k.p.k.). Ograniczenia czasowe przeprowadzenia przeszukania nie dotyczą lokali powszechnie dostępnych w nocy, np. restauracji, kasyna czy kina oraz pomieszczeń służących do przechowywania przedmiotów, np. szatni, podręcznych magazynków, zabudowań gospodarczych. Zasadą jest, że przeszukanie miejsc i pomieszczeń niezamieszkałych może być prowadzone o każdej porze dnia i nocy. K.p.k. przewiduje jednak ograniczenia w stosunku do pomieszczeń zamieszkałych. Nie chodzi tylko o pomieszczenia mieszkalne, np. domy jednorodzinne i lokale mieszkalne, lecz o obiekty aktualnie zamieszkałe, czyli te, w których stale lub okresowo ktoś przebywa. Takim pomieszczeniem jest np. pokój hotelowy, ale nie jest nim poczekalnia dworca kolejowego czy sala kinowa itp. Pomieszczenia zamieszkałe należy przeszukiwać w dzień, czyli w godzinach od 6:00 do 22:00. Z tej racji, właściwym wydaje się zaplanowanie czynności na godziny poranne, nie zaś przykładowo na godzinę 21:00, gdyż może to zostać poczytane za nadużycie uprawnień. W porze nocnej przeszukanie może być przeprowadzone tylko w wypadkach niecierpiących

²¹ Bratoszewski J., Gostyński Z., Stefański R. A. i inni: Kodeks... op. cit., s. 984.

zwłoki, czyli w sytuacjach, gdy ze względu na obawę ukrycia poszukiwanych osób lub przedmiotów albo ich zniszczenia wszelka zwłoka jest niewskazana. Gdy przeszukanie pomieszczenia zamieszkanego rozpoczęto za dnia, nie ma przeszkód do jego kontynuowania po nastaniu nocy. Jest to uzasadnione przede wszystkim koniecznością dokończenia czynności.

10. Przy rozpoczęciu przeszukania (bezpośrednio przed jego rozpoczęciem, a nie z wyprzedzeniem czasowym) zawiadomić kierownika instytucji państwowej lub samorządowej lub jego zastępcę albo organ nadrzędny w sytuacji, gdy przeszukaniu ma być poddane pomieszczenie lub miejsce zamknięte należące do instytucji państwowej lub samorządowej oraz dopuścić ich do udziału w tej czynności (222 § 1 k.p.k.). Nie jest potrzebna zgoda kierownika lub zastępcy kierownika instytucji albo organu nadrzędnego na przeprowadzenie przeszukania pomieszczenia, miejsca zamkniętego, urządzenia zawierającego dane informatyczne lub systemu informatycznego, o których mowa w art. 222 § 1 k.p.k. w zw. z art. 236a k.p.k.
11. Przestrzegać zasady, że przeszukania pomieszczeń zajętych przez wojsko można dokonać jedynie w obecności dowódcy lub osoby przez niego wyznaczonej (art. 222 § 2 k.p.k.). Nie jest wymagana zgoda dowódcy na przeprowadzenie przeszukania pomieszczeń zajętych przez wojsko, urządzenia zawierającego dane informatyczne lub systemu informatycznego należącego do wojska, o których mowa w art. 222 § 2 k.p.k. w zw. z art. 236a k.p.k.
12. Przestrzegać zasady, że przeszukania pomieszczeń przedstawicielstwa dyplomatycznego można dokonać tylko za zgodą szefa tego przedstawicielstwa lub osoby czasowo pełniącej jego funkcję (art. 583 § 1 k.p.k.). Powyższej reguły nie stosuje się w zakresie czynności niepełnionych podczas i w związku z wykonywaniem ich funkcji urzędowych, jeżeli są obywatelami polskimi lub mają w Rzeczypospolitej Polskiej stałe miejsce zamieszkania (art. 584 k.p.k.).
13. Przestrzegać zasady, że do przeszukania pomieszczeń konsularnych konieczna jest zgoda kierownika urzędu konsularnego lub osoby czasowo pełniącej jego funkcje albo szefa przedstawicielstwa dyplomatycznego (art. 583 § 2 k.p.k.). Powyższej reguły nie stosuje się w zakresie czynności niepełnionych podczas i w związku z wykonywaniem ich funkcji urzędowych, jeżeli są obywatelami polskimi lub mają w Rzeczypospolitej Polskiej stałe miejsce zamieszkania (art. 584 k.p.k.).
14. Przestrzegać zasady, że o przeszukaniu przez Policję pomieszczenia zajętego przez policjanta albo pracownika Policji, urządzenia zawierającego dane informatyczne lub syste-

mu informatycznego użytkowanych przez policjanta albo pracownika Policji należy powiadomić kierownika jednostki Policji, w której policjant pełni służbę lub pracuje pracownik. Kierownik ten może wyznaczyć osobę, którą przeprowadzający czynność dopuszcza do udziału w przeszukaniu, chyba że sam weźmie w niej udział (§ 68 ust. 3 Wytycznych nr 3 KGP).

15. Rzeczy wydane lub znalezione w czasie przeszukania, po dokonaniu oględzin, sporządzeniu spisu i opisu rzeczy, zabrać albo oddać na przechowanie osobie godnej zaufania, z zaznaczeniem obowiązku przedstawienia na każde żądanie organu prowadzącego postępowanie. Tak samo należy postąpić ze znalezionymi w czasie przeszukania przedmiotami mogącymi stanowić dowód innego przestępstwa, podlegającymi przepadkowi lub których posiadanie jest zabronione. Oddanie na przechowanie nie dotyczy rzeczy, których posiadanie jest zabronione (art. 228 § 1 i 2 k.p.k., art. 230 § 3 k.p.k.). Osobą godną zaufania jest osoba, która daje rękojmię, że należycie zabezpieczy powierzoną jej rzecz oraz przedstawi ją na każde wezwanie organu procesowego. W razie przekazania osobie godnej zaufania rzeczy znalezionych w toku przeszukania, policjant spisuje w jednym egzemplarzu protokołów oddania rzeczy na przechowanie i w dwóch egzemplarzach wykaz rzeczy oddanych na przechowanie, którego kopię pozostawia się u osoby zobowiązanej do przechowania rzeczy jako pokwitowanie.
16. **Niewłócznie** przekazać pismo lub inny dokument bez odczytywania prokuratorowi lub sądowi w opieczętowanym opakowaniu, jeżeli kierownik instytucji państwowej lub samorządowej albo też osoba, u której przeprowadza się przeszukanie, oświadczy, że wydane lub znalezione przy przeszukaniu pismo lub inny dokument zawiera informacje niejawne (oznaczone klauzulą „tajne” lub „ściśle tajne”) lub wiadomości objęte tajemnicą zawodową lub inną tajemnicą prawnie chronioną albo ma charakter osobisty (art. 225 § 1 k.p.k.). Powyższy tryb nie obowiązuje w stosunku do pism lub innych dokumentów, które zawierają informacje niejawne o klauzuli „zastrzeżone” lub „poufne” albo dotyczą tajemnicy zawodowej lub innej tajemnicy prawnie chronionej, jeżeli ich posiadaczem jest osoba podejrzana o popełnienie przestępstwa, ani w stosunku do pism lub innych dokumentów o charakterze osobistym, których jest ona posiadaczem, autorem lub adresem (art. 225 § 2 k.p.k.). Natomiast jeżeli obrońca lub inna osoba, u której dokonuje się przeszukania, oświadczy, że wydane lub znalezione w toku przeszukania pisma lub inne dokumenty obejmują okoliczności związane z wykonywaniem funkcji obrońcy, organ dokonujący czynności pozostawia te dokumenty wymienionej osobie bez zapoznawania się z ich treścią lub wyglądem. Jeżeli jednak oświadczenie osoby niebędącej

obrońcą budzi wątpliwości, organ dokonujący czynności przekazuje te dokumenty z zachowaniem rygorów określonych w art. 225 § 1 k.p.k. sądowi, który po zapoznaniu się z dokumentami zwraca je w całości lub w części, z zachowaniem rygorów określonych w art. 225 § 1 k.p.k., osobie, od której je zabrano, albo wydaje postanowienie o ich zatrzymaniu dla celów postępowania (art. 225 § 3 k.p.k.).

17. Przestrzegać zasady, że wydaną, odebraną lub znaną w toku przeszukania dokumentację psychiatryczną organ prowadzący czynność przekazuje w opieczętowanym opakowaniu prokuratorowi lub sądowi bez wcześniejszego odczytywania (art. 225 § 1 i 4 k.p.k.).
18. Spisać protokół przeszukania. Z zatrzymania rzeczy, danych informatycznych lub nośników zawierających dane informatyczne spisuje się odpowiednio protokół zatrzymania rzeczy (danych informatycznych), gdy zatrzymanie nastąpiło w wyniku dobrowolnego wydania lub protokół przeszukania, gdy zatrzymanie nastąpiło w wyniku dobrowolnego wydania już po rozpoczęciu przeszukania lub ujawnienia w toku czynności przeszukania (§ 70 ust. 2 Wytycznych nr 3 KGP).
19. **Natychmiast** wręczyć osobom zainteresowanym pokwitowanie stwierdzające, jakie przedmioty i przez kogo zostały w wyniku przeszukania zatrzymane. Pokwitowanie stanowi spis i opis rzeczy, który należy sporządzić w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach. Jego kopię należy wręczyć osobie, u której dokonano przeszukania (odbiór kopii spisu i opisu rzeczy osoba ta kwituje w protokole przeszukania, składając swój podpis na ostatniej stronie tego protokołu), natomiast oryginał należy dołączyć do akt głównych postępowania przygotowawczego jako załącznik do protokołu przeszukania (art. 228 § 3 k.p.k.).
20. Odpowiednio zabezpieczyć (nie tylko procesowo, ale również pod względem techniczno - kryminalistycznym) wszelkie przedmioty stanowiące dowód przestępstwa lub noszące ślady przestępstwa nadające się do badań (np. piłę do metalu, nóż z plamami krwi, odzież sprawcy zgwałcenia) i, jak jest taka konieczność, przekazać je do badań właściwemu biegłemu.
21. Pouczyć osoby, których prawa zostały naruszone, o możliwości złożenia w terminie **7 dni** od daty dokonania czynności (termin zawity) zażalenia, o którym mowa w art. 236 k.p.k., np. na „przeszukanie na legitymację”, na przeszukanie pomieszczeń zamieszkałych po godzinie 22:00, otwarcie korespondencji lub przesyłki wydanej przez urząd, instytucję lub podmiot prowadzący działalność w dziedzinie poczty i telekomunikacji, postępowanie z przedmiotami wydanymi lub znalezionymi w toku przeszukania, zarządze-

- nie sprzedaży przedmiotów wydane na podstawie art. 232 § 1 k.p.k. (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 20 stycznia 2000 r., sygn. I KZP 47/99), zwrot rzeczy itd. Zażalenie na postanowienie wydane lub czynność dokonaną w postępowaniu przygotowawczym rozpoznaje sąd rejonowy, w okręgu którego prowadzone jest postępowanie. Jeżeli postanowienie albo zarządzenie wydał referendarz sądowy, stosuje się art. 93a § 3 i 4 k.p.k.
22. Pouczyć osobę, u której dokonano przeszukania, o możliwości złożenia w terminie **7 dni** od daty przeszukania (termin zawity) zażalenia do właściwego miejscowo prokuratora na sposób prowadzenia czynności na podstawie art. 15 ust. 7 u o p.
 23. Pouczyć osobę, u której dokonano przeszukania, o prawie zgłoszenia do protokołu żądania w zakresie doręczenia jej w terminie **7 dni** od daty przeszukania (termin instrukcyjny) postanowienia w przedmiocie zatwierdzenia przeszukania dokonanego w trybie art. 308 § 1 k.p.k., tj. na podstawie nakazu kierownika jednostki lub legitymacji służbowej (art. 220 § 3 k.p.k.).
 24. **Niewzłocznie** zwrócić się do sądu/prokuratora o zatwierdzenie przeszukania, jeżeli czynności zostały dokonane bez polecenia wymienionych organów, tj. na podstawie nakazu kierownika jednostki lub legitymacji służbowej policjanta (art. 220 § 3 k.p.k.). Wydanie postanowienia w przedmiocie zatwierdzenia przeszukania powinno nastąpić w terminie **7 dni** od daty przeszukania (termin prekluzyjny).
 25. Jeżeli przeszukanie nastąpiło bez uprzedniego polecenia sądu lub prokuratora, a w ciągu **7 dni** od dnia czynności nie nastąpiło jej zatwierdzenie, niezwłocznie zwrócić zatrzymane rzeczy osobie uprawnionej, chyba że nastąpiło dobrowolne wydanie, a osoba ta nie złożyła wniosku, o którym mowa w art. 217 § 4 k.p.k. (art. 230 § 1 k.p.k.). Powyższy tryb nie dotyczy rzeczy, których posiadanie jest zabronione (art. 230 § 3 k.p.k.).
 26. Wykonać inne czynności, np., o ile jest taka potrzeba, użyć do przeszukania przewodnika z psem służbowym lub na podstawie art. 205 k.p.k. wezwać do udziału w czynności specjalistę - technika kryminalistyki.

Stosownie do treści przepisu art. 227 k.p.k., przeszukanie lub zatrzymanie rzeczy powinno być dokonane zgodnie z celem tej czynności, z zachowaniem umiaru, oraz w granicach niezbędnych dla osiągnięcia celu tych czynności przy zachowaniu należytej staranności, w poszanowaniu prywatności i godności osób, których ta czynność dotyczy, oraz bez wyrządzania niepotrzebnych szkód i dolegliwości (**tzw. zasada proporcjonalności**). Należy mieć też na względzie gwarancje obywatelskie zapisane w Konstytucji RP. Każdemu zapewnia się bowiem nietykalność osobistą i wolność osobistą, a pozbawienie lub ograniczenie wolności może nastąpić tylko na zasadach i w trybie określonych w ustawie (art. 41 ust. 1 Konstytucji

RP). Ponadto, państwo gwarantuje każdemu prawo do ochrony prawnej życia prywatnego, rodzinnego, czci i dobrego imienia oraz do decydowania o swoim życiu osobistym (art. 47 Konstytucji RP). Zapewnia się także wolność i ochronę tajemnicy komunikowania się - ich ograniczenie może nastąpić jedynie w przypadkach określonych w ustawie i w sposób w niej określony (art. 49 Konstytucji RP). Na podstawie art. 50 Konstytucji RP zapewnia się nienaruszalność mieszkania, a przeszukanie mieszkania, pomieszczenia lub pojazdu może nastąpić jedynie w przypadkach określonych w ustawie i w sposób w niej określony. Ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób, nie mogą przy tym naruszać istoty wolności i praw (art. 31 ust. 3 Konstytucji RP).

Ukazanie przeszukania pomieszczeń mieszkalnych od strony taktycznej i technicznej dobitnie obrazuje rodzaj naruszeń w materialnej przestrzeni intymności człowieka. Ochrona prawa do prywatności i konieczność przeprowadzenia czynności procesowej w postaci przeszukania to dwie stojące naprzeciw siebie instytucje. Nie zmienia to faktu, że ingerencja w tę sferę wolności jest często niezbędna do wykrycia lub zatrzymania sprawcy przestępstwa. W tym przypadku ingerencja organów ścigania może przybrać czysto materialne oblicze za sprawą możliwości zniszczenia wielu rzeczy, które nie tylko mogą posiadać znaczenie sentymentalne dla właściciela, ale posiadają swą wartość materialną. Organy uprawnione do przeprowadzenia przeszukania podczas wejścia do pomieszczeń zamieszkałych dysponują arsenałem środków, co ma na celu przede wszystkim zaskoczenie domowników. Na drugi plan schodzą więc kwestie materialne, takie jak zniszczenie drzwi, czy też różnych przedmiotów, a nawet całego pomieszczenia. Wszelkie straty zostają usprawiedliwione, jeżeli przeszukanie przyniesie spodziewane efekty, jednakże w sytuacji, gdy skutku takiego brakuje, czynność ta jest zjawiskiem negatywnym, dyskredytującym zarówno organy, które wyraziły zgodę na „realizację”, jak i te faktycznie ją dokonujące.

Przeszukanie ukierunkowane jest na wykrywanie, a w konsekwencji na zapobieganie przestępczości. Problem nie tkwi w tym, czy przeprowadzać przeszukanie, ale w tym, kiedy i jak to robić. Pamiętać należy, jak bardzo ważnych wartości dotyka. Może wywołać poczucie upokorzenia i wstydu lub doprowadzić do zniszczenia cennych z różnych względów rzeczy. Inny negatywny skutek, jaki niesie ze sobą ta czynność procesowa, to stygmatyzacja osób, których dotyczyło w ich środowiskach lokalnych, zawodowych. Ciemne strony prezentowanej instytucji znikają, jeżeli przypuszczenie organów inicjujących przeszukanie okaże się

prawdziwe, gdyż postulat bezpieczeństwa i porządku publicznego dla swej realizacji nie może zatrzymywać się na progu mieszkania przestępcy lub jego nietykalności. Przeszukanie zakończone wynikiem negatywnym również ma swe pozytywne strony, ponieważ zdejmuje jarzmo podejrzeń z osoby, której dotyczy.

Odpowiedzialność cywilną i majątkową funkcjonariuszy Policji reguluje szereg ustaw. Najważniejszą z nich jest Konstytucja RP, która gwarantuje osobie trzeciej pełne odszkodowanie na zasadach przewidzianych w k.c. Ponadto, ma tutaj zastosowanie ustawa z dnia 7 maja 1999 r. o odpowiedzialności majątkowej funkcjonariuszy Policji, Straży Granicznej, Służby Celno - Skarbowej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Więziennej, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego i Centralnego Biura Antykorupcyjnego (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 388 z późn. zm.). Zgodnie z tą ustawą, bezpośrednią odpowiedzialność za szkodę majątkową wyrządzoną przez funkcjonariusza ponosi Skarb Państwa. Funkcjonariusz publiczny za wyrządzoną szkodę na mieniu bądź osobie odpowiada pośrednio. Oznacza to, że Skarb Państwa może domagać się od niego naprawienia szkody w postaci regresu odszkodowania. Duże znaczenie ma tutaj wina funkcjonariusza - istotna jest kwestia, czy daną szkodę policjant popełnił umyślnie czy nieumyślnie.²²

Jeżeli podczas przeszukania wyrządzono szkodę majątkową, która nie była konieczna z punktu widzenia celu przeszukania, np. uszkodzono drzwi, meble, rozbito cenną porcelanę itd., zastosowanie mają przepisy art. 417 k.c. - za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej odpowiedzialność ponosi Skarb Państwa.

Policjant przeprowadzający przeszukanie powinien przestrzegać zasad etyki zawodowej policjanta (załącznik do Zarządzenia nr 805 KGP z dnia 31 grudnia 2003 r. w sprawie „Zasad etyki zawodowej policjanta”, Dz.Urz. KGP z dnia 7 stycznia 2004 r., poz. 3).

Za nieprawidłowo przeprowadzone czynności może ponieść odpowiedzialność dyscyplinarną (na zasadzie art. 132 – 132b u o p.), jak i odpowiedzialność karną, która została specjalizowana w szczególności w art. 231 k.k. (przekroczenie uprawnień/niedopełnienie obowiązków).

Aby ustalić, czy doszło do przekroczenia uprawnień lub niedopełnienia obowiązków, najpierw trzeba ustalić ich zakres. Źródłem uprawnień i obowiązków mogą być normy prawa

²² Por. Charzewski P.: Przeszukanie osoby i mieszkania w świetle prawa do prywatności; w: publikacji książkowej pod. red. M. Zelka zawierającej referaty wygłoszone przez uczestników konferencji „Taktyki i technika kryminalistyczna – wczoraj, dziś, jutro”, która odbyła się 7–8.1.2009 r. w Legionowie, s. 58 - 59.

powszechnie obowiązującego, normy wewnętrzne, polecenia służbowe wydane na podstawie tych norm, a także ogólne reguły postępowania obowiązujące sprawcę. Przekroczenie uprawnień zachodzi, gdy funkcjonariusz publiczny podejmuje czynności, które łączą się z jego uprawnieniami, ale nie znajdują oparcia w podstawie prawnej albo nie ma dla nich dostatecznej podstawy faktycznej. Z kolei niedopełnienie obowiązków zachodzi wtedy, gdy funkcjonariusz publiczny nie podejmuje czynności, którą w danej sytuacji, zgodnie z przepisami prawa lub regułami postępowania, powinien podjąć. Niedopełnienie obowiązków może polegać m.in. na niewłaściwym zorganizowaniu pracy podległych funkcjonariuszy.

Jeżeli w wyniku działania policjantów podczas przeszukania doszłoby np. do skutkowego użycia/wykorzystania środków przymusu bezpośredniego lub broni palnej, będą miały zastosowanie przepisy ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 1834) dotyczące procedury postępowania w takich przypadkach. Oprócz tego, zgodnie z procesową zasadą legalizmu określoną w art. 10 k.p.k., w sytuacji uzasadnionego podejrzenia popełnienia przestępstwa, polegającego np. na przekroczeniu uprawnień lub niedopełnieniu obowiązków przez funkcjonariusza, na organach ścigania spoczywa prawny obowiązek wszczęcia i prowadzenia postępowania przygotowawczego, a co za tym idzie - wykonywania czynności w trybie art. 308 k.p.k.

Warto przypomnieć, że policjant nie może powoływać się na działanie w warunkach stanu wyższej konieczności. Jego zachowanie stanowi pozakodeksowy kontratyp działania w ramach uprawnień i obowiązków, który opiera się na trzech elementach: kompetencji, trybie realizacji tych kompetencji oraz przesłankach. Działanie funkcjonariusza powinno mieć więc swoje legalne uzasadnienie. Jest on zobowiązany do działania na podstawie przepisów prawnych wyznaczających zakres kompetencyjny oraz w ich granicach. Brak unormowania zezwalającego będzie równoznaczny z zakazem podejmowania określonej czynności.

9. PRZYGOTOWANIE DO PRZESZUKANIA

Prawidłowe przygotowanie się do przeszukania jest kwestią bardzo istotną, ponieważ ma ono wpływ na bezpieczeństwo policjantów (również osób przebywających na miejscu przeprowadzanej czynności) oraz na przebieg całego procesu wykrywczego i procesu dowodzenia winy.

Przygotowanie się do przeszukania nabiera szczególnej wagi zwłaszcza wtedy, gdy mamy do czynienia ze sprawami skomplikowanymi, wielowątkowymi i wieloczynowymi oraz takimi, w których występują osoby, które mogą okazać się niebezpieczne.

Dlatego też należy pamiętać, że nie da się go prawidłowo przeprowadzić bez wcześniej opisanej wiedzy prawno-taktycznej.

W związku z tym, w zależności od rodzaju przestępstwa, charakteru sprawy oraz ilości czasu, jakim dysponuje Policja do momentu przeprowadzenia przeszukania, **przygotowanie do przeszukania i realizacja obejmuje takie elementy, jak:**²³

1) Analiza materiałów (zapoznanie się z aktami postępowania przygotowawczego i materiałami operacyjnymi).

Przed przystąpieniem do przeszukania, prowadzący sprawę powinien jeszcze raz wnikliwie przeanalizować akta sprawy.²⁴ W jednostkach, w których istnieją pionów dochodzeniowo - śledcze i operacyjno - rozpoznawcze, wskazane jest, aby analizy materiałów dokonywało przynajmniej dwóch policjantów: jeden z pionu dochodzeniowo - śledczego i drugi - z pionu operacyjno - rozpoznawczego. Takie współdziałanie obydwu pionów powinno przyczynić się do lepszego przygotowania przeszukania, a co za tym idzie – do skutecznego jego przeprowadzenia. Należy więc określić, co to będzie za przeszukanie, w jakiej sprawie będzie ono przeprowadzone i kogo dotyczy, jakich przedmiotów należy szukać oraz jakie jest realne zagrożenie ze strony osób zamieszkałych pod wskazanym adresem.

W sytuacji dużego zagrożenia życia, zdrowia oraz mienia zasadnym jest, aby w czynnościach tych brał udział przedstawiciel grupy realizacyjnej (np. antyterrorystycznej, BOA). Należy pamiętać, aby analizy materiałów dokonywali funkcjonariusze, których wiedza praktyczna i teoretyczna zagwarantuje podjęcie właściwych decyzji. Przeprowadzona analiza

²³ Strzelbicki J.: Przeszukanie. Szkoła Policji w Słupsku, Zakład Prawa, Słupsk 1996, s. 9.

²⁴ Radecki W., Ziarczyk S.: Przeszukanie i zatrzymanie rzeczy jako procesowe czynności poszukiwawcze w postępowaniu karnym. Centrum Szkolenia Policji Legionowo 2002, s. 16-17.

stanowi bowiem podstawę do wytypowania miejsca, osób i rzeczy, które mają być poddane przeszukaniu oraz opracowania odpowiedniej taktyki jego przeprowadzenia, z uwzględnieniem odpowiednich wariantów (w tym m.in. wejścia i działania na miejscu). W praktyce występują przypadki, gdzie policjanci udają się na przeszukanie, nie zapoznając się wcześniej z aktami (materiałami) i nie znając sprawy, ponieważ np. w ostatniej chwili muszą zastąpić prowadzącego postępowanie przygotowawcze, jadą *ad hoc* (wypadek niecierpiący zwłoki, art. 308 k.p.k.) czy też na skutek zlecenia czynności, w ramach pomocy prawnej, przez inną jednostkę Policji. Negatywny wynik takiego przeszukania bez przynajmniej podstawowego przygotowania, tj. rozpoznania osobowego, posesyjnego, terenowego i podstawowych sprawdzeń jest raczej przesądzony.²⁵

2) Określenie celu przeszukania.

Określając cel przeszukania, należy ustalić, czego szukamy. Bierzymy tu pod uwagę m.in., jakie przedmioty mogą mieć znaczenie dla wyjaśnienia przestępstwa, wykrycia sprawcy i udowodnienia winy, ich cechy trwałe i znaki szczególne. W przypadku poszukiwania narkotyków lub materiałów wybuchowych należy zabezpieczyć udział odpowiednio wyszkolonego psa służbowego oraz udział doświadczonych w danej dziedzinie funkcjonariuszy, biegłych, ekspertów itp.²⁶

3) Sprawdzenie osoby, u której ma być przeprowadzone przeszukanie.

Właściwe rozpoznanie wytypowanego obiektu (osoby) pozwala w sposób bardzo dokładny określić zakres przeszukania, niejednokrotnie pozwala też na uniknięcie przeszkód lub pomyłek utrudniających, a czasami uniemożliwiających realizację przewidywanych czynności.²⁷

W związku z tym sprawdzenia powinny być przeprowadzone tak, aby nie ujawnić zainteresowania Policji daną osobą czy też obiektem.

Policjant „opracowujący” osobę, której przeszukanie dotyczy, powinien w miarę możliwości ustalić m.in.:

- dane personalne osoby;

²⁵ Kuśnierz Z.: Przeszukanie. Szkoła Policji w Pile, Piła 1990, s. 10.

²⁶ Strzelbicki J.: Przeszukanie... op. cit., s. 9.

²⁷ Kuśnierz Z.: Przeszukanie... op. cit., s. 10.

- wygląd osoby;
- czy dana osoba rzeczywiście mieszka lub może tylko czasami przebywać pod znanym organom ścigania adresem;
- przeszłość kryminalną osoby;
- przeszłość kryminalną innych osób mogących przebywać w miejscu dokonywania przeszukania, w szczególności, czy istnieje z ich strony ryzyko agresywnego zachowania;
- umiejętności specjalne;
- dewiacje;
- zwyczaje;
- słabe strony;
- posiadanie zarejestrowanej broni palnej;
- posiadanie innego uzbrojenia;
- gdzie taka osoba pracuje i w jakich godzinach (jeżeli nie jest nigdzie zatrudniona, to jakie źródło dochodów posiada);
- jaki osoba posiada majątek itp.;
- jaki tryb życia osoba prowadzi;
- czy i jakie pomieszczenia użytkuje w miejscu zamieszkania lub poza adresem zamieszkania (garaż, dodatkowe piwnice, strychy, altany na działkach, domy letniskowe, skrytki pocztowe itp.);
- kto z nią zamieszkuje (ze szczególnym uwzględnieniem osób małoletnich) i czy osoby te były karane;
- kto zamieszkuje w sąsiedztwie (i czy osoby te były karane);
- jaki jest dostęp do zajmowanych przez nią pomieszczeń;
- z kim osoba ta utrzymuje bliskie kontakty;
- czy w miejscu zamieszkania znajdują się zwierzęta.

Ponadto, powinno nastąpić dokładne sprawdzenie osoby w policyjnych i pozapolicyjnych zbiorach danych.

4) Opracowanie obiektu podlegającego przeszukaniu.

Po uzyskaniu niezbędnych informacji o osobie, u której ma zostać przeprowadzone przeszukanie, należy również zebrać stosowne dane o obiekcie, gdzie będzie przeprowadzona czynność.²⁸

Dokonując opracowania obiektu, należy go dokładnie, tak jak i osobę, sprawdzić w policyjnych i pozapolicyjnych bazach danych (czy np. lokal, pomieszczenie nie jest objęte obserwacją przez inne służby, jednostki lub komórki organizacyjne Policji).

Decyzją nr 21/2016 Dyrektora Biura Wywiadu i Informacji Kryminalnych Komendy Głównej Policji z dnia 27 października 2016 r. w sprawie utworzenia i zasad korzystania z podzbioru tematycznego „Kartoteka miejsc” w zestawie zbiorów informacji „System Informacji Operacyjnych” w zbiorze System Meldunku Informacyjnego (SMI) utworzono podzbiór tematyczny o nazwie „Kartoteka miejsc”. W podzbiórce tym przetwarzane są informacje o miejscach/adresach (bez danych osobowych) mających znaczenie w prawidłowej realizacji przez Policję czynności operacyjno - rozpoznawczych lub dochodzeniowo - śledczych. Zgodnie z przedmiotową decyzją, uprawnieni policjanci dokonują każdorazowo obligatoryjnego sprawdzenia lub rejestracji miejsca w „Kartotece miejsc” w przypadku przygotowania zasadzki. Ponadto, mogą dokonać sprawdzenia lub rejestracji miejsca w toku wykonywania innych czynności operacyjno - rozpoznawczych oraz w związku z planowaną czynnością przeszukania miejsca. Rozwiązanie to zapewnia stały dostęp do aktualnych informacji i minimalizuje ryzyko podejmowania działań przez komórki organizacyjne Policji (i innych służb) w odniesieniu do tego samego miejsca.

W miarę możliwości należy zapoznać się z planem budynku oraz sprawdzić, gdzie jest usytuowany budynek, na którym piętrze znajduje się mieszkanie i z jakich pomieszczeń się ono składa (pokoje, kuchnie, przedpokoje, łazienki, ubikacje, balkony, jakie jest dojście do lokalu, stan oświetlenia, liczba wejść, ich położenie itp.), zwracając uwagę, gdzie ewentualnie mogą się znajdować skrytki, w tym np. podwójne podłogi, ściany itp.

Należy także ustalić, gdzie znajdują się zabudowania gospodarcze (garaże, szopy, składy, magazyny itp.), pomieszczenia i urządzenia użytkowe (piwnice, pralnie, strychy, suszarnie, schrony, zsypy na śmieci, szafki z licznikami, skrzynki na listy itp.), podwórka ze wszystkimi właściwościami naturalnymi i przedmiotami (ziemia, rośliny, studnie, śmietniki, pojazdy itp.).

²⁸ Uniszewski Z.: Przeszukanie – problematyka kryminalistyczna. Wydawnictwo NERITON, Warszawa 2000, s. 63.

Opracowanie obiektu, podobnie jak osoby, powinno być prowadzone w całkowitej dyskrekcji, aby nie ujawnić zainteresowania Policji, a tym samym ostrzec zainteresowanego. Takie działanie pozwoli uniknąć pomyłek, czy też niepotrzebnego zaskoczenia na miejscu działania, gdzie w tym samym czasie mogą być realizowane zadania, np. przez CBŚP, ABW, ŻW itp. lub wprowadzenia w błąd (np. wprowadzenie Policji przez podejrzanego do nieswojego mieszkania lub garażu, pomieszczenia gospodarczego itp.).

Dodatkowo odpowiednie opracowanie obiektu i osoby pozwoli na ewentualne wcześniejsze wytypowanie osoby mogącej wystąpić w roli „osoby przybranej” (art. 224 § 2 k.p.k.). Będzie ono też miało istotny wpływ na prawidłowe przygotowanie strategii wejścia do pomieszczenia oraz na realizację zasad procesowych i taktycznych na miejscu czynności (przed, w trakcie i po zakończeniu przeszukania).

5) Określenie czasu przeszukania.

Wybór optymalnego czasu przeszukania jest również elementem ważnym, gdyż daje gwarancję osiągnięcia zamierzonego celu. W praktyce jest on uzależniony od wielu czynników obiektywnych i subiektywnych.

Ogólnie należy stwierdzić, że do przeszukania należy przystąpić niezwłocznie, gdy zostaną zebrane podstawowe informacje o przedmiotach podlegających odebraniu oraz osobach i obiektach, co do których stosowne czynności mają być przeprowadzone.

Ze względów taktycznych przeszukanie powinno odbyć się w momencie nieoczekiwanym dla osoby podejrzananej lub innej osoby oraz, jeżeli przewiduje się przeprowadzenie przeszukania w kilku obiektach związanych z jedną sprawą, wówczas należy je dokonać jednocześnie we wszystkich miejscach.²⁹

Przepisy zawarte w k.p.k. poddają czynność przeszukania różnym rygorom, w zależności od tego, czy jest to przeszukanie pomieszczeń zamieszkałych, lokali dostępnych dla nieokreślonej liczby osób, jak kina, kasyna, restauracje, dyskoteki albo służących do przechowywania przedmiotów, pomieszczeń zajętych przez wojsko, pomieszczeń lub miejsc zamkniętych należących do instytucji państwowej lub samorządowej czy też innych miejsc.

Co do zasady, pomieszczenia, w których może być przeprowadzone przeszukanie, ustawodawca podzielił na zamieszkałe i niezamieszkałe. Podział ten ma znaczenie zwłaszcza przy dokonywaniu przeszukania pomieszczeń zamieszkałych, ponieważ w odniesieniu do

²⁹ Kuśnierz Z.: Przeszukanie... op. cit., s. 11.

takich pomieszczeń w porze nocnej można wykonać tę czynność tylko w wypadkach niecierpiących zwłoki; za porę nocną uważa się czas od godziny 22:00 do godziny 6:00, ale przeszukiwanie rozpoczęte za dnia, czyli przed godz. 22.00, można prowadzić nadal, mimo nastania pory nocnej (art. 221 § 1 i 2 k.p.k.). Powyższe ograniczenia czasowe nie dotyczą pomieszczeń niezamieszkałych.

Należy nadmienić, iż przeszukiwanie pomieszczeń zamieszkałych w porze dziennej podyktowane jest nie tylko wymogami k.p.k., ale także względami taktycznymi. Przeszukiwanie w porze dziennej stwarza lepsze warunki obserwacji otoczenia oraz lepsze możliwości odnalezienia różnych skrytek. Ponadto, prowadzący przeszukiwanie powinien liczyć się z tym, że po jego zakończeniu mogą wyniknąć inne czynności niecierpiące zwłoki (np. konieczność dokonania przeszukania u innej osoby lub innych osób, przesłuchania niektórych osób w charakterze świadka).

Nie jest wskazane rozpoczynanie przeszukania we wczesnych godzinach porannych lub wieczornych, chyba że przemawiają za tym inne względy, np. wykorzystanie momentu zaskoczenia lub po prostu o takiej porze można zastać w pomieszczeniu osobę podejrzaną lub inną osobę, u której ma być dokonane przeszukiwanie. Z kolei planując termin przeszukania, które ma zostać przeprowadzone na terenie instytucji, należy wziąć pod uwagę dni i godziny otwarcia danej instytucji.

6) Przygotowanie odpowiednich dokumentów oraz środków i narzędzi niezbędnych do przeprowadzenia przeszukania.

Przygotowując się do przeprowadzenia przeszukania, należy pamiętać, aby osoba(-y) odpowiedzialna za prawidłowy przebieg czynności była wyposażona w stosowne dokumenty, zestaw narzędzi, środków oraz odpowiednią ilość funkcjonariuszy przeznaczonych do realizacji zadania.

Zakres dokumentacji obejmuje m.in.:

- postanowienie o żądaniu wydania rzeczy; przeszukaniu wydane przez sąd/prokuratora;
- nakaz przeszukania wydany przez kierownika jednostki;
- legitymację służbową;
- niezbędne druki procesowe (protokół przeszukania, protokół przeszukania osoby, jej odzieży i podręcznych przedmiotów, protokół oddania rzeczy na przechowanie, protokół oględzin, spis i opis rzeczy, protokół tymczasowego zajęcia mienia ruchomego, protokół przesłuchania świadka itp.).

Ponadto, podczas przeszukania mogą być przydatne takie przybory, jak np.: papier, sznurek, koperty, nożyczki, worki foliowe, kartonowe pudełka, taśma klejąca, przybory pisarskie, lak, pieczętki.

Poza dokumentami, grupa dokonująca przeszukania, w zależności od potrzeb, powinna być wyposażona w odpowiedni sprzęt:

- ułatwiający przeprowadzenie przeszukania, np. latarki, łopaty, kilofy, obuwie i odzież ochronną, rękawice, szczypce, lupy;
- niezbędny do właściwego udokumentowania przeszukania, np. aparat fotograficzny, kamera;
- techniczne środki wsparcia: georadar, wykrywacz metali, kamerę noktowizyjną, kamerę termowizyjną, jednostki latające (np. dron);
- inne środki, np. środki przymusu bezpośredniego, broń palną, kamizelki kuloodporne, środki transportu, łączności itp.; konieczne może się również okazać użycie przewodnika z psem służbowym – do wykrywania narkotyków, materiałów wybuchowych;
- inne – wsparcie Straży Pożarnej, pogotowia ratunkowego, Żandarmerii Wojskowej.

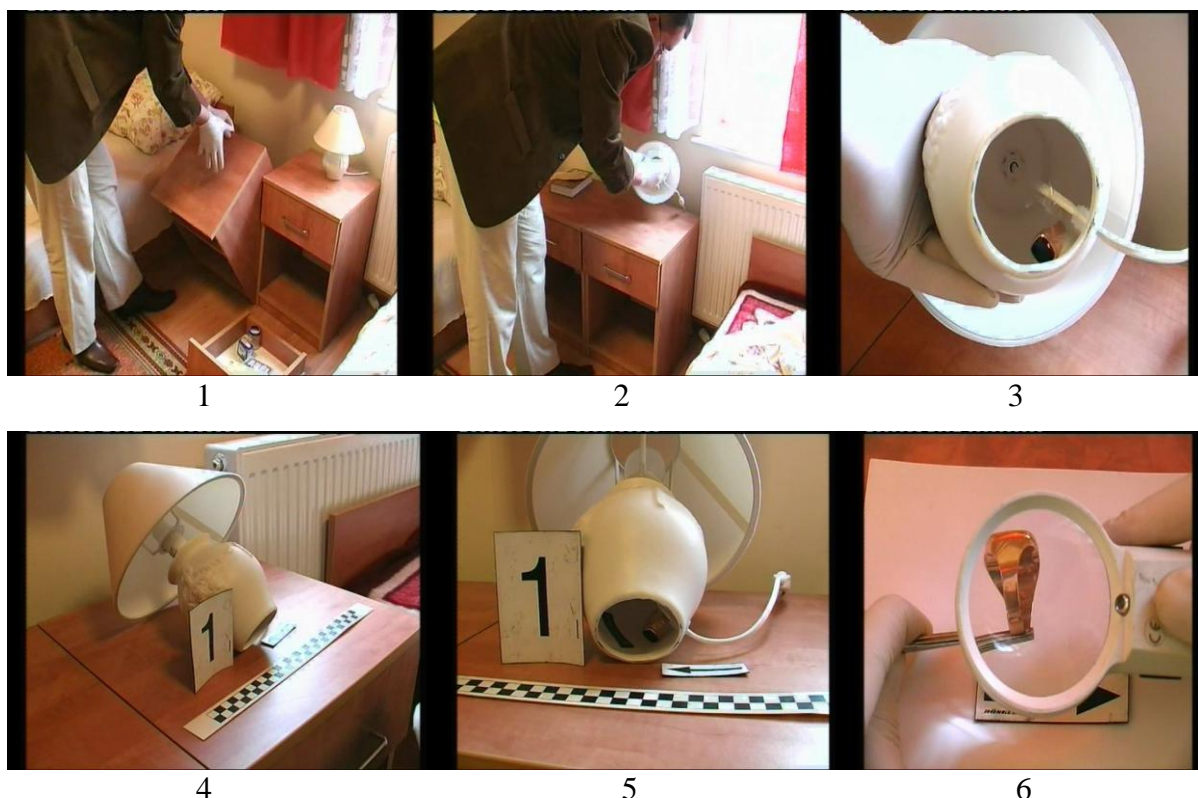
Oprócz odpowiednich dokumentów, narzędzi i środków przy realizacji przeszukania niezwykle ważnym czynnikiem jest sam człowiek (osoba, grupa osób, policjantów realizująca poszczególne zadania). Ogromne znaczenie ma więc przygotowanie, odpowiedzialność, zaangażowanie i doświadczenie policjanta.

7) Określenie osób wyznaczonych do przeprowadzenia przeszukania.

Do przeprowadzenia przeszukania należy imiennie określić skład grupy funkcjonariuszy i zakres odpowiedzialności każdego z jej członków. Skład grupy będzie uzależniony w głównej mierze od liczby pomieszczeń, warunków lokalowych oraz stopnia zagrożenia ze strony osób(-y), u których będzie przeprowadzone przeszukanie. Wobec powyższego przeszukania nie może dokonywać mniej niż dwóch funkcjonariuszy. Zadania dla każdej grupy powinny być wcześniej ustalone, a kierownikiem grupy powinien być funkcjonariusz z pionu dochodzeniowo-śledczego (najlepiej prowadzący postępowanie przygotowawcze). W grupie, w zależności od potrzeb, powinien znaleźć się funkcjonariusz do zabezpieczenia pomieszczeń z zewnątrz (funkcjonariusze pionu prewencji).

Jeżeli w pomieszczeniu jest kilka osób, wówczas jeden z funkcjonariuszy powinien być wyznaczony do nadzoru nad tymi osobami.³⁰

Na podstawie art. 205 § 1 k.p.k., jeżeli dokonanie oględzin (...), zatrzymania rzeczy lub przeszukania wymaga czynności technicznych, w szczególności takich jak: wykonanie pomiarów, obliczeń, zdjęć, utrwalenie śladów, można do udziału w nich wezwać specjalistów. Zatem, w przypadku ujawnienia na miejscu przeszukania skrytek oraz konieczności utrwalenia ich umiejscowienia, może zaistnieć potrzeba zaangażowania technika kryminalistyki.

Źródło: materiał własny.

Przed przystąpieniem do przeszukania kierownik grupy powinien przeprowadzić odprawę, w trakcie której powinien dokładnie przydzielić każdemu uczestnikowi zadania i poinformować go, jak ma je wykonać i jak powinien się zachować w różnych sytuacjach, które mogą zaistnieć.³¹

W przypadku realizacji spraw skomplikowanych, o dużym stopniu zagrożenia życia i zdrowia, należy rozważyć nie tylko przygotowanie odpowiedniego planu, ale i właściwe

³⁰ Hanausek T.: Kryminalistyka. Zarys wykładu. Zakamycze 2002, s. 115.

³¹ Uniszewski Z.: Przeszukanie... op. cit., s. 88.

dobranie grupy funkcjonariuszy do realizacji zadania. W skład takiej grupy może wchodzić np.:

- kierownik zespołu (grupy);
- zespół realizujący:
 - funkcjonariusz pionu dochodzeniowo-śledczego;
 - funkcjonariusz pionu operacyjno-rozpoznawczego;
 - specjalista (technik kryminalistyki);
- w zależności od potrzeb:
 - prokurator;
 - grupa AT, SPAP, BOA;
- zespół wsparcia:
 - dzielnicowy;
 - prewencja;
- zespół osłaniająco - zabezpieczający:
 - ruch drogowy;
 - prewencja;
 - przewodnik z psem służbowym.

8) Plan przeszukania.

Plan przeszukania może stanowić odrębny dokument w sprawie albo może być fragmentem planu dochodzenia/śledztwa. W praktyce w sprawie, w której do przeszukania angażuje się większą ilość funkcjonariuszy, plan stanowi z reguły odrębny dokument. Każdy tego rodzaju plan podlega zatwierdzeniu przez bezpośredniego przełożonego.

Plan taki powinien zawierać m.in.:³²

- zwięzłą charakterystykę sprawy;
- wykaz i opis przedmiotów poszukiwanych;
- określenie terminu przeszukania, z uwzględnieniem obecności osób będących w zainteresowaniu w domu;
- przedsięwzięcia i sposoby ich realizacji;

³² Uniszewski Z.: Przeszukanie... op. cit., s. 85-88.

- opis technicznego zabezpieczenia grupy, wskazanie urządzeń potrzebnych do przeszukania (siły i środki);
- określenie czasu, miejsca i osoby przeprowadzającej odprawę, instruktaż.

Brak właściwego przygotowania do przeszukania oraz niedbała realizacja czynności procesowej, jaką jest przeszukiwanie, powoduje, że policjanci nie osiągną celu, jaki stawia im art. 219 § 1 k.p.k., a więc:

- wykrycie lub zatrzymanie albo przymusowe doprowadzenie osoby podejrzanej (*ad minori ad maius* także podejrzanego i oskarżonego);
- znalezienie rzeczy mogących stanowić dowód w sprawie;
- znalezienie rzeczy podlegających zajęciu w postępowaniu karnym (art. 295 § 2 k.p.k.).

Przeszukanie, które nie zostało w sposób odpowiedni przygotowane, nawet to przeprowadzone *ad hoc* (w ramach czynności niecierpiących zwłoki), generuje wyższe koszty wykrywcze i społeczne. Często uniemożliwia pociągnięcie sprawcy przestępstwa do odpowiedzialności karnej, a także zrealizowanie funkcji kompensacyjnej (naprawczej) prawa karnego, np. poprzez odzyskanie utraconego w wyniku przestępstwa mienia. W tym też miejscu należy zadać sobie pytanie, jak się ma praktyka, w której policjant nie ma rozpoznania osobowego, posesyjnego, terenowego, gdzie brak odpowiedniego zaangażowania własnego czy też odpowiedniego nadzoru ze strony przełożonych, do uprawnień pokrzywdzonego.

Reasumując, trzeba dołożyć należytych starań i profesjonalizmu w nadzorze, jak i realizacji czynności, co z pewnością przełoży się na bezpieczeństwo i zaufanie społeczne, a policjantów dokonujących przeszukania może uchronić przed ewentualną odpowiedzialnością karną i dyscyplinarną, do której mogą zostać pociągnięci w związku z przekroczeniem swoich uprawnień czy niedopełnieniem obowiązków.

10. TAKTYKA PRZEPROWADZANIA PRZESZUKANIA POMIESZCZEŃ, RZECZY I OSOBY

10.1. Przeszukanie pomieszczeń

Przeszukanie pomieszczenia jest czynnością złożoną i skomplikowaną, z uwagi na nieprzebraną pomysłowość sprawców. Dlatego też odpowiednie prawno-kryminalistyczne przygotowanie się do tej czynności i wykorzystanie elementu zaskoczenia ma kluczowe znaczenie na drodze do osiągnięcia zamierzonego celu.

Jeszcze przed podjęciem próby wejścia do pomieszczenia należy upewnić się, czy udajemy się pod właściwy adres, do właściwej osoby oraz, czy jest ona w domu, a następnie dokonać dyslokacji policjantów biorących udział w przeszukaniu.

W dyslokacji powinno uwzględnić się m.in.:

- wejścia i wyjścia, zarówno z pomieszczeń, jak i z budynku, w którym znajduje się pomieszczenie;
- obserwację okien pomieszczenia, w którym ma być prowadzone przeszukanie;
- obserwację ewentualnych pobliskich budynków, np. gospodarczych lub garaży.

W czasie dokonywania dyslokacji policjantów według ww. punktów, jeżeli zachodzi taka potrzeba, kierownik grupy powinien zadbać o to, by jeszcze przed wejściem do pomieszczenia była przy tym obecna osoba przybrana do czynności przeszukania.³³ Stosownie do treści przepisu art. 224 § 3 k.p.k., jeżeli przy przeszukaniu nie ma na miejscu gospodarza lokalu, należy do przeszukania przywołać przynajmniej jednego dorosłego domownika lub sąsiada.

Jeżeli sposób wejścia został pierwotnie ustalony, a sytuacja nie uległa zmianie, kierujący grupą zarządza wejście do pomieszczenia.

O ile okoliczności pierwotnie brane pod uwagę uległy zmianie, o sposobie wejścia do pomieszczenia, po analizie nowej sytuacji, również decyduje kierujący grupą. Może on w tej sprawie porozumieć się ze swoimi przełożonymi.

W szczególnych wypadkach, jeżeli zmieniona sytuacja to uzasadnia, kierujący grupą może zdecydować o odstąpieniu od przeszukania do czasu ustania nieprzewidzianych oko-

³³ Hanausek T.: Kryminalistyka. Katowice 1993, s. 83.

liczności bądź do czasu niezbędnego na porozumienie się ze swymi przełożonymi (oprócz naczelnika czy komendanta należy brać pod uwagę również prokuratora).

W przypadku, gdy wyznaczony do przeszukania obiekt pozostaje pod obserwacją, kierujący grupą bądź funkcjonariusz przez niego wyznaczony, o ile zostało to uzgodnione, po przybyciu na miejsce, w sposób ustalony, porozumiewa się z policjantami prowadzącymi obserwację. W ten sposób mający przeprowadzić przeszukanie zostają poinformowani o aktualnej sytuacji na miejscu.

W przypadku niezastosowania obserwacji sam funkcjonariusz przeprowadzający przeszukanie powinien w inny dostępny sposób ustalić, czy osoba będąca w zainteresowaniu znajduje się w domu i czy nikt jej nie towarzyszy. Jeżeli sposób wejścia do pomieszczenia nie został z góry ustalony, a pomieszczenie nie pozostaje pod obserwacją, kierujący grupą zarządza wejście do pomieszczenia, biorąc pod uwagę zastaną na miejscu sytuację oraz wcześniejsze ustalenia.

Wejście do pomieszczenia, w którym ma być dokonane przeszukanie, może być dwójakiego rodzaju:³⁴

- 1) **oficjalne**, które polega na tym, że funkcjonariusze przedstawiają się przez drzwi, np.: „Asp. Jan Nowak z Komendy Powiatowej Policji w Pile, proszę otworzyć drzwi!”;
- 2) **zakamuflowane**, które może być zrealizowane:
 - poprzez podanie się funkcjonariusza(-y) za inną osobę (najprostsze przykłady to pracownik gazowni, energetyki, spółdzielni i inne realne w danej sytuacji). Jest to jednak o tyle niebezpieczne, że domownicy mogą znać głos danej osoby lub wiedzieć o jej nieobecności, np. pobyt w szpitalu, na urlopie. Podawanie się za akwizytora daje małe gwarancje otwarcia drzwi;
 - dzięki skorzystaniu z pomocy, np. dozorczy lub sąsiada. Zauważyć jednak należy, że sąsiedzi niechętnie spełniają taką prośbę (przeważnie odmawiają), a ponadto z zasady nigdy nie wiadomo, czy sąsiad nie pozostaje w przestępczych związkach z domownikami, u których ma być przeprowadzone przeszukanie. Od zasady tej stopniowo odchodzi się z powodów etycznych – nikt nie ma obowiązku okłamywać swojego sąsiada.

Pamiętać należy, zwłaszcza przy kamuflażu, że w wielu mieszkaniach, szczególnie w nowym budownictwie, w drzwiach wejściowych znajdują się mniej lub bardziej widoczne

³⁴ Radecki W., Ziarczyk S.: Przeszukanie... op. cit., s. 21.

wizjery (w tym ukryte kamery) umożliwiające obserwowanie korytarza, a nawet, co się dzieje wokół domu.

W tak wyposażonych pomieszczeniach kamuflaż funkcjonariusza umundurowanego jest w ogóle niemożliwy, a funkcjonariusz po cywilnemu powinien posiadać prawdziwe lub upozorowane atrybuty osoby, za którą się podaje. Z drugiej strony, jeżeli korzysta się z pomocy innych osób (sąsiada, dozorca), to należy zająć taką pozycję, która by uniemożliwiła dostrzeżenie funkcjonariusza, a jednocześnie dawała możliwość działania, gdy tylko drzwi zostaną otwarte.

Doświadczenia wielu Policji świata, w tym także polskiej, wskazują na następujące możliwości:

- 1) właściciel pomieszczenia bez oporów umożliwi wejście organom mającym przeprowadzić przeszukanie;
- 2) właściciel albo odmówi otwarcia drzwi, albo nie reaguje na pukanie czy dzwonienie; w każdej z wymienionych sytuacji istnieją zawsze dwa poważne niebezpieczeństwa:
 - zniszczenia dokumentów lub przedmiotów poszukiwanych przez organy ścigania;
 - przygotowania się domownika, np. do czynnej napaści na funkcjonariusza(-y).

W obu przypadkach można pośrednio obciążyć odpowiedzialnością za takie skutki kierownika grupy, dlatego że w planowaniu czynności nie przewidział takich możliwości i środków im skutecznie zapobiegających.³⁵

W praktyce Policji wielu krajów sytuację uniemożliwienia przez właściciela wejścia do jego pomieszczenia próbuje się rozwiązać następującymi **metodami**:

a) Metoda wejścia „siłowego”

Metoda wejścia siłowego przez drzwi polega albo na ich wyważeniu, przy pomocy uprzednio przygotowanego sprzętu technicznego, albo na ich otwarciu też uprzednio przygotowanymi narzędziami przez wyspecjalizowanego pracownika wchodzącego w skład grupy. W miarę możliwości należy unikać stosowania tej metody, gdyż niszczy ona mienie (np. przy wyważaniu drzwi), opóźnia wejście do pomieszczenia (np. przy próbach dobierania odpowiednich kluczy), a także może się okazać nieskuteczna (przy mocnych, podwójnych

³⁵ Hanausek T.: Kryminalistyka... op. cit., s. 83.

drzwiach, zaopatrzonych w blokady antywłamaniowe i ręczne zasuwki, rygle). Ponadto stosowanie tej metody powoduje hałas, zakłócenie spokoju innym mieszkańcom domu i zupełnie zbędną sensację.³⁶

Warto podkreślić, że zgodnie z § 67 i § 69 ust. 3 - 7 Wytycznych nr 3 KGP, jeżeli przewiduje się konieczność wejścia do pomieszczeń lub innych miejsc, w których ma być dokonane przeszukanie, z użyciem siły fizycznej albo środków przeznaczonych do pokonywania zamknięć budowlanych i innych przeszkód, w tym materiałów wybuchowych, w trybie odrębnych przepisów sporządza się **plan takiego wejścia**. W przypadku odmowy dobrowolnego otwarcia pomieszczenia, w którym ma być dokonane przeszukanie, można wejść do niego z użyciem siły fizycznej albo środków przeznaczonych do pokonywania zamknięć budowlanych i innych przeszkód, w tym materiałów wybuchowych. Wejście do pomieszczenia w sposób wskazany wyżej, jeżeli wcześniej nie zostało zaplanowane, powinno być w miarę możliwości uzgodnione z przełożonym, a z prokuratorem wówczas, gdy w ramach prowadzonego lub nadzorowanego postępowania powierzył Policji dokonanie przeszukania. Każdy przypadek wejścia do pomieszczenia w taki sposób oraz każdy przypadek uszkodzenia mienia podczas dokonywania tych czynności **powinien być odnotowany w protokole przeszukania i podlega zgłoszeniu właściwemu przełożonemu**. W takich przypadkach policjant umieszcza w protokole przeszukania informacje na temat przyczyn i skutków użycia siły fizycznej lub środków przeznaczonych do pokonywania zamknięć budowlanych i innych przeszkód, w tym materiałów wybuchowych. Po zakończeniu przeszukania poprzedzonego użyciem siły fizycznej lub środków przeznaczonych do pokonywania zamknięć budowlanych i innych przeszkód, w tym materiałów wybuchowych i dokonanego podczas nieobecności domowników lub innych osób upoważnionych do korzystania z pomieszczenia, należy pomieszczenie zabezpieczyć, pozostawiając na drzwiach lub w innym miejscu informację określającą jednostkę Policji, która przeprowadziła czynność wraz z podaniem adresu i kontaktu telefonicznego. Zabezpieczenie w szczególności może polegać na naprawie lub wymianie elementów uszkodzonych podczas takiego rodzaju wejścia. Dalszy sposób postępowania w takich sytuacjach określają Wytyczne nr 1 KGP z dnia 28 lipca 2011 r. w sprawie sposobu postępowania przy naprawianiu szkód w mieniu, powstałych w wyniku siłowego pokonywania przez policjantów przeszkód utrudniających lub uniemożliwiających przeprowadzenie czynności służbowych (Dz.Urz. KGP z 2011 r., poz. 45) zm. Wytycznymi nr 4 KGP z dnia 6 października 2014 r. (Dz.Urz. KGP 2014 r., poz. 117).

³⁶ Ibidem, s. 84.

b) Metoda wejścia „siłowego”, tzw. zmasowanego

Polega ona na jednoczesnym natarciu na wszystkie dostępne otwory prowadzące do pomieszczenia, a więc na wszystkie drzwi i okna. Z reguły w metodzie tej wykorzystywane są grupy antyterrorystyczne Policji, które mają dobrze opanowaną technikę wejścia przez okna nawet do pomieszczeń położonych na najwyższych piętrach (np. poprzez opuszczanie się na linach z dachu). W tego typu działaniach zamki w drzwiach eliminowane są zazwyczaj z użyciem specjalnych strzelb o wielkokalibrowej amunicji lub niewielkimi ładunkami wybuchowymi. Metoda ta, mimo swej niezawodności, powinna być traktowana jako ostateczność. Zniszczenie mienia przy jej zastosowaniu jest bardzo duże, wymaga ona udziału specjalistycznej grupy, jest bardzo hałaśliwa i wzbudzająca sensację, a ponadto może być niebezpieczna dla życia i zdrowia, zarówno członków owej grupy (np. zerwanie liny), jak i dla właściciela pomieszczenia (np. gdy stoi tuż za drzwiami w chwili oddawania strzału eliminującego zamki).³⁷ Metodę tę należy traktować jako ostateczność, a następstwa takiego działania (tj. m.in. zniszczenia mienia) należy udokumentować podobnie jak w punkcie poprzednim, dotyczącym metody wejścia „siłowego”.

c) Metoda wejścia „z gospodarzem”

Jest najprostsza i zarazem najskuteczniejsza. Polega ona na uprzednim ustaleniu, drogą wywiadów i obserwacji, pory, w której właściciel pomieszczenia wychodzi z domu (np. do pracy). Tuż przed tą porą grupa mająca przeprowadzić przeszukanie ustawia się w pewnej odległości od drzwi wejściowych do pomieszczenia (np. piętro niżej w budynku o kilku kondygnacjach), a następnie po wyjściu właściciela pomieszczenia (względnie innego domownika) legitymuje się i prosi o powrót do mieszkania, w którym będzie przeprowadzone przeszukanie. Z reguły właściciel pomieszczenia jest tak zaskoczony, że bez oporu powraca do mieszkania wraz z grupą i sam otwiera własnymi kluczami drzwi. W praktyce odmowa takiego zachowania prawie się nie zdarza, lecz kierownik grupy powinien być przygotowany i na taką ewentualność (wówczas praktycznie pozostaje wejście siłowe). Pewną modyfikacją tej metody jest zatrzymanie właściciela pomieszczenia poza domem (np. w miejscu pracy) i powrót z nim do jego mieszkania. Muszą tu jednak istnieć prawne podstawy uzasadniające zatrzymanie (np. polecenie prokuratora).³⁸

³⁷ Ibidem, s. 84.

³⁸ Ibidem

d) Metoda „podstawienia”

Polega ona na podejściu pod drzwi pomieszczenia, w którym ma być przeprowadzone przeszukanie z dozorcą domu lub sąsiadem i polecenie tej osobie, aby ona zapukała lub zadzwoniła do drzwi i oświadczyła właścicielowi mieszkania /lokatorowi/, że ma do niego pilną sprawę i dlatego musi wejść do pomieszczenia. Po otwarciu drzwi przez właściciela do mieszkania wchodzi cała grupa mająca dokonać przeszukania. Mimo pewnej skuteczności, metoda ta jest jednak nie do przyjęcia, gdyż nikt nie ma prawnego obowiązku okłamywania swego sąsiada i dlatego zarówno sąsiad, jak i dozorca domu mają pełne prawo odmówić takiego „udziału” w czynności, a ponadto jest to podstępny zabieg niezgodny z etyką zawodową i niekiedy stojący na pograniczu przestępstwa z art. 249 k.k. Każdy, w tym także podejrzany, ma prawo wiedzieć, że podejmowane są środki prawne, które mogą naruszyć jego prawa osobiste. Przedstawienie się policjanta daje taką wiedzę, natomiast kłamliwe oświadczenie dozorca lub sąsiada pozbawia tej wiedzy właściciela mieszkania.³⁹

Po wejściu do pomieszczenia kierownik grupy powinien:⁴⁰

- przedstawić się i okazać legitymację służbową osobie, u której ma nastąpić przeszukanie;
- wylegitymować i sprawdzić tożsamość osób przebywających w pomieszczeniu oraz przeprowadzić – w miarę potrzeby - przeszukanie tych osób (podstawa prawna i faktyczna), spisując odrębny protokół (w celu sprawdzenia, z kim mamy do czynienia i czy osoby te nie posiadają przy sobie niebezpiecznych przedmiotów);
- przed przystąpieniem do przeszukania okazać dokument stanowiący podstawę prawną przeszukania (np. postanowienie sądu/prokuratora, a w wypadkach niecierpiących zwłoki - nakaz kierownika jednostki, w ostateczności legitymację służbową) - podać podstawę prawną i faktyczną czynności;
- zawiadomić właściciela (lokatora) pomieszczenia o celu czynności;
- wezwać do wydania poszukiwanych przedmiotów bądź do wskazania miejsca, w którym ukrywa się poszukiwana osoba (odstępuje od tego obowiązku, gdyby zwłoka zagrażała życiu i zdrowiu ludzkiemu);

³⁹ Ibidem, s. 84-85.

⁴⁰ Radecki W., Ziarczyk S.: Przeszukanie... op. cit., s. 21.

Pamiętaj!!! Dobrowolne wydanie przedmiotów może spowodować zaniechanie przeszukania tylko wówczas, gdy mamy pewność, że wydający nie ma innych przedmiotów mogących stanowić dowód w sprawie.

- pouczyć osobę, u której przeprowadza przeszukanie o prawie wskazania osoby, która będzie obecna przy przeszukaniu (jeżeli nie uniemożliwi to przeszukania albo nie utrudni go w istotny sposób);
- w uzasadnionych przypadkach przybrać do przeszukania osobę postronną (nie potrzeba do tego zgody właściciela czy lokatora pomieszczenia);
- przed przystąpieniem do przeszukania polecić wyjęcie przedmiotów wartościowych, tzn. biżuterii, złota, pieniędzy i innych w celu uniknięcia posądzenia policjantów o kradzież; kierujący przeszukaniem może również uprzedzić domowników o tym, że zastrzega sobie prawo odbierania telefonów i otwierania drzwi osobom przybywającym, może również pouczyć ich o warunkach spożywania posiłków i załatwiania potrzeb fizjologicznych.

Problematyka poruszona powyżej nie jest kwestią błahą, bo funkcjonariusze niejednokrotnie spotykają się z tym problemem podczas wykonywania czynności służbowych. Załatwianie potrzeb naturalnych, z racji swego wstydlwego charakteru, jest niekiedy traktowane z mniejszą ostrożnością. Jest to z gruntu niesłuszne, ponieważ w praktyce znane są udane ucieczki przez okna w ubikacji oraz pozbywanie się dowodów, czy też samookaleczenia (a nawet samobójstwa).

Zasadą jest, że przed umożliwieniem domownikowi skorzystania z toalety lub innego pomieszczenia, powinno być ono, o ile nie zostało jeszcze przeszukane, sprawdzone pod kątem, czy znajdują się w nim niebezpieczne przedmioty mogące służyć do samookaleczenia albo rzeczy mogące stanowić dowód w sprawie. Natomiast domownik, jak i pomieszczenie toalety, po wyjściu z toalety, powinny być sprawdzone. Należy uniemożliwić osobie korzystającej z toalety zamknięcie drzwi od wewnątrz. Wydaje się to niemożliwe, ale czasami ludzka słabość (a może naiwność policjantów) powoduje, że ogromne koszty oraz zaangażowanie innych funkcjonariuszy w zatrzymanie sprawcy jest niweczone z powodu braku kompetencji kolegów.

W tej części czynności wyłania się dość trudny problem, a mianowicie, czy po natychmiastowym wydaniu przez właściciela pomieszczenia poszukiwanego przedmiotu lub wskazaniu przez niego miejsca ukrywania się poszukiwanej osoby, należy odstąpić od przeszukania, czy też mimo wszystko je prowadzić. Kwestia ta została uregulowana przez Wytyczne nr 3 KGP. Zgodnie § 70 ust.1 wspomnianych Wytycznych, policjant kierujący prze-

szukaniem powinien najpierw zażądać od osoby, której czynność dotyczy, dobrowolnego wydania rzeczy lub danych informatycznych, dla odnalezienia których zarządzono przeszukiwanie. Gdy wszystkie żądane rzeczy lub dane informatyczne zostały dobrowolnie wydane i nie zachodzi podejrzenie, że w pomieszczeniu mogą znajdować się inne rzeczy albo w urządzeniu zawierającym dane informatyczne lub w systemie informatycznym inne dane informatyczne mogące stanowić dowód przestępstwa, pochodzące z przestępstwa lub których posiadanie jest zabronione, **należy odstąpić od przeszukania.**

Kolejnym zagadnieniem jest kwestia postępowania osób znajdujących się w pomieszczeniu w chwili rozpoczęcia przeszukania.

Kierownik grupy powinien być zorientowany, kto znajduje się w pomieszczeniu. Rozpoznanie takie powinien przeprowadzić jeszcze przed rozpoczęciem tej czynności (poprzez zastosowanie obserwacji lub w inny dostępny sposób). Powinien wiedzieć, ile osób jest tam zameldowanych na pobyt stały lub czasowy, czy w ostatniej chwili nie odwiedziła zainteresowanego rodzina, znajomi, czy nie obchodzi np. imienin lub innej uroczystości, a przede wszystkim, czy osoba, do której się udajemy, znajduje się w domu.⁴¹

Funkcjonariusz może dokonać sprawdzeń, wykorzystując bazy danych Policji oraz wykorzystując formy i metody pracy operacyjnej w celu stwierdzenia, czy w danej chwili ktokolwiek znajduje się w domu.

Jeżeli jednak nie było to możliwe i po wejściu do pomieszczenia napotka, oprócz właściciela (lokatora), inne osoby, to po wylegitymowaniu i sprawdzeniu należy zgrupować je w jednym miejscu (np. w jednym pokoju), gdzie powinny one pozostawać pod nadzorem przynajmniej jednego z członków grupy, aż do zakończenia przeszukania. W przypadku zaistnienia podstawy prawnej i faktycznej można dokonać ich przeszukania pod kątem posiadania przedmiotów niebezpiecznych, które mogłyby być użyte przeciwko policjantom.

W międzyczasie, jeżeli pozwalają na to warunki, można dokonać rozpytania, co osoby robiły w tym pomieszczeniu, jakie są ich relacje oraz związek ze sprawą, co może być pomocne w podjęciu decyzji dotyczącej ewentualnego zatrzymania procesowego osoby. Jednocześnie funkcjonariusze, którzy nie biorą udziału w czynnościach formalnych, tzn. nie sporządzają dokumentacji, nie przeszukują pomieszczeń, powinni obserwować domowników w celu:

- zapewnienia bezpieczeństwa własnego;

⁴¹ Hanausek T.: Kryminalistyka... op. cit., s. 86.

- zapewnienia bezpieczeństwa domownikom przed zamachami na ich własne życie lub zdrowie;
- uniemożliwienia domownikom kontaktu między sobą lub z innymi osobami (np. przez telefon, otwieranie okna, a nawet rozmowy, kontakt wzrokowy, porozumiewawcze gesty);
- uniemożliwienia ucieczki domownikom lub innym osobom (blokowanie drzwi wejściowych, okien);
- uniemożliwienia domownikom zniszczenia lub pozbycia się przedmiotów, zarówno stanowiących lub mogących stanowić dowód w danej sprawie, jak również mogących stanowić dowód innego przestępstwa.

Jeżeli natomiast zachowanie tych osób, waga sprawy lub okoliczności towarzyszące dają do zrozumienia, iż czynność, którą w danej chwili wykonujemy (oraz które będą jeszcze wykonywane) może zostać w każdej chwili zakłócona, a zezwalają na to siły i środki, osoby takie powinny zostać rozdzielone (do różnych pomieszczeń), a w ostateczności przewiezione do jednostki Policji w celu wykonania stosownych czynności procesowych.

Należy pamiętać, że jeżeli osoby podczas zgrupowania w jednym pokoju coś mówiły, wykonywały do siebie jakieś gesty (dawały sobie sygnały) mogące mieć znaczenie dla toczącego się postępowania, osoba nadzorująca po zakończeniu przeszukania powinna sporządzić notatkę urzędową, która następnie powinna zostać załączona do akt sprawy, oraz zostać przesłuchana na powyższą okoliczność w charakterze świadka.

Jeżeli znajdują się tam osoby całkowicie przypadkowe, niezwiązane ze sprawą, po ich wylegitymowaniu (sprawdzeniu) i zobowiązaniu do zachowania w tajemnicy okoliczności, których byli świadkami, można je zwolnić przed zakończeniem przeszukania. Podobnie należy postępować z osobami, które przyszły do lokalu w czasie przeszukania (taką decyzję powinien podjąć prowadzący czynność). Jeżeli ustalenia są inne, to osobę przebywającą lub przybyłą na miejsce prowadzonego przeszukania można, o ile istnieje podstawa prawna i faktyczna, przeszukać, a nawet zatrzymać.

Osoba, u której przeprowadza się przeszukanie, jak też osoby przybrane do tej czynności, powinny cały czas towarzyszyć policjantom przeprowadzającym tę czynność, obserwując jej przebieg i sposób wykonania.

Przeszukanie pomieszczenia w zasadzie powinno się przeprowadzać kolejno przeszukując poszczególne sektory tego pomieszczenia (np. kolejno pokoje, kuchnia, łazienka), patrząc od sufitu do podłogi.

Pomieszczenia to m.in.:

- pomieszczenia użytkowane stale lub czasowo przez osoby podejrzane i inne osoby (mieszkania, pokoje biurowe, hotelowe, komórki, garaże, piwnice, kuchnie, przedpokoje, nisze, łazienki, ubikacje, łodzie, balkony, tarasy, lokale produkcyjne, hurtowe itp.);
- pomieszczenia typu zabudowania gospodarcze (stodoły, stajnie, obory, szopy, drewnie, składy, kotłownie, magazyny, kurniki itp.);
- pomieszczenia i urządzenia użytkowe (przechowalnie, pralnie, suszarnie, wózkownie, strychy, zsypy na śmieci, schrony, dworce, restauracje, szafki z licznikami, skrzynki na listy, skrytki pocztowe itp.).

Funkcjonariusze powinni kierować się przy przeszukaniu następującymi **zasadami**:

- a) **planowości** - zasada mówiąca o zapewnieniu właściwej organizacji planowych działań. Wskazuje ona, że w miarę możliwości każda czynność wykonywana przez Policję powinna zostać poprzedzona jej zaplanowaniem. Niekiedy będzie to wskazanie odpowiednich zadań funkcjonariuszom biorącym udział w przeszukaniu, natomiast w innych przypadkach będzie to trwające dłużej przygotowanie się do działań, które zawierać będzie następujące elementy:
 - analizę posiadanych materiałów;
 - sprawdzenie osoby, u której ma być dokonane przeszukanie;
 - określenie celu przeszukania;
 - opracowanie informacji o obiekcie;
 - przygotowanie odpowiedniego sprzętu;
 - opracowanie szczegółowego planu.
- b) **czujności – ostrożności** – zasada mówiąca o prowadzeniu działań (przeszukania) przez policjantów z zachowaniem szczególnych środków ostrożności. Prowadząc przeszukanie nigdy nie wiadomo, co zostanie znalezione, jak również jak zachowają się osoby zastane lub te, które przybyły na miejsce prowadzonych działań. Niekiedy może dojść do sytuacji, w której podczas przeszukania odnalezione zostaną przedmioty stanowiące zagrożenie dla funkcjonariuszy i osób postronnych (materiały wybuchowe, radioaktywne itp.) lub też może dojść do spotkania się z objawami agresji ze strony użytkowników pomieszczenia. Należy zatem pamiętać o zachowaniu ostrożności podczas przeszukania (w tym celu zasadnym jest prowadzenie wzajemnej asekuracji);
- c) **dokładności** - jest to jedna z podstawowych zasad, które zapewniają wysoki stopień skuteczności, który może być osiągnięty tylko dzięki niezwykle dokładnemu i precyzyjnemu

przeprowadzeniu przeszukania. Jest to uzależnione od doświadczenia policjantów dokonujących przeszukania, jak też od znajomości sposobów i miejsc ukrywania przedmiotów przez sprawców;

- d) wszechstronności** - zasada ta wymaga, aby przeszukanie było prowadzone we wszystkich kierunkach, jakie mogą wyłonić się przy prowadzeniu konkretnej sprawy. Swoją uwagę należy skupić na przedmiotach, których poszukujemy do konkretnej sprawy, ale też na rzeczach, które mogą pochodzić z innych przestępstw, lub których posiadanie jest zabronione;
- e) szybkości** - wyraża postulat stosowania takich metod, środków i sposobów działania, które pozwoliłyby na uzyskanie rezultatów w możliwie najkrótszym czasie, wykorzystując przy tym element zaskoczenia;
- f) stanowczości** - zasada mówiąca o realizacji działań związanych z przeszukaniem, podczas których funkcjonariusze powinni wykazać się stanowczością w dążeniu do celu. Oznacza to, że polecenia wydawane osobom obecnym powinny być egzekwowane, jednak oparte na przepisach prawa i kulturze osobistej policjantów;
- g) uprzejmości** - zasada ta jest ściśle związana z opisaną wyżej zasadą „stanowczości”, wskazuje ona, że policjanci prowadzący przeszukanie, poza stanowczością, powinni charakteryzować się również uprzejmością w stosunku do społeczeństwa. Nie zawsze wykonując czynności przeszukania mamy do czynienia z osobami negatywnie nastawionymi do organów ścigania. Spotyka się sytuacje, gdzie przeszukania przeprowadzone są u osób pośrednio związanych z naruszeniem przepisów prawa i wskazane jest wówczas odpowiednie podejście do zaistniałej sytuacji;
- h) dokumentowania** – prawidłowego pod względem procesowym i merytorycznym.

Czy wskazane jest, aby właściciel mieszkania sam wyjmował przedmioty?

Tak, dlaczego nie?

Chyba że cel lub założenia taktyczne przeszukania sprzeciwiają się temu.

W tej kwestii każdy prowadzący podejmuje decyzję samodzielnie.

Na tym polu powstaje kolejny problem, a mianowicie, kto podczas przeszukania powinien wyjmować, przekładać przedmioty w mieszkaniu, garażu i wszędzie tam, gdzie prowadzone są czynności.

W praktyce możemy się spotkać z dwiema metodami:⁴²

- 1) właściciel (lokator) mieszkania (pomieszczenia) sam, pod nadzorem funkcjonariuszy, wyjmując przedmioty, np. z szafek;
- 2) właściciel (lokator) mieszkania (pomieszczenia) bierze udział w przeszukaniu, jednak to on w pewnym sensie nadzoruje funkcjonariuszy wyjmujących przedmioty, np. z szafek.

W praktyce funkcjonariusze do dzisiaj wykorzystują obie metody, w zależności od rodzaju sprawy i celu przeszukania, jednak większym powodzeniem pod względem bezpieczeństwa cieszy się ta druga.

Należy pamiętać, że pierwsza z nich ma podwyższony stopień ryzyka. Gdy osoba sama otwiera drzwiczki szafki, to przed otwarciem wie, że za nimi, np. po lewej stronie na pierwszej półce leży niebezpieczne narzędzie, a co gorsza ma możliwość natychmiastowego jego użycia.

Nie wolno zatem korzystać z metody pierwszej zwłaszcza w przypadku, gdy:

- celem przeszukania jest zatrzymanie szczególnie niebezpiecznego przestępcy;
- w pomieszczeniu znajdują się niebezpieczne narzędzia;
- poszukiwane są niebezpieczne narzędzia;
- osoba, u której dokonuje się przeszukania, jest agresywna;
- zachodzi obawa, że osoba zniszczy poszukiwane przedmioty.

Następnie znalezione przedmioty należy składować w jednym wyznaczonym miejscu pod nadzorem policjanta.

Jeżeli przedmioty były ukryte w schowkach (specjalnych skrytkach), należy dokonać oględzin tych skrytek (oraz przedmiotów tam się znajdujących) i wykonać stosowną dokumentację fotograficzną.

Przeszukanie należy dokonać odpowiednią metodą, rozpoczynając je od miejsc najtrudniejszych, zachowując porządek i kolejność przeszukania.

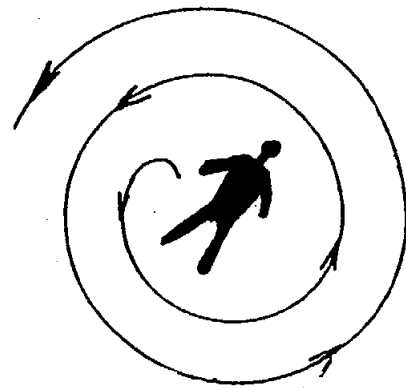
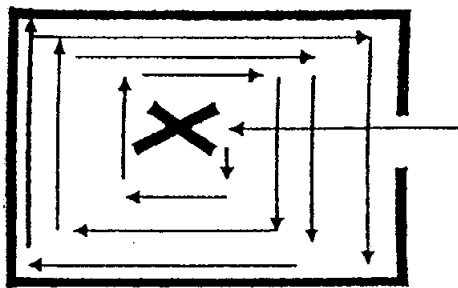
Uwaga!!! W przypadku, gdy celem naszych poszukiwań nie są pieniądze, czy też przedmioty wartościowe, można zwrócić się do osoby, u której jest dokonywana czynność, o ich wyjęcie i trzymanie przy sobie. Takie postępowanie funkcjonariuszy podyktowane jest niekończącą się pomysłowością sprawców.

⁴² Radecki W., Ziarczyk S.: Przeszukanie... op. cit., s. 22.

10.2. Metody przeszukania

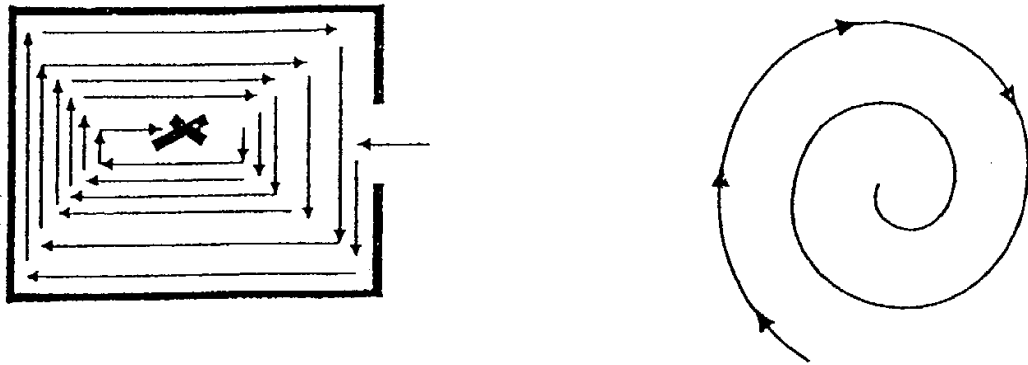
Wyróżniamy następujące metody przeszukania:

- 1. Przez poruszanie się w lewo** - polega na tym, że funkcjonariusze w pomieszczeniu, które ma być przeszukane, typują sobie miejsce lub przedmiot i począwszy od niego przemieszczają się w kierunku przeciwnym do ruchu wskazówek zegara, wokół całego pomieszczenia, aż do punktu wyjściowego. Przyjmując ten sposób przeszukania, należy mieć na uwadze, aby czynności te nie pominęły przedmiotów oddalonych od ściany (fotele, stół, ozdoby, urządzenia oświetleniowe itp.). Dlatego zasadne jest połączenie tego z metodą dośrodkową i spiralnie - do wewnątrz pomieszczenia - zawężanie przeszukania.
- 2. Przez poruszanie się w prawo** - różni się od opisanej wyżej tylko tym, że przeszukujący porusza się w odwrotnym kierunku, zgodnie z ruchami wskazówek zegara.
- 3. Odśrodkowa** - polega na tym, że obiera się przedmioty lub miejsca w okolicy środka pomieszczenia i począwszy od niego promieniście dokonuje się przeszukania.

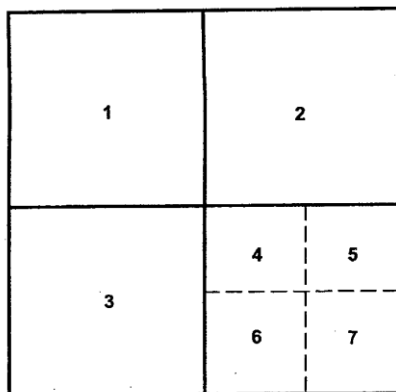
Źródło: Hanausek T., Kryminalistyka. Zarys Wykładu. Kraków 1996, s. 74-75.

4. Dośrodkowa (koncentryczna) - polega na tym, że czynności przeszukiwania dokonuje się w kierunku od ściany pomieszczenia do jego środka, który stanowi odrębny przedmiot lub miejsce.⁴³

Źródło: Hanausek T., Kryminalistyka. Zarys Wykładu. Kraków 1996, s. 74-75.

5. Segmentowa - polega na podziale pomieszczenia na segmenty i kolejnym ich przeszukiwaniu też od strony lewej zygzakiem ku prawej. Metodę tę stosuje się przede wszystkim w pomieszczeniach o dużej powierzchni, np. garaż, magazyny, sala widowiskowa, albo w przypadku potrzeby dokonania bardzo szczegółowego przeszukania.⁴⁴

Źródło: Hanausek T., Kryminalistyka. Zarys Wykładu. Kraków 1996, s. 74-75.

⁴³ Uniszewski Z.: Przeszukanie... op. cit., s. 262.

⁴⁴ Ibidem, s. 263.

6. Rodzajowa - opiera się na podziale rodzajowym zawartości pomieszczenia, a więc np. najpierw przeszukuje się walizki, później szafy, następnie piece, podłogi, ściany. Zasada jest, że rozpoczyna się od elementów lżejszych i przenośnych, a następnie przechodzi się do elementów cięższych i stałych.

1

2

3

Źródło: materiał własny.

7. Zmiany miejsc (metoda dwukrotna) – polega na ponownym przeszukaniu tego samego pomieszczenia bądź segmentu przez innego policjanta z tej samej grupy śledczej.⁴⁵

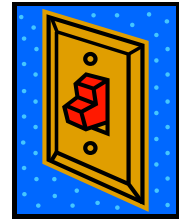
Przy omawianiu metod przeszukania nasuwa się pytanie o to, gdzie szukać. W sferze teorii na to pytanie trudno jest udzielić odpowiedzi, gdyż jest ona zależna przede wszystkim od tego, czego się szuka. Jeżeli bowiem poszukuje się, np. dużego telewizora, to przeszukanie szufladek, małych opakowań pozbawione jest sensu.

W przypadku, gdy celem poszukiwań będzie np. znalezienie dowodów na istnienie laboratorium produkującego narkotyki, to poszukiwania będą zmierzały do znalezienia, np. przy produkcji polskiej heroiny, takich produktów i przedmiotów jak: słoma makowa, bibuły filtracyjne, tampony z waty zabrudzone na brązowo, słoiki, garnki, patelnie zabrudzone charakterystycznym brązowym nalotem, igły, strzykawki, kationit, amoniak, rozpuszczalnik, bezwodnik kwasu octowego itd., które z kolei mogą być schowane niemal wszędzie.

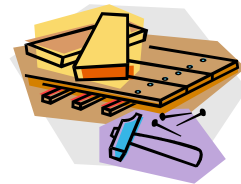
Parametry, wielkość poszukiwanego przedmiotu są więc pierwszoplanowym czynnikiem wyznaczającym kierunki poszukiwań.

⁴⁵ Ibidem, s. 264.

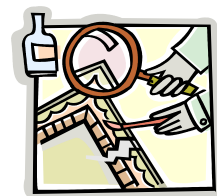
Ściany i sufit⁴⁶ poddaje się wnikliwej obserwacji, zwracając uwagę na miejsca świeżo malowane, murowane, lub nietypowe dla całości. Można je również opukiwać, jednak bez nieuzasadnionych uszkodzeń. Często schowkiem przestępcy są naturalne lub pozorowane otwory w ścianach lub suficie, do których należą kontakty, rozgałęźniki sieciowe (prąd, gaz, centralne ogrzewanie). Przy przeszukiwaniu tego rodzaju otworów należy mieć na uwadze potrzebę zachowania daleko posuniętej ostrożności przed niebezpieczeństwem porażenia, pozbawienia się źródła oświetlenia lub spowodowania ulatniania się gazu. Przedmioty stojące przy ścianie powinny być odsunięte.

Podłogi⁴⁷ przeszukuje się w różny sposób, w zależności od ich rodzaju. Parkiety bada się przez obserwację i nacisk. W ten sposób można ujawnić świeżo osadzone lub osadzone luźno elementy podłogi. Przy badaniu podłogi z desek zwraca się uwagę na świeżo wbite gwoździe, brak brudu między spojeniami, nowe deski, pęknięcia (podobne cechy występują przy panelach). Okoliczności te świadczą, że deski były niedawno poruszane. Podłogę z ziemi (gliny) bada się przez zwracanie uwagi na wgłębienia lub wybrzuszenia (nierówności), miejsca świeżo skopane, np. przez polanie wodą możemy sprawdzić takie miejsce, gdyż woda w takim miejscu wsiąka szybciej. Ziemię można również badać przez nakłuwanie zaostrozonym metalowym prętem. Przy poszukiwaniu metalowych przedmiotów można zastosować wykrywacz metali. Podłogę betonową badamy, zwracając uwagę na nierówności i świeżą zaprawę. W przypadku położonych na podłodze płytek przeszukiwanie dokonuje się poprzez opukiwanie oraz zwrócenie uwagi, czy fugi między kafelkami mają takie samo zabarwienie.

Przedmioty wiszące na ścianach lub suficie⁴⁸, zarówno użytkowe jak i dekoracyjne (np. obrazy, kinkiety, półki), najpierw, jeżeli jest to możliwe, odłączamy, a następnie oglądamy. Jeżeli przedmiot da się rozłożyć na części, np. rozpiąć, rozkręcić, rozłożyć), należy to uczynić, pamiętając, że nie należy przeceniać swoich zdolności i jeżeli przedmiot przedstawia znaczną wartość lub rozłożenie go mogłoby spowodować, że możemy go nie złożyć, to należy od tego odstąpić. Przedmiot taki zabezpieczamy w całości i rozłożenia dokonać powinien specjalista. Szczegół-

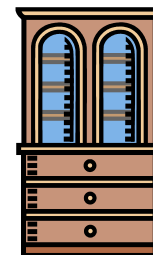
⁴⁶ Radecki W., Ziarczyk S.: Przeszukanie... op. cit., s. 22.

⁴⁷ Ibidem., s. 23.

⁴⁸ Ibidem., s. 22.

ne zainteresowanie muszą wzbudzić przedmioty, których oryginalne połączenia budzą wątpliwości, np. ślady rozkręcania, klejenia, uszkodzenia. Należy zwracać również uwagę na ciężar odpowiadający budowie danego przedmiotu oraz czy jego miejsce umieszczenia odpowiada jego przeznaczeniu. Obrazy, ze względu na swoją konstrukcję, są częstym schowkiem przedmiotów o płaskiej budowie, np. dokumentów, banknotów, niewielkiej ilości narkotyków - tzw. działki. Maskotki o miękkiej budowie bada się przez dotyk i ucisk palcami.

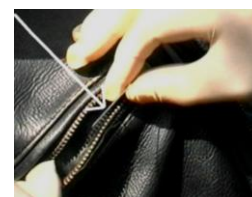
Sprzęty domowe⁴⁹, np. stoły, krzesła, fotele, szafy, tapczany, kredensy, bada się wzrokowo, zwracając uwagę na ślady rozkręcania, sklejenia, świeżego szycia, wbijania gwoździ, wkręcania śrub, zmiany konstrukcyjne, malowania itp., również przez rozkręcanie części składowych i opukiwanie ścianek. W tego rodzaju sprzętach, zarówno w częściach miękkich jak i twardych, przestępcy często konstruują schowki, np. wydrążenie w drewnie, podwójne dno i ścianki, przytwierdzenie „kieszoni”, przylepianie.

Drobne przedmioty domowe, np. sprzęt kuchenny i narzędzia, bada się wizualnie, zwracając uwagę na ślady uszkodzeń, zmiany konstrukcyjne, słuchowo, czy wewnątrz nie umieszczono innych przedmiotów i przez rozłożenie na części - jeżeli badany przedmiot składa się z poszczególnych elementów tworzących całość, np. maszynka do mielenia mięsa, toster. Należy również zwracać uwagę na wagę przedmiotu odpowiadającą jego budowie oraz czy miejsce jego znalezienia odpowiada jego przeznaczeniu.

Odzież i przedmioty z materiału bada się wzrokowo i przez dotyk, zwracając uwagę na kieszenie, fałdy, zaszyta mankiety, falbany, kołnierze, zakładki itp. Jeżeli przedmioty z materiału znajdują się, np. w szafie, komodzie lub innym miejscu przechowywania, wyjmuje się je i przegląda pojedynczo. Należy zachować szczególną ostrożność, mając do czynienia z narkomanem, ponieważ w rzeczach mogą się znajdować igły, strzykawki i inne ostre narzędzia.

⁴⁹ Ibidem.

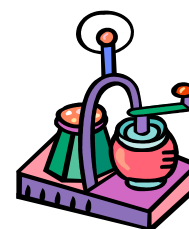
Obuwie bada się przez zwracanie uwagi na ich wnętrze oraz świeże reperacje, rozluźnienia w konstrukcji podeszwy lub obcasy itp.

Książki, zeszyty, dokumenty itp. - przedmioty te bada się przez kartkowanie i wytrząsanie. Szczególną uwagę należy skierować na okładki i grzbiety, badając ich jednolitość, zmiany w oryginalnej konstrukcji, świeże klejenie, przecięcia, przerwania itp. Praktyka pamięta przypadki, gdzie sprawcy oprócz pieniędzy czy fałszywych dokumentów przechowywali w książkach broń.

Substancje sypkie, np. mąkę, cukier, sól, bada się wzrokowo i przez przesypywanie. Przeszukanie tego rodzaju substancji należy poprzedzić rozpytaniem domowników, co do ich nazwy i przeznaczenia.

Substancje płynne, np. kawę, herbatę, olej, bada się wzrokowo za pomocą węchu i przez przelewanie. I w tym wypadku zbadanie substancji płynnej poprzedza się często w praktyce rozpytaniem domowników o jej nazwę i przeznaczenie. Ewentualne próby smakowania musi cechować daleko idąca rozwaga (ostrożność).

Urządzenia sanitarno-higieniczne⁵⁰, np. zlew, wannę, sedes, bada się przez dokładne obejrzenie i rozmontowanie części składowych. Urządzenia te są dość często wykorzystywane, ze względu na swą konstrukcję, jako skrytki. Nie należy w pierwszej fazie badania takich urządzeń czynić prób z przepływem wody, aby nie spowodować splukania ewentualnych ukrytych w nich przedmiotów.

10.3. Sposoby ukrywania przedmiotów

W metodyce ukrywania przedmiotów można wyróżnić cztery podstawowe sposoby:⁵¹

1. **Ukrycie prymitywne** - dokonywane w ostatniej chwili, gdy Policja jest już w mieszkaniu lub stoi za drzwiami.

⁵⁰ Ibidem, s. 22.

⁵¹ Uniszewski Z.: Przeszukanie... op. cit., s. 260

2. **Ukrycie typu „psychologicznego”**, przy którym zakłada się, że najlepiej ukryty jest przedmiot leżący na wierzchu albo rzucony pomiędzy „rupiecie”, a nawet na dno wiadra ze śmieciami w myśl zasady, że „najciemniej jest pod latarnią” i najtrudniej będzie znaleźć przedmiot leżący na tzw. oczach. Jest to przekonanie bardzo naiwne, gdyż opiera się na doświadczeniu uzyskanym w codziennym obcowaniu z danym pomieszczeniem. W takim obcowaniu istotnie niektóre przedmioty mogą być nawet niezauważalne właśnie dlatego, że leżą na wierzchu. Jest to jednak doświadczenie stałego lokatora. Dla osoby przeprowadzającej przeszukanie nic nie jest codzienne, wszystko w pomieszczeniu jest nowe i nieznanne, więc nie potrafi on nawet odróżnić codzienności położenia przedmiotów od ich atypowego umieszczenia. Dlatego stosunkowo łatwo jest znaleźć przedmioty leżące na wierzchu. Wszak w zwykłym codziennym życiu, gdy nam coś zginie, często prosimy inną osobę, by pomogła w poszukiwaniach i okazuje się, że właśnie jej poszukiwania są efektywne. Dzieje się tak dlatego, że osoba ta, podobnie jak organ przeprowadzający przeszukanie, jest wolna od stereotypów myślowych i nawyków człowieka, który przedmioty zagubił.
3. **Ukrycie głębokie i skomplikowane** - sposób ten najczęściej stosują mężczyźni z zamiłowaniem do majsterkowania. Będą to więc, np. ukrycia w parapetach okien, w wydrążonych nogach od stołu, w podwójnym blacie biurka, pod klepkami parkietu, w piecach, w zbiornikach wodnych, w przewodach kanalizacyjnych, w lampach, telewizorach, odkurzaczach, w ściankach lodówki. W garażach i piwnicach można spotkać się z ukryciem polegającym na zabetonowaniu przedmiotów w podłodze, co łatwo można ustalić, polewając beton wodą (inaczej jest wchłaniana woda w części świeżo zabetonowanej, a inaczej w części nieruszonej przez wiele lat). Ukrycie przedmiotów pod węglem jest już metodą banalną, aczkolwiek nadal jeszcze często spotykaną. Małe przedmioty natomiast mogą być ukryte w żywności, np. w maśle, smalcu, a niekiedy nawet w zamrożonym drobiu lub wtopione w świecę, czy też zagipsowane w gipsowych popiersiach i statuetkach. Praktyka pamięta również takie przypadki, jak przemyt narkotyków w zabawkach dziecięcych. Pomysłowość ludzka jest tu niewyczerpalna i dlatego nie ma możliwości wskazania wszystkich miejsc nadających się do ukrycia.
4. **Ukrycie płytkie i proste** - typowym ukryciem tego rodzaju jest schowanie przedmiotów w bieliźnie. Innym sposobem jest schowanie przedmiotu pod podszewką wiszącego w szafie płaszcza. Można się zetknąć także z przyłożeniem ukrywanego przedmiotu tacą, obrusem, dywanem (częste) albo z umieszczeniem go w słoju schowanym na dnie spiżarni. Do tej grupy należy także zakopywanie przedmiotów w ogródku lub na działce. Również i tu sposobów jest wiele.

Należy pamiętać, aby w czasie przeszukania pomieszczeń postępować tak, aby w miarę możliwości miejsce, w którym dokonywane są czynności, pozostawić w takim stanie, w jakim je zastaliśmy (tzw. zasada proporcjonalności). Co prawda, przepisy prawne dopuszczają wejście do pomieszczenia metodą siłową, a co za tym idzie nawet i zniszczenie mienia, ale w praktyce nie są to przypadki częste. Ponadto, już podczas samego poszukiwania rzeczy mogących stanowić dowód w sprawie na miejscu przeszukania, obowiązujące przepisy dopuszczają demontaż oraz ewentualne uszkodzenie mienia ruchomego i nieruchomego, jeżeli istnieją uzasadnione podstawy do przypuszczenia, że znajdują się w nim skrytki z takimi rzeczami. W czasie przeszukania pomieszczeń należy postępować zgodnie z wcześniej wymienionymi zasadami i w miarę możliwości pozostawić je w takim stanie, w jakim znajdowały się pierwotnie. Praktycznie oznacza to, że zarówno samych pomieszczeń, jak i „badanych” poszczególnych przedmiotów, bez należytego uzasadnienia takiej potrzeby, nie należy niszczyć (na temat odpowiedzialności karnej, dyscyplinarnej oraz majątkowej funkcjonariuszy Policji w związku z dokonaniem przeszukania w rozdziale 8. Zasady procesowe przeprowadzania przeszukania).

Przez niszczenie rzeczy należy rozumieć w szczególności unicestwienie fizyczne przedmiotu, np. jego spalenie, rozbicie, podarcie, zburzenie, ale i rozmagnesowanie dysku twardego. Zniszczenie rzeczy jest nieodwracalne i nie ma możliwości przywrócenia do stanu poprzedniego. Uszkodzeniem przedmiotu będzie natomiast jego częściowe zniszczenie, spowodowanie defektu, które pomniejsza wartość rzeczy poprzez zmianę wyglądu, kształtu lub naruszenie całości rzeczy, np. wybicie szyby, wyłamanie zamka w drzwiach, zarysowanie karoserii pojazdu. Uszkodzenie, w przeciwieństwie do zniszczenia, może być naprawione, ale wymaga nakładów finansowych i zabiegów, aby przywrócić tę rzecz do stanu pierwotnego.

Poszczególne przedmioty, po ich zbadaniu winny być doprowadzone do stanu pierwotnego i odłożone na to miejsce, w którym się znajdowały, o ile oczywiście nie przewiduje się ich zabrania (za pokwitowaniem) do sprawy.

Uwaga!!! Należy też pamiętać, że część informacji o poszukiwanych przedmiotach, osobach czy śladach może pochodzić od osobowych źródeł informacji. W przypadku współpracy z takim źródłem należy pamiętać o utajnieniu uzyskanej od niego informacji.

Niedopuszczalne jest, aby po uzyskaniu informacji o skrytce od OZI od razu po rozpoczęciu przeszukania udać się właśnie do niej. Takie postępowanie od razu dekonspiruje osobowe źródło informacji. Z taktycznego punktu widzenia zasadnym będzie stworzenie okoliczności, że na skrytkę natrafiliśmy przypadkiem w wyniku bardzo dokładnego przeszukania.

10.4. Przeszukanie pomieszczeń niezamieszkałych

Przeszukanie pomieszczeń niezamieszkałych (np. stodoła, spichlerz, stajnia, obora) jest szczególnie utrudnione z następujących względów:

- duża powierzchnia;
- różnorodna konstrukcja budowlana;
- niedostępność miejsc (np. ze względu na wysokość pomieszczenia);
- duża masa przedmiotów (np. siano, słoma, maszyny rolnicze, nawozy, pasze);
- brak oświetlenia, chłód w porze zimowej;
- rodzaje podłoża, zaśmiecenie;
- żywy inwentarz.

Przedmioty takie, jak siano, słoma, sieczka, zboże, pasza można badać przy pomocy ostro zakończonych pręta (wideł), przez przierzucanie lub w inny dostępny sposób. Ostro zakończony pręt, zwłaszcza metalowy, z chwilą natrafienia na przeszkodę, tzn. na przedmiot o zwartej masie, pozwala odczuć opór, a niekiedy odebrać wrażenia słuchowe. Po ewentualnym nakłuciu, pręt należy obejrzeć, gdyż niekiedy na jego zakończeniu mogą znajdować się ślady świadczące o przechowywaniu w sianie jakiegoś przedmiotu (np. zacieru na samogon, innych cieczy, substancji sypkich). Również przy pomocy takiego pręta można badać podłoże.

Oczywiście podczas przeszukania stosować można urządzenia techniczne, jak np. wykrywacz do metalu, georadary, kamery termowizyjne itp. Jednak nie wszyscy funkcjonariusze mają możliwość korzystania z tak nowoczesnego sprzętu.

W czasie przeszukania tego rodzaju pomieszczeń, również strychów i piwnic domów mieszkalnych, trzeba zwracać uwagę na wszelkie zagłębienia, zakamarki, szpary, spojenia belek, krokwi itp. W uzasadnionych przypadkach należy badać, czy nie ma podwójnych ścian, co przy różnego rodzaju przybudówkach, podmurówkach i części zrujnowanej może być mało widoczne. Należy pamiętać, że strychy i poddasza, zwłaszcza w warunkach wiejskich, są często wykorzystywane na schowki przedmiotów pochodzących z przestępstwa.

Pomieszczenia niezamieszkałe są często wykorzystywane na tzw. dziuple, w których przechowywane są kradzione samochody, produkowane są narkotyki, pędzony jest samogon.

Obiekty takie znajdują się zwłaszcza na uboczu, z dala od dróg i uczęszczanych miejsc. Mogą również znajdować się w pewnej odległości od obiektu zamieszkałego, skąd grupa przestępcza może prowadzić kontrobservację. To z kolei rodzi problem podejścia grupy do tych pomieszczeń w sposób niezauważony.

10.5. Przeszukanie pomieszczeń zajętych przez wojsko

Jak powszechnie wiadomo, wojsko posiada własne organy ścigania w postaci Żandarmerii Wojskowej. W związku z tym, oraz z uwagi na specyfikę zadań wojska i wynikającą z tego autonomię, w oparciu o praktykę można stwierdzić, że przeszukania na terenie jednostek (instytucji) wojskowych, dokonywane są przez funkcjonariuszy Policji stosunkowo rzadko, a jeżeli do nich dochodzi, to odbywają się one:

- za pośrednictwem wojskowych organów ścigania;
- przy współdziałaniu wojskowych organów ścigania.

W tego rodzaju przypadkach istotnego znaczenia nabiera zagadnienie nawiązania wzajemnej współpracy. Ze strony organu ścigania, jakim jest w tym przypadku Policja, oznacza to, że:

- powinniśmy poinformować o sprawie wymagającej wzajemnego współdziałania o właściwej porze stosowne organy wewnętrzne, np. Żandarmerię Wojskową, a następnie, np. dowódcę jednostki;
- powinniśmy określić zakres czynności niezbędnych do wykonania na terenie jednostki wojskowej, załatwić niezbędne formalności związane z wykonywaniem czynności na terenie jednostki (np. dokumenty uprawniające do wejścia na teren jednostki oraz zezwalające na wykonanie określonej czynności procesowej - w tym przypadku przeszukania);
- powinniśmy uzgodnić szczegóły związane z prawidłowym i sprawnym działaniem już na miejscu czynności.

Zakres i tryb współdziałania Żandarmerii Wojskowej z Policją określa rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 2 lipca 2018 r. w sprawie współdziałania Żandarmerii Wojskowej z organami uprawnionymi do wykonywania czynności operacyjno-rozpoznawczych, prowadzenia dochodzeń w sprawach o przestępstwa, a także z organami, którym przysługują uprawnienia oskarżyciela publicznego, oraz z organami uprawnionymi do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego w sprawach o wykroczenia (Dz.U. z 2018 r., poz. 1334). Ponadto, w dniu 8 maja 2013 r. pomiędzy Komendantem Głównym Żandarmerii Wojskowej a Komendantem Głównym Policji zostało zawarte *Porozumienie o współdziałaniu Żandarmerii Wojskowej i Policji*, którego uszczegółowieniem są *Procedury współdziałania Policji i Żandarmerii Wojskowej przy realizacji czynności dochodzeniowo - śledczych, w sprawach należących do właściwości Żandarmerii Wojskowej z lipca 2015 r.*

Przeszukanie pomieszczeń wojskowych odbywa się według zasad ogólnych, z tym, że czynności tej nie można dokonać bez obecności dowódcy lub osoby przez niego wyznaczonej (art. 222 § 2 k.p.k.). Nie jest wymagana zgoda dowódcy na przeprowadzenie takiego przeszukania.

10.6. Przeszukanie pomieszczeń lub miejsc zamkniętych należących do instytucji państwowej lub samorządowej

Przeszukanie pomieszczeń lub miejsc zamkniętych należących do instytucji państwowej lub samorządowej podlega podobnym rygorom, co przeszukanie pomieszczeń należących do wojska.

Przy rozpoczęciu przeszukania należy o zamierzonym przeszukaniu zawiadomić kierownika instytucji lub jego zastępcę albo organ nadrzędny (nie jest potrzebna zgoda ww. na dokonanie tego rodzaju przeszukania, jednakże należy ich dopuścić do udziału w czynności). Dla dobra postępowania nie należy tego dokonywać przedwcześnie. Dlatego czyni się to dopiero w momencie przybycia na miejsce. Taki sposób postępowania uniemożliwia ingerencję w planowane czynności. Gdy dokładnie wiemy, które pomieszczenia będą przeszukiwane i gdzie dokładnie się one znajdują na terenie instytucji, powinniśmy udać się najpierw do danego pomieszczenia w celu jego zabezpieczenia. W przypadku, gdy pomieszczenie to jest zamknięte, jeden z pracowników grupy (kierownik) powinien powiadomić przedstawiciela instytucji. Jeżeli natomiast w tym czasie w pomieszczeniach pracują ludzie, należy, oczywiście po przedstawieniu się i określeniu celu swego przybycia, poprosić ich o zaprzestanie pracy. Osoby te legitymujemy i jednocześnie powiadamy kierownika instytucji. Kiedy po przybyciu na miejsce jedna z osób pracuje przy komputerze, a dane w nim zawarte mogą mieć znaczenie dla naszego przeszukania, należy zażądać, aby osoba ta odsunęła się od komputera bez jego wyłączenia.

Problem powstaje, gdy dostęp do pomieszczenia jest utrudniony z różnych przyczyn niezależnych od nas, gdy np. pracownik odpowiedzialny za pomieszczenie przebywa na urlopie i tylko on ma dostęp do określonej szafki. Należy pamiętać, że w instytucjach powinny być w wyznaczonym miejscu klucze zapasowe na wypadek nieprzewidzianych zdarzeń, np. pożaru.

W przypadku, gdy z naszych ustaleń wynika, że w sprawę mogą być zamieszani pracownicy wyższego szczebla, czyli kierownictwo instytucji, do której się udajemy, o przeszu-

kaniu zawiadamiamy, o ile jest to możliwe, instytucję nadrzędną. Takie postępowanie organu ścigania może nastąpić jeszcze w takich sytuacjach, jak:

- konieczność zapewnienia odpowiednich sytuacji organizacyjno-formalnych;
- osoby kierujące instytucją, w której dokonujemy przeszukania, stwarzają przeszkody w przeprowadzeniu czynności.

Przeszukanie instytucji państwowej lub samorządowej może być przeprowadzone zarówno wtedy, gdy przestępstwo zostało popełnione w związku z działalnością instytucji lub na jej terenie, jak i wtedy, gdy popełniono je bez takich związków.

Przeszukanie pomieszczeń należących do instytucji może obejmować:

- wszystkie pomieszczenia, miejsca, rzeczy, teren i osoby;
- tylko niektóre pomieszczenia, miejsca, rzeczy, teren lub część terenu.

W praktyce możemy się spotkać z przeszukaniem prowadzonym przez funkcjonariuszy dotyczącym ściśle określonych pomieszczeń, osób, rzeczy itp. Natomiast zakres przeszukania w instytucji będzie w znacznym stopniu uzależniony od:

- tego, czy sprawca jest już znany;
- tego, czy przestępstwo jest związane z działalnością instytucji lub jej terenem;
- stanowiska służbowego i miejsca pracy osoby podejrzanej;
- charakteru organizacyjnego instytucji, np. możliwości poruszania się na terenie instytucji.

Wiedza posiadana przez organy ścigania na temat osoby podejrzanej znacznie ułatwia określenie granic przeszukania, biorąc pod uwagę możliwości jej swobodnego poruszania się zarówno na terenie instytucji, jak i poza nią (kontrahenci, kontakty biznesowe itp.). Jeżeli sprawca nie jest znany lub nie wiadomo, jaki jest zakres jego pracy, to określenie tych granic jest o wiele trudniejsze. Wówczas zakres przeszukania musimy określić na zasadzie domniemań opartych na znanych nam ustaleniach. Dlatego też należy brać pod uwagę, że przedmioty poszukiwane mogą być we władaniu osób, z którymi sprawca dobrze żyje lub blisko współpracuje.

Przedmioty mogą być przechowywane przez osoby nieświadome ich przestępczego pochodzenia. Dlatego też istotnym elementem, często połączonym z przeszukaniem pomieszczeń mieszkalnych, jak i pomieszczeń należących do firm oraz instytucji, jest przeszukanie systemu informatycznego.

10.7. Przeszukanie systemu informatycznego

Komputer stał się narzędziem wykorzystywanym do popełniania szeregu przestępstw i zawiera dane o użytkownikach na niespotykaną dotąd skalę. Jest jak gdyby dziennikiem danej osoby, który rejestruje jej aktywność, a także przechowuje szereg dokumentów, zdjęć i korespondencji, w tym o charakterze intymnym. Z tych względów coraz większego znaczenia nabiera informatyka śledcza.

Informatyka śledcza to, jak trafnie zauważył Sąd Najwyższy w swym wyroku z dnia 20 czerwca 2013 r., sygn. III KK 12/13, dziedzina dynamicznie rozwijająca się, co obliguje organy wymiaru sprawiedliwości do dążenia do uzyskiwania wiedzy o jak najdoskonalszych metodach zabezpieczania dowodów w sprawie. Mając na uwadze specyfikę danych elektronicznych (informatycznych), które na równi z innymi dowodami są podstawą wyrokowania, ich ocena musi być niezwykle ostrożna, gdyż doświadczenie życiowe każdego użytkownika sprzętu komputerowego wskazuje, że statystycznie bardzo często dane te ulegają modyfikacjom.

Dowód elektroniczny (cyfrowy) stanowi głównie informacja, a nie sprzęt elektroniczny, w którym się ta informacja znajduje. Można go łatwo spreparować, zmodyfikować, a nawet zniszczyć. Aby dowód elektroniczny mógł w ogóle być traktowany jako dowód (nosił wartość dowodową), musi być odpowiednio zabezpieczony, uwierzytelniony, a następnie przeanalizowany przez specjalistów.⁵²

Podstawą prawną zatrzymywania, do celów procesowych, danych informatycznych (w tym korespondencji przesyłanej drogą elektroniczną) przechowywanych w urządzeniu, systemie informatycznym albo na nośniku, oraz podstawą prawną przeszukania urządzenia, systemu informatycznego albo nośnika, w zakresie przechowywanych w nich danych, jest **art. 236a k.p.k.**

Adresatami normy określonej w przepisie art. 236a k.p.k. są zarówno użytkownicy systemów informatycznych, nośników czy też zasobów poczty elektronicznej, jak również ich dysponenti. Zatem do bycia stroną prowadzonej czynności procesowej nie jest wymagany fakt bezpośredniego korzystania z danych elektronicznych i wystarczy również sam fakt posiadania informacji w formie elektronicznej.

W myśl art. 236a k.p.k. dysponent, czy też użytkownik systemu komputerowego, są zobowiązani do udostępnienia organom procesowym posiadanych nośników danych, czyli

⁵² http://www.kryminalistyka.fr.pl/infor_sledcza_03.php (dostęp: 13.03.2018 r.).

urządzeń, na których można zapisywać bądź odtwarzać informacje, takich jak np. dysk twarde, pendrive, dyskietka, nośnik CD, taśma stream czy dysk ZIP. Analogiczna sytuacja ma miejsce w przypadku poczty elektronicznej. Z punktu widzenia art. 236a k.p.k. możliwość uzyskania wglądu do zasobów poczty email będzie dotyczyła wszystkich informacji, jakie zostały nadesłane, wysłane (wraz z załącznikami) lub które są przechowywane w zasobach należących do użytkownika bądź dysponenta systemu komputerowego.

Problematykę zabezpieczania dowodów cyfrowych normują również Wytyczne nr 3 KGP. Zgodnie z § 66 ust. 1 – 3 przedmiotowych Wytycznych, policjant występuje do prokuratora z wnioskiem o wydanie postanowienia o zatrzymaniu rzeczy lub danych informatycznych albo przeszukaniu, wskazując w nim cel tej czynności, ze wskazaniem (...) danych informatycznych, które mają być znalezione lub zatrzymane, jak również imię, nazwisko i adres osoby (nazwę i adres instytucji), u której czynności te mają być przeprowadzone. W uzasadnieniu wniosku należy przedstawić dowody lub przytoczyć okoliczności dające podstawę do przypuszczenia, że (...) wymienione (...) dane informatyczne znajdują się we wskazanym miejscu lub urządzeniu albo systemie informatycznym. W razie konieczności dokonania na podstawie art. 217 § 1 i 5 w związku z art. 236a k.p.k. zatrzymania rzeczy, danych informatycznych lub nośników zawierających dane informatyczne albo przeprowadzenia na podstawie art. 220 § 3 w związku z art. 236a k.p.k. przeszukania osoby, miejsca lub systemu informatycznego, kierownik jednostki Policji może wystawić nakaz wydania rzeczy lub nośników zawierających dane informatyczne albo nakaz przeszukania, w których wskazuje: 1) cel czynności, ze wskazaniem rzeczy lub nośników zawierających dane informatyczne, które mają być odnalezione lub zatrzymane; 2) imię, nazwisko i adres osoby, która ma być zatrzymana albo przymusowo doprowadzona – w przypadku przeszukania dokonywanego w tym celu; 3) imię, nazwisko i adres osoby, u której ma być przeprowadzona czynność lub nazwę i adres instytucji, w której ma być przeprowadzona czynność; 4) dane policjanta kierującego czynnością.

Według § 69 ust. 8 - § 70 Wytycznych nr 3 KGP, przeprowadzający przeszukanie ma prawo zażądać od dysponenta lub użytkownika urządzenia zawierającego dane informatyczne lub systemu informatycznego ujawnienia hasła lub haseł umożliwiających dostęp do urządzenia lub systemu, nawet wówczas, gdy dysponentem lub użytkownikiem jest osoba, o której mowa w art. 74 k.p.k. (osoba podejrzana, podejrzany, oskarżony), art. 182 k.p.k. (prawo świadka – osoby najbliższej dla oskarżonego/podejrzanego, do odmowy składania zeznań, które przysługuje również mimo ustania trwania małżeństwa i przysposobienia; prawo to przysługuje także świadkowi, który w innej toczącej się sprawie jest oskarżony o współudział

w przestępstwie objętym postępowaniem) lub art. 183 k.p.k. (prawo świadka do uchylenia się od odpowiedzi na pytanie, jeżeli udzielenie odpowiedzi mogłoby narazić jego lub osobę dla niego najbliższą na odpowiedzialność za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe). Należy jednak pamiętać o obowiązującej w polskim prawie zasadzie *nemo se ipsum accusare tenetur* (brak obowiązku do dostarczania dowodów przeciwko samemu sobie).

Podczas przeszukania urządzenia zawierającego dane informatyczne lub systemu informatycznego można użyć urządzeń lub programów komputerowych umożliwiających dostęp do przechowywanych w nich informacji, jeżeli:

- zasoby przeszukiwanego urządzenia lub systemu albo połączonego z nim innego urządzenia zawierającego dane informatyczne są zaszyfrowane i niemożliwe jest zapoznanie się z nimi bez podania hasła lub klucza prywatnego;
- dysponent lub użytkownik odmówi ujawnienia hasła lub haseł,

jednak w takim przypadku przeszukania dokonuje się przy udziale biegłego.

Niedopuszczalne jest podczas przeszukania umożliwienie dysponentowi lub użytkownikowi bezpośredniego dostępu do urządzeń lub systemów informatycznych. W razie zatrzymania oryginalnego nośnika danych informatycznych, na wniosek dysponenta tych danych, można udostępnić kopię plików niezbędnych, np. dla prowadzonej działalności gospodarczej, jeżeli posiadanie treści utrwalonych w tych plikach nie jest zabronione.

Z zatrzymania rzeczy, danych informatycznych lub nośników zawierających dane informatyczne spisuje się odpowiednio protokół zatrzymania rzeczy (danych informatycznych), gdy zatrzymanie nastąpiło w wyniku dobrowolnego wydania lub protokół przeszukania, gdy zatrzymanie nastąpiło w wyniku dobrowolnego wydania już po rozpoczęciu przeszukania lub ujawnienia w toku czynności przeszukania. Ponadto sporządza się w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach pokwitowanie wydanych (odebranych) rzeczy lub danych informatycznych, zawierające ich dokładny opis. Protokół i pierwszy egzemplarz pokwitowania dołącza się do akt głównych, a drugi egzemplarz pokwitowania przekazuje się osobie, u której przeprowadzono zatrzymanie (odebranie) rzeczy. Biuro Kryminalne KGP opracowało i wprowadziło do użytku wewnętrznego Policji formularz protokołu przeszukania urządzenia zawierającego dane informatyczne/systemu/nośnika oraz spis i opis danych informatycznych.

Jeżeli podczas zatrzymania rzeczy lub nośników zawierających dane informatyczne albo przeszukania osoby, miejsca lub systemu informatycznego zajdą okoliczności, o których mowa w art. 225 § 1 lub § 3 k.p.k., w stosunku do rzeczy stanowiącej lub zawierającej infor-

mację niejawną w rozumieniu ustawy z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych (t.j. Dz.U.2019, poz. 742) stosuje się odpowiednio tryb postępowania wskazany w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 9 września 2017 r. w sprawie sposobu postępowania z protokołami przesłuchań i innymi dokumentami lub przedmiotami, na które rozciąga się obowiązek zachowania w tajemnicy informacji niejawnych albo zachowania tajemnicy związanej z wykonywaniem zawodu lub funkcji (Dz. U. z 2017 r., poz. 1733).

Definicję urządzenia zawierającego dane informatyczne, o którym mowa w art. 236a k.p.k., spełniają również smartfony oraz wszystkie telefony komórkowe i satelitarne.

Zgodnie ze stanowiskiem Prokuratury Krajowej zawartym w piśmie nr PK II P 073.81.2016 z dnia 25 lipca 2018 r., w celu zapoznania się z zawartością pamięci telefonu dopuszcza się:

- 1) oględziny urządzenia;
- 2) przeszukanie urządzenia.

Jeżeli samo urządzenie znalazło się „legalnie” w dyspozycji (w rękach) policjanta, a więc:

- uprzednio wydane zostało postanowienie o żądaniu wydania rzeczy bądź też wydania rzeczy w wypadku niecierpiącym zwłoki zażądał organ uprawniony, a rzecz została wydana dobrowolnie lub odebrana albo
- wydane zostało postanowienie o przeszukaniu, w trakcie którego znaleziono telefon komórkowy bądź też uprawniony organ przeprowadził przeszukanie we własnym zakresie, a czynność ta została potem zatwierdzona przez sąd lub prokuratora,

prawa użytkownika telefonu, według Prokuratury Krajowej, zostają w ten sposób w wystarczającym stopniu uwzględnione, gdyż zainteresowany może otrzymać postanowienie w przedmiocie zatwierdzenia czynności i w obu przypadkach służy mu zażalenie (art. 236 k.p.k.). W powyższych sytuacjach wydawanie postanowienia o przeszukaniu zawartości telefonu komórkowego jest zbyteczne. W celu zapoznania się z zawartością urządzenia, wystarczające będzie przeprowadzenie **oględzin**.

W przypadku urządzeń elektronicznych, takich jak m.in. telefony, organy procesowe sporadycznie interesować się będą ich cechami fizycznymi. W ogromnej większości powodem ich procesowego zatrzymania będzie zapoznanie się z zawartymi w nich informacjami.

Jeżeli w toku postępowania zostanie ustalone, iż w telefonie należącym do danej osoby zawarte mogą być dane istotne z punktu widzenia celów postępowania karnego, a nie będzie konieczne zatrzymanie samego urządzenia – prokurator powinien wydać postanowienie

w trybie art. 217 § 1 k.p.k. lub art. 220 § 1 k.p.k. w zw. z art. 236a k.p.k. Przechowywane w systemie informatycznym pliki mogą jednak zostać, w zależności od okoliczności i możliwości technicznych, zatrzymane wraz z nośnikiem i wtedy stosowne postanowienie winno zostać wydane na podstawie art. 217 lub art. 220 k.p.k. Nie będzie zatem błędem wydanie postanowienia o zatrzymaniu rzeczy „w postaci telefonu komórkowego i zawartych w nim danych dotyczących (...)”, ale wtedy podstawą prawną postanowienia powinien być także art. 236a k.p.k., a zapoznanie się z zawartością telefonu powinno przybrać formę **przeszukania**.

Zapoznanie się z zawartością pamięci telefonu winno przybrać formę przeszukania również wtedy, gdy telefon zostanie ujawniony przez organy ścigania podczas oględzin miejsca zdarzenia (np. telefon wypadł z kieszeni sprawcy przestępstwa).

Żądanie wydania przez dysponenta lub użytkownika danych przechowywanych na urządzeniu lub systemie – w sytuacji, gdy nie chodzi o pozbawienie go dostępu do tych danych i do samego urządzenia – powinno ograniczać się do żądania sporządzenia i wydania elektronicznej kopii tych danych, co wyraźnie musi być wskazane w postanowieniu, o jakim mowa w art. 217 k.p.k. czy art. 220 § 1 k.p.k. Należy odchodzić od zabezpieczania komputerów i serwerów firm objętych postępowaniem, gdyż naraziłoby je to na straty w czasie prowadzenia postępowania. W przypadku dowodów elektronicznych sporządzona zgodnie z wszelkimi zasadami kopia (tzw. kopia binarna)⁵³ jest równoprawna z oryginałem.

Należy każdorazowo badać, czy dane urządzenie będzie niezbędne w dalszym toku postępowania – jeśli nie, wystarczy zatrzymanie danych informatycznych i w takim wypadku powinno zostać wydane postanowienie w trybie art. 217 § 1 k.p.k. lub art. 220 § 1 k.p.k. w zw. z art. 236a k.p.k.

Procedura postępowania przy przeszukaniu systemów informatycznych, z uwagi na szybki rozwój technologii, wymaga ciągłej weryfikacji i aktualizacji. Sposób postępowania należy dobrać do konkretnej sytuacji, a każdy przypadek wymaga oceny indywidualnej. Warto korzystać z wiedzy, doświadczenia i pomocy policjantów z wydziałów do walki z cyberprzestępczością, które funkcjonują w strukturach komend wojewódzkich Policji, jak również ekspertów i biegłych, po wcześniejszej aprobacie prokuratora nadzorującego sprawę, który jako oskarżyciel publiczny będzie reprezentował strony postępowania przed sądem. Jest to podyktowane tym, iż w postępowaniu karnym wszelkie nieprawidłowości w sposobie za-

⁵³ Podstawowym narzędziem, które nieodzowne jest w pracy specjalisty informatyki śledczej, jest tzw. bloker. Urządzenie to podłączone do badanego nośnika danych pozwala na wykonanie jego kopii binarnej lub zwykły odczyt, blokując jednocześnie możliwość jakiegokolwiek ingerencji. Kopia binarna jest odtworzeniem oryginału bit po bicie. Różni się zatem od kopii wykonanej w tradycyjny sposób (http://www.kryminalistyka.fr.pl/infor_sledcza.php, dostęp: 13.03.2018 r.).

bezpieczenia dowodów elektronicznych mogą skutkować uznaniem tych dowodów za wadliwe i wykluczeniem ich z materiału dowodowego. Stwierdzenie wadliwości dowodu elektronicznego może wywołać uchylenie opartych na tych dowodach decyzji procesowych, a nawet doprowadzić do umorzenia postępowania bądź uniewinnienia oskarżonego. W szczególności dotyczy to sytuacji, gdy powstała wątpliwość co do wiarygodności dowodu elektronicznego zaciąży istotnie na stopniu uprawdopodobnienia zarzutu.⁵⁴

10.8. Przeszukanie na terenie uczelni wyższej

W praktyce, z uwagi na odwieczną zasadę autonomii uczelni wyższych, pojawiają się wątpliwości, czy przeszukania terenu uczelni Policja może dokonać jedynie po uzyskaniu zgody rektora czy zgoda taka nie jest wymagana.

W myśl art. 50 ust. 1-7 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 1668 z późn. zm.) rektor dba o utrzymanie porządku i bezpieczeństwa na terenie uczelni oraz, w porozumieniu z właściwym organem samorządu terytorialnego, określa teren uczelni. Służby państwowe odpowiedzialne za utrzymanie porządku publicznego i bezpieczeństwa wewnętrznego mogą wkroczyć na teren uczelni: 1) na wezwanie rektora; 2) bez wezwania rektora – w przypadku bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia ludzkiego (bójka, pobicie, rozbój, zabójstwo itp.) lub klęski żywiołowej – wówczas służby niezwłocznie zawiadamiają rektora o wkroczeniu na teren uczelni. Rektor może zawrzeć porozumienie z właściwym organem służby określające inne przypadki związane z utrzymaniem porządku i bezpieczeństwa uzasadniające przebywanie tej służby na terenie uczelni. Służby są obowiązane opuścić teren uczelni niezwłocznie po ustaniu przyczyn, które uzasadniały ich wkroczenie na teren uczelni, lub na żądanie rektora. Rektor niezwłocznie informuje o wystąpieniu okoliczności uniemożliwiających prawidłowe funkcjonowanie uczelni, stanowiących zagrożenie bezpieczeństwa ludzi lub mienia w znacznych rozmiarach: 1) organy właściwe w sprawach bezpieczeństwa, ochrony ludności i zarządzania kryzysowego; 2) ministra.

W tym miejscu należy ustalić właściwą wykładnię definicji „służb państwowych odpowiedzialnych za utrzymanie porządku publicznego i bezpieczeństwa wewnętrznego”. Pojawia się bowiem problem, czy pod tę definicję podlega Policja wykonująca czynności dochodzeniowo-śledcze, w tym przeszukanie dokonane w wypadkach niecierpiących zwłoki lub

⁵⁴ Por. Chrabkowski M., Gwizdała K.: Zabezpieczenie dowodów elektronicznych; w: „Prokuratura i Prawo” nr 12/2015, s. 178.

na podstawie postanowienia prokuratora. Prokurator jest organem ścigania, a nie organem bezpieczeństwa, i w tym wypadku Policja też w takiej roli występuje. Po drugie, gdyby uznać, że występująca w takiej roli Policja podlega pod definicję „służb państwowych odpowiedzialnych za utrzymanie porządku publicznego i bezpieczeństwa wewnętrznego”, to zachodzi kolizja norm prawnych - prawo do wejścia na teren uczelni w trybie art. 308 § 1 k.p.k. albo z postanowieniem prokuratora a prawo do nienaruszalności uczelni przez służby. Należałoby uznać, że w takim wypadku obowiązuje zasada *lex specialis derogat legi generali*. Istnieją uzasadnione przesłanki, aby stwierdzić, że prawo wejścia na teren uczelni na podstawie k.p.k. jest bardziej szczegółowe niż zapis wspomnianej ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Ogólną zasadą jest zasada autonomii uczelni, natomiast w sytuacji konieczności przeprowadzenia przeszukania zachodzi szczególny przypadek działania w ramach procedury określonej przez k.p.k. Nie ulega wątpliwości, że przy rozpoczęciu tego rodzaju przeszukania należy o zamierzonym przeszukaniu zawiadomić niezwłocznie rektora uczelni. Najczęściej będziemy mieli do czynienia z przeszukaniami prowadzonymi w akademikach studenckich, zwłaszcza pod kątem posiadania nielegalnego oprogramowania komputerowego lub środków odurzających.

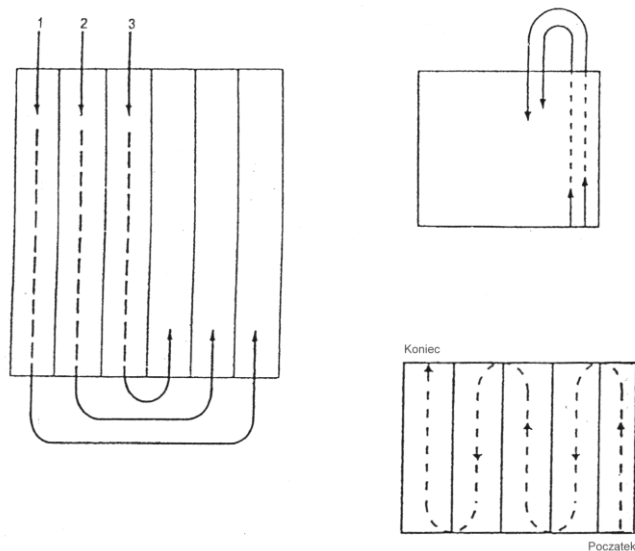
10.9. Przeszukanie terenu (miejsca)

Przeszukanie w terenie otwartym jest czynnością trudną, ponieważ obejmuje swoim działaniem niekiedy duży obszar terenu, często o różnym podłożu i ukształtowaniu. Przed przystąpieniem do przeszukania powinniśmy ustalić zakres, jaki ta czynność ma objąć oraz zabezpieczyć się w odpowiednią ilość sił i środków. Przeszukanie terenu powinno być prowadzone w sposób zorganizowany i planowy.⁵⁵ Sposób prowadzenia przeszukania będzie uzależniony przede wszystkim od tego, kogo lub czego poszukujemy. W przypadku, gdy przeszukiwany teren obejmuje większy obszar, można dokonać jego podziału na mniejsze części (sektory), a osoba odpowiedzialna za przedmiotowe działania powinna utrzymywać stałą łączność z funkcjonariuszami lub innymi zaangażowanymi w nie osobami. Istotnym elementem takiej akcji jest fakt, iż biorą w niej udział nie tylko funkcjonariusze, ale i strażacy, wojsko, a nawet osoby postronne. Dlatego też przed rozpoczęciem akcji (przeszukania terenu otwartego) powinni oni zostać odpowiednio poinstruowani, jak należy postępować, natomiast w uzasadnionych przypadkach wyposażeni w stosowne środki, narzędzia.

⁵⁵ Uniszewski Z.: Przeszukanie... op. cit., s. 271 - 272.

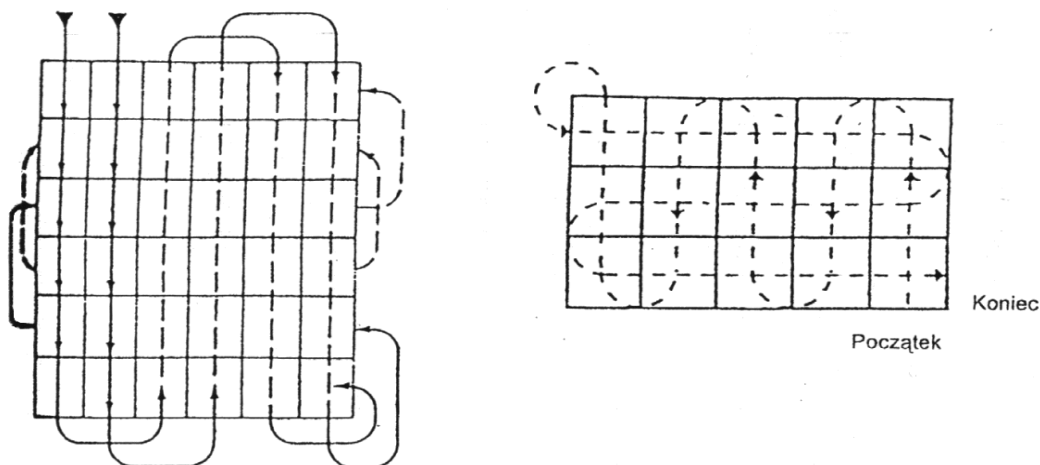
Metody podziału na sektory przedstawiają poniższe szkice:

Metoda pasowa

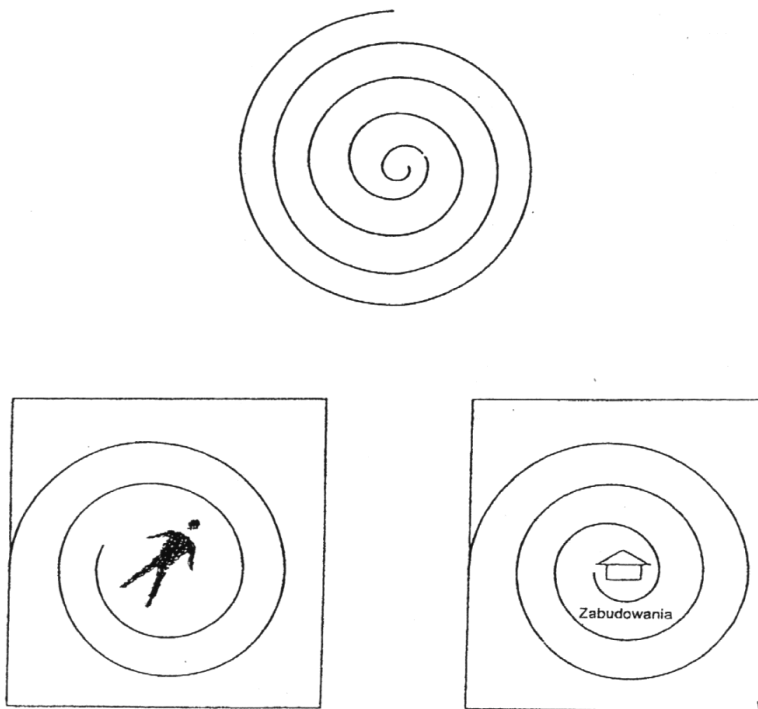
Źródło: Uniszewski Z.: Przeszukanie – problematyka kryminalistyczna. Wydawnictwo NERITON, Warszawa 2000, s. 272.

Metoda pasowo – krzyżowa

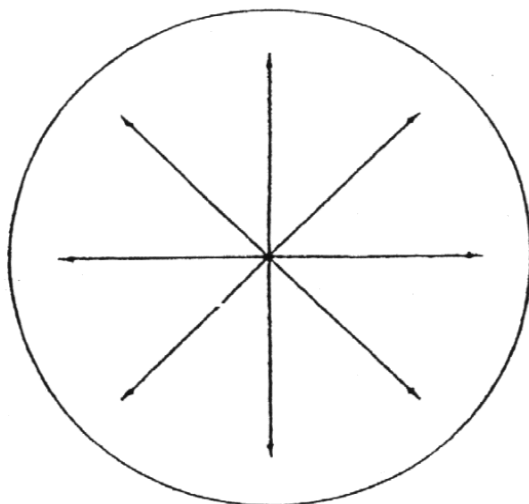
Źródło: Uniszewski Z.: Przeszukanie – problematyka kryminalistyczna. Wydawnictwo NERITON, Warszawa 2000, s. 273.

Metoda spiralna

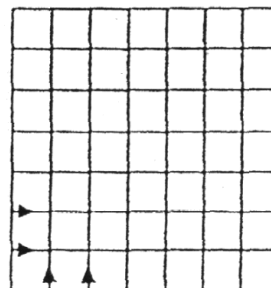
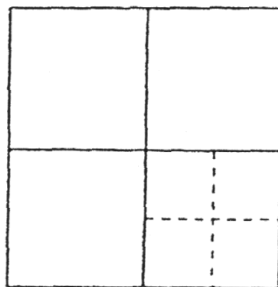
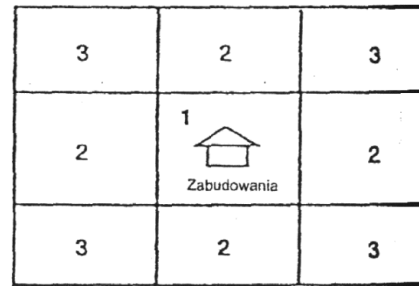
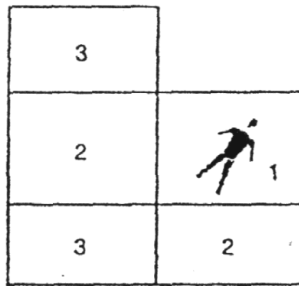
Źródło: Uniszewski Z.: Przeszukanie – problematyka kryminalistyczna. Wydawnictwo NERITON, Warszawa 2000, s. 273.

Metoda kołowa

Źródło: Uniszewski Z.: Przeszukanie – problematyka kryminalistyczna. Wydawnictwo NERITON, Warszawa 2000, s. 274.

Metoda prostokątów

Źródło: Uniszewski Z.: Przeszukanie – problematyka kryminalistyczna. Wydawnictwo NERITON, Warszawa 2000, s. 274.

Charakterystyka metod podziału na sektory przedstawia się w następujący sposób.⁵⁶

<p>Metoda pasowa</p>	<p>Może być stosowana, gdy przeszukiwany obszar jest duży. Przeszukujący podążają po wyznaczonych pasach i poszukują śladów oraz dowodów na trasie swojego przejścia. Metoda ta jest szybka i łatwa, w związku z czym może być przeprowadzona nawet przez jedną osobę.</p>
<p>Metoda pasowo - krzyżowa</p>	<p>Metoda przeszukania kwadratów – stosowana do sprawdzenia dużego obszaru przez jedną osobę lub grupę idącą tyralierą. Przeszukujący poruszają się równoległe, a potem prostopadle po wyznaczonych pasach.</p>
<p>Metoda spiralna</p>	<p>Metoda okrężna – stosowana tylko do przeszukiwania małych obszarów. Przeszukujący zaczynają sprawdzanie w środku lub na obwodzie spirali i przemierzają spiralną trasą przemarszu cały teren.</p>

⁵⁶ Uniszewski Z.: Przeszukanie... op. cit., s. 275-276.

Metoda kołowa	Wszyscy przeszukujący zbierają się w miejscu przestępstwa i rozchodzą promieniście na zewnątrz.
Metoda prostokątów	Metoda podziału na sektory – polega na geometrycznym podziale obszaru. Każdy z wyznaczonych sektorów może być przeszukiwany przez innego policjanta.

Takiego podziału można dokonać według własnego uznania. Musi on być jednak zrozumiały i logiczny dla osób wykonujących czynność oraz osób, które w późniejszym czasie będą analizowały materiał procesowy.

Najczęściej podziału takiego dokonuje się poprzez:

- zastosowanie tzw. dozorów znajdujących się w terenie, np. duktów leśnych, słupków granicznych pododdziałów i oddziałów leśnych, punktów triangulacyjnych, zbiorników wodnych;
- specjalne oznakowania, np. przy użyciu taśmy, sznura, gałęzi, tabliczek znaków;
- posiłkowanie się mapami geodezyjnymi i innymi.

Podział terenu nie tylko ułatwia organizację przeszukania, ale również zabezpiecza przed ewentualnym pominięciem jego części. Należy mieć na uwadze, że sprawca często ukrywa przedmioty pochodzące z przestępstwa, np. przez zakopanie ich w lesie, ogrodzie czy też wykorzystanie wszelkich zakamarków występujących w terenie. Przeszukując teren, należy poddać badaniom wszystkie właściwości terenu (naturalne i sztuczne). Powierzchnię terenu bada się przede wszystkim wzrokowo, zwracając uwagę na nierówności, świeże wzniesienia ziemi (o świeżym wzniesieniu ziemi świadczą również zwiędłe rośliny), różnicę koloru ziemi, strukturę gęstości w stosunku do sąsiadującej gleby. Ziemię bada się w różny sposób, np. za pomocą zaostrzonego, najczęściej metalowego pręta lub przez przekopanie ziemi czy też zastosowanie sprzętu specjalistycznego, np. wykrywacza metalu, georadaru, kamery termowizyjnej. W miejscu, gdzie ziemia sprawia wrażenie sztucznie ubitej, należy sprawdzić, czy była ona niedawno wzruszana poprzez podlanie wodą i obserwację czasowych różnic wsiąkania. Badając teren, nie należy skupiać się tylko na gruncie, ale badaniu poddać trzeba drzewa, ich korony, krzewy, zbiorniki wodne (jeziora, stawy, odcinki rzek). Dlatego też ze względu na to, jaki jest cel przeszukania, należy dostosować do niego odpowiednią technikę i metodę. Podczas takiego przeszukania funkcjonariusze natrafiają na szereg utrudnień (przede wszystkim w sprawach o zabójstwa), które wynikają m.in. z:

- niedokładnie określonych granic miejsca przeszukania;

- nieregularnie topograficznego podłoża przeszukiwanego terenu;
- zmiennych warunków atmosferycznych;
- braku dostępu do elektryczności, wody itd.;
- ograniczonej długości dnia;
- ograniczonych sił i środków.

Ww. ograniczenia (w związku z poszukiwaniem zwłok) przyczyniły się do opracowania szeregu wskazówek resortowych, jak i pozaresortowych dla policjantów biorących udział w tego rodzaju działaniach. Przykładowo według Z. Uniszewskiego należą do nich:

- zabezpieczenie i ogrodzenie całego obszaru przestępstwa;
- ustalenie drogi poruszania się osób biorących udział w zdarzeniu lub osoby, która odnalazła zwłoki;
- zabezpieczenie wszystkich potencjalnych śladów dowodowych;
- wytyczenie ścieżki dostępu do miejsca zdarzenia;
- zabezpieczenie zwłok i terenu bezpośrednio przyległego, przed zmianą warunków atmosferycznych;
- jak najszybsze zebranie dowodów w celu ich ochrony (zabezpieczenie procesowo – kryminalistyczne).

Zanim jeszcze zostanie ustalone miejsce, w którym znajdują się np. zwłoki, należy wybrać jeden ze sposobów przeszukiwania terenu, do których należy m.in.:

- piesze penetrowanie terenu;
- wykorzystanie lunety, lornetki, kamery termowizyjnej, noktowizorów, wykrywaczy i analizatorów zapachu, wykrywaczy metalu;
- użycie przewodnika z psem specjalistycznym;
- sprawdzanie metalowym prętem;
- sprawdzanie wykrywaczem zapachu;
- użycie mierników promieniowania, tj. licznika Geigera – Müllera, aparatu rentgenowskiego;
- przy pomocy śmigłowca czy też dronów;
- inne dostępne.

Do przeszukania zbiorników wodnych można wykorzystać nurków policyjnych lub Straży Pożarnej, którzy posiadają odpowiedni sprzęt techniczny oraz przeszkolenie w tym zakresie. W niektórych przypadkach sprawdzenie małego zbiornika wodnego może polegać

na wypompowaniu z niego cieczy. W poszukiwaniach bardzo szeroko wykorzystuje się psy służbowe.

W Policji rozróżniamy m.in. następujące kategorie psów:

- tropiące;
- patrolowe;
- specjalne, wśród których wyróżnia się psy przeznaczone do:
 - rozpoznawania zabezpieczonych śladów zapachowych ludzi;
 - rozpoznawania narkotyków;
 - wykrywania broni palnej;
 - wykrywania materiałów wybuchowych;
 - wyszukiwania zapachów zwłok ludzkich (w tym zwłok znajdujących się w wodzie).

Psy służbowe odgrywają w pracy Policji istotną rolę. Po wydarzeniach na południu Polski w 1997 r., gdzie miała miejsca powódź, okazało się, że potrzebne są psy do wyszukiwania ludzi spod wody. Psy takie miały z założenia pracować na terenach podmokłych i zalanych. Na te potrzeby zareagował jako pierwszy Komitet Badań Naukowych, który sfinansował szkolenie psów do pracy w ratownictwie wodnym i wyszukiwaniu zapachów zwłok ludzkich z wody. Praca tak wyszkolonego psa polega na tym, że jest on transportowany łodzią po akwenu wodnym wraz ze swoim przewodnikiem. W przypadku, gdy pies wyczuje zapach zwłok ludzkich, sygnalizuje to przez oddanie głosu (szczekanie) lub drapaniem łapą w burtę łodzi. W celu uzyskania pewności czynność ta jest powtarzana kilkakrotnie. Natomiast miejsce wskazane przez psa musi być sprawdzone przez nurków.

10.10. Przeszukanie osoby

Najczęstszymi powodami, które uzasadniają przeszukanie osoby, są przede wszystkim (szerzej na ten temat w rozdziale 5 - Podstawy faktyczne przeszukania pomieszczeń i innych miejsc oraz osoby, jej odzieży i podręcznych przedmiotów):

- zatrzymanie osoby w związku z prowadzonym postępowaniem przygotowawczym;
- zatrzymanie osoby w związku z poszukiwaniami prowadzonymi na podstawie listu gończego;
- zatrzymanie osoby na gorącym uczynku popełnienia przestępstwa;

- zatrzymanie osoby w pościgu lub podczas zasadzki;
- przybycie osoby na miejsce przeprowadzanego przeszukania (gdy zaistnieje podstawa prawna i faktyczna);
- uzasadnione podstawy do przypuszczenia, że osoba posiada rzeczy mogące stanowić dowód w sprawie (pojęcie „rzeczy mogących stanowić dowód w sprawie” wyjaśniono w rozdziale 1 - Zatrzymanie rzeczy);
- uzasadnione podejrzenie o udział osoby w przestępstwie, powzięte przez funkcjonariusza Policji na podstawie konkretnej sytuacji i własnej obserwacji.

Przeszukanie osoby musi wynikać z konkretnych, uzasadnionych potrzeb, odnoszących się do danej osoby. Ponadto, musi mu przyświecać określony cel (zobacz rozdział 3. Cele i rodzaje przeszukania).

Celem przeszukania osoby jest przede wszystkim:

- przy zatrzymaniu osoby - zapewnienie bezpieczeństwa osobom postronnym, funkcjonariuszom, jak i osobie zatrzymywanej (np. w celu zapobieżenia targnięcia się na własne lub cudze życie);
- odnalezienie przedmiotów pochodzących z przestępstwa;
- odnalezienie przedmiotów służących do popełnienia przestępstwa;
- ujawnienie śladów mogących mieć znaczenie dowodowe;
- odnalezienie przedmiotów świadczących o popełnieniu przestępstwa przez inną osobę;
- odebranie przedmiotów, których posiadanie bez zezwolenia jest zabronione.

Przeszukanie osoby składa się z następujących faz:

- 1) przeszukanie ogólne, mające na celu odebranie broni i innych niebezpiecznych narzędzi (przedmiotów);
- 2) odebranie przeszukiwanemu takich przedmiotów, jak bagaże, paczki, teczki itp.;
- 3) przeszukanie odzieży;
- 4) przeszukanie ciała;
- 5) przeszukanie przedmiotów odebranych osobie przeszukiwanej.

W związku z dokonaniem przeszukania osoby na prowadzącym przeszukanie ciążyą określone obowiązki, w tym związane z przedstawieniem sytuacji prawnej osoby, której ta

czynność dotyczy (szerzej na ten temat w rozdziale 8 - Zasady procesowe przeprowadzania przeszukania).

Policjant ma obowiązek w szczególności:

- 1) przedstawić się;
- 2) wylegitymować osobę w celu ustalenia jej tożsamości;
- 3) okazać dokument uprawniający do przeprowadzenia czynności;
- 4) poinformować o celu przeszukania i wezwać do dobrowolnego wydania przedmiotów interesujących organ ścigania;
- 5) w razie odmowy dobrowolnego wydania rzeczy - dokonać przeszukania bądź przymusowego odebrania rzeczy;
- 6) przeszukania osoby i odzieży na niej dokonywać w miarę możliwości za pośrednictwem osoby tej samej płci, zgodnie z celem tej czynności, z zachowaniem umiaru, oraz w granicach niezbędnych dla osiągnięcia celu tej czynności przy zachowaniu należytej staranności, w poszanowaniu prywatności i godności osób, których ta czynność dotyczy, oraz bez wyrządzania niepotrzebnych szkód i dolegliwości (art. 223 k.p.k., art. 227 k.p.k.);
- 7) pouczyć o przysługujących uprawnieniach, w tym o prawie otrzymania postanowienia o zatwierdzeniu przeszukania, jeżeli czynność przeprowadzono w trybie art. 308 § 1 k.p.k. i prawie do złożenia zażalenia do właściwego miejscowo prokuratora na sposób prowadzenia czynności;
- 8) spisać protokół przeszukania osoby, jej odzieży i podręcznych przedmiotów oraz pokwitowanie (spis i opis rzeczy) stwierdzające, jakie przedmioty i przez kogo zostały zatrzymane;
- 9) odpowiednio zabezpieczyć ujawnione przedmioty – pod względem procesowym i techniczno – kryminalistycznym;
- 10) w uzasadnionych przypadkach dokonać oględzin zabezpieczonych rzeczy.

Przeszukania ogólnego dokonuje się w zasadzie zawsze, a już bez żadnych wyjątków w tych przypadkach, gdy można się z jakichkolwiek powodów spodziewać zamachu na przeszukającego lub gdy osoba przeszukiwana może posiadać przy sobie broń lub inne niebezpieczne narzędzia. Przeszukanie takie należy przeprowadzić bez względu na to, gdzie nastąpił kontakt z przeszukiwanym. Polega ono na sprawdzeniu poprzez oklepywanie opuszkami palców dłoni (**tzw. metoda palpacyjna**) ciała osoby przez odzież, ze szczególnym zwróceniem uwagi na następujące miejsca:

- pod czapką;
- w kołnierzyku koszuli;
- pod klapą marynarki;
- pod pachą (gdzie mogą się znajdować np. szelki na broń);
- w krawacie;
- w rękawiczkach;
- w mankietach;
- w okolicach krocza;
- w parasolu (w końcówce parasola, laski);
- w skarpetach;
- w podszewkach;
- w butach;
- w torbach podręcznych;
- w uchu torby;
- w pasku spodni;
- naprawy ubrania;
- w wewnętrznych kieszeniach;
- w kieszonkach zewnętrznych;
- w kołnierzu bluzy, kurtki;
- we włosach, uszach, jamie ustnej;
- za paskiem;
- w podszewkach ubrania, np. marynarki, płaszcza.

Przeszukanie osoby prowadzi się zazwyczaj po założeniu kajdanek i umieszczeniu osoby w odpowiedniej pozycji, gwarantującej przeszukującemu pełne bezpieczeństwo. Czynność przeszukania poprzez oklepywanie zazwyczaj prowadzona jest od głowy w dół.⁵⁷ Niekiedy konieczne jest dokonanie zmiany pozycji osoby przeszukiwanej w celu dotarcia do miejsc niedostępnych. W takich wypadkach czynność ta powinna zostać wykonana przez funkcjonariusza przeszukującego z zachowaniem szczególnych środków ostrożności. Szczególnym przypadkiem jest przeszukanie osoby zranionej podczas pościgu. Istnieje prawdopodobieństwo, że może ona tylko udawać zranienie, dlatego najpierw wzywamy ją do odrzucenia broni, a potem ostrożnie podchodzimy gotowi do odparcia ewentualnego ataku. Spotyka-

⁵⁷ Radecki W., Ziarczyk S.: Przeszukanie... op. cit., s. 26.

jąc się z taką sytuacją, wyróżnić możemy takie ułożenia osób, jak: osoba leży twarzą do ziemi, twarzą do góry, osoba leży na boku. W każdym z powyższych przypadków należy podchodzić do osoby od takiej strony, od której nie będzie ona mogła tego zauważyć i agresywnie zareagować. Jeżeli osoba rzeczywiście potrzebuje pomocy (znajduje się w położeniu grożącym bezpośrednim niebezpieczeństwem dla utraty życia lub zdrowia), należy jej takiej pomocy niezwłocznie udzielić, pamiętając o bezpieczeństwie własnym i osób trzecich.

Wskazane jest również, aby policjant przeszukujący był asekurowany podczas czynności przez co najmniej jednego funkcjonariusza.

Po przeprowadzeniu czynności związanych z ogólnym przeszukaniem, możemy przystąpić do dalszych czynności. O ile odebranie przedmiotów (bagażu itp.) można przeprowadzić w miejscu przeszukania ogólnego, o tyle pozostałe czynności należy przeprowadzić w miejscu do tego sprzyjającym (najlepiej z dala od osób postronnych).

Jeżeli planowanego zatrzymania osoby dokonano w miejscu publicznym lub niesprzyjającym, bądź decyzję o przeszukaniu osoby podjęto w takim miejscu, zasadnym jest, po dokonaniu ogólnego przeszukania oraz odebraniu bagaży i innych przedmiotów, doprowadzenie takiej osoby do miejsca („bezpiecznego” pomieszczenia) umożliwiającego dokładne przeszukanie, a w razie braku takiego miejsca - niezwłoczne doprowadzenie do jednostki Policji w celu wykonania czynności procesowych. Przeszukania osoby nie należy przeprowadzać w miejscu nasilonego ruchu, ani w żadnym innym miejscu, które utrudniałoby lub uniemożliwiało właściwe dokonanie tej czynności (np. umożliwiałoby ucieczkę, zbiegowisko, ingerencję osób postronnych). Jeżeli natomiast miejsce odpowiada warunkom, najlepiej przesukać osobę jeszcze zanim zostanie ona doprowadzona do jednostki Policji.

W dalszej kolejności należy przystąpić do **przeszukania odzieży**. Czynność tę przeprowadza się badając odzież po zdjęciu z przeszukiwanego, w jego obecności. Sposób jej wykonania będzie uzależniony przede wszystkim od celu przeszukania. Na odzieży mogą znajdować się różnego rodzaju ślady, np. krew, włosy, sperma. Mogą być w niej ukryte również różnego rodzaju przedmioty, np. igły, żyłki. Dla własnego bezpieczeństwa, aby zminimalizować ryzyko zakłucia się, zranienia czy też zarażenia chorobą zakaźną, policjanci przeprowadzający przeszukanie osoby, jej odzieży i podręcznych przedmiotów powinni stosować ochronne rękawiczki. Miejsce ukrycia tych przedmiotów będzie zależało od ich rozmiarów oraz pomysłowości przeszukiwanego. Zdarza się, że przedmioty są ukryte w widocznych miejscach (w myśl przysłowia, że „najciemniej jest pod latarnią”), jak również w miejscach trudno dostępnych, np. pod podszewkami, w szwach. Odzież bada się dokładnie, zarówno po stronie zewnętrznej, jak i wewnętrznej. Obuwie bada się wzrokowo, a także za

pomocą dotyku, zwracając szczególną uwagę na jego budowę, ozdobne lub użytkowe części, widoczne naprawy, charakterystyczne i nietypowe cechy, wnętrze oraz rozmiar, porównując go z rozmiarem stopy. W praktyce znane są przypadki ukrywania różnego rodzaju przedmiotów m.in. w cholewkach lub w warstwach podeszwy bądź obcasa.

Po dokonaniu przeszukania odzieży, należy przystąpić, o ile istnieje taka konieczność, do **przeszukania ciała**. Przy tych czynnościach należy zwrócić szczególną uwagę na założone opatrunki (plastry, bandaże, gips itp.), pod którymi mogą być ukrywane przedmioty. Ponadto sprawdzić należy włosy (dotykem, przeczesywaniem za pomocą grzebienia), miejsca pod pachami, jamę ustną, krocze, odbytnicę, okolice uszu, przestrzenie pomiędzy palcami dłoni i stóp⁵⁸. W uzasadnionych wypadkach przeszukanie ciała może być przeprowadzone przy pomocy lekarza. Osobę przeszukiwaną można również prześwietlić lub podać jej środek przeczyszczający. Hanausek w swojej książce pt. „Kryminalistyka. Zarys wykładu” zaznacza, że tylko lekarz może wskazać drogę wydobycia tak schowanych przedmiotów oraz że pod żadnym pozorem nie można, bez konsultacji z lekarzem, podawać osobie środków przeczyszczających lub przetrzymać ją bez jedzenia w oczekiwaniu na jej wypróżnienie się.

Kolejnym etapem przeszukania osoby jest przeszukanie przedmiotów odebranych od osoby przeszukiwanej. Zaleca się, aby przedmioty te przeszukiwano na miejscu, gdy warunki są odpowiednie (bezpieczne).

Wyjątkiem jest przypadek, gdy mamy podejrzenie co do zawartości odebranego bagażu, a mianowicie, gdy mogą znajdować się w nim materiały wybuchowe, radioaktywne itp. W takim przypadku regułą jest udział w czynności specjalisty, grupy rozpoznania minersko - pirotechnicznego.

Opisane wyżej sposoby przeszukania osoby są typowe w przypadkach, gdy sytuacja wymaga zachowania szczególnych środków ostrożności.⁵⁹

Reasumując, należy stwierdzić, że nie spotyka się dwóch identycznych przypadków, a opracowane algorytmy postępowania podczas przeszukania osoby trzeba modyfikować i dostosowywać do konkretnej sytuacji. Postępowanie policjanta będzie uzależnione od: rodzaju popełnionego przestępstwa, osoby i ilości sprawców, pory i miejsca wykonywanej czynności itp. Niemniej jednak w każdym przypadku należy zachować podstawowe środki ostrożności.

⁵⁸ Hanausek T.: Kryminalistyka... op. cit., s. 124-125.

⁵⁹ Kozak T., Zaparty I.: Przeszukanie, kontrola osobista, przeglądanie zawartości bagażu i sprawdzenia ładunku. Kontrola ruchu drogowego, Szkoła Policji w Słupsku, Słupsk, 1996 r., s. 13.

Istotne jest, aby umiejętnie obserwować osobę i odczytywać sygnały komunikacji werbalnej i niewerbalnej. Nawet doświadczeni przestępcy czasami zdradzają gestem, mimiką swoje zamiary. Może o tym świadczyć m.in.:

- drżący głos;
- westchnięcia;
- usztywnienie ciała;
- uciekanie wzrokiem;
- pocenie się;
- gładzenie po głowie;
- czerwienienie lub bladnięcie.

Należy również pamiętać, że rutyna gubi. Warto zaznaczyć, że nie należy do przeszukania osoby podchodzić lekceważąco. Nigdy nie mamy pewności, że osoba (nawet nam znana i uchodząca za spokojną) zachowa spokój i nie będzie miała zamiarów przestępczych. Ponadto nie należy się skupiać jedynie na poszukiwaniu rzeczy nas interesujących. Praktyka wskazuje, że jest to niewłaściwe posunięcie i podejście do przeszukania osoby, np. szukając broni, możemy znaleźć fałszywe banknoty, narkotyki lub inne przedmioty mogące stanowić dowód w innej sprawie. Warto też zauważyć, że niekiedy podczas przeszukania zbyt wcześnie „zadowolamy się” uzyskanymi wynikami. Doprowadzić może to do sytuacji, że po odnalezieniu interesującego nas przedmiotu dalsze czynności mogą być wykonane mało dokładnie albo zaniechane.

Przeszukanie osoby w praktyce często zbiega się z jednoczesnym przeszukaniem pomieszczeń lub rzeczy, którymi dana osoba dysponuje (np. pojazd, bagaż).

10.11. Przeszukanie rzeczy

Sposób i technika przeszukania są ściśle związane z daną sytuacją oraz miejscem przeszukania. Przeszukanie przedmiotu wyodrębniono z tego względu, iż bywają przypadki odnoszące się wyłącznie do samego przedmiotu. Tego typu przeszukanie może być uwarunkowane np. tym, że:⁶⁰

- ustalenia wskazują, iż zachodzi potrzeba przeszukania tylko ściśle określonego przedmiotu;

⁶⁰ Uniszewski Z.: Przeszukanie... op. cit., s. 278-279.

- same możliwości ograniczają zakres przeszukania do ściśle określonego przedmiotu (np. porzucony przez uciekającego sprawcę bagaż).

Przeszukanie przedmiotu jest zbliżone do oględzin, stąd też w praktyce często zastępowane jest oględzinami. W jednej i drugiej sytuacji opis przedmiotu, jego umieszczenie, cechy charakterystyczne muszą być bardzo dokładne. Zastępowanie przeszukania oględzinami zdarza się zwłaszcza wtedy, gdy:

- zabranie przedmiotu lub przedmiotów znalezionych w czasie oględzin nie napotyka żadnych przeszkód;
- przedmiot znajduje się już w posiadaniu organów ścigania;
- przedmiot znajduje się już w posiadaniu instytucji państwowej lub społecznej;
- przedmiot, z uwagi na swe rozmiary, przeznaczenie itp. nie może być zabrany z miejsca jego ujawnienia;
- chce się uniknąć formalności związanych z uzyskaniem prawnego zezwolenia na tę czynność.

Z formalnego punktu widzenia zastąpienie przeszukania oględzinami nie jest błędem dyskwalifikującym uzyskane w ten sposób dowody. Może jednak powodować pewne nieporozumienia związane z kwestionowaniem i zabieraniem rzeczy celem ich wprowadzenia do postępowania karnego. Z tego też powodu przyjmując, że przeszukanie jest pojęciem szerszym od pojęcia oględzin, należy unikać takich sytuacji, traktując je jako niewłaściwe.

Przeszukanie przedmiotu powinno odbywać się według zasad ogólnych, a mianowicie:

- przedmiot bada się z zewnątrz (w obranym kierunku);
- od góry do dołu;
- wewnątrz przedmiotu bada się w miarę możliwości i potrzeby rozbierając go, korzystając, w uzasadnionych przypadkach, z pomocy specjalisty;
- należy zwrócić uwagę na miejsca niewidoczne, różnego rodzaju zakamarki mogące służyć za skrytki.

10.12. Przeszukanie samochodu

Przy przeszukiwaniu pojazdu należy wykonać wszystkie czynności standardowe dla każdego przeszukania, np. przeszukania pomieszczenia, łącznie z poinformowaniem właściciela pojazdu, jaki jest powód przeszukania, jakie przysługują mu w związku z tym prawa

i jakie ma obowiązki. Przeszukanie powinno być wykonywane przez policjantów posiadających dużą wiedzę specjalistyczną i duże doświadczenie.⁶¹

Przeszukanie samochodu musi być prowadzone w sposób systematyczny i dokładny, bez względu na liczbę funkcjonariuszy biorących udział w przeszukaniu. Sam sposób przeszukania oraz jego taktykę ustalamy, mając na uwadze przedmioty, których szukamy.

W przypadku przeszukiwania samochodu przez jednego funkcjonariusza, czynność ta powinna być rozpoczęta od jednej strony samochodu, np. po stronie kierowcy od przodu, kierując się ku tyłowi. Taką samą procedurę powtarzamy z drugiej strony pojazdu. W zależności od miejsca postoju samochodu oraz gabarytu szukanych rzeczy, czynność tę powinno powtórzyć się jeszcze raz.

Gdy samochód przeszukiwany jest przez dwóch funkcjonariuszy, należy podzielić miejsce przeszukania na „rejony”, za które każdy z nich będzie ściśle odpowiadał. Najlepiej jest przyjąć zasadę przeszukiwania od przodu do tyłu. Dla pewności, że czynność ta została wykonana prawidłowo i dokładnie, wskazanym jest zamiana miejsc pomiędzy przeszukującymi i ponowne dokonanie sprawdzenia.

Przeszukując samochód, szczególną uwagę zwracamy na: tapicerkę, siedzenia, zasobnik na paliwo, przestrzeń bagażowe, ładownie, koła zapasowe, opony, apteczki oraz inne miejsca, w których mogą znajdować się skrytki. W samochodach najczęściej ukrywa się: banknoty, dokumenty, narkotyki, biżuterię bądź inne wartościowe lub niebezpieczne przedmioty.

W razie uzasadnionego podejrzenia ukrycia w samochodzie konkretnego przedmiotu, jeśli np. przeszukanie dokonane przez policjantów nie przyniosło oczekiwanego rezultatu, należy skorzystać z pomocy biegłego z zakresu budowy pojazdu danej marki. W takim przypadku możliwe jest rozkręcenie i rozłożenie części pojazdu.

Częste przeszukiwanie pojazdów ma miejsce zwłaszcza na przejściach granicznych, co ma na celu m.in. wykrycie przedmiotów niebezpiecznych (np. materiałów wybuchowych, radioaktywnych, broni palnej), przedmiotów, których posiadanie jest zabronione (np. narkotyków) bądź ofiar handlu ludźmi. Przeprowadza się je przy pomocy urządzeń technicznych (np. skanerów RTG), a nawet psów specjalistycznych.

Sposób ukrycia szukanych przedmiotów jest najczęściej podyktowany pomysłowością sprawcy oraz możliwościami wynikającymi z budowy samochodu. Takimi miejscami w samochodzie są m.in.:

⁶¹ Uniszewski Z.: Przeszukanie... op. cit., s. 279-280.

- zbiornik paliwa (często z dwoma komorami);
- reflektory, światła, halogeny;
- spoilery, zderzaki;
- opony, dętki, kołpaki, koła zapasowe;
- siedzenia, oparcia, tapicerka;
- plastikowa pokrywa bagażnika, drzwi, podłogi, dach;
- ramiona wycieraczek;
- konsola przednia (wyloty wentylacji);
- radioodtworacz;
- lusterka;
- kierownica;
- popielniczka;
- pokrywa zaworów;
- tłumik;
- przewody nagrzewnicy;
- progi;
- nadkola;
- butle od instalacji gazowej;
- gaśnica;
- przestrzeń pomiędzy deską rozdzielczą a komorą silnika.

Samochody służące do przemytu różnego rodzaju przedmiotów są bardzo długo i dokładnie przygotowywane, łącznie z używaniem specjalnych środków maskujących wygląd i zapach.

10.13. Przeszukanie jachtu lub niewielkiej jednostki pływającej

Szukanie przedmiotów na jednostkach pływających wymaga dobrej znajomości tych jednostek, gdyż miejsc ukrycia na nich jest niezliczona liczba, zwłaszcza, gdy chodzi o przemykanie drobnych przedmiotów lub narkotyków (najczęściej substancja sproszkowana, łatwo podzielna). Aby zapewnić sobie komfort pracy, wskazane jest przeszukiwanie jednostki pływającej w miejscu jej postoju (przechowywania), m.in. w przystaniach, portach, na terenie prywatnym.

Przede wszystkim sprawdza się wszystkie puste przestrzenie:

- w masztach;

- odbojnicach;
- relingach;
- pomiędzy pokładem a kadłubem;
- pomiędzy wręgami podłogi i sufitu;
- przestrzenie zbiorników paliwa i wody oraz ich wnętrza.

Dokładnego przeszukania wymagają też pomieszczenia znajdujące się pod pokładem. Zazwyczaj postępuje się w podobny sposób, jak przy przeszukaniu pomieszczeń mieszkalnych. Sprawdzić należy również wszelki sprzęt sportowo – turystyczny, zbiorniki tlenu do nurkowania. Warto też zwrócić uwagę na to, co znajduje się pod jednostką pływającą.

11. SPOSÓB POSTĘPOWANIA Z PRZEDMIOTAMI I DOKUMENTAMI ZABEZPIECZONYMI W TOKU PRZESZUKANIA

Za dowód w znaczeniu ogólnym uznaje się w prawie karnym procesowym wszystko, co jest dopuszczalne przez prawo w celu ustalenia podstaw rozstrzygnięcia w procesie karnym. Polskie prawo karne procesowe nie zawiera katalogu dowodów, to jednak wprowadza wyłączenia z zakresu tego pojęcia, a więc wskazuje wypadki, gdy coś nie może być dowodem, ograniczając to pojęcie od strony negatywnej.⁶²

Przedmioty zabezpieczone w wyniku przeszukania i zatrzymania rzeczy stanowią często koronny dowód w prowadzonym postępowaniu karnym, dlatego na organach ścigania spoczywa obowiązek dołożenia wszelkich starań, aby czynności procesowe zostały przeprowadzone w sposób odpowiadający ustawowym wymogom. Kluczowy jest również właściwy sposób ewidencjonowania i przechowywania dowodów rzeczowych (**patrz załącznik nr 4 do opracowania**).

Jak słusznie wskazał Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 30 listopada 2010 r., sygn. III KK 152/10, właśnie w sferze dowodowej zakotwiczone są gwarancje praw jednostki w procesie karnym, a tylko respektowanie tych gwarancji pozwala uznać rozstrzygnięcie sądu karnego za prawidłowe. Na początku wprost należy się odwołać do zasad konstytucyjnych. Przede wszystkim do wyrażonej w art. 2 Konstytucji RP zasady demokratycznego państwa prawnego oraz wyrażonej w art. 7 zasady, że organy władzy publicznej działają na podstawie i w granicach prawa. Ponadto przywołać tu trzeba art. 45 ust. 1 ustawy zasadniczej, gwarantujący prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy i korespondujący z nim przepis art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, gwarantujący prawo do rzetelnego procesu. Gwarancje te niewątpliwie obejmują konieczność rozstrzygnięcia każdej sprawy na podstawie takich dowodów, które w ramach konkretnego systemu procesowego są prawem przewidziane bądź z nim niesprzeczne, a więc legalne. W świetle tych wszystkich zasad nie jest możliwe zaakceptowanie stanu, w którym funkcjonariusze państwa, a więc władzy publicznej, mogliby gromadzić materiał dowodowy wbrew obowiązującemu prawu, a zgodnie z prawem, na podstawie tego materiału, obywatele mogli ponosić odpowiedzialność karną.

W kontekście przeszukania, dużego znaczenia nabiera przepis art. 168a k.p.k., według którego dowodu nie można uznać za niedopuszczalny wyłącznie na tej podstawie, że został

⁶² Postępowanie z dowodami rzeczowymi w toku postępowania przygotowawczego i po jego zakończeniu. Aspekty praktyczne. Materiały szkoleniowe. Jastrzębia Góra, 25 czerwca 2009 r., s. 5.

uzyskany z naruszeniem przepisów postępowania lub za pomocą czynu zabronionego, o którym mowa w art. 1 § 1 k.k., chyba że dowód został uzyskany w związku z pełnieniem przez funkcjonariusza publicznego obowiązków służbowych, w wyniku: zabójstwa, umyślnego spowodowania uszczerbku na zdrowiu lub pozbawienia wolności. Do przepisu tego odnosi się wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 lutego 2016 r., sygn. IV KK 346/15, w którym Sąd Najwyższy zauważył, iż zgodnie z obowiązującą w polskim procesie karnym zasadą swobody dowodzenia, w postępowaniu dowodowym dopuszczalne jest przeprowadzenie wszelkich czynności dowodowych, za wyjątkiem czynności objętych wyraźnym zakazem ich przeprowadzania. Ustanowione w polskim procesie karnym zakazy dowodowe uznawane są za wyjątki od dopuszczalności podejmowania wszelkich czynności dowodowych. Zdecydowana większość polskiej doktryny opowiada się za dopuszczalnością wykorzystania w postępowaniu karnym „dowodu pośrednio skażonego”, przez który rozumie się dowód uzyskany w wyniku przeprowadzenia innego dowodu – określanego jako tzw. dowód nielegalny. Tak zwany dowód nielegalny, niektórzy nazywają go dowodem wadliwym, to dowód obciążony jednym z uchybień proceduralnych powodujących niedopuszczalność jego wykorzystania w procesie karnym. Wskazane uchybienia proceduralne mogą dotyczyć sytuacji uzyskania dowodu z nielegalnego źródła (gdy dowodzenie było niedopuszczalne), bądź na skutek nielegalnego sposobu pozyskania i przeprowadzenia dowodu. Podkreśla się, że w myśl art. 2 § 1 k.p.k. jednym z podstawowych założeń polskiej procedury karnej jest pociągnięcie sprawcy do odpowiedzialności karnej, co przesądza na rzecz możliwości wykorzystywania.

Przedmioty wydane lub znalezione w czasie przeszukania należy zabrać albo oddać na przechowanie osobie godnej zaufania z zaznaczeniem obowiązku przedstawienia na każde żądanie organu prowadzącego postępowanie. Przedtem poddaje się je oględzinom, sporządza spis i opis rzeczy oraz protokół zatrzymania rzeczy lub przeszukania (art. 228 § 1 k.p.k.). Tak samo należy postąpić ze znalezionymi w czasie przeszukania przedmiotami mogącymi stanowić dowód innego przestępstwa, podlegającym przypadkowi lub których posiadanie jest zabronione (art. 228 § 2 k.p.k.). Osobom zainteresowanym należy natychmiast wręczyć pokwitowanie stwierdzające, jakie przedmioty i przez kogo zostały zatrzymane (art. 228 § 3 k.p.k.).

Jak pokazuje policyjna praktyka, oględziny zabezpieczonych w toku przeszukania rzeczy przeprowadza się najczęściej dopiero po ich przywiezieniu do jednostki Policji, z uwagi na brak czasu czy też brak dogodnych warunków do ich przeprowadzenia w miejscu, w którym przeszukanie nastąpiło. Zgodnie z § 59 ust 3 - 4 Wytycznych nr 3 KGP, od oględzin rzeczy odstępuje się i dołącza ją do akt postępowania, jeśli nie ma podstaw do uznania

rzeczy za nośnik śladów przestępstwa, została ona zidentyfikowana, jej wygląd i cechy charakterystyczne zostały opisane w protokole zatrzymania rzeczy albo protokole przeszukania. Natomiast można odstąpić od oględzin zabezpieczonej rzeczy w miejscu jej ujawnienia, znalezienia lub wydania, jeżeli będzie ona przedmiotem badań w celu ujawnienia znajdujących się na niej śladów i wydania opinii biegłego.

Zabezpieczone przedmioty mogą być oddane na przechowanie osobie godnej zaufania na zasadzie art. 228 § 1 k.p.k. Nie oddaje się na przechowanie przedmiotów, których posiadanie jest zabronione - przedmioty takie przekazuje się właściwemu urzędowi lub instytucji (art. 230 § 3 k.p.k.). Przedmioty o wartości naukowej, artystycznej lub historycznej oddaje się na przechowanie muzeum lub innej właściwej instytucji (art. 231 § 2 k.p.k.).

Z czynności oddania rzeczy na przechowanie spisuje się w jednym egzemplarzu protokół, w którym zobowiązuje się osobę, u której rzeczy się pozostawia, do ich przedstawienia na każde żądanie sądu lub organu prowadzącego postępowanie, poucza o zakazie zbycia, obciążania, przekształcania i wydania tych rzeczy osobie do tego nieupoważnionej, a także uprzedza o odpowiedzialności karnej wynikającej z art. 239 § 1 k.k. i 300 § 2 k.k. Ponadto, należy sporządzić w dwóch egzemplarzach wykaz rzeczy oddanych na przechowanie, którego kopię pozostawia się u osoby zobowiązanej do przechowania rzeczy jako pokwitowanie.

Według postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 listopada 2002 r., sygn. II KKN 121/01, oddanie przedmiotów na przechowanie osobie godnej, z językowego punktu widzenia, oznacza umieszczenie tych przedmiotów w odpowiednich warunkach, w bezpiecznym miejscu i utrzymywanie ich we właściwym stanie przez tę osobę przez pewien czas, dla realizacji niezbędnych czynności procesowych, w związku z toczącym się postępowaniem (...) Na gruncie przepisu art. 228 § 1 k.p.k. oddanie rzeczy na przechowanie osobie godnej zaufania tworzy między tą osobą a Skarbem Państwa swoistą relację dłużnik - wierzyciel, opartą na stosunkach obligacyjnych (...) organ postępowania może żądać od osoby przechowującej rzecz określonego świadczenia wynikającego z treści orzeczenia, pozwalającego na właściwe realizowanie funkcji postępowania karnego, np. zwrotu rzeczy celem dokonania oględzin, czy uzyskania opinii biegłego, a z drugiej istnieje obowiązek wykonania takiego świadczenia do czasu wydania odmiennej decyzji w przedmiocie dowodów rzeczowych. Zatem zbycie przedmiotu mogącego stanowić dowód w sprawie (wydanego lub znalezione w czasie przeszukania) przez osobę godną zaufania, której przedmiot ten, w oparciu o właściwe orzeczenie wydane na podstawie art. 228 § 1 k.p.k., oddano na przechowanie, stanowi zachowanie podlegające penalizacji na podstawie art. 300 § 2 k.k., chroniąc nie tylko pewność obrotu cywilno-prawnego, ale i powagę orzeczeń wydanych przez organ państwowy.

Powyższy pogląd Sąd Najwyższy powtórzył w swym wyroku z dnia 15 czerwca 2004 r., sygn. II KK 38/03, w którym orzekł, że oddanie przedmiotów na przechowanie osobie godnej zaufania, w trybie określonym w art. 228 § 1 albo § 2 k.p.k., powoduje powstanie stosunku zobowiązaniowego przechowania (art. 835 k.c.), w którym organ wydający co do tej kwestii postanowienie jest wierzycielem, a osoba godna zaufania, której oddane zostały przedmioty na przechowanie – dłużnikiem. Natomiast zachowanie osoby godnej zaufania, polegające na usunięciu, ukryciu, zbyciu, darowaniu, niszczeniu, obciążaniu albo uszkodzaniu zajętych przedmiotów, o ile zostały spełnione pozostałe przesłanki odpowiedzialności karnej, wypełnia znamiona przestępstwa określonego w art. 300 § 2 k.k.

Sposób rozliczania kosztów przechowywania rzeczy oddanych na przechowanie reguluje Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2003 r. w sprawie wysokości i sposobu obliczania wydatków Skarbu Państwa w postępowaniu karnym (t.j. Dz.U. z 2013 r., poz. 663). Według brzmienia § 3 cytowanego rozporządzenia, ryczałt za przechowanie przedmiotów zajętych w postępowaniu karnym i złożonych w składnicy organów prowadzących postępowanie wynosi 40 zł. Ryczałt ten pobiera się tylko jeden raz w toku całego postępowania. W przypadku, gdy przechowanie obejmuje przedmioty zajęte u kilku oskarżonych, ryczałt pobiera się w wysokości 20 zł za każdego oskarżonego. Wydatki związane z przechowywaniem zajętych przedmiotów poza składnicami pobiera się w wysokości przedstawionej w rachunku wystawionym przez uprawniony podmiot przechowujący.

W uchwale z dnia 9 lutego 2007 r., sygn. III CZP 161/06 Sąd Najwyższy orzekł, że nie jest dopuszczalna droga sądowa przed sądem cywilnym dla dochodzenia przez osobę godną zaufania w rozumieniu art. 228 § 1 k.p.k. wynagrodzenia za przechowanie rzeczy oddanej jej na przechowanie w trybie określonym w tym przepisie.(...) Według przepisów postępowania karnego wysokość przyznanego wynagrodzenia osobom, o których mowa w art. 228 k.p.k., podlega kontroli sądu (art. 626 k.p.k.). Przewidziane w art. 626 k.p.k. orzekanie o kosztach jest obowiązkiem sądu podlegającym realizacji w każdym czasie, niezależnie od etapu postępowania, a więc także w toku postępowania wykonawczego, aż do upływu okresu przedawnienia do orzekania w tym przedmiocie. Kontroli sądowej podlegają również postanowienia w postępowaniu przygotowawczym (art. 626a k.p.k.). Inaczej mówiąc, art. 626 i 626a k.p.k. wyłączają drogę sądową przed sądem cywilnym na rzecz drogi sądowej przed sądem karnym(...).

Przedmioty ulegające szybkiemu zniszczeniu lub takie, których przechowywanie byłoby połączone z niewspółmiernymi kosztami lub nadmiernymi trudnościami albo powodowałyby znaczne obniżenie wartości rzeczy, można sprzedać według trybu określonego dla

właściwych organów postępowania wykonawczego. Postanowienie w przedmiocie sprzedaży w postępowaniu przygotowawczym może wydać prokurator, a w postępowaniu sądowym - sąd lub referendarz sądowy. Uzyskaną kwotę pieniężną przekazuje się do depozytu sądowego, a o czasie i warunkach sprzedaży należy w miarę możliwości zawiadomić oskarżonego oraz inne zainteresowane osoby (art. 232 k.p.k.).

Jeśli zaś chodzi o przedmioty i substancje stwarzające niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia, a w szczególności broń, amunicję, materiały wybuchowe lub łatwopalne, materiały radioaktywne, substancje trujące, duszące lub parzące, środki odurzające, substancje psychotropowe lub ich preparaty oraz prekursory kategorii 1, a także wyroby tytoniowe i napoje alkoholowe, to przechowuje się je w miejscu i w sposób zapewniający ich należyte zabezpieczenie. Jeżeli dla zapewnienia prawidłowego toku postępowania wystarczające jest przechowywanie próbek w ilości niezbędnej do przeprowadzenia badań przedmiotów lub substancji, o których mowa powyżej, sąd właściwy do rozpoznania sprawy lub referendarz sądowy na wniosek prokuratora, niezwłocznie zarządza zniszczenie w całości lub w części pozostałych ilości przedmiotów lub substancji zbędnych do przeprowadzenia badań. Jeżeli sąd lub referendarz sądowy zarządził zniszczenie w części takiego rodzaju przedmiotów lub substancji, wskazuje jednocześnie w postanowieniu miejsce i czas przechowywania ich pozostałej części w ilości niezbędnej do przeprowadzenia badań. Przedmioty i substancje stwarzające bezpośrednie niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia przez możliwość eksplozji materiałów wybuchowych lub łatwopalnych, innego gwałtownego wyzwolenia energii, rozprzestrzeniania się substancji trujących, duszących lub parzących, wyzwolenia energii jądrowej lub promieniowania jonizującego albo których przechowywanie w niezmiennym stanie nie jest możliwe, można zniszczyć przed wydaniem postanowienia. Podmioty uprawnione do przechowywania oraz zniszczenia tego rodzaju przedmiotów i substancji oraz ich próbek, szczególne warunki, sposób oraz miejsca ich przechowywania, a także warunki i sposób ich zniszczenia określa Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 grudnia 2012 r. w sprawie podmiotów uprawnionych do przechowywania oraz zniszczenia w postępowaniu karnym przedmiotów i substancji stwarzających niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia (Dz.U.2012.0.1486) – art. 232a k.p.k.

Oddając na przechowanie krajowe środki płatnicze lub wartości dewizowe, organ, przekazując je, określa charakter depozytu i sposób rozporządzenia oddanymi na przechowanie wartościami (art. 233 k.p.k.). W przypadku kart bankomatowych, kredytowych itp. z paskiem magnetycznym należy pamiętać o zabezpieczeniu chroniącym przed działaniem pola

elektromagnetycznego (zapakowanie w folię aluminiową) oraz o bezpiecznym opakowaniu (koperta bąbelkowa).⁶³

Szczególny sposób postępowania występuje w przypadku wydania bądź znalezienia dokumentów lub pism zawierających informacje niejawne oznaczonych klauzulą „tajne” lub „ściśle tajne”, klauzulą „poufne” lub „zastrzeżone”, zawierających tajemnicę zawodową lub inną chronioną ustawą albo mających charakter osobisty.

Tajemnicę zawodową stanowią wiadomości, które zostały uzyskane w związku z wykonywanym zawodem lub pełnioną funkcją. Jest ona określona w przepisach regulujących wykonywanie określonych zawodów lub funkcji, a także może wynikać z przyjętego przez osobę zobowiązania nieujawniania lub niewykorzystania informacji, z którą zapoznała się w związku z pełnioną funkcją, wykonywaną pracą, działalnością publiczną, społeczną, gospodarczą lub naukową (np. tajemnica sędziowska, prokuratorska, adwokacka, radcy prawnego, doradcy podatkowego, notarialna, dziennikarska, lekarska, bankowa, ubezpieczeniowa, maklerska).

Inną tajemnicę chronioną ustawą stanowią informacje, których publiczne ujawnianie jest ustawowo zabronione, a których uzyskanie nie jest związane z wykonywanym zawodem lub pełnioną funkcją (np. wiadomości z postępowania przygotowawczego, wiadomości z niejawnej rozprawy).

O osobistym charakterze informacji decyduje nie tylko jej związek z wybraną sferą życia (np. informacja o życiu intymnym), ale też wpływ jej ujawnienia na sytuację osoby. W celu przyjęcia, że dokumenty lub pisma mają wspomniany charakter, wystarczające jest oświadczenie kierownika instytucji państwowej lub samorządowej albo osoby, u której dokonano zatrzymania rzeczy lub przeprowadzono przeszukanie. Organ przeprowadzający tę czynność nie ma prawa sprawdzenia wiarygodności oświadczenia.

Jeżeli kierownik instytucji państwowej lub samorządowej albo też osoba, u której dokonano zatrzymania rzeczy lub u której przeprowadza się przeszukanie, oświadczy, że wydane lub znalezione przy przeszukaniu pismo lub inny dokument zawiera informacje niejawne lub wiadomości objęte tajemnicą zawodową lub inną tajemnicą prawnie chronioną albo ma charakter osobisty, organ przeprowadzający czynność przekazuje niezwłocznie pismo lub inny dokument bez jego odczytania prokuratorowi lub sądowi w opieczętowanym opakowaniu (art. 225 § 1 k.p.k.). Wskazany tryb nie obowiązuje w stosunku do pism lub innych dokumentów, które zawierają informacje niejawne o klauzuli "zastrzeżone" lub "poufne" albo

⁶³ Miś W., Bieliński L.: Kryminalistyczno – procesowe zabezpieczanie śladów na miejscu zdarzenia. Szkoła Policji w Pile, lipiec 2009, s. 17.

dotyczą tajemnicy zawodowej lub innej tajemnicy prawnie chronionej, jeżeli ich posiadaczem jest osoba podejrzana o popełnienie przestępstwa, ani w stosunku do pism lub innych dokumentów o charakterze osobistym, których jest ona posiadaczem, autorem lub adresatem (art. 225 § 2 k.p.k.).

Jeżeli obrońca lub inna osoba, od której żąda się wydania rzeczy lub u której dokonuje się przeszukania, oświadczy, że wydane lub znalezione w toku przeszukania pisma lub inne dokumenty obejmują okoliczności związane z wykonywaniem funkcji obrońcy, organ dokonujący czynności pozostawia te dokumenty wymienionej osobie bez zapoznawania się z ich treścią lub wyglądem. Norma zawarta w art. 225 § 3 k.p.k., obligująca organ dokonujący przeszukania do pozostawienia dokumentów bez zapoznawania się z ich treścią lub wyglądem, w sytuacji, gdy obrońca oświadczy, że wydane lub znalezione pisma lub inne dokumenty obejmują okoliczności związane z wykonywaniem przez niego tej funkcji, znajduje zastosowanie także w razie złożenia takiego oświadczenia przez aplikanta adwokackiego, upoważnionego przez adwokata na podstawie art. 77 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. - Prawo o adwokaturze (Dz.U. z 2009 r. nr 146, poz. 1188 ze zm.) do zastępowania go jako obrońcy w sprawie (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 października 2011 r., sygn. I KZP 12/11. OSNKW 2011/10/90, Prokuratura i Prawo - wkł. 2012/1/4, Biuletyn SN 2011/11/21-22). Jeżeli jednak oświadczenie osoby niebędącej obrońcą (np. sekretarki w kancelarii adwokackiej) budzi wątpliwości, organ dokonujący czynności przekazuje te dokumenty w opieczętowanym opakowaniu, bez ich odczytania, sądowi, który po zapoznaniu się z dokumentami zwraca je w całości lub w części, z zachowaniem rygorów, tj. w opieczętowanym opakowaniu, osobie, od której je zabrano, albo wydaje postanowienie o ich zatrzymaniu dla celów postępowania (art. 225 § 1 i 3 k.p.k.).

W przypadku ujawnienia dokumentacji psychiatrycznej postępowanie sprowadza się do przekazania jej w opieczętowanym opakowaniu prokuratorowi lub sądowi bez jej wcześniejszego odczytywania (art. 225 § 1 i 4 k.p.k.).

W kwestii wykorzystania dokumentów zawierających informacje niejawne lub tajemnicę zawodową, jako dowodów w postępowaniu karnym, stosuje się odpowiednio zakazy i ograniczenia określone w art. 178 - 181 k.p.k. Jednakże w postępowaniu przygotowawczym o wykorzystaniu, jako dowodów, dokumentów zawierających tajemnicę lekarską decyduje prokurator (art. 226 k.p.k.).

Warto dodać, że według § 70 ust. 3 Wytycznych nr 3 KGP, jeżeli podczas zatrzymania rzeczy lub nośników zawierających dane informatyczne albo przeszukania osoby, miejsca lub systemu informatycznego zajdą okoliczności, o których mowa w art. 225 § 1 lub § 3 k.p.k.,

w stosunku do rzeczy stanowiącej lub zawierającej informację niejawną w rozumieniu ustawy z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych (t.j. Dz.U. z 2016 r., poz. 1167), stosuje się odpowiednio tryb postępowania wskazany w Rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 20 lutego 2012 r. w sprawie sposobu postępowania z protokołami przesłuchań i innymi dokumentami lub przedmiotami, na które rozciąga się obowiązek zachowania w tajemnicy informacji niejawnych albo zachowania tajemnicy związanej z wykonywaniem zawodu lub funkcji (Dz.U. z 2012 r., poz. 219).

Jeżeli zatrzymanie rzeczy lub przeszukanie nastąpiło bez uprzedniego polecenia sądu lub prokuratora, a w ciągu **7 dni** od dnia czynności nie nastąpiło jej zatwierdzenie, należy niezwłocznie zwrócić zatrzymane rzeczy osobie uprawnionej (nie dotyczy rzeczy, których posiadanie jest zabronione), chyba że nastąpiło dobrowolne wydanie, a osoba ta nie złożyła wniosku, o którym mowa w art. 217 § 4 k.p.k. (wniosek o sporządzenie i doręczenie postanowienia sądu lub prokuratora o zatwierdzeniu zatrzymania). Należy również zwrócić osobie uprawnionej zatrzymane rzeczy niezwłocznie po stwierdzeniu ich zbędności (nieprzydatności) w postępowaniu karnym. W tym miejscu nasuwa się pytanie, czy w przypadku przedawania karalności przestępstwa, np. podarta koszula w kratę z plamami koloru brunatnego winna zostać wydana żonie zmarłego? Czy jest to realizacja obowiązku wynikającego z treści przepisu art. 230 § 2 k.p.k. (wydanie uprawnionemu) czy może niepotrzebna wiktyimizacja wtórna pokrzywdzonego i osób mu najbliższych? Odpowiedzią na postawiony problem może być wyrok z dnia 29 stycznia 2015 r. Sądu Apelacyjnego w Szczecinie, sygn. II AKa 259/14, zgodnie z którym, jeżeli przedmiotem rozstrzygnięcia są ujawnione plamy krwi, odwzorowania podeszwy buta, komórki nabłonka oraz wymazy spod paznokci, a więc ślady, które ze względu na to, że znajdują się na przedmiotach bezwartościowych, nie są one przedmiotami w rozumieniu art. 44 k.k., jak również rzeczami, którymi można dysponować stosownie do regulacji zawartej w art. 230-232 k.p.k., należy je traktować jako część akt sprawy i w nich pozostawić i to niezależnie od tego, czy fizycznie się w nich znajdują. W efekcie podlegać one będą zniszczeniu wraz z aktami sprawy. Podobne stanowisko zajął Sąd Apelacyjny w Białymstoku w postanowieniu z dnia 17 lipca 2008 r., sygn. II Akz 226/08, uznając, że ślady zabezpieczone na miejscu przestępstwa na przedmiotach bezwartościowych (...) nie są przedmiotami w rozumieniu art. 44 k.k., ani rzeczami, którymi można dysponować w sposób określony przepisami art. 230-232 k.p.k. Są to rzeczy, które zachowały na sobie ślady przestępstwa i jako takie mogą służyć jako środek dowodowy do wykrycia sprawcy czynu, stając tym samym integralną część akt bądź też ich załącznik - np. przecięta kłódka z naniesionymi śladami mechanoskopijnymi, rozbita szklanka z naniesionym materiałem biologicznym

i daktyloskopijnym. Tego rodzaju dowody rzeczowe należy więc traktować jako część akt sprawy, których los dzielą aż do zniszczenia. Tę poniekąd problematyczną kwestię uregulowano w § 43 ust. 1-2 Zarządzenia nr 4 KGP. Po uprawomocnieniu się postanowienia o umorzeniu dochodzenia i wpisaniu sprawy do rejestru przestępstw, policjant prowadzący postępowanie na podstawie art. 323 k.p.k. w zw. z art. 325e § 2 k.p.k. wydaje postanowienie co do dowodów rzeczowych stosownie do przepisów art. 230 - 233 k.p.k. i w przypadku będących nośnikami śladów kryminalistycznych dowodów rzeczowych nieprzedstawiających wartości materialnej, wydaje postanowienie o ich przechowaniu do czasu przedawnienia karalności i ich zniszczeniu po upływie tego terminu. Postanowienie to, stosownie do przepisu art. 323 § 2 k.p.k. doręcza się osobie uprawnionej, o której mowa w art. 230 § 2 k.p.k.

Podjmując decyzję o zwrocie przedmiotu osobie uprawnionej, należy mieć na uwadze ewentualne przyszłe postępowanie sądowe i znaczenie, jakie może mieć ten przedmiot w procesie dowodzenia. Jeżeli ta hipotetyczna ocena wypadnie negatywnie, przedmiot powinien być zwrócony osobie uprawnionej.⁶⁴

Zwrot uprzednio zabezpieczonych rzeczy należy każdorazowo konsultować z prokuratorem nadzorującym postępowanie przygotowawcze. W przypadku zwrotu dowodu rzeczowego osobie uprawnionej, policjant (bez uprzedniego wydania postanowienia o oddaniu dowodu rzeczowego osobie uprawnionej) odnotowuje ten fakt w wykazie, a do akt postępowania dołącza pokwitowanie uzyskane od osoby uprawnionej, które powinno być sporządzone w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach. Gdy osobą uprawnioną jest osoba inna niż ta, u której dowód rzeczowy został zatrzymany lub od której został odebrany, należy wydać postanowienie o oddaniu dowodu rzeczowego osobie uprawnionej (art. 230 § 1 k.p.k.) i oddać go tej osobie po uprawomocnieniu się postanowienia (§ 40 ust. 2 pkt 2 i ust. 3 Zarządzenia nr 4 KGP).

Jeżeli wyniknie spór co do własności rzeczy, a nie ma dostatecznych danych do niezwłocznego rozstrzygnięcia, odsyła się osoby zainteresowane na drogę procesu cywilnego. Z kolei rzeczy, których posiadanie jest zabronione, przekazuje się właściwemu urzędowi lub instytucji. Jeżeli powstaje wątpliwość, komu należy wydać zatrzymaną rzecz, sąd, referendarz sądowy lub prokurator składa ją do depozytu sądowego albo oddaje osobie godnej zaufania aż do wyjaśnienia uprawnienia do odbioru - przepisy o likwidacji depozytów i nieodebranych rzeczy stosuje się odpowiednio (231 § 1 k.p.k.). W razie złożenia rzeczy (...) do depozytu sądowego, koszty przechowania i utrzymania rzeczy w należytym stanie, o których mowa

⁶⁴ Bratoszewski J., Gostyński Z., Stefański R. A. i inni: Kodeks... op. cit., s. 997.

w art. 8 ust. 1 ustawy z 18.10.2006 r. o likwidacji niepodjętych depozytów (t.j. Dz.U. nr 208, poz. 1537) ponosi ta jednostka sektora finansów publicznych (prokuratura albo sąd), która wydała orzeczenie w tym przedmiocie (do czasu uiszczenia ich przez uprawnionego do odbioru rzeczy - art. 8 ust. 2 tej ustawy) - postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 października 2011 r., sygn. I KZP 14/11.

Prawidłowość postępowania z dowodami rzeczowymi kontroluje prokurator - jako *dominus litis*, a więc „pan postępowania przygotowawczego”, nie dopuszczając zwłaszcza do:

- 1) przechowywania ich w jednostce bez uprzedniego zarejestrowania;
- 2) przechowywania w aktach sprawy dowodów rzeczowych w postaci pieniędzy polskich i zagranicznych, książeczek oszczędnościowych i czekowych, kart płatniczych oraz papierów wartościowych;
- 3) przechowywania wartościowych dowodów rzeczowych (pieniędzy polskich i zagranicznych, kruszców, biżuterii i innych) przez organy postępowania przygotowawczego;
- 4) przechowywania przedmiotów o wartości naukowej, artystycznej lub historycznej przez organy postępowania przygotowawczego;
- 5) zwrotu osobie uprawnionej dowodu rzeczowego bez należytego udokumentowania;
- 6) przekazania sądowi aktu oskarżenia, wniosku o wydanie wyroku skazującego, wniosku o warunkowe umorzenie postępowania przygotowawczego lub wniosku o umorzenie postępowania przygotowawczego i orzeczenie środka zabezpieczającego bez dowodów rzeczowych.⁶⁵

Prokurator, po ustaleniu lub w wyniku okresowej kontroli co do tego, czy dowody rzeczowe stanowią przedmioty ulegające szybkiemu zniszczeniu lub takie, których przechowywanie byłoby połączone z niewspółmiernymi kosztami lub nadmiernymi trudnościami albo powodowałoby znaczne obniżenie wartości rzeczy, postanawia o sprzedaży tych przedmiotów w trybie art. 232 § 1 k.p.k.⁶⁶

W oparciu o art. 323 § 1 k.p.k., w razie umorzenia śledztwa, prokurator wydaje postanowienie co do dowodów rzeczowych stosownie do przepisów art. 230 – 233 k.p.k. (według art. 325e § 2 k.p.k., przepisy art. 323 k.p.k. stosuje prokurator, a w sprawie, którą po umorzeniu wpisano do rejestru przestępstw na podstawie art. 325f k.p.k. – Policja). Na postanowienie to przysługuje zażalenie podejrzanemu, pokrzywdzonemu i osobie, od której przedmioty te odebrano lub która zgłosiła do nich roszczenie.

⁶⁵ § 162 Reg. prok.

⁶⁶ § 163 Reg. prok.

Po uprawomocnieniu się postanowienia o umorzeniu śledztwa prokurator, w razie istnienia podstaw określonych w art. 45a k.k. lub w art. 43 § 1 i 2 oraz art. 47 § 4 k.k.s., występuje do sądu z wnioskiem o orzeczenie przepadku. Z takim wnioskiem prokurator może wystąpić również w wypadku umorzenia postępowania wobec niewykrycia sprawcy przestępstwa, przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego, o ile przepis przewiduje orzeczenie przepadku. Na mocy art. 17 § 4 k.p.k. istnienie okoliczności określonych w art. 17 § 1 pkt 4-6 (negatywne przesłanki procesowe: ustawa stanowi, że sprawca nie podlega karze; oskarżony zmarł; nastąpiło przedawnienie karalności) nie wyłącza postępowania w przedmiocie przepadku, o którym mowa w art. 45a § 2 k.k. i art. 43a k.k.s.

Na podstawie art. 236 k.p.k. na postanowienie sądu lub prokuratora dotyczące przeszukania, zatrzymania rzeczy i w przedmiocie dowodów rzeczowych oraz na inne czynności przysługuje zażalenie osobom, których prawa zostały naruszone; zażalenie na postanowienie wydane lub czynność dokonaną w postępowaniu przygotowawczym rozpoznaje sąd rejonowy, w okręgu którego prowadzone jest postępowanie. Jeżeli jednak postanowienie albo zażalenie wydał referendarz sądowy, to stosuje się art. 93a § 3 i 4 k.p.k.

12. DOKUMENTOWANIE PRZESZUKANIA OSÓB, POMIESZCZEŃ I RZECZY ORAZ ZATRZYMANIA RZECZY

Przeszukanie osoby, miejsca, rzeczy i systemu informatycznego (niezależnie, czy wynik przeszukania był pozytywny czy negatywny) oraz zatrzymanie rzeczy i danych informatycznych wymaga spisania protokołu - art. 143 § 1 pkt 6 k.p.k. Protokół należy spisać w jednym egzemplarzu, który zamieszcza się w aktach głównych sprawy.

Biuro Kryminalne KGP opracowało i wprowadziło do użytku wewnętrznego Policji formularz:

- protokołu przeszukania;
- protokołu przeszukania osoby, jej odzieży i podręcznych przedmiotów;
- protokołu przeszukania urządzenia zawierającego dane informatyczne/systemu informatycznego/nośnika;
- protokołu przeszukania w celu ustalenia miejsca pobytu osoby podlegającej przymusowemu odebraniu;
- protokołu zatrzymania rzeczy;
- spisu i opisu rzeczy;
- spisu i opisu danych informatycznych.

Ogólna zasada procesowa odnosząca się do treści protokołów, określona w art. 148 § 1 k.p.k., mówi, że protokół powinien zawierać:

- 1) oznaczenie czynności, jej czasu i miejsca oraz osób w niej uczestniczących;
- 2) przebieg czynności oraz oświadczenia i wnioski jej uczestników;
- 3) wydane w toku czynności postanowienia i zarządzenia, a jeżeli postanowienie lub zarządzenie sporządzono osobno, wzmiankę o jego wydaniu;
- 4) w miarę potrzeby stwierdzenie innych okoliczności dotyczących przebiegu czynności.

Jednocześnie w art. 229 k.p.k. ustawodawca zawarł dodatkowe wymogi formalne, zgodnie z którymi protokół zatrzymania rzeczy lub przeszukania powinien, oprócz wymagań wymienionych w art. 148 k.p.k. i art. 148a k.p.k. (zasada niezamieszczania w protokole danych dotyczących miejsca zamieszkania i miejsca pracy pokrzywdzonych i świadków uczestniczących w czynności, chyba że zostanie spełniona jedna z przesłanek pozwalających na odstąpienie od anonimizacji, o których mowa w art. 148a § 4 k.p.k.), zawierać:

- 1) oznaczenie sprawy, z którą zatrzymanie rzeczy lub przeszukanie ma związek;
- 2) podanie dokładnej godziny rozpoczęcia i zakończenia czynności;
- 3) dokładną listę zatrzymanych rzeczy i w miarę potrzeby ich opis;
- 4) wskazanie polecenia sądu lub prokuratora; jeżeli polecenie nie zostało uprzednio wydane, zamieszcza się w protokole wzmiankę o poinformowaniu osoby, u której czynność przeprowadzono, że na jej wniosek otrzyma postanowienie w przedmiocie zatwierdzenia czynności.

Według treści wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 31 sierpnia 2005 r., sygn. II AKa 161/05 nie ma obowiązku sporządzania protokołu przeszukania natychmiast po przeszukaniu. Często okazuje się to wręcz niemożliwe - jak w razie ujęcia sprawcy przestępstwa w pościgu, gdy trzeba go natychmiast przeszukać w celu odebrania mu broni. Chodzi tu o rzetelność protokołu, tj. o potrzebę oddania w protokole rzeczywistego przebiegu czynności. Inną rzeczą jest wskazanie czasu sporządzenia protokołu i podpisanie go przez wszystkie osoby biorące udział w czynności.

Kwestią bardzo istotną jest zamieszczenie w protokole przeszukania/zatrzymania rzeczy oświadczenia osoby, u której dokonano przeszukania albo od której rzecz zatrzymano, co do pochodzenia zabezpieczonych rzeczy. Oświadczenie to nie jest równoznaczne z przesłuchaniem procesowym i nie może go zastępować. Może natomiast stanowić punkt wyjścia do zaplanowania dalszych czynności, np. innych przeszukań (przeszukania pomieszczeń zajmowanych przez pasera, od którego osoba przeszukiwana, jak oświadczyła, nabyła utracony w wyniku kradzieży telefon komórkowy, przeszukania pomieszczeń należących do dealera narkotykowego, od którego osoba przeszukiwana nabyła środki odurzające itp.), w szczególności, jeżeli taka osoba, już jako podejrzany, skorzysta na późniejszym etapie postępowania z prawa do odmowy składania wyjaśnień. Oświadczenie to może mieć też znaczenie w kontekście treści art. 335 § 2 k.p.k. (możliwość zastosowania instytucji art. 335 § 2 k.p.k., jeżeli oświadczenia dowodowe złożone przez oskarżonego nie są sprzeczne z dokonanymi ustaleniami).

Protokół, po jego spisaniu, podpisują osoby biorące udział w czynności. Przed podpisaniem należy go odczytać i uczynić o tym wzmiankę (art. 150 § 1 k.p.k.). Podpisy wszystkich osób biorących udział w czynności procesowej, w tym i policjantów, powinny być złożone nie tylko w przeznaczonych do tego celu rubrykach protokołu, ale na każdej stronie protokołu, w jego dolnej części, bowiem zgodnie z § 150 Reg. prok., każdą stronę protokołu przesłuchania podpisują wszystkie osoby biorące udział w czynności. Co prawda, zapis ten

odnosi się do protokołu przesłuchania, jednak reguła ta rozciąga się również na protokoły z wszystkich innych czynności procesowych, w tym protokół przeszukania oraz protokół zatrzymania rzeczy. Jeżeli osoba uczestnicząca w czynności procesowej odmawia podpisu lub nie może go złożyć, organ dokonujący czynności zaznacza przyczynę braku podpisu (art. 121 k.p.k.). Odmowę złożenia podpisu lub przeszkodę w jego złożeniu należy odnotować na końcu protokołu, natomiast jeśli protokół nie został należycie podpisany bezpośrednio po zakończeniu czynności, brakujące podpisy mogą być złożone później, ze wskazaniem daty ich złożenia i przyczyn opóźnienia (art. 151 § 2 k.p.k.). Odmowa złożenia podpisu nie powoduje nieważności przeprowadzonego przeszukania czy zatrzymania rzeczy. Osoba uczestnicząca w czynności może podpisując protokół zgłosić jednocześnie zarzuty co do jego treści; zarzuty te należy wciągnąć do protokołu wraz z oświadczeniem osoby wykonującej czynność protokolowaną (art. 150 § 2 k.p.k.).

Skreślenia oraz poprawki i uzupełnienia poczynione w protokole wymagają omówienia podpisanego przez osoby podpisujące protokół (art. 151 § 1. k.p.k.). Niedopuszczalne jest wymazywanie, zamazywanie lub czynienie w inny sposób nieczytelnym pierwotnego zapisu w protokole. Wolne miejsca (pola) należy zakreślić w sposób uniemożliwiający ich późniejsze wypełnienie. Jeżeli protokół został sporządzony pismem ręcznym w sposób mało czytelny lub nieczytelny, należy sporządzić jego odpis pismem maszynowym lub przy wykorzystaniu komputerowego edytora tekstu. Oryginał protokołu i jego odpis po uwierzytelnieniu dołącza się do akt postępowania.

Na podstawie art. 147 § 1 k.p.k. przebieg czynności protokolowanych może być utrwalony za pomocą urządzenia rejestrującego obraz lub dźwięk, o czym należy przed uruchomieniem urządzenia uprzedzić osoby uczestniczące w czynności. Zapis obrazu lub dźwięku staje się wówczas załącznikiem do protokołu.

W przypadku zabezpieczenia rzeczy, oprócz protokołu przeszukania/protokołu zatrzymania rzeczy, należy sporządzić spis i opis rzeczy. Jeśli przeszukanie dotyczy danych informatycznych, systemu informatycznego lub nośnika - spis i opis danych informatycznych. Spis sporządza się w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach, przy czym jego oryginał, wraz z protokołem, należy załączyć do akt głównych sprawy, zaś kopię należy wręczyć za pokwitowaniem osobie, której przeszukanie dotyczy/od której rzecz zatrzymano. Odbiór kopii spisu i opisu rzeczy/spisu i opisu danych informatycznych ww. osoba kwituje w protokole, składając swój podpis na jego ostatniej stronie w przewidzianej do tego celu rubryce. Przy konieczności przedłużenia protokołu (spisu i opisu rzeczy), z uwagi na dużą ilość zabezpieczonych przedmiotów, stosuje się tzw. przedłużacze i na każdej karcie „przedłużacza” na początku

należy zamieścić zapis: „ciąg dalszy protokołu przeszukania” albo „ciąg dalszy protokołu zatrzymania rzeczy”, z podaniem miejsca, czasu i osoby, u której czynność przeprowadzono.

Opis zabezpieczonych rzeczy powinien być dokładny, aby pozwalał na ich późniejszą identyfikację. Ma to duże znaczenie zwłaszcza wtedy, kiedy spis i opis rzeczy/spis i opis danych informatycznych zawiera wiele pozycji, gdy w jednym postępowaniu przygotowawczym przeprowadzono wiele przeszukań/zatrzymań rzeczy, sprawa jest wieloczynowa, wielowątkowa i występuje w niej wielu podejrzanych. Na pewno ułatwi to prowadzącemu postępowanie uporządkowanie dowodów rzeczowych i sporządzenie ich wykazu.

W razie zabezpieczenia sprzętu elektronicznego należy wskazać markę, model i typ urządzenia oraz jego numery seryjne. Jeżeli urządzenie zostaje zabezpieczone np. wraz z kartą SIM, kartą pamięci, kablem zasilającym, ładowarką lub baterią, to należy to uwzględnić w spisie i opisie rzeczy.

Zabezpieczając pojazd mechaniczny, należy wskazać jego markę, model, numery rejestracyjne, numer nadwozia VIN oraz stan licznika.

Ujawniając plamę substancji, która przypomina swym wyglądem krew, a nie ma pewności, co to jest, używa się zapisu „plama substancji koloru brązowego”.

W sytuacji zabezpieczenia substancji, która może być środkiem odurzającym lub substancją psychotropową nie należy stosować w protokole sformułowań w rodzaju „woreczek strunowy z marihuaną” albo „woreczek strunowy z zawartością amfetaminy”, a używać określeń typu „woreczek strunowy z zawartością suszu roślinnego”, „woreczek strunowy z zawartością w postaci białego proszku”, ponieważ dopiero opinia biegłego z zakresu fizykochemii wykaże, czym zabezpieczona substancja w istocie jest. Podczas oględzin zabezpieczone substancje należy dokładnie zważyć przy użyciu wagi, która posiada aktualną legalizację, wpisując do protokołu jej markę i model. Wskazane jest również przeprowadzenie wstępnego badania testerem narkotykowym, z użycia którego spisuje się protokół. Przy czynności ważenia, badania substancji testerem narkotykowym oraz jej techniczno – kryminalistycznym zapakowaniu powinna być obecna osoba, u której taką substancję ujawniono, mogą bowiem wystąpić ewentualne próby podważenia rzetelności wykonanej czynności przez podejrzanego i jego obrońcę oraz pomówienia, że policjant narkotyk podrzucił.

Spisując pieniądze, należy podać walutę, nominał każdego z banknotów, jego serię, numer i rok emisji, gdyż może się później okazać, że wśród zabezpieczonych pieniędzy znajduje się falsyfikat.

W każdym przypadku należy uwzględnić liczbę zabezpieczonych przedmiotów, liczbę egzemplarzy czy też liczbę kart zabezpieczonych w toku przeszukania/zatrzymania rzeczy

dokumentów itp., a jeżeli jest to istotne dla prowadzonego postępowania – wymiary i wagę rzeczy. Ponadto, ujawnione podczas czynności uszkodzenia zabezpieczonych przedmiotów.

Dokonując przeszukania urządzenia zawierającego dane informatyczne/systemu informatycznego/nośnika należy opisać w protokole sposób dokonania przeszukania urządzenia, systemu, podać ewentualny sposób zabezpieczenia danych informatycznych, podać ewentualną nazwę i rodzaj użytego podczas przeszukania sprzętu lub oprogramowania.

Dokonując zabezpieczenia precjozów, kamieni szlachetnych, dzieł sztuki itp., należy unikać podawania do spisu i opisu rzeczy określeń typu, że rzecz jest „złota”, „jest to rubin”, „bursztyn”, „brylant”, „obraz Moneta”, a używać określeń typu: „pierścionek koloru żółtego z oczkiem w kolorze czerwonym”. Nie należy oceniać materiału, źródła pochodzenia czy wytwórcy. W takim przypadku zasadnym może być powołanie biegłego z dziedziny takich walo-
rów. W protokole można zawrzeć oświadczenie osoby, od której rzeczy zostały zabezpieczone, na temat, z jakiego materiału są one wykonane.

Zgodnie z Wytycznymi nr 3 KGP (§ 70 ust. 5 - § 72), rzeczy stanowiące wielokrotność egzemplarza tego samego rodzaju i zawartości, w szczególności w sprawach z zakresu prawa autorskiego i praw pokrewnych, prawa własności przemysłowej, wpisuje się zbiorczo do protokołu przeszukania lub zatrzymania rzeczy, z podaniem ich łącznej liczby, określeniem rodzaju i nazwy, a także wskazaniem cech pozwalających na ich identyfikację. W protokołach przeszukania/zatrzymania rzeczy odnotowuje się użycie sprzętu specjalistycznego, w tym urządzeń lub programów komputerowych umożliwiających dostęp do danych informatycznych przechowywanych w urządzeniu zawierającym dane informatyczne lub systemie komputerowym. W razie konieczności zabezpieczenia większej liczby dokumentów, gdy szczegółowy ich opis w protokole przeszukania lub zatrzymania rzeczy wydłużyłby nadmiernie czas czynności, należy zapakować je w oddzielny pakiet. Prowadzący czynność na opakowaniu oznacza jego zawartość, wpisuje imię i nazwisko osoby, u której zostały one zabezpieczone z datą i podpisem tej osoby, a w przypadku jej nieobecności imię i nazwisko osoby przybranej. Opakowanie pakietu należy tak zabezpieczyć, aby niemożliwe było otwarcie bez naruszenia tej części, na której znajduje się podpis osoby wydającej dokumenty. Jeżeli nie ma później możliwości otwarcia pakietu w obecności osoby wydającej dokumenty – otwarcie następuje komisyjnie. Dokumenty zabezpieczone w ten sposób poddaje się w późniejszym terminie oględzinom, w miarę możliwości z udziałem osoby, która wydała dokumenty lub innej uprawnionej osoby. Jeżeli oględzin nie zakończono w jednym dniu, należy pozostałe dokumenty ponownie zabezpieczyć, umieszczając na opakowaniu podpisy osób biorących udział w oględzinach.

Trzeba pamiętać, że udział w oględzinach zabezpieczonych w powyższy sposób dokumentów osoby, która dokumenty wydała lub innej uprawnionej osoby, jest jej uprawnieniem, a nie obowiązkiem. Przeszukania mogą być prowadzone w miejscach odległych od jednostki Policji prowadzącej postępowanie przygotowawcze (w innym mieście, województwie) i może się okazać, że dana osoba (np. właściciel biura rachunkowego, od którego zabezpieczono dokumentację finansowo – księgową spółki) nie będzie miała czasu ani możliwości wzięcia udziału w oględzinach zabezpieczonej od niej dokumentacji. Wówczas wskazane jest odebranie od takiej osoby pisemnego oświadczenia, czy będzie ona brała udział w czynności oględzin w terminie późniejszym czy też nie. Jeśli nie będzie mogła w takich oględzinach uczestniczyć, warto wtedy, o ile pozwala na to czas i warunki, w jakich prowadzona jest czynność, jeszcze przed zapakowaniem w pakiet, karty zabezpieczonych dokumentów na miejscu prowadzonego przeszukania czy też zatrzymania rzeczy przesnuować i opieczetować referentką. Chodzi o to, aby w przyszłości uniknąć ewentualnych pomówień o usunięcie albo dodanie dokumentów przez organy ścigania.

Dodatkową dokumentację do protokołu mogą stanowić szkice oraz utrwalenia techniczne ujawnionych dowodów lub rzeczy podlegających zajęciu i miejsc ich ukrycia.

Jeżeli w toku przeszukania użyto psa służbowego, należy tę czynność traktować jako część składową przeszukania i uczynić o tym stosowną wzmiankę w protokole przeszukania. Z użycia psa służbowego i z wyników jego pracy, przewodnik sporządza notatkę służbową, a jeżeli zachodzi potrzeba – szkic ścieżki, po której pies prowadził od miejsca rozpoczęcia do zakończenia tropienia. Wzór takiej notatki określają przepisy w sprawie metod i form wykonywania zadań z użyciem psów służbowych. Jeśli przewodnik psa odstąpił od użycia psa służbowego, sporządza notatkę służbową, w której dokumentuje przyczynę podjęcia takiej decyzji. Notatkę i szkic, jeżeli został sporządzony, załącza się do protokołu przeszukania.

Gdy w wyniku prowadzonego przeszukania dojdzie do ujawnienia osoby poszukiwanej, należy dokonać jej faktycznego zatrzymania, a następnie potwierdzić je protokołem z tej czynności, spisując protokół zatrzymania osoby.⁶⁷

W razie przekazania rzeczy osobie godnej zaufania, spisuje się w jednym egzemplarzu protokół oddania rzeczy na przechowanie i w dwóch egzemplarzach wykaz rzeczy oddanych na przechowanie, którego kopię pozostawia się u osoby zobowiązanej do przechowania rzeczy jako pokwitowanie. Osoba, której oddano rzeczy na przechowanie, zobowiązuje się do

⁶⁷ Por. Szyprowski B.: Dochodzenie w niezbędnym zakresie jako faktyczne wszczęcie postępowania przygotowawczego; w: Prokuratura i Prawo nr 11/2006, s. 157.

ich przechowania zgodnie z wymogami określonymi w protokole. W protokole oddania rzeczy na przechowanie należy też podać nazwę i datę czynności, w ramach której przekazane rzeczy zostały wcześniej zabezpieczone (np. protokół przeszukania z ..., protokół zatrzymania rzeczy z ...).

Na zakończenie warto przytoczyć wciąż aktualną tezę Sądu Najwyższego ujętą w postanowieniu z dnia 18 grudnia 1979 r., sygn. Z.39/79: „Przepisy k.p.k. nie statuuja potrzeby sporządzania poszczególnych protokołów czytelnym pismem, gdyż jest to wymaganie tak oczywiste, że niezachowanie go pozbawia ten dokument procesowy istotnej cechy, jaką jest jego zewnętrzna komunikatywność. Czytelność protokołu bowiem musi zapewnić możliwość realizacji podstawowych celów, dla których ten swoisty urzędowy dowód jest tworzony w toku procesu karnego. Chodzi tu głównie zarówno o kontrolę czynności procesowych rozumianą w najszerszym znaczeniu, jak i kontrolę instancyjną. (...) Czytelność dokumentów procesowych ma ścisły związek z gwarancjami procesowymi, prawidłowym przebiegiem postępowania karnego oraz dochodzeniem do prawdy obiektywnej. (...) Z tych też względów należy uznać, że staranne sporządzenie protokołu należy do obowiązków osoby przeprowadzającej czynność procesowa, a jeżeli nie ma ona czytelnego charakteru pisma, to (...) powinna powierzyć sporządzenie protokołu przybranemu protokolantowi lub po prostu sporządzić protokół na maszynie. Protokoły i dokumenty sporządzone w toku postępowania karnego powinny być czytelne, aby cała ich treść mogła być jednoznacznie odczytana.”

**Wyciąg z ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego
(t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 1987 z późn. zm.)**

Rozdział 25. Zatrzymanie rzeczy. Przeszukanie.

Art. 217 [Wydanie i przymusowe odebranie oraz zatrzymanie rzeczy]

§ 1. Rzeczy mogące stanowić dowód w sprawie lub podlegające zajęciu w celu zabezpieczenia kar majątkowych, środków karnych o charakterze majątkowym, przepadku, środków kompensacyjnych albo roszczeń o naprawienie szkody należy wydać na żądanie sądu lub prokuratora, a w wypadkach niecierpiących zwłoki - także na żądanie Policji lub innego uprawnionego organu.

§ 2. Osobę mającą rzecz podlegającą wydaniu wzywa się do wydania jej dobrowolnie.

§ 3. W razie zatrzymania rzeczy stosuje się odpowiednio przepis art. 228. Protokołu można nie sporządzać, jeżeli rzecz załącza się do akt sprawy.

§ 4. Jeżeli wydania żąda Policja albo inny uprawniony organ działający we własnym zakresie, osoba, która rzecz wyda, ma prawo niezwłocznie złożyć wniosek o sporządzenie i doręczenie jej postanowienia sądu lub prokuratora o zatwierdzeniu zatrzymania, o czym należy ją pouczyć. Doręczenie powinno nastąpić w terminie 14 dni od zatrzymania rzeczy.

§ 5. W razie odmowy dobrowolnego wydania rzeczy można przeprowadzić jej odebranie. Przepisy art. 220 § 3 i art. 229 stosuje się odpowiednio.

Art. 218 [Wydanie korespondencji, przesyłek i bilingów]

§ 1. Urzędy, instytucje i podmioty prowadzące działalność w dziedzinie poczty lub działalność telekomunikacyjną, urzędy celno-skarbowe oraz instytucje i przedsiębiorstwa transportowe obowiązane są wydać sądowi lub prokuratorowi, na żądanie zawarte w postanowieniu, korespondencję i przesyłki oraz dane, o których mowa w art. 180c i art. 180d ustawy z dnia 16 lipca 2004 r. - Prawo telekomunikacyjne (Dz.U. z 2017 r. poz. 1907, z późn. zm.), jeżeli mają znaczenie dla toczącego się postępowania. Tylko sąd lub prokurator mają prawo je otwierać lub zarządzić ich otwarcie.

§ 2. Postanowienie, o którym mowa w § 1, doręcza się adresatom korespondencji oraz abonentowi telefonu lub nadawcy, którego wykaz połączeń lub innych przekazów informacji został wydany. Doręczenie postanowienia może być odroczone na czas oznaczony, niezbędny ze względu na dobro sprawy, lecz nie później niż do czasu prawomocnego zakończenia po-

stępowania.

§ 3. Pozbawioną znaczenia dla postępowania karnego korespondencję i przesyłki należy niezwłocznie zwrócić właściwym urządóm, instytucjom lub przedsiębiorstwóm wymienionym w § 1.

Art. 218a [Zabezpieczenie danych informatycznych]

§ 1. Urzędy, instytucje i podmioty prowadzące działalność telekomunikacyjną obowiązane są niezwłocznie zabezpieczyć, na żądanie sądu lub prokuratora zawarte w postanowieniu, na czas określony, nieprzekraczający jednak 90 dni, dane informatyczne przechowywane w urządzeniach zawierających te dane na nośniku lub w systemie informatycznym. Przepis art. 218 § 2 zdanie drugie stosuje się odpowiednio.

§ 2. Pozbawione znaczenia dla postępowania karnego dane informatyczne, o których mowa w § 1, należy niezwłocznie zwolnić spod zabezpieczenia.

Art. 218b [Upoważnienie dla ministra] Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw łączności, ministrem właściwym do spraw informatyzacji, Ministrem Obrony Narodowej oraz ministrem właściwym do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, sposób technicznego przygotowania systemów i sieci służących do przekazywania informacji - do gromadzenia danych, o których mowa w art. 218 § 1, niestanowiących treści rozmowy telefonicznej lub innego przekazu informacji, a także sposoby zabezpieczenia danych informatycznych w urządzeniach zawierających te dane oraz w systemach i na informatycznych nośnikach danych, mając na uwadze konieczność zabezpieczenia tych danych przed ich utratą, zniekształceniem lub nieuprawnionym ujawnieniem.

Art. 219 [Podstawa przeszukania]

§ 1. W celu wykrycia lub zatrzymania albo przymusowego doprowadzenia osoby podejrzanej, a także w celu znalezienia rzeczy mogących stanowić dowód w sprawie lub podlegających zajęciu w postępowaniu karnym, można dokonać przeszukania pomieszczeń i innych miejsc, jeżeli istnieją uzasadnione podstawy do przypuszczenia, że osoba podejrzana lub wymienione rzeczy tam się znajdują.

§ 2. W celu znalezienia rzeczy wymienionych w § 1 i pod warunkiem określonym w tym przepisie oraz z uwzględnieniem zasad i granic określonych w art. 227 można też dokonać przeszukania osoby, jej odzieży i podręcznych przedmiotów.

Art. 220 [Przeprowadzenie przeszukania]

§ 1. Przeszukania może dokonać prokurator albo na polecenie sądu lub prokuratora Policja, a w wypadkach wskazanych w ustawie - także inny organ.

§ 2. Postanowienie sądu lub prokuratora należy okazać osobie, u której przeszukanie ma być przeprowadzone.

§ 3. W wypadkach niecierpiących zwłoki, jeżeli postanowienie sądu lub prokuratora nie mogło zostać wydane, organ dokonujący przeszukania okazuje nakaz kierownika swojej jednostki lub legitymację służbową, a następnie zwraca się niezwłocznie do sądu lub prokuratora o zatwierdzenie przeszukania. Postanowienie sądu lub prokuratora w przedmiocie zatwierdzenia należy doręczyć osobie, u której dokonano przeszukania, w terminie 7 dni od daty czynności na zgłoszone do protokołu żądanie tej osoby. O prawie zgłoszenia żądania należy ją pouczyć.

Art. 221 [Pora nocna]

§ 1. Przeszukania zamieszkałych pomieszczeń można dokonać w porze nocnej tylko w wypadkach niecierpiących zwłoki; za porę nocną uważa się czas od godziny 22 do godziny 6.

§ 2. Przeszukanie rozpoczęte za dnia można prowadzić nadal mimo nastania pory nocnej.

§ 3. W porze nocnej można przeszukać lokale dostępne w tym czasie dla nieokreślonej liczby osób albo służące do przechowywania przedmiotów.

Art. 222 [Pomieszczenia instytucji]

§ 1. Przy rozpoczęciu przeszukania pomieszczenia lub miejsca zamkniętego, należącego do instytucji państwowej lub samorządowej, należy o zamierzonym przeszukaniu zawiadomić kierownika tej instytucji lub jego zastępcę albo organ nadrzędny i dopuścić ich do udziału w czynności.

§ 2. Przeszukanie pomieszczenia zajętego przez wojsko może nastąpić jedynie w obecności dowódcy lub osoby przez niego wyznaczonej.

Art. 223 [Przeszukanie osoby] Przeszukania osoby i odzieży na niej należy dokonywać w miarę możliwości za pośrednictwem osoby tej samej płci.

Art. 224 [Tryb przeszukania]

§ 1. Osobę, u której ma nastąpić przeszukanie, należy przed rozpoczęciem czynności zawiadomić o jej celu i wezwać do wydania poszukiwanych przedmiotów.

§ 2. Podczas przeszukania ma prawo być obecna osoba wymieniona w § 1 oraz osoba przybrana przez prowadzącego czynność. Ponadto może być obecna osoba wskazana przez tego, u kogo dokonuje się przeszukania, jeżeli nie uniemożliwia to przeszukania albo nie utrudnia go w istotny sposób.

§ 3. Jeżeli przy przeszukaniu nie ma na miejscu gospodarza lokalu, należy do przeszukania przywołać przynajmniej jednego dorosłego domownika lub sąsiada.

Art. 225 [Ochrona tajemnicy]

§ 1. Jeżeli kierownik instytucji państwowej lub samorządowej albo też osoba, u której dokonano zatrzymania rzeczy lub u której przeprowadza się przeszukanie, oświadczy, że wydane lub znalezione przy przeszukaniu pismo lub inny dokument zawiera informacje niejawne lub wiadomości objęte tajemnicą zawodową lub inną tajemnicą prawnie chronioną albo ma charakter osobisty, organ przeprowadzający czynność przekazuje niezwłocznie pismo lub inny dokument bez jego odczytania prokuratorowi lub sądowi w opieczętowanym opakowaniu.

§ 2. Tryb wskazany w § 1 nie obowiązuje w stosunku do pism lub innych dokumentów, które zawierają informacje niejawne o klauzuli „zastrzeżone” lub „poufne” albo dotyczą tajemnicy zawodowej lub innej tajemnicy prawnie chronionej, jeżeli ich posiadaczem jest osoba podejrzana o popełnienie przestępstwa, ani w stosunku do pism lub innych dokumentów o charakterze osobistym, których jest ona posiadaczem, autorem lub adresatem.

§ 3. Jeżeli obrońca lub inna osoba, od której żąda się wydania rzeczy lub u której dokonuje się przeszukania, oświadczy, że wydane lub znalezione w toku przeszukania pisma lub inne dokumenty obejmują okoliczności związane z wykonywaniem funkcji obrońcy, organ dokonujący czynności pozostawia te dokumenty wymienionej osobie bez zapoznawania się z ich treścią lub wyglądem. Jeżeli jednak oświadczenie osoby niebędącej obrońcą budzi wątpliwości, organ dokonujący czynności przekazuje te dokumenty z zachowaniem rygorów określonych w § 1 sądowi, który po zapoznaniu się z dokumentami zwraca je w całości lub w części, z zachowaniem rygorów określonych w § 1, osobie, od której je zabrano, albo wydaje postanowienie o ich zatrzymaniu dla celów postępowania.

§ 4. Wydaną, odebraną lub znaną w toku przeszukania dokumentację psychiatryczną organ przeprowadzający czynność przekazuje, z zachowaniem rygorów określonych w § 1, sądowi lub prokuratorowi.

Art. 226 [Zakazy i ograniczenia] W kwestii wykorzystania dokumentów zawierających informacje niejawne lub tajemnicę zawodową, jako dowodów w postępowaniu karnym, stosuje

się odpowiednio zakazy i ograniczenia określone w art. 178-181. Jednakże w postępowaniu przygotowawczym o wykorzystaniu, jako dowodów, dokumentów zawierających tajemnicę lekarską decyduje prokurator.

Art. 227 [Zachowanie umiaru] Przeszukanie lub zatrzymanie rzeczy powinno być dokonane zgodnie z celem tej czynności, z zachowaniem umiaru, oraz w granicach niezbędnych dla osiągnięcia celu tych czynności przy zachowaniu należytej staranności, w poszanowaniu prywatności i godności osób, których ta czynność dotyczy, oraz bez wyrządzania niepotrzebnych szkód i dolegliwości.

Art. 228 [Postępowanie z przedmiotami]

§ 1. Przedmioty wydane lub znalezione w czasie przeszukania należy po dokonaniu oględzin, sporządzeniu spisu i opisu zabrać albo oddać na przechowanie osobie godnej zaufania z zaznaczeniem obowiązku przedstawienia na każde żądanie organu prowadzącego postępowanie.

§ 2. Tak samo należy postąpić ze znalezionymi w czasie przeszukania przedmiotami mogącymi stanowić dowód innego przestępstwa, podlegającymi przepadkowi lub których posiadanie jest zabronione.

§ 3. Osobom zainteresowanym należy natychmiast wręczyć pokwitowanie stwierdzające, jakie przedmioty i przez kogo zostały zatrzymane.

Art. 229 [Protokół] Protokół zatrzymania rzeczy lub przeszukania powinien, oprócz wymagań wymienionych w art. 148 i art. 148a, zawierać oznaczenie sprawy, z którą zatrzymanie rzeczy lub przeszukanie ma związek, oraz podanie dokładnej godziny rozpoczęcia i zakończenia czynności, dokładną listę zatrzymanych rzeczy i w miarę potrzeby ich opis, a nadto wskazanie polecenia sądu lub prokuratora. Jeżeli polecenie nie zostało uprzednio wydane, zamieszcza się w protokole wzmiankę o poinformowaniu osoby, u której czynność przeprowadzono, że na jej wniosek otrzyma postanowienie w przedmiocie zatwierdzenia czynności.

Art. 230 [Zwrot rzeczy]

§ 1. Jeżeli zatrzymanie rzeczy lub przeszukanie nastąpiło bez uprzedniego polecenia sądu lub prokuratora, a w ciągu 7 dni od dnia czynności nie nastąpiło jej zatwierdzenie, należy niezwłocznie zwrócić zatrzymane rzeczy osobie uprawnionej, chyba że nastąpiło dobrowolne wydanie, a osoba ta nie złożyła wniosku, o którym mowa w art. 217 § 4.

§ 2. Należy również zwrócić osobie uprawnionej zatrzymane rzeczy niezwłocznie po stwier-

dzeniu ich zbędności dla postępowania karnego. Jeżeli wyniknie spór co do własności rzeczy, a nie ma dostatecznych danych do niezwłocznego rozstrzygnięcia, odsyła się osoby zainteresowane na drogę procesu cywilnego.

§ 3. Rzeczy, których posiadanie jest zabronione, przekazuje się właściwemu urzędowi lub instytucji. Jeżeli rzeczy mają wartość naukową, artystyczną lub historyczną, na wniosek lub za zgodą muzeum, można je przekazać temu muzeum.

Art. 231 [Depozyt]

§ 1. Jeżeli powstaje wątpliwość, komu należy wydać zatrzymaną rzecz, sąd, referendarz sądowy lub prokurator składa ją do depozytu sądowego albo oddaje osobie godnej zaufania aż do wyjaśnienia uprawnienia do odbioru. Przepisy o likwidacji depozytów i nieodebranych rzeczy stosuje się odpowiednio.

§ 2. Przedmioty o wartości naukowej, artystycznej lub historycznej oddaje się na przechowanie muzeum lub innej właściwej instytucji.

Art. 232 [Sprzedaż przedmiotów]

§ 1. Przedmioty ulegające szybkiemu zniszczeniu lub takie, których przechowywanie byłoby połączone z niewspółmiernymi kosztami lub nadmiernymi trudnościami albo powodowałyby znaczne obniżenie wartości rzeczy, można sprzedać według trybu określonego dla właściwych organów postępowania wykonawczego. Postanowienie w przedmiocie sprzedaży w postępowaniu przygotowawczym może wydać prokurator, a w postępowaniu sądowym sąd lub referendarz sądowy.

§ 2. Uzyskaną kwotę pieniężną przekazuje się do depozytu sądowego.

§ 3. O czasie i warunkach sprzedaży należy w miarę możliwości zawiadomić oskarżonego oraz inne zainteresowane osoby.

Art. 232a [Przechowywanie i zniszczenie przedmiotów i substancji]

§ 1. Przedmioty i substancje stwarzające niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia, a w szczególności broń, amunicję, materiały wybuchowe lub łatwopalne, materiały radioaktywne, substancje trujące, duszące lub parzące, środki odurzające, substancje psychotropowe lub ich preparaty oraz prekursorzy kategorii 1, a także wyroby tytoniowe i napoje alkoholowe, przechowuje się w miejscu i w sposób zapewniający ich należyte zabezpieczenie.

§ 2. Jeżeli dla zapewnienia prawidłowego toku postępowania wystarczające jest przechowywanie próbek w ilości niezbędnej do przeprowadzenia badań przedmiotów lub substancji, o

których mowa w § 1, sąd właściwy do rozpoznania sprawy lub referendarz sądowy na wniosek prokuratora, niezwłocznie zarządza zniszczenie w całości lub w części pozostałych ilości przedmiotów lub substancji zbędnych do przeprowadzenia badań.

§ 3. Jeżeli sąd lub referendarz sądowy zarządził zniszczenie w części przedmiotów lub substancji, o których mowa w § 1, wskazuje jednocześnie w postanowieniu miejsce i czas przechowywania ich pozostałej części w ilości niezbędnej do przeprowadzenia badań.

§ 4. Przedmioty i substancje stwarzające bezpośrednie niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia przez możliwość eksplozji materiałów wybuchowych lub łatwopalnych, innego gwałtownego wyzwolenia energii, rozprzestrzeniania się substancji trujących, duszących lub parzących, wyzwolenia energii jądrowej lub promieniowania jonizującego albo których przechowywanie w niezmiennym stanie nie jest możliwe, można zniszczyć przed wydaniem postanowienia, o którym mowa w § 2.

§ 5. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, podmioty uprawnione do przechowywania oraz zniszczenia przedmiotów i substancji, o których mowa w § 1, oraz ich próbek, szczegółowe warunki, sposób oraz miejsca ich przechowywania, a także warunki i sposób ich zniszczenia, mając na uwadze potrzebę zapewnienia prawidłowego toku postępowania i jego koszty.

Art. 233 [Środki płatnicze] Oddając na przechowanie krajowe środki płatnicze lub wartości dewizowe, organ, przekazując je, określa charakter depozytu i sposób rozporządzenia oddanymi na przechowanie wartościami.

Art. 234 [Bezskuteczność rozporządzenia] Rozporządzenia przedmiotem dokonane po jego odebraniu lub zabezpieczeniu są bezskuteczne w stosunku do Skarbu Państwa.

Art. 235 [Kompetencje sądu i prokuratora] Sąd lub referendarz sądowy dokonuje czynności przewidzianych w tym rozdziale w postępowaniu sądowym, a prokurator w postępowaniu przygotowawczym, chyba że ustawa stanowi inaczej.

Art. 236 [Zażalenie na postanowienie dotyczące przeszukania, zatrzymania rzeczy]

§ 1. Na postanowienie dotyczące przeszukania, zatrzymania rzeczy i w przedmiocie dowodów rzeczowych oraz na inne czynności przysługuje zażalenie osobom, których prawa zostały naruszone; zażalenie na postanowienie wydane lub czynność dokonaną w postępowaniu przygotowawczym rozpoznaje sąd rejonowy, w okręgu którego prowadzone jest postępowanie

nie.

§ 2. Jeżeli jednak postanowienie albo zarządzenie wydał referendarz sądowy, stosuje się art. 93a § 3 i 4.

Art. 236a [Dane elektroniczne] Przepisy rozdziału niniejszego stosuje się odpowiednio do dysponenta i użytkownika urządzenia zawierającego dane informatyczne lub systemu informatycznego, w zakresie danych przechowywanych w tym urządzeniu lub systemie albo na nośniku znajdującym się w jego dyspozycji lub użytkowaniu, w tym korespondencji przesyłanej pocztą elektroniczną.

**Wyciąg z ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego
(t.j. Dz.U. z 2019 r., poz. 1460)**

Dział II. Sprawy z zakresu prawa rodzinnego, opiekuńczego i kurateli.

Oddział 5. Sprawy o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką.

Art. 598^{11a} [Przeszukanie]

§ 1. W celu ustalenia miejsca pobytu osoby podlegającej przymusowemu odebraniu sąd, na wniosek kuratora sądowego, może postanowić o dokonaniu przeszukania pomieszczeń i innych miejsc, jeżeli istnieją uzasadnione podstawy do przypuszczenia, że osoba ta się tam znajduje.

§ 2. Przeszukania dokonuje Policja na podstawie postanowienia sądu.

§ 3. Postanowienie sądu doręcza się osobie, u której przeszukanie ma być dokonane, w chwili przystąpienia do tej czynności.

§ 4. Podczas przeszukania może być obecna osoba, o której mowa w § 3, kurator sądowy, który wykonuje postanowienie o przymusowym odebraniu, oraz uprawniony, o którym mowa w art. 598⁹. Podczas przeszukania może być także obecna osoba wskazana przez tego, u kogo dokonuje się przeszukania, o ile nie uniemożliwia to przeszukania albo nie utrudnia go w istotny sposób.

§ 5. Jeżeli przy przeszukaniu nie ma osoby, o której mowa w § 3, należy do przeszukania przywołać przynajmniej jednego domownika lub inną osobę.

§ 6. Przeszukanie powinno być dokonane zgodnie z celem tej czynności, z zachowaniem umiaru i poszanowania godności osób, których ta czynność dotyczy, oraz bez wyrządzania niepotrzebnych szkód i dolegliwości.

§ 7. Protokół przeszukania sporządza Policja, a jego odpis niezwłocznie przesyła sądowi.

§ 8. Protokół przeszukania zawiera: wskazanie postanowienia sądu, oznaczenie czynności, jej czasu i miejsca oraz osób w niej uczestniczących, przebieg czynności oraz oświadczenia i wnioski osób w niej uczestniczących, a także w miarę potrzeby stwierdzenie innych okoliczności dotyczących przebiegu czynności.

§ 9. Na postanowienie o dokonaniu przeszukania przysługuje zażalenie osobom, których prawa zostały naruszone.

**Wyciąg z Wytocznych nr 3 Komendanta Głównego Policji z dnia 30 sierpnia 2017 r.
w sprawie wykonywania niektórych czynności dochodzeniowo - śledczych
przez policjantów
(Dz.Urz. KGP z dnia 7 września 2017 r., poz. 59)**

Rozdział 10. Zatrzymanie rzeczy i danych informatycznych. Przeszukanie osoby, miejsca, urządzenia zawierającego dane informatyczne i systemu informatycznego.

§ 66. 1. Policjant występuje do prokuratora z wnioskiem o wydanie postanowienia o zatrzymaniu rzeczy lub danych informatycznych albo przeszukaniu, wskazując w nim cel tej czynności, ze wskazaniem osoby podejrzanej, która ma być wykryta, zatrzymana lub przymusowo doprowadzona, albo rzeczy lub danych informatycznych, które mają być znalezione lub zatrzymane, jak również imię, nazwisko i adres osoby (nazwę i adres instytucji), u której czynności te mają być przeprowadzone.

2. W uzasadnieniu wniosku należy przedstawić dowody lub przytoczyć okoliczności dające podstawę do przypuszczenia, że osoba podejrzana lub wymienione rzeczy albo dane informatyczne znajdują się we wskazanym miejscu lub urządzeniu albo systemie informatycznym.

3. W razie konieczności dokonania na podstawie art. 217 § 1 i 5 w związku z art. 236a k.p.k. zatrzymania rzeczy, danych informatycznych lub nośników zawierających dane informatyczne albo przeprowadzenia na podstawie art. 220 § 3 w związku z art. 236a k.p.k. przeszukania osoby, miejsca lub systemu informatycznego, kierownik jednostki Policji może wystawić nakaz wydania rzeczy lub nośników zawierających dane informatyczne albo nakaz przeszukania, w których wskazuje: 1) cel czynności, ze wskazaniem rzeczy lub nośników zawierających dane informatyczne, które mają być odnalezione lub zatrzymane; 2) imię, nazwisko i adres osoby, która ma być zatrzymana albo przymusowo doprowadzona – w przypadku przeszukania dokonywanego w tym celu; 3) imię, nazwisko i adres osoby, u której ma być przeprowadzona czynność lub nazwę i adres instytucji, w której ma być przeprowadzona czynność; 4) dane policjanta kierującego czynnością.

§ 67. Jeżeli przewiduje się konieczność wejścia do pomieszczeń lub innych miejsc, w których ma być dokonane przeszukanie, z użyciem siły fizycznej albo środków przeznaczonych do pokonywania zamknięć budowlanych i innych przeszkód, w tym materiałów wybuchowych, w trybie odrębnych przepisów sporządza się plan takiego wejścia.

§ 68. 1. Nie jest potrzebna zgoda kierownika lub zastępcy kierownika instytucji albo organu nadrzędnego na przeprowadzenie przeszukania pomieszczenia, miejsca zamkniętego, urządzenia zawierającego dane informatyczne lub systemu informatycznego, o których mowa w art. 222 § 1 w związku z art. 236a k.p.k.

2. Nie jest wymagana zgoda dowódcy na przeprowadzenie przeszukania pomieszczeń zajętych przez wojsko, urządzenia zawierającego dane informatyczne lub systemu informatycznego należącego do wojska, o których mowa w art. 222 § 2 w związku z art. 236a k.p.k.

3. O przeszukaniu przez Policję pomieszczenia zajmowanego przez policjanta albo pracownika Policji, urządzenia zawierającego dane informatyczne lub systemu informatycznego użytkowanych przez policjanta albo pracownika Policji należy powiadomić kierownika jednostki Policji, w której policjant pełni służbę lub pracuje pracownik. Kierownik ten może wyznaczyć osobę, którą przeprowadzający czynność dopuszcza do udziału w przeszukaniu, chyba że sam weźmie w niej udział.

§ 69. 1. Jeżeli policjant w toku czynności przeszukania poweźmie przypuszczenie, że w miejscu dokonywania czynności mogą znajdować się rzeczy mogące stanowić dowód w innej sprawie lub podlegające zajęciu w postępowaniu karnym albo dane informatyczne, które nie zostały ujęte w postanowieniu sądu lub prokuratora i nie mają związku z postępowaniem przygotowawczym, w ramach którego przeprowadza się przeszukanie, kontynuuje przeszukiwanie, a po ich znalezieniu wpisuje je do protokołu z tej czynności i zabezpiecza.

2. Zalecenie określone w ust. 1 stosuje się odpowiednio w razie przypuszczenia, że w pomieszczeniu znajduje się osoba podlegająca zatrzymaniu lub przymusowemu doprowadzeniu.

3. W przypadku odmowy dobrowolnego otwarcia pomieszczenia, w którym ma być dokonane przeszukanie, można wejść do niego z użyciem siły fizycznej albo środków przeznaczonych do pokonywania zamknięć budowlanych i innych przeszkód, w tym materiałów wybuchowych.

4. Wejście do pomieszczenia w sposób wskazany w ust. 3, jeżeli wcześniej nie zostało zaplanowane, powinno być w miarę możliwości uzgodnione z przełożonym, a z prokuratorem wówczas, gdy w ramach prowadzonego lub nadzorowanego postępowania powierzył Policji dokonanie przeszukania.

5. Każdy przypadek wejścia do pomieszczenia w sposób wskazany w ust. 3 oraz każdy przypadek uszkodzenia mienia podczas dokonywania tych czynności powinien być odnotowany w protokole przeszukania i podlega zgłoszeniu właściwemu przełożonemu.

6. W przypadkach, o których mowa w ust. 5, policjant umieszcza w protokole przeszukania informacje na temat przyczyn i skutków użycia siły fizycznej lub środków przeznaczonych do pokonywania zamknięć budowlanych i innych przeszkód, w tym materiałów wybuchowych.
7. Po zakończeniu przeszukania poprzedzonego użyciem siły fizycznej lub środków przeznaczonych do pokonywania zamknięć budowlanych i innych przeszkód, w tym materiałów wybuchowych i dokonanego podczas nieobecności domowników lub innych osób upoważnionych do korzystania z pomieszczenia, należy pomieszczenie zabezpieczyć, pozostawiając na drzwiach lub w innym miejscu informację określającą jednostkę Policji, która przeprowadziła czynność wraz z podaniem adresu i kontaktu telefonicznego. Zabezpieczenie w szczególności może polegać na naprawie lub wymianie elementów uszkodzonych podczas takiego rodzaju wejścia.
8. Przeprowadzający przeszukanie ma prawo zażądać od dysponenta lub użytkownika urządzenia zawierającego dane informatyczne lub systemu informatycznego ujawnienia hasła lub haseł umożliwiających dostęp do urządzenia lub systemu, nawet wówczas, gdy dysponentem lub użytkownikiem jest osoba, o której mowa w art. 74, art. 182 lub art. 183 k.p.k.
9. Podczas przeszukania urządzenia zawierającego dane informatyczne lub systemu informatycznego w przypadku, gdy zasoby przeszukiwanego urządzenia lub systemu albo połączonego z nim innego urządzenia zawierającego dane informatyczne są zaszyfrowane i niemożliwe jest zapoznanie się z nimi bez podania hasła lub klucza prywatnego, można użyć urządzeń lub programów komputerowych umożliwiających dostęp do informacji przechowywanych w systemie informatycznym lub urządzeniu zawierającym dane informatyczne. Użycie takich urządzeń lub programów należących do osoby, u której czynność jest dokonywana, jest niedopuszczalne nawet za zgodą tej osoby.
10. Podczas przeszukania, o którym mowa w ust. 9, gdy dysponent lub użytkownik odmówi ujawnienia hasła lub haseł, można użyć urządzeń lub programów komputerowych umożliwiających dostęp do informacji przechowywanych w systemie informatycznym lub urządzeniu zawierającym dane informatyczne. Użycie takich urządzeń lub programów należących do osoby, u której czynność jest dokonywana, jest niedopuszczalne nawet za zgodą tej osoby.
11. Przeszukania, o którym mowa w ust. 9 lub 10, dokonuje się przy udziale biegłego. Niedopuszczalne jest podczas przeszukania umożliwienie dysponentowi lub użytkownikowi bezpośredniego dostępu do urządzeń lub systemów informatycznych.
12. W przypadku zatrzymania oryginalnego nośnika danych informatycznych, na wniosek dysponenta tych danych, można udostępnić kopię plików niezbędnych, np. dla prowadzonej działalności, jeżeli posiadanie treści utrwalonych w tych plikach nie jest zabronione.

§ 70. 1. Policjant kierujący przeszukaniem powinien najpierw zażądać od osoby, której czynność dotyczy, dobrowolnego wydania rzeczy lub danych informatycznych, dla odnalezienia których zarządzono przeszukanie. Gdy wszystkie żądane rzeczy lub dane informatyczne zostały dobrowolnie wydane i nie zachodzi podejrzenie, że w pomieszczeniu mogą znajdować się inne rzeczy albo w urządzeniu zawierającym dane informatyczne lub systemie informatycznym inne dane informatyczne mogące stanowić dowód przestępstwa, pochodzące z przestępstwa lub których posiadanie jest zabronione, należy odstąpić od przeszukania.

2. Z zatrzymania rzeczy, danych informatycznych lub nośników zawierających dane informatyczne sporządza się odpowiednio protokół zatrzymania rzeczy (danych informatycznych), gdy zatrzymanie nastąpiło w wyniku dobrowolnego wydania lub protokół przeszukania, gdy zatrzymanie nastąpiło w wyniku dobrowolnego wydania już po rozpoczęciu przeszukania lub ujawnienia w toku czynności przeszukania. Ponadto sporządza się w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach pokwitowanie wydanych (odebranych) rzeczy lub danych informatycznych, zawierające ich dokładny opis. Protokół i pierwszy egzemplarz pokwitowania dołącza się do akt głównych, a drugi egzemplarz pokwitowania przekazuje się osobie, u której przeprowadzono zatrzymanie (odebranie) rzeczy.

3. Jeżeli podczas zatrzymania rzeczy lub nośników zawierających dane informatyczne albo przeszukania osoby, miejsca lub systemu informatycznego zajdą okoliczności, o których mowa w art. 225 § 1 lub § 3 k.p.k., w stosunku do rzeczy stanowiącej lub zawierającej informację niejawną w rozumieniu ustawy z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz. U. z 2016 r. poz. 1167 i 1948 oraz z 2017 r. poz. 935) stosuje się odpowiednio tryb postępowania wskazany w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 20 lutego 2012 r. w sprawie sposobu postępowania z protokołami przesłuchań i innymi dokumentami lub przedmiotami, na które rozciąga się obowiązek zachowania w tajemnicy informacji niejawnych albo zachowania tajemnicy związanej z wykonywaniem zawodu lub funkcji (Dz. U. poz. 219).

4. W razie przekazania, na podstawie art. 228 § 1 k.p.k., osobie godnej zaufania rzeczy znalezionych w toku przeszukania, policjant sporządza: 1) protokół oddania rzeczy na przechowanie – w jednym egzemplarzu; 2) wykaz rzeczy oddanych na przechowanie – w dwóch egzemplarzach, z których jeden pozostawia się u osoby zobowiązanej do przechowania rzeczy jako pokwitowanie.

5. Rzeczy stanowiące wielokrotność egzemplarza tego samego rodzaju i zawartości, w szczególności w sprawach z zakresu prawa autorskiego i praw pokrewnych, prawa własności przemysłowej, wpisuje się zbiorczo do protokołu przeszukania lub zatrzymania rzeczy,

z podaniem ich łącznej liczby, określeniem rodzaju i nazwy, a także wskazaniem cech pozwalających na ich identyfikację.

6. W protokołach, o których mowa w ust. 2, odnotowuje się użycie sprzętu specjalistycznego, w tym urządzeń lub programów komputerowych umożliwiających dostęp do danych informatycznych przechowywanych w urządzeniu zawierającym dane informatyczne lub systemie komputerowym.

§ 71. 1. W razie konieczności zabezpieczenia większej liczby dokumentów, gdy szczegółowy ich opis w protokole przeszukania lub zatrzymania rzeczy wydłużyłby nadmiernie czas czynności, należy zapakować je w oddzielny pakiet. Prowadzący czynność na opakowaniu oznacza jego zawartość, wpisuje imię i nazwisko osoby, u której zostały one zabezpieczone z datą i podpisem tej osoby, a w przypadku jej nieobecności imię i nazwisko osoby przybranej. Opakowanie pakietu należy tak zabezpieczyć, aby niemożliwe było otwarcie bez naruszenia tej części, na której znajduje się podpis osoby wydającej dokumenty. Jeżeli nie ma później możliwości otwarcia pakietu w obecności osoby wydającej dokumenty – otwarcie następuje komisyjnie.

2. Dokumenty zabezpieczone w sposób, o którym mowa w ust. 1, poddaje się w późniejszym terminie oględzinom, w miarę możliwości z udziałem osoby, która wydała dokumenty lub innej uprawnionej osoby. Jeżeli oględzin nie zakończono w jednym dniu, należy pozostałe dokumenty ponownie zabezpieczyć, umieszczając na opakowaniu podpisy osób biorących udział w oględzinach.

§ 72. 1. Jeżeli w toku przeszukania użyto psa służbowego, należy tę czynność traktować jako część składową przeszukania i uczynić o tym stosowną wzmiankę w protokole przeszukania. Zalecenie określone w § 52 ust. 2 stosuje się odpowiednio.

2. Dodatkową dokumentację do protokołu, o którym mowa w § 70 ust. 2, mogą stanowić szkice oraz utrwalenia techniczne ujawnionych dowodów lub rzeczy podlegających zajęciu i miejsc ich ukrycia.

**Wyciąg z Zarządzenia nr 4 Komendanta Głównego Policji z dnia 9 lutego 2017 r.
w sprawie niektórych form organizacji i ewidencji czynności dochodzeniowo-śledczych
Policji oraz przechowywania przez Policję dowodów rzeczowych
uzyskanych w postępowaniu karnym
(Dz.Urz. KGP z dnia 10 lutego 2017 r., poz. 9)**

Rozdział 7. Ewidencjonowanie i przechowywanie dowodów rzeczowych oraz śladów kryminalistycznych.

§ 24. 1. Ewidencjonowaniu i przechowywaniu w postępowaniu w sposób określony w niniejszym rozdziale podlegają rzeczy (przedmioty) zatrzymane w drodze dobrowolnego wydania lub odebrania albo po uprzednim przeszukaniu, a także ujawnione i zabezpieczone podczas innych czynności, które:

- 1) służyły lub były przeznaczone do popełnienia przestępstwa,
- 2) zachowały na sobie ślady przestępstwa, w szczególności w postaci substancji, deformacji, odkształceń, odwzorowań, cech zjawiskowych,
- 3) pochodzą bezpośrednio lub pośrednio z przestępstwa,
- 4) mogą służyć jako środek dowodowy do wykrycia sprawcy czynu lub ustalenia przyczyn i okoliczności przestępstwa,
- 5) których posiadanie bez zezwolenia jest zabronione - zwane dalej „dowodami rzeczowymi”.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do ujawnionych śladów przestępstwa, po ich przeniesieniu i utrwaleniu przy pomocy odpowiedniej techniki kryminalistycznej na innym właściwym dla danego śladu przestępstwa nośniku, zwanych dalej „śladami kryminalistycznymi”.

§ 25. 1. Dowody rzeczowe oraz ślady kryminalistyczne, ujawnione i zabezpieczone podczas wykonywania czynności wymienionych w § 24 ust. 1, niezabrane po zakończeniu tych czynności przez specjalistę, o którym mowa w art. 205 § 1 k.p.k., do czasu przejęcia ich przez uprawnioną osobę, można przechowywać, poza składnicą dowodów rzeczowych, o której mowa w § 27 ust. 1, w miejscu wyznaczonym przez kierownika jednostki Policji lub upoważnionego przez niego policjanta, jeżeli miejsce to zapewnia ich przechowywanie w sposób uniemożliwiający dostęp do nich osób nieuprawnionych.

2. Podczas prowadzenia postępowania dowody rzeczowe lub ślady kryminalistyczne, po ich pobraniu ze składnicy dowodów rzeczowych w sposób określony w § 39 ust. 3, w okresie ich

wykorzystywania w toku czynności procesowych można przechowywać w pomieszczeniu służbowym użytkowanym przez policjanta prowadzącego postępowanie lub w miejscu, o którym mowa w ust. 1.

§ 26. 1. Jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej, dowody rzeczowe lub ślady kryminalistyczne w toku postępowania załącza się do akt głównych postępowania. Umieszcza się je w dołączonej do nich kopercie lub podobnym opakowaniu - w miarę możliwości za materiałami z czynności dokumentującej ich uzyskanie - na którym umieszcza się sygnaturę akt postępowania, opisuje się zawartość i wskazuje datę ich uzyskania oraz czynność, podczas której zostały zabezpieczone.

2. Jeżeli dowody rzeczowe lub ślady kryminalistyczne nie mogą być załączone do akt głównych postępowania ze względu na ich rozmiar, właściwości fizyczne lub znaczenie dla postępowania, przechowuje się je w miejscach wskazanych w § 27 ust. 1 oraz w § 29-35.

3. Przy zleceniu do wykonania innym jednostkom Policji czynności, o których mowa w rozdziale 6, z akt przesyłanego postępowania wyłącza się dowody rzeczowe lub ślady kryminalistyczne, jeżeli będą one zbędne w prawidłowej realizacji zleconych czynności i przechowuje się je w odpowiednio zabezpieczonym miejscu. Włącza się je ponownie do akt po ich zwrocie.

4. Przepis ust. 3 stosuje się odpowiednio w przypadku przesyłania akt do innego organu.

§ 27. 1. Dowody rzeczowe, w tym przedmioty i substancje, o których mowa w art. 232a k.p.k., które należy przechować do czasu uznania ich zbędności w postępowaniu lub ślady kryminalistyczne, z zastrzeżeniem § 25 ust. 1 oraz § 29-35, przechowuje się w specjalnie wydzielonym pomieszczeniu lub w pomieszczeniach wyposażonych w regały lub szafy, odpowiednio zabezpieczonych przed dostępem osób nieuprawnionych lub w przeznaczonych wyłącznie do tego celu szafach metalowych, zwanych dalej „składnicą dowodów rzeczowych”, oraz na placach, parkingach, w przystaniach lub w hangarach albo w innych podobnych obiektach lub miejscach będących we władaniu Policji.

2. Dowody rzeczowe lub ślady kryminalistyczne przekazuje się do składnicy dowodów rzeczowych w opakowaniach gwarantujących prawidłowe przechowanie i zachowanie ich właściwości. W miarę możliwości dowody rzeczowe lub ślady kryminalistyczne zabezpieczone w postępowaniu przechowuje się w jednym opakowaniu zbiorczym.

3. Na opakowaniach, o których mowa w ust. 2, oznacza się nazwę jednostki Policji, sygnaturę akt postępowania oraz numer porządkowy księgi dowodów rzeczowych pod jakim dowody rzeczowe lub ślady kryminalistyczne zostały zarejestrowane.

§ 28. Dowody rzeczowe w postaci przedmiotów stanowiących wielokrotność egzemplarza tego samego rodzaju i zawartości, w szczególności w sprawach z zakresu prawa autorskiego i praw pokrewnych, prawa własności przemysłowej, przekazuje się do składnicy dowodów rzeczowych w opakowaniu zbiorczym, z podaniem ich łącznej liczby, określeniem rodzaju i nazwy, a także wskazaniem cech pozwalających na ich identyfikację.

§ 29. 1. Zwierzęta domowe lub laboratoryjne, zwierzęta gospodarskie albo zwierzęta wykorzystywane do celów rozrywkowych, widowiskowych, filmowych, sportowych lub utrzymywane w ogrodach zoologicznych przekazuje się pod opiekę odpowiednio schronisku dla zwierząt, gospodarstwu rolnemu wskazanemu przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) albo ogrodowi zoologicznemu, po uzyskaniu zgody podmiotu, któremu zwierzę ma być przekazane.

2. W przypadku braku zgody, o której mowa w ust. 1 lub wystąpienia innych okoliczności uniemożliwiających przekazanie zwierzęcia podmiotom wymienionym w ust. 1, zwierzę może zostać przekazane innej osobie prawnej lub jednostce organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej albo osobie fizycznej, która zapewni mu właściwą opiekę.

3. Podczas przekazywania zwierząt właściwym podmiotom Policja współdziała z organizacjami społecznymi, których statutowym celem działania jest ochrona zwierząt.

4. Z przekazania zwierzęcia sporządza się protokół, który zawiera:

1) datę przekazania zwierzęcia;

2) nazwę i siedzibę osoby prawnej lub innej jednostki organizacyjnej albo imię, nazwisko, miejsce zamieszkania i adres osoby fizycznej, której zwierzę jest przekazywane;

3) w miarę możliwości określenie gatunku, wieku, płci oraz informację o stanie zdrowia zwierzęcia.

§ 30. Pojazdy, statki wodne lub powietrzne można przekazać podmiotom gwarantującym prawidłowe wykonanie umowy przechowania na parkingach, w przystaniach, hangarach albo w innych podobnych obiektach lub miejscach, jeżeli jednostka Policji nie włada obiektami lub miejscami gwarantującymi odpowiednie ich przechowywanie.

§ 31. Pieniądze obiegowe polskie i zagraniczne, jeżeli nie muszą być zachowane w konkretnych egzemplarzach, wpłaca się na rachunek prowadzony w oparciu o art. 83a ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. z 2016 r. poz. 1870, 1948, 1984 i 2260 oraz z 2017 r. poz. 60), albo wyjątkowo na konto sum depozytowych Prokuratury Krajowej, właściwych prokuratur regionalnych lub prokuratur okręgowych.

§ 32. 1. Złoto, platynę, srebro, w tym monety, wyroby użytkowe ze złota, platyny lub srebra, kamieni szlachetnych, pereł oraz koralu (kosztowności), zagraniczne środki płatnicze, krajo-

we i zagraniczne papiery wartościowe oraz pieniądze obiegowe polskie lub zagraniczne, które powinny być zachowane w konkretnych egzemplarzach, przekazuje się na przechowanie do banku, jako depozyt wartościowy.

2. Znajdujące się czasowo w jednostce Policji kosztowności, krajowe i zagraniczne papiery wartościowe oraz pieniądze obiegowe polskie lub zagraniczne, a także dokumenty stwierdzające tożsamość osób przechowuje się w szafie metalowej zamykanej na klucz.

3. Przed złożeniem depozytu wartościowego w banku lub oddaniem na przechowanie właściwej instytucji można wykonać fotografie lub kopie wchodzących w jego skład części, o których mowa w ust. 1. Depozyt należy przekazać do banku lub instytucji bez zbędnej zwłoki.

4. Kosztowności, zagraniczne środki płatnicze, krajowe i zagraniczne papiery wartościowe oraz pieniądze obiegowe polskie lub zagraniczne przekazywane do banku należy komisyjnie zapakować w sposób trwały, uniemożliwiający wyjęcie zawartości bez widocznego uszkodzenia opakowania, a opakowanie dodatkowo zabezpieczyć pieczęciami lub stemplami. Ponadto sposób opakowania i zabezpieczenia depozytu należy dostosować do wymagań banku, w którym będzie on przechowywany.

5. Na opakowaniu depozytu wpisuje się nazwę i adres składającego depozyt, numer deklaracji depozytowej oraz określa zawartość depozytu. Należy także sporządzić w trzech jednobrzmiących egzemplarzach protokół zapakowania depozytu, którego jeden egzemplarz umieszcza się wewnątrz opakowania depozytu, a następne umieszcza się w aktach głównych postępowania przygotowawczego i aktach kontrolnych.

6. Po wydaniu składającemu dowodu depozytowego na dowód przyjęcia depozytu, kopię tego dowodu załącza się do akt głównych postępowania i do akt kontrolnych.

7. Składający depozyt jest obowiązany wypełnić deklarację depozytową, w co najmniej pięciu jednobrzmiących egzemplarzach: dwa dla banku, jeden do umieszczenia wewnątrz opakowania, po jednym do akt głównych i kontrolnych postępowania. Jeśli składający depozyt określi w deklaracji depozytowej podmiot, do którego dyspozycji depozyt jest składany, przekazuje temu podmiotowi kolejny egzemplarz deklaracji depozytowej wraz z dowodem depozytowym. Deklarację depozytową podpisuje upoważniony policjant lub pracownik Policji, którego wzór podpisu znajduje się w banku.

8. W przypadku zmiany podmiotu, do którego dyspozycji depozyt został złożony, należy niezwłocznie pisemnie zawiadomić bank o tej zmianie. Pismo podpisuje policjant lub pracownik Policji, którego wzór podpisu został złożony w banku. Przekazania dowodu depozytowego i deklaracji depozytowej nowemu podmiotowi dysponującemu dokonuje podmiot dotychczas dysponujący depozytem.

9. Wydanie depozytu następuje na podstawie pisemnego polecenia wydania depozytu za zwrotem dowodu depozytowego. Pisemne polecenie wydania depozytu podpisuje policjant lub pracownik Policji, o którym mowa w ust. 8.

10. Depozyt zapakuje się i rozpakowuje komisyjnie. W skład komisji wchodzi co najmniej trzy osoby, w tym policjant lub pracownik Policji wyznaczony przez kierownika jednostki Policji prowadzącej postępowanie.

§ 33. Rzeczy o wartości naukowej, artystycznej lub historycznej, w szczególności zabytki ruchome, muzealia, materiały biblioteczne i materiały archiwalne, o których mowa w odrębnych przepisach, oddaje się na przechowanie właściwej instytucji, w szczególności muzeum, archiwum lub bibliotece. Przepis § 32 ust. 3 stosuje się odpowiednio.

§ 34. 1. Broń oraz amunicję przechowuje się w magazynach, o którym mowa w § 5 ust. 2 pkt 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 14 grudnia 2012 r. w sprawie podmiotów uprawnionych do przechowywania oraz zniszczenia w postępowaniu karnym przedmiotów i substancji stwarzających niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia, właściwych miejscowo komend Policji, zwanych dalej „magazynem broni i amunicji”.

2. Przedmioty, o których mowa w ust. 1, mogą być przechowywane w składnicy, o której mowa w § 27 ust. 1, jeżeli spełnia ona wymagania określone dla magazynów broni i amunicji.

3. Komendant wojewódzki (Stołeczny) Policji może wyznaczyć jeden dla wszystkich podległych jednostek Policji magazyn broni i amunicji.

§ 35. 1. Odrębne przepisy regulują tryb postępowania i miejsca przechowywania przedmiotów i substancji stwarzających niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia, a w szczególności materiałów wybuchowych lub łatwopalnych, materiałów radioaktywnych, substancji trujących, duszących lub parzących, środków odurzających, substancji psychotropowych lub ich preparatów oraz prekursorów kategorii 1, a także niebezpiecznych materiałów mikrobiologicznych oraz wyrobów tytoniowych i napojów alkoholowych.

2. Niebezpieczne materiały mikrobiologiczne bez przywożenia do jednostki Policji przekazuje się odpowiedniemu podmiotowi. Jeżeli ten podmiot odmawia przyjęcia, Policja występuje do prokuratora o skierowanie do sądu wniosku o natychmiastowe zniszczenie z uwagi na brak możliwości przechowywania.

§ 36. Dokumentację związaną z dowodami rzeczowymi i śladami kryminalistycznymi stanowią:

1) protokół oddania rzeczy na przechowanie osobie godnej zaufania, o której mowa w art. 228 k.p.k.;

2) wykaz dowodów rzeczowych i śladów kryminalistycznych;

- 3) księga dowodów rzeczowych;
- 4) postanowienie w przedmiocie dowodów rzeczowych;
- 5) dowód wpłaty na konto sum depozytowych;
- 6) deklaracja depozytowa i dowód depozytowy;
- 7) dokumenty przyjęcia, wydania lub przekazania rzeczy;
- 8) protokoły zdawczo-odbiorcze;
- 9) protokoły okresowych inwentaryzacji dowodów rzeczowych.

§ 37. 1. Policjant wyznaczony do prowadzenia postępowania niezwłocznie przejmuje dowody rzeczowe i ślady kryminalistyczne, o których mowa w § 25 ust. 1, dokonuje ich zaewidencjonowania przez sporządzenie wykazu dowodów rzeczowych i śladów kryminalistycznych, zwanego dalej „wykazem”. W opisie uwzględnia się cechy pozwalające na identyfikację dowodu rzeczowego lub śladu kryminalistycznego oraz wskazuje czynność, w toku której został zabezpieczony.

2. W wykazach ujmuje się wszystkie dowody rzeczowe lub ślady kryminalistyczne zabezpieczone w toku postępowania, niezależnie od miejsca i sposobu ich przechowywania.

3. Sporządza się odrębne wykazy dotyczące dowodów rzeczowych będących bronią lub amunicją albo będących środkami odurzającymi, substancjami psychotropowymi lub ich preparatami oraz prekursorami kategorii 1.

4. Wykaz sporządza się w Elektronicznym Rejestrze Czynności Dochodzeniowo-Śledczych.

5. Wydruku wykazu dokonuje się, w co najmniej trzech egzemplarzach, z przeznaczeniem:

- 1) egzemplarz nr 1 - akta główne postępowania;
- 2) egzemplarz nr 2 - akta kontrolne postępowania;
- 3) egzemplarz nr 3 i kolejne - do wykorzystania jako pokwitowanie w przypadku przekazywania dowodów rzeczowych lub śladów kryminalistycznych do sądu, prokuratury, innej jednostki Policji lub innego organu albo instytucji.

§ 38. Kierownik jednostki lub komórki organizacyjnej Policji wyznacza osobę lub osoby odpowiedzialne za prowadzenie ewidencji dowodów rzeczowych i śladów kryminalistycznych oraz ich przechowywanie, zwaną dalej „depozytariuszem”.

§ 39. 1. Księgi dowodów rzeczowych są prowadzone w Elektronicznym Rejestrze Czynności Dochodzeniowo-Śledczych na podstawie sporządzanych wykazów.

2. Depozytariusz, przyjmując dowody rzeczowe lub ślady kryminalistyczne każdorazowo sprawdza ich zgodność z opisem w wykazie oraz ich oznaczeniami na opakowaniach albo na przymocowanych do nich metryczkach, a także inne cechy pozwalające na ich identyfikację.

3. Jeżeli zachodzi potrzeba pobrania dowodu rzeczowego lub śladu kryminalistycznego ze składnicy, pobierający sporządza pokwitowanie, a depozytariusz odnotowuje pobranie w odpowiedniej kolumnie księgi dowodów rzeczowych. W księdze dowodów rzeczowych odnotowuje się również zwrot pobranego dowodu rzeczowego lub śladu kryminalistycznego.

§ 40. 1. Policjant prowadzący postępowanie w jego toku systematycznie weryfikuje dowody rzeczowe pod kątem ich niezbędności (przydatności) w postępowaniu.

2. W razie stwierdzenia zbędności (nieprzydatności) dowodu rzeczowego policjant jest obowiązany niezwłocznie:

1) bez uprzedniego wydania postanowienia o oddaniu dowodu rzeczowego osobie uprawnionej oddać dowód rzeczowy osobie uprawnionej (art. 230 § 1 k.p.k.), z zastrzeżeniem pkt 2;

2) wydać postanowienie o oddaniu dowodu rzeczowego osobie uprawnionej (art. 230 § 1 k.p.k.) i oddać go tej osobie po uprawomocnieniu się postanowienia, w przypadku gdy osobą uprawnioną jest osoba inna niż ta, u której dowód rzeczowy został zatrzymany lub od której został odebrany;

3) wydać postanowienie o przekazaniu dowodu rzeczowego właściwemu urzędowi lub instytucji, gdy jego posiadanie jest zabronione, a jeżeli ma on wartość naukową, artystyczną lub historyczną, na wniosek lub za zgodą muzeum - o jego przekazaniu muzeum (art. 230 § 3 k.p.k.);

4) wystąpić do prokuratora z wnioskiem o zastosowanie trybu postępowania określonego w rozdziale 25 k.p.k. w przypadku powstania wątpliwości, komu należy dowód rzeczowy wydać, w szczególności o:

a) oddanie do depozytu sądowego lub osobie godnej zaufania (art. 231 § 1 k.p.k.), a w przypadku dowodu rzeczowego o wartości naukowej, artystycznej lub historycznej o oddanie na przechowanie do muzeum lub innej właściwej instytucji (art. 231 § 2 k.p.k.),

b) sprzedaż i złożenie kwoty pieniężnej do depozytu (art. 232 § 1 i 2 k.p.k.).

3. W przypadku zwrotu dowodu rzeczowego osobie uprawnionej, policjant odnotowuje ten fakt w wykazie, a do akt postępowania dołącza pokwitowanie uzyskane od osoby uprawnionej.

4. W postępowaniach kończonych przez Policję, przed ich przekazaniem prokuratorowi z odpowiednim wnioskiem co do sposobu zakończenia, policjant jest obowiązany dokonać sprawdzenia przechowanych dowodów rzeczowych, zwłaszcza pod kątem ich dalszej niezbędności (przydatności) dla postępowania. Przepis ust. 2 stosuje się odpowiednio.

§ 41. 1. Przesyłając prokuratorowi materiały postępowania przygotowawczego z odpowiednim wnioskiem co do sposobu jego zakończenia, przekazuje się również dowody rzeczowe

i ślady kryminalistyczne. W piśmie przewodnim umieszcza się informację o miejscu przechowywania tych dowodów rzeczowych lub śladów kryminalistycznych, których ze względu na właściwości fizyczne nie przekazano prokuratorowi wraz z aktami oraz wnioskuje o podjęcie na podstawie art. 323 k.p.k. odpowiedniej decyzji.

2. Dowody rzeczowe lub ślady kryminalistyczne w sprawach zakończonych kierowanych do sądu Policja przekazuje prokuratorowi lub po uzgodnieniu z prokuratorem bezpośrednio sądowi. Przepis ust. 1 zdanie drugie stosuje się odpowiednio.

3. Dowody rzeczowe lub ślady kryminalistyczne przekazuje się za pokwitowaniem odbioru, uwzględniając przepis § 37 ust. 5 pkt 3. Jeżeli te dowody lub ślady nie są załączone do akt postępowania, należy je przekazać w odpowiednim zbiorczym opakowaniu.

§ 42. 1. Policja przekazuje za pokwitowaniem odbioru dowody rzeczowe lub ślady kryminalistyczne wraz z aktami sprawy organom innym niż prokurator lub sąd - w siedzibie organu przejmującego.

2. Rzeczy wielkogabarytowe lub w znacznych ilościach przekazuje się w miejscu wskazanym przez organ przejmujący i w terminie z nim uzgodnionym.

§ 43. 1. Po uprawomocnieniu się postanowienia o umorzeniu dochodzenia i wpisaniu sprawy do rejestru przestępstw policjant prowadzący postępowanie na podstawie art. 323 k.p.k. w związku z art. 325e ust. 2 k.p.k., wydaje postanowienie co do dowodów rzeczowych stosownie do przepisów art. 230-233 k.p.k.

2. W przypadku będących nośnikami śladów kryminalistycznych dowodów rzeczowych nieprzedstawiających wartości materialnej policjant, o którym mowa w ust. 1, wydaje postanowienie o ich przechowaniu do czasu przedawnienia karalności i ich zniszczeniu po upływie tego terminu. Postanowienie to, stosownie do przepisu art. 323 § 2 k.p.k. doręcza się osobie uprawnionej, o której mowa w art. 230 § 2 k.p.k.

3. Policja na podstawie art. 323 § 3 k.p.k. kieruje do sądu wnioski o orzeczenie przepadku dowodu rzeczowego, jeżeli przepis przewiduje orzeczenie przepadku.

4. W dochodzeniach umorzonych w trybie art. 325f § 1 k.p.k. dowody rzeczowe, co do których wydane zostało postanowienie o dalszym ich przechowaniu oraz ślady kryminalistyczne przechowuje się w składnicy dowodów rzeczowych do czasu upływu terminu przedawnienia karalności. Przed przekazaniem do archiwum lub składnicy akt Policji akt głównych wyłącza się z nich dowody rzeczowe i ślady kryminalistyczne wraz z ich opakowaniami i składa w składnicy dowodów rzeczowych, co należy odnotować w wykazie. Przepisy § 27 ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio.

5. Akta główne oraz akta kontrolne, jeżeli były założone, dochodzenia umorzonego w trybie art. 325f § 1 k.p.k. przekazuje się do archiwum lub składnicy akt Policji na jednym spisie akt przekazanych, jako dwie odrębne pozycje. W spisie akt przekazanych należy odnotować sygnaturę akt, o której mowa w § 66, a w polu kolumny spisu „uwagi” zawrzeć informację w brzmieniu „dowody rzeczowe i ślady kryminalistyczne”.
6. Po upływie terminu wskazanego w ust. 2 i 4 dowody rzeczowe i ślady kryminalistyczne w dochodzeniach umorzonych w trybie art. 325f § 1 k.p.k. Policja przechowuje do czasu brakowania dokumentacji niearchiwalnej kategorii „B” i „BE”, o którym mowa w przepisach o metodach i formach wykonywania zadań w zakresie działalności archiwalnej w Policji.
7. Komórka właściwa do spraw archiwalnych przed planowanym brakowaniem akt dochodzeń umorzonych w trybie art. 325f § 1 k.p.k. przekazuje kierownikowi jednostki lub komórki organizacyjnej Policji, której akta będą podlegać brakowaniu, lub jego następcy prawnemu, wykaz dokumentacji niearchiwalnej planowanej do brakowania, ze wskazaniem sygnatury akt, o której mowa w § 66.
8. W jednostce lub komórce organizacyjnej Policji, której akta dochodzeń umorzonych w trybie art. 325f § 1 k.p.k. będą podlegać brakowaniu, sporządza się listę dowodów rzeczowych na podstawie wykazu, o którym mowa w ust. 7, oraz listę śladów kryminalistycznych w sprawach, których akta będą podlegać brakowaniu.
9. Komórka właściwa do spraw archiwalnych może wybrakować akta główne i kontrolne dochodzeń umorzonych w trybie art. 325f § 1 k.p.k. po uzyskaniu z jednostki lub komórki organizacyjnej Policji, o której mowa w ust. 8, lub od ich następcy prawnego, informacji, że wykonano wszystkie czynności, o których mowa w ust. 10 i 11.
10. Dowody rzeczowe, o których mowa w ust. 8, z uwzględnieniem ust. 11, Policja wydaje osobie uprawnionej. W razie niepodjęcia ich przez uprawnionego w odpowiednim terminie, zastosowanie mają przepisy o likwidacji niepodjętych depozytów.
11. Ślady kryminalistyczne oraz dowody rzeczowe, o których mowa w ust. 2, podlegają komisijnemu protokolarnemu zniszczeniu, w sposób odpowiedni dla ich właściwości. Komisję, o której mowa w zdaniu pierwszym, powołuje kierownik jednostki Policji lub uprawniony przez niego policjant.
12. Dokumenty wytworzone w toku czynności, o których mowa w ust. 10 i 11, włącza się do dokumentacji dotyczącej dowodów rzeczowych, o której mowa w przepisach o jednolitym rzeczowym wykazie akt Policji.

§ 44. 1. Kierownicy jednostek Policji, nie rzadziej niż raz na dwa lata w styczniu, zarządzają komisyjną inwentaryzację dowodów rzeczowych i śladów kryminalistycznych przechowywanych w składnicy dowodów rzeczowych, zwaną dalej „inwentaryzacją”.

2. Kierownik komórki organizacyjnej służby spraw wewnętrznych może zarządzić inwentaryzację, jeżeli uzna taką potrzebę. Przepisy ust. 3-9 stosuje się odpowiednio.

3. W zarządzeniu, o którym mowa w ust. 1, określa się skład komisji inwentaryzacyjnej ze wskazaniem przewodniczącego oraz terminu jej przeprowadzenia. W skład komisji nie może wchodzić osoba odpowiedzialna za prowadzenie składnicy dowodów rzeczowych, a także osoby ją zastępujące w zakresie prowadzenia tej składnicy w okresie objętym inwentaryzacją.

4. Inwentaryzacja powinna się zakończyć sporządzeniem protokołu najpóźniej w terminie 45 dni od czasu jej zarządzenia. Termin ten, w przypadkach szczególnie uzasadnionych może być przedłużony na dalszy czas oznaczony. Protokół przekazuje się kierownikowi jednostki Policji. W przypadku, gdy w danej jednostce lub komórce organizacyjnej Policji jest więcej niż jedna składnica dowodów rzeczowych, dokumentację inwentaryzacji sporządza się oddzielnie dla każdej składnicy.

5. Kierownicy jednostek Policji podległych komendantowi wojewódzkiemu (Stołecznemu) Policji i kierownicy komórek komend wojewódzkich (Stołecznej) Policji, w których są prowadzone postępowania, przekazują jeden egzemplarz protokołu inwentaryzacji odpowiednio kierownikowi komórki, o którym mowa w § 16 ust. 1 i 2. W służbie śledczej i w służbie spraw wewnętrznych protokół z inwentaryzacji przekazuje się kierownikowi komórki, o którym mowa w § 16 ust. 3.

6. W protokole wskazuje się okres prowadzenia czynności inwentaryzacyjnych, określa stopień zgodności stanu faktycznego ze stanem ewidencyjnym oraz zamieszcza ewentualne uwagi co do sposobu przechowywania dowodów rzeczowych i śladów kryminalistycznych lub prowadzenia dokumentacji. W protokole z inwentaryzacji magazynu środków odurzających i substancji psychotropowych dodatkowo wskazuje się łączną liczbę przechowywanych depozytów i sygnaturę sprawy depozytu najstarszego.

7. W przypadku stwierdzenia przez komisję braku pełnej zgodności pomiędzy stanem faktycznym i stanem ewidencyjnym, w protokole dokładnie opisuje się stwierdzone niezgodności. Kierownik jednostki Policji podejmuje niezwłocznie czynności zmierzające do ich wyjaśnienia.

8. Inwentaryzację dowodów rzeczowych i śladów kryminalistycznych przechowywanych w składnicy zarządza się również w przypadku zaistnienia zdarzenia, które mogło spowodować

wać ich utratę lub zniszczenie oraz w przypadku zmiany osoby odpowiedzialnej za prowadzenie składnicy.

9. Kierownik jednostki Policji może w każdym czasie zarządzić przeprowadzenie inwentaryzacji w innych przypadkach niż określone w ust. 1 i 8. Przepisy ust. 3-7 stosuje się.

Wyciąg z ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji
(Dz.U. z 2019 r., poz. 161, 125, 1091)

Rozdział 3. Zakres uprawnień Policji.

Art. 14. 1. W granicach swych zadań Policja wykonuje czynności: operacyjno-rozpoznawcze, dochodzeniowo-śledcze i administracyjno-porządkowe w celu:

- 1) rozpoznawania, zapobiegania i wykrywania przestępstw i wykroczeń;
- 2) poszukiwania osób ukrywających się przed organami ścigania lub wymiaru sprawiedliwości, zwanych dalej „osobami poszukiwanymi”;
- 3) poszukiwania osób, które na skutek wystąpienia zdarzenia uniemożliwiającego ustalenie miejsca ich pobytu należy odnaleźć w celu zapewnienia ochrony ich życia, zdrowia lub wolności, zwanych dalej „osobami zaginionymi”.

2. Policja wykonuje również czynności na polecenie sądu, prokuratora, organów administracji państwowej i samorządu terytorialnego w zakresie, w jakim obowiązek ten został określony w odrębnych ustawach.

3. Policjanci w toku wykonywania czynności służbowych mają obowiązek respektowania godności ludzkiej oraz przestrzegania i ochrony praw człowieka.

4. Policja w celu realizacji ustawowych zadań może korzystać z danych o osobie, w tym również w formie zapisu elektronicznego, uzyskanych przez inne organy, służby i instytucje państwowe w wyniku wykonywania czynności operacyjno-rozpoznawczych oraz przetwarzać je w rozumieniu ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2016 r. poz. 922 oraz z 2018 r. poz. 138 i 723), bez wiedzy i zgody osoby, której dane te dotyczą.

5. Administrator danych, o których mowa w ust. 4, jest obowiązany udostępnić dane osobowe policjantowi wskazanemu w imiennym upoważnieniu Komendanta Głównego Policji, Komendanta CBŚP, Komendanta BSWP, komendantów wojewódzkich Policji lub uprawnionego policjanta, po okazaniu tego upoważnienia oraz legitymacji służbowej.

5a. Policja może, w zakresie koniecznym do wykonywania jej ustawowych zadań, korzystać z informacji kryminalnej zgromadzonej w Krajowym Centrum Informacji Kryminalnych.

5b. W celu wykonywania zadań w zakresie kontroli ruchu drogowego, o których mowa w art. 129 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. z 2018 r. poz. 1990, 2244 i 2322 oraz z 2019 r. poz. 53 i 60), Policja może prowadzić wyszukiwania infor-

macji za pośrednictwem Krajowego Punktu Kontaktowego, na zasadach określonych w art. 80k–80r tej ustawy.

6. Prezes Rady Ministrów określi, w drodze rozporządzenia:

1) zakres, warunki i tryb przekazywania Policji informacji o osobie, uzyskanych przez organy uprawnione do wykonywania czynności operacyjno-rozpoznawczych w czasie wykonywania tych czynności, uwzględniając możliwość odmowy przekazywania informacji lub ograniczenia zakresu tych informacji ze względu na uniemożliwienie realizacji zadań ustawowych tych organów lub ujawnienie danych osoby niebędącej funkcjonariuszem tych organów, oraz sposób przekazywania informacji na wniosek, w tym przy wykorzystaniu urządzeń i systemów teleinformatycznych;

2) wzór upoważnienia, o którym mowa w ust. 5, uwzględniając dane niezbędne do zidentyfikowania upoważnionego policjanta oraz konieczność określenia terminu ważności upoważnienia.

7. (*uchylony*)

Art. 15 [Uprawnienia]

1. Policjanci wykonując czynności, o których mowa w art. 14, mają prawo:

1) legitymowania osób w celu ustalenia ich tożsamości;

2) zatrzymywania osób w trybie i przypadkach określonych w przepisach Kodeksu postępowania karnego i innych ustaw;

2a) zatrzymywania osób pozbawionych wolności, które na podstawie zezwolenia właściwego organu opuściły areszt śledczy albo zakład karny i w wyznaczonym terminie nie powróciły do niego;

3) zatrzymywania osób stwarzających w sposób oczywisty bezpośrednie zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzkiego, a także dla mienia;

3a) pobierania od osób odcisków linii papilarnych lub wymazu ze śluzówki policzków:

a) w trybie i przypadkach określonych w przepisach Kodeksu postępowania karnego oraz ustawy z dnia 22 listopada 2013 r. o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób (Dz.U. z 2014 r. poz. 24, z 2015 r. poz. 396 oraz z 2016 r. poz. 2205),

b) w celu identyfikacji osób o nieustalonej tożsamości oraz osób usiłujących ukryć swoją tożsamość, jeżeli ustalenie tożsamości w inny sposób nie jest możliwe,

c) za ich zgodą - w celu identyfikacji osób zaginionych lub zwłok ludzkich o nieustalonej tożsamości;

3b) pobierania odcisków linii papilarnych lub materiału biologicznego ze zwłok ludzkich o nieustalonej tożsamości;

4) przeszukiwania osób i pomieszczeń w trybie i przypadkach określonych w przepisach Kodeksu postępowania karnego i innych ustaw;

4a) obserwowania i rejestrowania przy użyciu środków technicznych obrazu z pomieszczeń przeznaczonych dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, policyjnych izb dziecka, pokoi przejściowych oraz tymczasowych pomieszczeń przejściowych;

5) dokonywania kontroli osobistej, a także przeglądania zawartości bagaży i sprawdzania ładunków w portach i na dworcach oraz w środkach transportu lądowego, powietrznego i wodnego:

a) w razie istnienia uzasadnionego podejrzenia popełnienia czynu zabronionego pod groźbą kary lub

b) w celu znalezienia:

- broni lub innych niebezpiecznych przedmiotów mogących służyć do popełnienia czynu zabronionego pod groźbą kary lub

- przedmiotów, których posiadanie jest zabronione, lub mogących stanowić dowód w postępowaniu prowadzonym w związku z realizacją zadań, o których mowa w art. 1 ust. 2 pkt 1, 2, 3a, 4, 4a, 6 i 7, oraz przepisów innych ustaw określających zadania Policji lub

- przedmiotów podlegających przepadkowi w przypadku uzasadnionego przypuszczenia posiadania przez osobę broni lub takich przedmiotów lub uzasadnionego przypuszczenia ich użycia do popełnienia czynu zabronionego pod groźbą kary - na zasadach i w sposób określony w art. 15d i art. 15e;

5a) obserwowania i rejestrowania przy użyciu środków technicznych obrazu zdarzeń w miejscach publicznych, a w przypadku czynności operacyjno-rozpoznawczych i administracyjno-porządkowych podejmowanych na podstawie ustawy - także i dźwięku towarzyszącego tym zdarzeniom;

6) żądania niezbędnej pomocy od instytucji państwowych, organów administracji rządowej i samorządu terytorialnego oraz przedsiębiorców prowadzących działalność w zakresie użyteczności publicznej; wymienione instytucje, organy i przedsiębiorcy są obowiązani, w zakresie swojego działania, do udzielenia tej pomocy, w zakresie obowiązujących przepisów prawa;

7) zwracania się o niezbędną pomoc do innych przedsiębiorców i organizacji społecznych, jak również zwracania się w nagłych wypadkach do każdej osoby o udzielenie doraźnej pomocy, w ramach obowiązujących przepisów prawa.

8) (*uchylony*)

9) dokonywania sprawdzenia prewencyjnego w celu ochrony przed bezprawnymi zamachami na życie lub zdrowie osób lub mienie lub w celu ochrony przed nieuprawnionymi działaniami skutkującymi zagrożeniem życia lub zdrowia lub bezpieczeństwa i porządku publicznego lub:

a) zapobiegania zdarzeniom o charakterze terrorystycznym - osób w związku z ich dostępem na teren obiektów lub obszarów ochraniających przez Policję lub w związku z zabezpieczeniem przez Policję imprez masowych lub zgromadzeń, bagaży lub przedmiotów posiadanych przez te osoby, a także środków transportu lądowego, powietrznego lub wodnego lub pojazdów, którymi się poruszają w związku z dostępem do tych obiektów lub obszarów,

b) znalezienia i odebrania przedmiotów, których użycie ze względu na ich właściwości może spowodować zagrożenie życia lub zdrowia lub bezpieczeństwa przeprowadzonych czynności osób:

- doprowadzanych przez Policję na polecenie lub zarządzenie uprawnionego organu lub w związku z realizacją czynności określonych przepisami prawa lub osób w stanie nietrzeźwości doprowadzanych przez Policję w celu wytrzeźwienia do siedziby jednostki organizacyjnej Policji lub innego miejsca określonego przepisami prawa lub wskazanego przez uprawniony organ, na polecenie lub zarządzenie którego dokonuje się doprowadzenia, w tym osób doprowadzanych umieszczonych w jednostkach organizacyjnych Policji w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia,

- zatrzymywanych w przypadkach określonych w ust. 1 pkt 2-3, osób zatrzymanych, przyjmowanych do jednostek organizacyjnych Policji do pomieszczeń dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, pokoi przejściowych, tymczasowych pomieszczeń przejściowych lub policyjnych izb dziecka lub umieszczanych w tych pomieszczeniach,

- pozbawionych wolności, w tym przebywających w zakładach karnych, aresztach śledczych, zakładach poprawczych, schroniskach dla nieletnich, policyjnych izbach dziecka lub innych ośrodkach dla nieletnich, a także osób skazanych lub tymczasowo aresztowanych przekazywanych na podstawie umów międzynarodowych, podczas wykonywania w stosunku do tych osób przez Policję, na polecenie sądu lub prokuratora, czynności polegających na przemieszczaniu tych osób w związku z wykonywaniem czynności procesowych lub innych czynności określonych przez sąd lub prokuratora;

10) wydawania osobom poleceń określonego zachowania się w granicach niezbędnych do wykonywania czynności określonych w pkt 1-5 lub 9 lub wykonywania innych czynności służbowych podejmowanych w zakresie i w celu realizacji ustawowych zadań Policji lub w

granicach niezbędnych do ochrony przed zatarciem śladów przy zabezpieczaniu miejsca zdarzenia lub w celu uniknięcia bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa osób lub mienia, gdy jest to niezbędne do sprawnej realizacji zadań Policji albo uniknięcia zatarcia śladów przestępstwa lub wykroczenia.

2. Osobie zatrzymanej na podstawie ust. 1 pkt 3 przysługują uprawnienia przewidziane dla osoby zatrzymanej w Kodeksie postępowania karnego.

3. Zatrzymanie osoby może być zastosowane tylko wówczas, gdy inne środki okazały się bezcelowe lub nieskuteczne.

4. Osoba zatrzymana, o której mowa w ust. 1 pkt 3, może być okazywana, fotografowana lub daktyloskopowana tylko wtedy, gdy jej tożsamości nie można ustalić w inny sposób.

5. Osobę zatrzymaną należy niezwłocznie poddać - w razie uzasadnionej potrzeby - badaniu lekarskiemu lub udzielić jej pierwszej pomocy medycznej.

6. Czynności wymienione w ust. 1 powinny być wykonywane w sposób możliwie najmniej naruszający dobra osobiste osoby, wobec której zostają podjęte.

7. Na sposób prowadzenia czynności, o których mowa w ust. 1 pkt 1-4a, 5a-7 i 10, przysługuje zażalenie do właściwego miejscowo prokuratora.

7a. Osoba zatrzymana może zostać umieszczona w pomieszczeniu jednostki organizacyjnej Policji lub pomieszczeniu jednostki organizacyjnej Straży Granicznej przeznaczonym dla osób zatrzymanych.

7b. Pomieszczenia dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, pokoje przejściowe oraz tymczasowe pomieszczenia przejściowe mogą tworzyć i znosić komendanci wojewódzcy Policji oraz Komendant Stołeczny Policji.

8. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, sposób postępowania przy wykonywaniu uprawnień, o których mowa w ust. 1 pkt 1, 2a, 3, 3a lit. b i c, pkt 3b i 5a-10, oraz wzory dokumentów stosowanych w tych sprawach, mając na względzie zapewnienie skuteczności działań podejmowanych przez Policję, poszanowanie praw osób, wobec których działania te są podejmowane, a także konieczność dokumentowania wykonywanych czynności.

8a.*(uchylony)*

8b.*(uchylony)*

9. Minister właściwy do spraw wewnętrznych, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zdrowia, określi, w drodze rozporządzenia, tryb przeprowadzania badań lekarskich, o których mowa w ust. 5, uwzględniając przypadki uzasadniające potrzebę niezwłocznego udzielenia osobie zatrzymanej pierwszej pomocy medycznej lub potrzebę poddania jej niezbędnym badaniom lekarskim, czas i organizację tych badań oraz sposób ich dokumentowa-

nia.

10. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia:

1) warunki, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia w jednostkach organizacyjnych Policji dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, zakres prowadzonej dokumentacji oraz wzory dokumentów wchodzących w jej skład,

2) warunki, jakim powinny odpowiadać pokoje przejściowe w jednostkach organizacyjnych Policji, w których można umieścić osoby zatrzymane lub doprowadzone na czas wykonania czynności służbowych, oczekiwania na przewóz do pomieszczenia dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia albo do policyjnej izby dziecka lub doprowadzenie do jednostki penitencjarnej,

3) warunki, jakim powinny odpowiadać tymczasowe pomieszczenia przejściowe, które mogą być tworzone poza jednostkami organizacyjnymi Policji, w których można umieścić osoby zatrzymane lub doprowadzone w związku z naruszeniem porządku prawnego, na czas niezbędny do podjęcia decyzji co do dalszego zakresu i charakteru realizowanych wobec tych osób czynności służbowych,

4) warunki, jakim powinny odpowiadać policyjne izby dziecka,

5) regulamin pobytu osób w pomieszczeniach, pokojach i izbach, o których mowa w ust. 1 pkt 4a, uwzględniając ich lokalizację, wyposażenie, warunki techniczne pomieszczeń i niezbędne części składowe,

6) sposób przechowywania i niszczenia zapisów obrazu z pomieszczeń, pokoi i izb, o których mowa w ust. 1 pkt 4a, oraz udostępniania ich uprawnionym podmiotom oraz warunki właściwego zabezpieczenia utrwalonego obrazu przed utratą, zniekształceniem lub nieuprawnionym ujawnieniem - kierując się potrzebą zapewnienia skuteczności działań podejmowanych przez Policję oraz potrzebą zapewnienia poszanowania praw osób, wobec których działania te są podejmowane.

11. Zgromadzone zapisy obrazu z pomieszczeń, izb i pokoi, o których mowa w ust. 1 pkt 4a, niezawierające dowodów pozwalających na wszczęcie postępowania karnego albo postępowania w sprawach o wykroczenia, postępowania dyscyplinarnego lub mogących być wykorzystanymi w postępowaniu w ramach czynności wyjaśniających albo dowodów mających znaczenie dla toczących się takich postępowań, Policja przechowuje przez okres co najmniej 30 dni, nie dłużej jednak niż 60 dni od dnia zarejestrowania, a następnie je niszczy. (...)

Art. 15d [Kontrola osobista]

1. Kontrola osobista polega na sprawdzeniu:

1) zawartości odzieży i obuwia osoby poddawanej kontroli osobistej, zwanej dalej „osobą kontrolowaną” i przedmiotów, które znajdują się na jej ciele, bez odsłaniania przykrytej odzieżą powierzchni ciała;

2) zawartości podręcznego bagażu oraz innych przedmiotów, które posiada przy sobie osoba kontrolowana;

3) zawartości odzieży i obuwia osoby kontrolowanej i przedmiotów, które znajdują się na jej ciele, z odsłonięciem przykrytych odzieżą powierzchni ciała w celu oraz w zakresie niezbędnym do odebrania broni lub przedmiotów, o których mowa w art. 15 ust. 1 pkt 5, w przypadku gdy ujawniono ich posiadanie przez osobę kontrolowaną podczas sprawdzenia, o którym mowa w pkt 1 lub 2 i gdy do ich odebrania nie jest wystarczające zastosowanie czynności określonych w pkt 1 i 2;

4) jamy ustnej, nosa, uszu oraz włosów osoby kontrolowanej;

5) miejsc intymnych osoby kontrolowanej, w szczególnie uzasadnionych przypadkach.

2. Policjant dokonuje kontroli osobistej w sposób możliwie najmniej naruszający dobra osobiste osoby kontrolowanej oraz w zakresie niezbędnym w danych okolicznościach do zrealizowania celu dokonywanej kontroli. Podczas sprawdzenia, o którym mowa w ust. 1 pkt 3 i 5, osoba kontrolowana powinna być częściowo ubrana. Policjant najpierw sprawdza część odzieży, a przed sprawdzeniem kolejnej części umożliwia osobie kontrolowanej włożenie odzieży już sprawdzonej.

3. Sprawdzenia, o którym mowa w ust. 1 pkt 1-3, można dokonać wzrokowo, manualnie lub z wykorzystaniem psa służbowego lub środków technicznych niezbędnych do wykrywania materiałów i urządzeń, których posiadanie jest zabronione, w szczególności broni, materiałów wybuchowych, środków odurzających, substancji psychotropowych i ich prekursorów, a sprawdzenia, o którym mowa w ust. 1 pkt 4 i 5 - wzrokowo lub manualnie.

4. Policjant dokonujący kontroli osobistej:

1) przystępując do czynności związanych z kontrolą osobistą podaje swój stopień, imię i nazwisko w sposób umożliwiający odnotowanie tych danych, a policjant nieumundurowany, na żądanie osoby kontrolowanej, okazuje również legitymację służbową w taki sposób, aby osoba kontrolowana miała możliwość odczytać i zanotować numer i organ, który wydał legitymację oraz nazwisko policjanta;

2) podaje podstawę prawną i przyczynę podjęcia kontroli osobistej;

3) legitymuje osobę kontrolowaną oraz inne osoby, jeżeli uczestniczą w czynności;

4) może wezwać osobę kontrolowaną do dobrowolnego wydania przez nią broni lub innych niebezpiecznych przedmiotów mogących służyć do popełnienia czynu zabronionego pod

groźbą kary lub przedmiotów mogących stanowić dowód w postępowaniu prowadzonym w związku z realizacją zadań, o których mowa w art. 15 ust. 1 pkt 5, lub podlegających przypadkowi oraz może żądać opróżnienia przez osobę kontrolowaną kieszeni, innych części odzieży lub przedmiotów znajdujących się na ciele osoby kontrolowanej lub przez nią posiadanych, jak również może żądać przyjęcia przez osobę kontrolowaną odpowiedniej pozycji ciała w sposób umożliwiający sprawdzenie miejsc intymnych;

5) odbiera osobie kontrolowanej broń lub inne niebezpieczne przedmioty mogące służyć do popełnienia czynu zabronionego pod groźbą kary albo przedmioty, których posiadanie jest zabronione lub przedmioty mogące stanowić dowód w postępowaniu prowadzonym w związku z realizacją zadań, o których mowa w art. 15 ust. 1 pkt 5, lub podlegające przypadkowi;

6) sprawdza, czy informacje o osobie kontrolowanej, przedmiotach lub dokumentach posiadanych przez tę osobę są przetwarzane w zbiorach danych prowadzonych przez Policję lub w dostępnych Policji krajowych i międzynarodowych systemach informacyjnych, w których przetwarza się informacje, w tym dane osobowe, o osobach podejrzanych o popełnienie przestępstw, osobach zaginionych lub osobach poszukiwanych w związku z ochroną bezpieczeństwa i porządku publicznego lub w których przetwarza się informacje o skradzionych lub utraconych dokumentach lub przedmiotach, w celu ich odnalezienia;

7) pobiera niezbędne dane osobowe osoby kontrolowanej lub innych osób, jeżeli uczestniczą w czynności, oraz dane dotyczące posiadanych przez osobę kontrolowaną dokumentów i podlegających sprawdzeniu przedmiotów, w tym dane związane z tymi przedmiotami lub utrwalone na tych dokumentach;

8) może odstąpić od wykonywania czynności, o których mowa w pkt 1 i 3, w przypadku gdy czynności te zostały wykonane przez policjanta bezpośrednio przed przystąpieniem do dokonania kontroli osobistej w ramach realizacji innych uprawnień określonych w art. 15, w szczególności w związku z legitymowaniem osoby.

5. Kontroli osobistej dokonuje policjant tej samej płci, co osoba kontrolowana w miejscu niedostępnym w czasie wykonywania kontroli dla osób postronnych.

6. W przypadku gdy kontrola osobista musi być dokonana niezwłocznie, w szczególności ze względu na okoliczności mogące stanowić zagrożenie życia lub zdrowia ludzkiego lub mienia, może jej dokonać policjant płci odmiennej niż osoba kontrolowana, także w miejscu niespełniającym warunku, o którym mowa w ust. 5, w sposób możliwie najmniej naruszający dobra osobiste osoby kontrolowanej.

7. Podczas kontroli osobistej może być obecna osoba przybrana przez dokonującego czynno-

ści, a w przypadku gdy nie uniemożliwi to przeprowadzenia kontroli osobistej albo nie utrudni jej przeprowadzenia w istotny sposób, podczas kontroli osobistej może być obecna także osoba wskazana przez osobę kontrolowaną.

8. Osoba kontrolowana jest obowiązana umożliwić policjantom dokonanie czynności, o których mowa w ust. 1.

9. Po zakończeniu kontroli osobistej policjant poucza osobę kontrolowaną o prawie do złożenia zażalenia, o którym mowa w ust. 11, oraz o prawie do żądania sporządzenia protokołu z kontroli osobistej.

10. Z kontroli osobistej sporządza się protokół w przypadku, gdy osoba kontrolowana zgłosiła takie żądanie bezpośrednio po jej dokonaniu oraz w przypadku, gdy w toku kontroli znaleziono broń lub przedmioty, o których mowa w art. 15 ust. 1 pkt 5. Protokół zawiera w szczególności:

1) oznaczenie czynności, podstawy prawnej i przyczyny jej podjęcia, jej miejsca oraz danych osoby kontrolowanej i osób uczestniczących w kontroli osobistej, obejmujących w szczególności imię, nazwisko, numer PESEL lub datę urodzenia oraz rodzaj i cechy identyfikacyjne dokumentu, na podstawie którego ustalono tożsamość osoby;

2) datę i godzinę rozpoczęcia i zakończenia czynności;

3) dane policjanta dokonującego czynności obejmujące stopień, imię, nazwisko oraz nazwę jednostki organizacyjnej Policji, w której pełni służbę;

4) nazwę jednostki organizacyjnej Policji, właściwej ze względu na miejsce dokonania kontroli osobistej;

5) przebieg czynności, oświadczenia i wnioski jej uczestników;

6) spis znalezionych i odebranych przedmiotów oraz w miarę potrzeby ich opis;

7) pouczenie osoby kontrolowanej o jej prawach;

8) w miarę potrzeby stwierdzenie innych okoliczności dotyczących przebiegu czynności.

11. Osobie kontrolowanej przysługuje zażalenie do sądu rejonowego właściwego ze względu na miejsce dokonania kontroli osobistej, w terminie 7 dni od dnia jej dokonania, w celu zbadania zasadności, legalności oraz prawidłowości jej dokonania. Do zażalenia stosuje się odpowiednio przepisy rozdziału 50 Kodeksu postępowania karnego.

12. W przypadku stwierdzenia bezzasadności, nielegalności lub nieprawidłowości dokonania kontroli osobistej, sąd zawiadamia o tym prokuratora i kierownika jednostki organizacyjnej Policji nadrzędnej nad jednostką organizacyjną Policji, w której pełni służbę policjant, który dokonał kontroli osobistej.

13. W przypadku gdy w toku kontroli osobistej nie znaleziono broni lub przedmiotów,

o których mowa w art. 15 ust. 1 pkt 5, lub w przypadku gdy osoba kontrolowana nie zgłosiła żądania sporządzenia protokołu z kontroli, kontrolę osobistą dokumentuje się w dokumentacji służbowej, określając datę, czas, miejsce i przyczynę jej dokonania, dane osób w niej uczestniczących oraz rodzaj i wynik czynności, a także informację o pouczeniu osoby kontrolowanej, o którym mowa w ust. 9.

14. W przypadku gdy przedmioty ujawnione w wyniku czynności, o których mowa w ust. 1, stwarzają niebezpieczeństwo dla życia, zdrowia lub mienia, policjant, w granicach dostępnych środków, niezwłocznie podejmuje czynności ochronne, a w szczególności zabezpiecza miejsce zagrożone przed dostępem osób postronnych oraz powiadamia dyżurnego właściwej miejscowo jednostki organizacyjnej Policji o konieczności zarządzenia działań usuwających to niebezpieczeństwo.

15. Zażalenie, o którym mowa w ust. 11, składa się za pośrednictwem jednostki organizacyjnej Policji właściwej według miejsca dokonania kontroli osobistej. Jednostka organizacyjna Policji, o której mowa w zdaniu pierwszym, niezwłocznie przekazuje zażalenie do sądu rejonowego.

Art. 15e [Przeglądanie zawartości bagaży lub sprawdzanie ładunków]

1. Przeglądanie zawartości bagaży lub sprawdzanie ładunków w portach i na dworcach oraz w środkach transportu lądowego, powietrznego i wodnego polega na:

1) wzrokowej i manualnej kontroli zawartości bagaży lub ładunków, w tym manualnym sprawdzeniu ładunków, elementów konstrukcyjnych bagaży oraz znajdujących się w nich przedmiotów;

2) sprawdzeniu bagaży i ładunków z wykorzystaniem psa służbowego lub z wykorzystaniem środków technicznych niezbędnych do wykrywania materiałów i urządzeń zabronionych, w szczególności broni, materiałów wybuchowych, środków odurzających, substancji psychotropowych i ich prekursorów.

2. Czynności, o których mowa w ust. 1, wykonuje się w obecności posiadacza bagaży lub ładunków, a w przypadku gdy nie można ustalić posiadacza bagaży lub ładunków lub w przypadku jego nieobecności - w obecności przedstawiciela przewoźnika, spedytora lub agenta morskiego.

3. W przypadku bagaży lub ładunków przyjętych do przewozu, czynności, o których mowa w ust. 1, wykonuje się wyłącznie w obecności przedstawiciela przewoźnika, spedytora lub agenta morskiego.

4. W przypadku braku możliwości zapewnienia natychmiastowej obecności osób, o których

mowa w ust. 2, policjant może wykonać czynności określone w ust. 1 bez ich obecności, jeżeli z posiadanych informacji wynika, że zwłoka może spowodować zagrożenie życia lub zdrowia ludzkiego lub mienia, albo gdy istnieje uzasadniona obawa zniszczenia bądź utracenia przedmiotów mogących stanowić dowód w postępowaniu prowadzonym w związku z realizacją zadań, o których mowa w art. 15 ust. 1 pkt 5, lub podlegających przepadkowi.

5. Policjant w związku z realizacją czynności, o których mowa w ust. 1, ma prawo żądania udostępnienia bagaży lub przewożonych ładunków, w tym otwarcia bagażnika oraz udostępnienia przestrzeni bagażowej w środkach komunikacji do przejrzania, wyjęcia przewożonych bagaży lub ładunków oraz otwarcia i pokazania ich zawartości.

6. Osoby, o których mowa w ust. 2, są obowiązane udostępnić policjantowi bagaż lub ładunek do przejrzania lub sprawdzenia, w tym wykonać czynności, o których mowa w ust. 5.

7. Czynności, o których mowa w ust. 1, wykonuje się w miarę możliwości w sposób niepowodujący uszkodzenia przeglądanych bagaży lub ładunków.

8. Przy dokonywaniu czynności, o których mowa w ust. 1, przepisy art. 15d ust. 4 i 14 stosuje się odpowiednio.

9. Policjant po zakończeniu wykonywania czynności, o których mowa w ust. 1, poucza posiadacza bagaży lub ładunków lub przedstawiciela przewoźnika, spedytora lub agenta morskiego, w obecności którego dokonano tych czynności, o prawie do złożenia zażalenia, o którym mowa w ust. 11, oraz o prawie do żądania sporządzenia protokołu z dokonanych czynności.

10. Z dokonania czynności, o których mowa w ust. 1, sporządza się protokół w przypadku, gdy posiadacz bagaży lub ładunków lub przedstawiciel przewoźnika, spedytora lub agenta morskiego, w obecności którego dokonano tych czynności, zgłosił takie żądanie bezpośrednio po dokonaniu tych czynności oraz w przypadku, gdy w toku czynności znaleziono broń lub przedmioty, o których mowa w art. 15 ust. 1 pkt 5. Do sporządzenia protokołu stosuje się odpowiednio przepis art. 15d ust. 10 zdanie drugie.

11. Posiadaczowi bagaży lub ładunków lub przedstawicielowi przewoźnika, spedytora lub agenta morskiego, w obecności którego dokonano czynności określonych w ust. 1, przysługuje zażalenie do sądu rejonowego właściwego ze względu na miejsce dokonania czynności, w terminie 7 dni od dnia jej dokonania, w celu zbadania zasadności, legalności oraz prawidłowości jej dokonania. Do zażalenia stosuje się odpowiednio przepisy rozdziału 50 Kodeksu postępowania karnego. W przypadku stwierdzenia bezzasadności, nielegalności lub nieprawidłowości dokonania czynności przepis art. 15d ust. 12 stosuje się odpowiednio.

12. W przypadku gdy w toku czynności, o których mowa w ust. 1, nie znaleziono broni lub

przedmiotów, o których mowa w art. 15 ust. 1 pkt 5, lub gdy posiadacz bagaży lub ładunków lub przedstawiciel przewoźnika, spedytora lub agenta morskiego, w obecności którego dokonano tych czynności, nie zażądał sporządzenia protokołu, czynności dokumentuje się w dokumentacji służbowej, określając datę, czas, miejsce i przyczynę ich dokonania, dane osób w nich uczestniczących oraz rodzaj i wynik czynności, a także informację o pouczeniu osoby, o którym mowa w ust. 9.

13. Zażalenie, o którym mowa w ust. 11, składa się za pośrednictwem jednostki organizacyjnej Policji właściwej według miejsca dokonania czynności określonych w ust. 1. Jednostka organizacyjna Policji, o której mowa w zdaniu pierwszym, niezwłocznie przekazuje zażalenie do sądu rejonowego.

Art. 15f [Delegacja dla ministra] Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, sposób:

1) sporządzania dokumentów, o których mowa w art. 15d ust. 10 i 13 oraz art. 15e ust. 10 i 12, a także wzory protokołów, o których mowa w art. 15d ust. 9 i art. 15e ust. 9, z uwzględnieniem informacji niezbędnych do udokumentowania podstaw prawnych, celu i zakresu dokonanej kontroli osobistej, przeglądania zawartości bagaży i sprawdzania ładunków w portach i na dworcach oraz w środkach transportu lądowego, powietrznego i wodnego oraz z uwzględnieniem niezbędnych danych osobowych osób objętych tymi czynnościami, uczestniczących w tych czynnościach oraz dokonujących tych czynności, a także informacji niezbędnych do ustalenia przebiegu i wyniku tych czynności;

2) postępowania w jednostkach organizacyjnych Policji ze złożonym zażaleniem, o którym mowa w art. 15d i art. 15e, celem nadania mu biegu, a także sposób postępowania z protokołami i dokumentacją służbową sporządzonymi w wyniku dokonania tych czynności.

Art. 15g [Sprawdzenie prewencyjne]

1. Sprawdzenie prewencyjne, o którym mowa w art. 15 ust. 1 pkt 9, polega na manualnym sprawdzeniu osoby, zawartości jej odzieży oraz przedmiotów znajdujących się na jej ciele lub przez nią posiadanych, sprawdzeniu za pomocą środków technicznych niezbędnych do wykrywania materiałów i urządzeń niebezpiecznych lub których posiadanie jest zabronione, w szczególności broni, materiałów wybuchowych, środków odurzających, substancji psychotropowych i ich prekursorów, sprawdzeniu biochemicznym, lub z wykorzystaniem psa służbowego w zakresie niezbędnym do realizacji celu podejmowanych czynności w danych okolicznościach oraz w sposób możliwie najmniej naruszający dobra osobiste osoby, wobec któ-

rej czynności są wykonywane.

2. W przypadku gdy w stosunku do osób, o których mowa w art. 15 ust. 1 pkt 9 lit. a, osób doprowadzonych w związku z realizacją czynności określonych przepisami prawa lub osób doprowadzanych przez Policję w celu wytrzeźwienia, o których mowa w art. 15 ust. 1 pkt 9 lit. b tiret pierwsze, zaistniały przesłanki, o których mowa w art. 15 ust. 1 pkt 5, dokonuje się kontroli osobistej na zasadach i w sposób określony w art. 15d.

3. W stosunku do osób zatrzymanych, doprowadzanych lub konwojowanych, sprawdzenie prewencyjne, o którym mowa w art. 15 ust. 1 pkt 9, może polegać również na:

- 1) żądaniu zdjęcia przez osobę odzieży i obuwia,
- 2) zdjęciu osobie odzieży i obuwia w przypadku niewykonania żądania, o którym mowa w pkt 1,
- 3) dokonaniu oględzin ciała tych osób oraz sprawdzeniu zdjętej odzieży i obuwia, w tym z wykorzystaniem środków, o których mowa w ust. 1,
- 4) żądaniu wydania oraz oddania do depozytu, lub w celu zajęcia lub zabezpieczenia:
 - a) środków płatniczych i przedmiotów wartościowych, dokumentów tożsamości, środków łączności oraz urządzeń technicznych służących do rejestrowania i odtwarzania informacji,
 - b) przedmiotów, które mogą stanowić zagrożenie życia lub zdrowia lub bezpieczeństwa osoby poddanej sprawdzeniu prewencyjnemu lub innych osób albo bezpieczeństwa przeprowadzanych czynności, w tym broni lub innych niebezpiecznych przedmiotów mogących służyć do popełnienia przestępstwa lub wykroczenia lub przedmiotów mogących stanowić dowód w postępowaniu prowadzonym w związku z realizacją zadań, o których mowa w art. 15 ust. 1 pkt 5, lub podlegających przepadkowi,
 - c) przedmiotów, które mogą stanowić zagrożenie dla porządku lub bezpieczeństwa osoby znajdującej się w pomieszczeniu dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, w pokoju przejściowym, w tymczasowym pomieszczeniu przejściowym lub w policyjnej izbie dziecka, w szczególności przedmiotów posiadających ostre krawędzie lub zakończenie, środków służących do obezwładniania, dopuszczonych do obrotu produktów leczniczych, produktów zawierających alkohol, sznurowadeł, pasków, szalików, zapalek, zapalniczek lub innych przedmiotów, których wymiary lub ilość naruszają ustalony porządek bądź bezpieczeństwo pobytu w pomieszczeniu dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, w pokoju przejściowym, w tymczasowym pomieszczeniu przejściowym lub w policyjnej izbie dziecka,
- 5) odebraniu przedmiotów, o których mowa w pkt 4, oraz ich przyjęciu do depozytu, zabezpieczeniu lub zajęciu - w szczególności gdy czynności te przeprowadza się w przypadku za-

trzymywania osoby zgodnie z art. 15 ust. 1 pkt 2-3, umieszczania osoby w jednostce organizacyjnej Policji w pomieszczeniu dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, w pokoju przejściowym, w tymczasowym pomieszczeniu przejściowym lub w policyjnej izbie dziecka, przejmowania osoby w związku z wykonywanymi czynnościami przez Policję, a także po zakończeniu widzenia lub innej czynności związanej z kontaktem osoby zatrzymanej, konwojowanej lub doprowadzonej z innymi osobami lub po każdorazowej utracie kontaktu wzrokowego z osobą konwojowaną lub doprowadzaną.

4. Czynności, o których mowa w ust. 3 pkt 1-3, wykonuje się w sposób umożliwiający osobie pozostawienie części odzieży na ciele, a po sprawdzeniu zdjętej odzieży - jej włożenie przed zdjęciem pozostałej niesprawdzonej części odzieży oraz w warunkach zapewniających poszanowanie jej intymności.

5. Do sprawdzenia prewencyjnego, o którym mowa w art. 15 ust. 1 pkt 9, przepisy art. 15d ust. 5, 6 i 14 stosuje się odpowiednio.

6. W przypadku gdy w toku sprawdzenia prewencyjnego osób zatrzymanych, doprowadzonych lub konwojowanych, o którym mowa w art. 15 ust. 1 pkt 9 lit. b, ujawniono broń lub przedmioty, o których mowa w art. 15 ust. 1 pkt 5, sprawdzenie to traktuje się jako kontrolę osobistą oraz stosuje się odpowiednio przepisy art. 15d.

7. Osobie, o której mowa w art. 15 ust. 1 pkt 9 lit. b:

1) umieszczonej w jednostce organizacyjnej Policji w pomieszczeniu dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, w pokoju przejściowym, w tymczasowym pomieszczeniu przejściowym lub w policyjnej izbie dziecka, która ukończyła 18 lat i upoważniła pisemnie wskazaną przez siebie osobę do odbioru przedmiotów w miejscu ich zdeponowania umożliwia się rozporządzanie przekazanymi do depozytu przedmiotami, o których mowa w ust. 3 pkt 4 lit. a i c, z wyjątkiem przekazania tych przedmiotów osobie zatrzymanej, osobie konwojowanej lub doprowadzanej oraz korzystania z tych przedmiotów i ich posiadania przez te osoby, a także z wyjątkiem przedmiotów, które zostały zatrzymane lub zajęte w drodze zabezpieczenia bądź egzekucji administracyjnej;

2) zwalnianej z pomieszczenia dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia z pokoju przejściowego, z tymczasowego pomieszczenia przejściowego lub z policyjnej izby dziecka wydaje się przedmioty przyjęte do depozytu, z wyjątkiem przedmiotów, które zostały zatrzymane lub zajęte w drodze zabezpieczenia, podlegających przypadkowi bądź egzekucji administracyjnej.

8. W przypadku zwalniania osoby z pomieszczenia dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, z pokoju przejściowego, z tymczasowego pomieszczenia przej-

ściowego lub z policyjnej izby dziecka w celu jej przekazania do wykonania czynności procesowych lub innych czynności określonych przez sąd lub prokuratora, środki, dokumenty tożsamości, urządzenia techniczne i przedmioty, o których mowa w ust. 3 pkt 4 lit. a i c, z wyjątkiem sznurowadeł, paska i szalika, przejmuje na czas doprowadzenia lub konwoju policjant realizujący doprowadzenie lub konwój.

9. Osobie, o której mowa w art. 15 ust. 1 pkt 9 lit. a, odmawiającej poddania się sprawdzeniu prewencyjnemu, o którym mowa w art. 15 ust. 1 pkt 9, można odmówić wstępu na teren obiektów lub obszarów ochraniających przez Policję lub na imprezę masową zabezpieczaną przez Policję, jak również uniemożliwić udział w zgromadzeniu.

BIBLIOGRAFIA

Akty prawne:

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. z 1997 r., nr 78, poz. 483).
- Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (t.j. Dz.U. z 2019 r., poz. 161, 125, 1091).
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 1987 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 1600 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 10 września 1999 r. – Kodeks karny skarbowy (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 1958 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny (t.j. Dz.U. z 2019 r., poz. 1145, 1495).
- Ustawie z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. z 2019 r., poz. 1460).
- Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (t.j. Dz.U. z 2019 r., poz. 821, 1238).
- Ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. - Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (t.j. Dz.U. z 2019 r., poz. 1120, 1123, 1556).
- Ustawa z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 1834).
- Ustawa z dnia 16 lipca 2004 r. - Prawo telekomunikacyjne (t.j. Dz.U. z 2017 r., poz. 1907 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 1668 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 18.10.2006 r. o likwidacji niepodjętych depozytów (t.j. Dz.U. nr 208, poz. 1537).
- Ustawa z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych (t.j. Dz.U. z 2019 r., poz. 742).
- Ustawa z dnia 7 maja 1999 r. o odpowiedzialności majątkowej funkcjonariuszy Policji, Straży Granicznej, Służby Celno - Skarbowej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Więziennej, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego i Centralnego Biura Antykorupcyjnego (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 388 z późn. zm.).

- Ustawa z dnia 16 listopada 2016 r. o Krajowej Administracji Skarbowej (t.j. Dz.U. z 2016 r., poz. 1947 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 800 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 798).
- Ustawa z 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 969).
- Ustawa z 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 1614).
- Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2003 r. w sprawie wysokości i sposobu obliczania wydatków Skarbu Państwa w postępowaniu karnym (t.j. Dz.U. z 2013 r., poz. 663).
- Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 9 września 2017 r. w sprawie sposobu postępowania z protokołami przesłuchań i innymi dokumentami lub przedmiotami, na które rozciąga się obowiązek zachowania w tajemnicy informacji niejawnych albo zachowania tajemnicy związanej z wykonywaniem zawodu lub funkcji (Dz.U. z 2017 r., poz. 1733).
- Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 11 stycznia 2017 r. w sprawie utrwalania obrazu lub dźwięku dla celów procesowych w postępowaniu karnym (Dz.U. z 2017 r., poz. 93).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 grudnia 2012 r. w sprawie podmiotów uprawnionych do przechowywania oraz zniszczenia w postępowaniu karnym przedmiotów i substancji stwarzających niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia (Dz.U. z 2012 r., poz. 1486).
- Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 kwietnia 2016 r. - Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury (t.j. Dz.U. z 2017 r., poz. 1206).
- Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 2 lipca 2018 r. w sprawie współdziałania Żandarmerii Wojskowej z organami uprawnionymi do wykonywania czynności operacyjno-rozpoznawczych, prowadzenia dochodzeń w sprawach o przestępstwa, a także z organami, którym przysługują uprawnienia oskarżyciela publicznego, oraz z organami uprawnionymi do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego w sprawach o wykroczenia (Dz.U. z 2018 r., poz. 1334).

- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 7 maja 2019 r. w sprawie dokumentowania przez policjantów kontroli osobistej oraz przeglądania zawartości bagaży lub sprawdzania ładunków (Dz.U. z 2019 r., poz. 904).
- Wytyczne nr 3 Komendanta Głównego Policji z dnia 30 sierpnia 2017 r. w sprawie wykonywania niektórych czynności dochodzeniowo - śledczych przez policjantów (Dz.Urz. KGP z dnia 7 września 2017 r., poz. 59).
- Wytyczne nr 2 Komendanta Głównego Policji z dnia 1 lipca 2019 r. zmieniające wytyczne w sprawie wykonywania niektórych czynności dochodzeniowo-śledczych przez policjantów (Dz. Urz. KGP z 2019 r., poz. 92).
- Wytyczne nr 1 Komendanta Głównego Policji z dnia 28 lipca 2011 r. w sprawie sposobu postępowania przy naprawianiu szkód w mieniu, powstałych w wyniku siłowego pokonywania przez policjantów przeszkód utrudniających lub uniemożliwiających przeprowadzenie czynności służbowych (Dz.Urz. KGP z 2011 r., poz. 45).
- Wytyczne nr 4 Komendanta Głównego Policji z dnia 6 października 2014 r. zmieniające wytyczne w sprawie sposobu postępowania przy naprawianiu szkód w mieniu, powstałych w wyniku siłowego pokonywania przez policjantów przeszkód utrudniających lub uniemożliwiających przeprowadzenie czynności służbowych (Dz.Urz. KGP z 2014 r., poz. 117).
- Zarządzenie nr 4 Komendanta Głównego Policji z dnia 9 lutego 2017 r. w sprawie niektórych form organizacji i ewidencji czynności dochodzeniowo-śledczych Policji oraz przechowywania przez Policję dowodów rzeczowych uzyskanych w postępowaniu karnym (Dz.Urz. KGP z dnia 10 lutego 2017 r., poz. 9).
- Zarządzenie nr 16 Komendanta Głównego Policji z dnia 27 stycznia 2018 r. zmieniające zarządzenie w sprawie niektórych form organizacji i ewidencji czynności dochodzeniowo-śledczych Policji oraz przechowywania przez Policję dowodów rzeczowych uzyskanych w postępowaniu karnym (Dz.Urz. KGP z 2018 r., poz. 18).
- Zarządzenie nr 805 Komendanta Głównego Policji z dnia 31 grudnia 2003 r. w sprawie „Zasad etyki zawodowej policjanta” (Dz.Urz. KGP z dnia 7 stycznia 2004 r., poz. 3).
- Decyzja nr 21/2016 Dyrektora Biura Wywiadu i Informacji Kryminalnych Komendy Głównej Policji z dnia 27 października 2016 r. w sprawie utworzenia i zasad korzystania z podzbioru tematycznego „Kartoteka miejsc” w zestawie zbiorów informacji „System Informacji Operacyjnych”.

Orzecznictwo:

- Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 14 grudnia 2017 r., sygn. K 17/14.
- Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 20 stycznia 2000 r., sygn. I KZP 47/99.
- Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 9 lutego 2007 r., sygn. III CZP 161/06.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 kwietnia 2000 r., sygn. II CKN 256/00, LEX nr 52553.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 czerwca 2004 r., sygn. II KK 38/03, OSNKW 2004, nr 7–8, poz. 76; w: Prokuratura i Prawo nr 12/2005.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2013 r., sygn. III KK 12/13.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 lutego 2016 r., sygn. IV KK 346/15.
- Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 grudnia 1979 r., sygn. Z.39/79, OSN KW 1980, nr 3, poz.30.
- Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 1999 r., sygn. I KZP 13/09, GS 1999, nr 7 – 8, s. 33.
- Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia z dnia 13 listopada 2002 r., sygn. II KKN 121/01, LEX 56096.
- Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 stycznia 2004 r., sygn. IV KK 234/03, OSNKW 2004/4/40, Biuletyn SN 2004/4/14.
- Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 listopada 2010 r., sygn. III KK 152/10.
- Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 października 2011 r., sygn. I KZP 12/11. OSNKW 2011/10/90; w: Prokuratura i Prawo - wkł. 2012/1/4, Biuletyn SN 2011/11/21-22.
- Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 października 2011 r., sygn. I KZP 14/11, OSNKW 2011/11/98, LEX nr 967965, Biuletyn SN 2011/12/16.
- Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 kwietnia 2012 r., sygn. II KK 313/11. OSNKW 2012/9/96, Biuletyn SN 2012/9/13.
- Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 31 sierpnia 2005 r., sygn. II Aka 161/05; w: Prokuratura i Prawo nr 4/2006, dodatek Orzecznictwo, poz. 37.
- Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 30 marca 2006 r., sygn. II AKa 9/06.
- Wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 29 stycznia 2015 r., sygn. II AKa 259/14.
- Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 17 lipca 2008 r., sygn. II Akz 226/08.

Literatura:

- Babieracki G.: Kontrola osobista – materiał dydaktyczny. Szkoła Policji w Słupsku, Słupsk 2010.
- Baran M., Sielecki P., Wasik A.: Podręcznik policjanta pionu prewencji. Wydawnictwo Szkoły Policji w Katowicach 2007.
- Bratoszewski J., Gostyński Z., Stefański R. A. i inni: Kodeks postępowania karnego – komentarz. Tom I, Dom Wydawniczy ABC, wydanie II, Warszawa 2003.
- Charzewski P.: Przeszukanie osoby i mieszkania w świetle prawa do prywatności; w: publikacji książkowej pod. red. M. Zelka zawierającej referaty wygłoszone przez uczestników konferencji „Taktyki i technika kryminalistyczna – wczoraj, dziś, jutro”, która odbyła się 7–8.01.2009 r. w Legionowie.
- Chrabkowski M., Gwizdała K.: Zabezpieczenie dowodów elektronicznych; w: Prokuratura i Prawo nr 12/2015.
- Czyżyk P., Karczmarczyk M., Kosiński J.: Zatrzymanie rzeczy, przeszukanie, sprawdzenie osoby, kontrola osobista – taktyka realizacji. Wybrane zagadnienia. Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, Szczytno 2013.
- Grajewski J., Paprzycki L. K., Płachta M.: Kodeks postępowania karnego. Komentarze Zakamycza. Komentarz do art. 1-424 k.p.k. Tom I, wydanie I, Kantor Wydawniczy Zakamycze, Oddział Polskich Wydawnictw Profesjonalnych Sp. z o. o., Kraków 2003.
- Grzegorzczak T., Tylman J.: Polskie postępowanie karne. LexisNexis Sp. z o. o., wydanie 8, Warszawa 2011.
- Grzegorzczak P., Wardak Z., Bogusz Z., Thiel W., Przygotowanie do przeszukania; w Kryminalistyka i inne nauki pomocnicze w postępowaniu karnym. Uniwersytet Warmińsko Mazurski w Olsztynie. Olsztyn 2009.
- Hampelski R., Bogusz Z.: Przeszukanie. Szkoła Policji w Pile, Piła 2007.
- Hanausek T.: Kryminalistyka. Zarys wykładu. Zakamycze 2002.
- Hanausek T.: Kryminalistyka. Katowice 1993.
- Karbowski Ł.: Zarys psychologii przestępstw komputerowych; w: Magazyn Informatyki Śledczej nr 5, marzec 2010. Wydawca: Media Sp. z o. o., Katowice.
- Kaznowski A.: Problematyka przeszukania mieszkania; w: Prokuratura i Prawo nr 4/2010.
- Kozak T., Zaparty I.: Przeszukanie, kontrola osobista, przeglądanie zawartości bagażu i sprawdzenia ładunku. Kontrola ruchu drogowego, Szkoła Policji w Słupsku, Słupsk, 1996 r.

- Kuśnierz Z.: Przeszukanie. Szkoła Policji w Pile, Piła 1990.
- Metodyka zabezpieczeń majątkowych - opracowanie Zespołu zadaniowego do spraw opracowania metodyki postępowania w związku z zabezpieczeniem majątkowym, Warszawa 2018.
- Michalska – Będzielewska M.: Zmiany w art. 15 ustawy o Policji; w: Policja 997 Nr 2(167), luty 2019 r.
- Miś W., Bieliński L.: Kryminalistyczno – procesowe zabezpieczanie śladów na miejscu zdarzenia. Szkoła Policji w Pile, lipiec 2009.
- Nowak A.: Przeszukanie i zatrzymanie sprzętu komputerowego jako procesowa forma uzyskiwania materiału dowodowego. Centrum Badań Problemów Prawnych i Ekonomicznych Komunikacji Elektronicznej. Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego, E-Biuletyn nr 4/2003.
- Postępowanie z dowodami rzeczowymi w toku postępowania przygotowawczego i po jego zakończeniu. Aspekty praktyczne. Materiały szkoleniowe. Jastrzębia Góra, 25 czerwca 2009 r.
- Radecki W., Ziarczyk S.: Przeszukanie i zatrzymanie rzeczy jako procesowe czynności poszukiwawcze w postępowaniu karnym. Centrum Szkolenia Policji Legionowo 2002.
- Strzelbicki J.: Przeszukanie. Szkoła Policji w Słupsku, Zakład Prawa, Słupsk 1996.
- Szyrowski B.: Dochodzenie w niezbędnym zakresie jako faktyczne wszczęcie postępowania przygotowawczego; w: Prokuratura i Prawo nr 11/2006.
- Uniszewski Z.: Przeszukanie – problematyka kryminalistyczna. Wydawnictwo NERITON, Warszawa 2000.
- Pismo nr PR I 820 – 9/09 Prokuratury Krajowej z dnia 27 lipca 2009 r.
- Pismo nr PK II P 073.81.2016 Prokuratury Krajowej z dnia 25 lipca 2018 r.
- Porozumienie Komendanta Głównego Żandarmerii Wojskowej i Komendanta Głównego Policji z dnia 8 maja 2013 r. o współdziałaniu Żandarmerii Wojskowej i Policji.
- Procedury współdziałania Policji i Żandarmerii Wojskowej przy realizacji czynności dochodzeniowo - śledczych, w sprawach należących do właściwości Żandarmerii Wojskowej, lipiec 2015 r.

Źródła internetowe:

- <http://sjp.pwn.pl/doroszewski/lista>.
- <http://www.e-omega.lex.pl>.
- http://www.kryminalistyka.fr.pl/infor_sledcza_03.php.

- http://www.kryminalistyka.fr.pl/infor_sledcza.php.
-